

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuba ŞAHİN ÖREN

SPOR TURİZMİ ARACILIĞI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRME:
HAVA SPORLARI AÇISINDAN UŞAK İLİ POTANSİYELİ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuba ŞAHİN ÖREN

SPOR TURİZMİ ARACILIĞI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRME:
HAVA SPORLARI AÇISINDAN UŞAK İLİ POTANSİYELİ

Danışman

Prof. Dr. Nedim YÜZBAŞIOĞLU

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2018

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuba ŞAHİN ÖREN'in bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Mehmet Ziya FIRAT	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Prof. Dr. Nedim YÜBAŞIOĞLU	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. V. Rüya EHTİYAR	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Murat ÇUHADAR	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özer DEMİR	(İmza)

Tez Başlığı: Spor Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme: Hava Sporları Açısından Uşak İli Potansiyeli

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 02/07/2018

Mezuniyet Tarihi : 16/07/2018

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum Spor Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme: Hava Sporları Açısından Uşak İli Potansiyeli” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(imza)

Tuba ŞAHİN ÖREN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Tuba ŞAHİN ÖREN
Öğrenci Numarası	20135204018
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nedim YÜZBAŞIOĞLU
Tez Başlığı	Spor Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme: Hava Sporları Açısından Uşak İli Potansiyeli
TurnItIn Ödev Numarası	980198284

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 157 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 03/07/2018 tarihinde tarafımdan TurnItIn adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 4 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

03/07/2018

(imza)

Prof. Dr. Nedim YÜZBAŞIOĞLU

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	v
HARİTA LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	viii
SUMMARY.....	x
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR OLGUSU VE SPOR TURİZMİ

1.1. Turizmin Tarihsel Gelişimi.....	2
1.2. Spor Olgusu ve Spor Sosyolojisi.....	4
1.3. Spor Turizmi.....	8
1.3.1. Spor Turizmi Türleri.....	11
1.3.1.1. Aktif Spor Turizmi.....	15
1.3.1.2. Müsabaka Sporları Turizmi.....	18
1.3.1.3. Nostalji Spor Turizmi.....	19
1.3.2. Hava Spor Turizmi.....	19
1.3.3. Spor Turizminin Etkileri.....	21
1.3.3.1. Spor Turizmin Ekonomik Etkileri.....	22
1.3.3.2. Spor Turizminin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	24
1.3.3.3. Spor Turizmin Çevresel Etkileri.....	25
1.3.4. Spor Turizmi Arzı.....	26
1.3.4.1. Etkinlikler (Events).....	28
1.3.4.2. Çekicilikler (Attractions).....	28
1.3.4.3. Kompleksler/Tesisler (Resorts).....	29
1.3.4.4. Yolcu Gemileri/Kruvaziyer (Cruises).....	30
1.3.4.5. Turlar (Tours).....	30
1.3.5. Spor Turizmi Talebi.....	31
1.3.6. Dünya Ülkeleri Açısından Spor Turizminin Değerlendirilmesi.....	32
1.3.6.1. Türkiye'deki Spor Turizminin Değerlendirilmesi.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON PAZARLAMASI

2.1. Sürdürülebilir Destinasyon Pazarlaması	40
2.1.1. Sürdürülebilir Destinasyonun Çevresel Boyutu	45
2.1.2. Sürdürülebilirliğin Sosyo-Kültürel Boyutu	48
2.1.3. Sürdürülebilirliğin Ekonomik Boyutu	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULAR

3.1. Uşak Destinasyonun Hakkında Genel Değerlendirme	53
3.2. Araştırmanın Problemi	55
3.3. Araştırmanın Amacı	56
3.4. Araştırmanın Önemi	57
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	58
3.6. Yöntem	58
3.6.1. Hava Sporları Alanında Uzman Kişilerle Görüşülmesi	61
3.6.1.1. Araştırmanın Yöntemi	61
3.6.1.2. Evren ve Örneklem	63
3.6.1.3. Veri Toplama Aracı, Veri Toplama ve Analiz Yöntemi	63
3.6.1.4. Bulgular ve Yorum	64
3.6.1.4.1. Hava Sporları İle İlgili Faaliyetler Gerçekleştirilirken Destinasyonun Sahip Olması Gerekten Şartlara Yönelik Bulgular	64
3.6.1.4.1.1. Aktif Hava Sporları Destinasyonlarına İlişkin Bulgular	65
3.6.1.4.1.2. Potansiyel Hava Sporları Destinasyonuna İlişkin Bulgular	66
3.6.1.4.1.3. Hava Sporları Yapılmamış Bir Destinasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Husurlara İlişkin Görüşler;	68
3.6.1.4.1.4. Hava Sporları Gerçekleştirilen Destinasyonların Güçlü, Zayıf Yönlerine, Fırsatlarına ve Tehdit Eden Unsurlarına Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	69
3.6.2. Merkezi/Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları ve İşletmeler ile Görüşülmesi	72
3.6.2.1. Araştırmanın Yöntemi	72
3.6.2.2. Evren ve Örneklem	74
3.6.2.3. Veri Toplama Aracı, Veri Toplama ve Analiz Yöntemi	74
3.6.2.4. Bulgular ve Yorum	75
3.6.2.4.1. Hava Sporları Gerçekleştirilen Diğer Bölgeleri Düşünüldüğünde Uşak Destinasyonunun Güçlü, Zayıf, Fırsat ya da Tehdit Oluşturabilecek Yönlerine İlişkin Bulgular	76

3.6.2.4.2. Hava Sporları ile İlgili Turistik Faaliyetler Gerçekleştirilirken Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	78
3.6.2.4.3. Destinasyon Yönetimi ve Planlamaya İlişkin Bulgular.....	82
3.6.3. Hava Sporları Bağlamında Turist Beklentileri	84
3.6.3.1. Hava Sporları Turizmi Aracılığı ile Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Turistlerin Beklentilerine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması.....	84
3.6.3.1.1. Araştırmanın Yöntemi	84
3.6.3.1.2. Veri Toplama Aracı.....	85
3.6.3.1.3. Verilerin Analizi.....	86
3.6.3.1.4. Bulgular ve Yorum.....	87
3.6.3.1.4.1. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum	87
3.6.3.1.4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	91
3.6.4. Yerel Halkın Beklentileri	97
3.6.4.1. Hava Sporları Turizmi Aracılığı ile Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Yerel Halkın Beklentilerine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması	97
3.6.4.1.1. Araştırmanın Yöntemi	97
3.6.4.1.2. Veri Toplama Aracı.....	98
3.6.4.1.3. Verilerin Analizi.....	99
3.6.4.1.4. Bulgular ve Yorum.....	100
3.6.4.1.4.1. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum	100
3.6.4.1.4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	103
3.6.5. Hava Sporları Açısından Uşak Destinasyonunun Sürdürülebilirliğinin ve Pazarlama Potansiyelinin GZFT Aracılığı ile Değerlendirilmesi	108
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	117
EK 1 - HAVA SPOR TURİSTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYONDAN BEKLENTİ ANKETİ.....	132
EK 2 - HAVA SPOR TURİSTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYONDAN BEKLENTİ ANKETİ.....	134
EK 3 - SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRMEDE UZMAN GÖRÜŞME FORMU	136
EK 4 - SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRMEDE MERKEZİ/YEREL YÖNETİMLER, STK VE İŞLETMELER İLE GÖRÜŞME FORMU.....	137
ÖZGEÇMİŞ.....	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Spor Turizmi İçindeki Davranış Formlarının Prototipi.....	12
Şekil 1.2 Deneyim Sistemi- Spor Turizmi	14
Şekil 1.3 Deneyim Sistemi - Spor Tabanlı Turizm	16
Şekil 1.4 Spor İçerikli Turizm	17
Şekil 1.5 Spor Turizmi Olgusu Modeli	27
Şekil 3.1 Araştırmanın Yol Haritası	60
Şekil 3.2 Modelin birinci düzey gösterimi	94
Şekil 3.3 Modelin doğrulayıcı faktör analizi gösterimi.....	105

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Spor Sosyolojisi ve Spor Teorileri	4
Tablo 1.2 Spor Turizmi Özellikleri	21
Tablo 1.3 Spor Turizminin Ekonomik Etkisinin Takip Edilmesi ve Hesaplanması	23
Tablo 1.4 Uluslararası Turist Varışları	33
Tablo 1.5 Uluslararası Turizm Gelirleri	34
Tablo 2.1 Sürdürülebilirliğin 12 Temel Hedefi	41
Tablo 2.2 Sektörün Sürdürülebilirliğini Teşvik Eden Pazarlama Amaçları ve Aktiviteler.....	44
Tablo 2.3 Çevresel Faydaları En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi	46
Tablo 2.4 Topluluklar, Ziyaretçiler ve Kültür İçin Faydanın En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi	49
Tablo 2.5 Ev Sahibi Topluluk İçin Ekonomik Faydanın En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi	50
Tablo 3.1 Uzman Katılımcılara İlişkin Bilgiler	64
Tablo 3.2 Aktif Hava Spor Destinasyonlarına İlişkin Görüşler	65
Tablo 3.3 Potansiyel Hava Spor Destinasyonuna İlişkin Görüşler	66
Tablo 3.4 Hava Sporları Yapılmamış Bir Destinasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Görüşler	68
Tablo 3.5 Hava Spor Gerçekleştirilen Destinasyonun Swot (GZFT) Analizi	70
Tablo 3.6 Katılımcılara İlişkin Bilgiler	75
Tablo 3.7 Uşak Destinasyonu Swot (GZFT) Analizine İlişkin Bulgular	76
Tablo 3.8 Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	79
Tablo 3.9 Hava Spor Turistleri Açısından Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Analizi ...	87
Tablo 3.10 Hava Spor Turistlerinin Sürdürülebilir Destinasyondan Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevresel Beklentilerine Yönelik Faktör Analizi	89
Tablo 3.11 Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Hava Spor Turistlerinin Beklentilerinin Alt Boyutlarını Temsil Eden Değişkenlerin/Maddelerin Dağılımı	92
Tablo 3.12 Ölçüm Modeli Sonuçları	95
Tablo 3.13 Ölçüm Modeli Uyum Ölçekleri	96
Tablo 3.14 Yerel Halk Açısından Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Analizi	101

Tablo 3.15 Yerel Halkın Sürdürülebilir Destinasyondan Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevresel Beklentilerine Yönelik Faktör Analizi	102
Tablo 3.16 Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Yerel Halkın Beklentilerinin Alt Boyutlarını Temsil Eden Değişkenlerin/Maddelerin Dağılımı	104
Tablo 3.17 Ölçüm Modeli Sonuçları	106
Tablo 3.18 Ölçüm Modeli Uyum Ölçekleri.....	107
Tablo 3.19 Açıklayıcı Faktör Analizinden Çıkarılan Önermeler	107
Tablo 3.20 Uşak Destinasyonu GZFT Analizi	110

HARİTA LİSTESİ

Harita 3.1 Uşak İl Haritası.....	53
----------------------------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri	s	Sosyo-Kültürel
c	Çevresel	SEM	Yapısal Eşitlik Modellemesi
CIA	Commission International Aérostatique	SUS-TAS	Sürdürülebilir Turizm Tutum Ölçeğini
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi	TUI	Touristik Union International
e	Ekonomik	TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
EST	Eko Turizm ve Spor Turizmi	TUSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
FAI	The World Air Sports Federation	TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
FIFA	The Fédération Internationale de Football Association	TV	Televizyon
GSI	Global Sports Impact	UNCSD	United Nation Commission on Sustainable Development,
GSTC	Global Sustainable Council Tourism Criteria	NGO	Non Government Organisation
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	UNEP	United Nations Environment Programme
GZFT	Güçlü Zayıf Fırsatlar Tehditler Analizi	UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ILO	International Labour Organization	UNWTO	United Nations World Tourism Organization
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin İstatistiği	vd.	Ve diğerleri
M.Ö.	Milattan Önce	WTO	World Tourism Organization
M.S.	Milattan Sonra		
NCAA	National Collegiate Athletic Association		

ÖZET

Turizm, ekonomik, sosyal, kültürel birçok yöne sahip olan bir endüstri olarak ifade edilmektedir. Özellikle son yıllarda sosyal ve ekonomik boyutunun ön plana çıkmasıyla birlikte uluslararası önemini de giderek arttırdığı tespit edilmiştir. Turizmin sosyal ve ekonomik boyutlarının önem kazanmasının en önemli sebeplerinden biri de küresel çapta düzenlenen spor etkinliklerinin olduğu görülmektedir. Turizm faaliyetleri; ekonomik, sosyokültürel ve çevresel açıdan destinasyonları olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle doğrudan etkilenen/etkileyen paydaşlar arasında merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, işletmeler, yerel halk ve turistler yer almaktadır. Destinasyonların sürekliliğini ve dolayısıyla sürdürülebilirliğini sağlamak açısından söz konusu bu paydaşların beklentilerini belirlemek önemlidir. Beklentilerin belirlenmesi sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin ve pazarlama çabalarının doğru bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Deniz-kum-güneş üçlemesinden faydalanamayan destinasyonlarda turizm faaliyetlerinin çeşitliliği avantaj sağlamaktadır. Özellikle turizm faaliyetlerinin hava sporu turizmi gibi spesifik alanlara indirgenebiliyor olması bir çok destinasyonun turizm gelirlerinden pay almasını ve ülke ekonomisine katkıda bulunmasını sağlamaktadır. Hava sporu ile ilgili destinasyonların alan yazında çok fazla yer edinememiş olması, geçerli ölçekler üzerine yapılan araştırmaların kısıtlı olması destinasyon yönetim ve pazarlaması çabalarında eksik değerlendirmelere yol açtığı düşünülmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi için paydaşlara (yerel halk, hava sporu turistleri) yönelik ölçeklerin geliştirilmesi ve destinasyonların sürdürülebilirliği (hava spor uzmanları, merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, işletmeler) ile ilgili görüşlerin belirlenebilmesi önemli hale gelmiştir.

Bu doğrultuda araştırmada, hava spor turizmi aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon oluşturmada yerel halkın ve hava spor turistlerinin beklentilerinin belirlenebilmesini sağlayacak bir ölçek geliştirmek, hava spor uzmanları, yerel/merkezi yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve işletmelerin konuyla ilgili görüşleri doğrultusunda değerlendirmeler yaparak alan yazına, destinasyon yönetiminde ve pazarlama çabalarında karar alıcılara ışık tutmak, katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda söz konusu çalışma nitel ve nicel araştırma yöntemleri temeline dayandırılarak tasarlanmıştır. Hava spor turistlerinin evreni oluşturduğu araştırmada 333 hava spor turistinden maksimum çeşitlilik ve kartopu örnekleme stratejileri kullanılarak veri seti oluşturulmuştur. Verileri toplamak amacıyla oluşturulan veri toplama aracında 33 önerme yer almaktadır. Veriler çevrimiçi anket uygulaması aracılığıyla toplanmıştır. Uşak destinasyonun

yaşayanların evreni oluşturduğu araştırmada basit rastlantısal örnekleme stratejisi kullanılarak 527 yerel halktan yüz yüze görüşme tekniği ile veriler elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunda 38 önerme yer almaktadır. Hava sporu uzmanları, yerel/merkezi yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve işletmelerden maksimum örnekleme stratejisi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler ve alan yazın taramasından elde edilen bilgiler ışığında Uşak destinasyonuna ilişkin GZFT analizi yapılmıştır.

Hava spor turistlerinin ve yerel halkın sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini tespit edebilmek amacıyla elde edilen verilerin analizi, SPSS ve Lisrel analiz programları aracılığı ile yapılmıştır. Hava spor uzmanlarından, yerel/merkezi yönetimlerden, sivil toplum kuruluşlarından ve işletmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemlerinden betimleyici ve sıklık analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda yerel halkın ekonomik, sosyokültürel ve çevresel açıdan destinasyondan beklentilerini ortaya koyabilecek ölçekler geliştirilmiştir. Uşak destinasyonu hava sporu turizmi için gerekli olan doğal güzelliklere sahip olduğu görülmüştür. Uşak destinasyonunda işlevsel bir turizm yönetim modeli bulunamamıştır. Doğal ve kültürel değerleri korumak ve bu değerleri turizm açısından daha işlevsel hale getirmek için destinasyon yönetim modeline ve stratejik pazarlama planına ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon Pazarlaması, Sürdürülebilir Destinasyon Pazarlaması, Spor Turizmi

SUMMARY

SUSTAINABLE DESTINATION DEVELOPMENT THROUGH SPORTS TOURISM: UŞAK PROVINCE POTENTIAL WITH REGARDS TO AIR SPORTS

Tourism is expressed as an industry with many economic, social and cultural aspects. Especially in recent years it has been determined that the social and economic dimension has become the foreground and the international importance has been increasing gradually. One of the most important reasons for the importance of tourism's social and economic dimensions seems to be the sports events organized on a global scale. Tourism activities; economically, socio-cultural and environmental destinations in the positive or negative direction. Particularly, stakeholders directly affected / affected include central / local governments, non-governmental organizations, businesses, local residents and tourists. It is important to determine the expectations of these stakeholders in order to ensure the continuity and thus sustainability of the destinations. Determination of the expectations will contribute to the realization of sustainable tourism activities and marketing efforts correctly. When the diversity of tourism activities is evaluated, it is advantageous in destinations that cannot benefit from sea-sand-sun triple. Especially, tourism activities can be reduced to specific areas such as air sports tourism, so that many destinations have a share in tourism revenues and contribute to the economy of the country. Air sports related destinations are thought to have not acquired much space in the literature, and limited research on current scales is thought to lead to incomplete assessments in destination management and marketing efforts. In order to address this deficiency, it has become important to establish scales for stakeholders (local people, air sports tourists) and to be able to define views on the sustainability of destinations (air sports experts, central / local governments, non-governmental organizations, businesses).

In this aim of research, the development of a scale that will enable the determination of the expectations of the local people and the air sports tourists in creating a sustainable destination through air sports tourism, air sports experts, local / central administrations, non-governmental organizations and enterprises make evaluations in the field, and to shed light on decision makers in marketing efforts.

In this context, the study was designed based on qualitative and quantitative research methods. In the study, which is the population of air sports tourists, data set was created by using maximum diversity and snowball sampling strategies from 333 air sports tourists. There are 33 propositions in the data collection tool for collecting the data. The data were collected through an online survey application. In the study of the population of the Uşak destination,

527 local face-to-face interview techniques were obtained using a simple random sampling strategy. There are 38 propositions in the questionnaire which is used as data collection tool. Data were collected using a semi-structured interview form with maximum sampling strategy from air sports specialists, local / central government, non-governmental organizations and businesses. The data obtained from the obtained data and field data were analyzed by SWOT analysis for Uşak destination.

The analysis of the data obtained in order to identify the predictions of the sustainable destiny of the air sports tourists and the local people was made through the SPSS and Lisrel analysis programs. It has been analyzed using descriptive and frequency analysis of data content analysis methods obtained from air sports specialists, local / central administrations, non-governmental organizations and enterprises.

As a result of the study, scales have been developed that will enable local people to set expectations for economic, sociocultural and environmental destruction. Uşak destination has been found to have the natural beauty required for air sports tourism. A functional tourism management model was not found in Uşak destination. It has been seen that there is a need for a destination management model and strategic marketing plan to protect natural and cultural values and to make these values more functional in terms of tourism.

Keywords: Destination Marketing, Sustainable Destination Marketing, Sports Tourism

ÖNSÖZ

Hava spor turizminin, önemi gün geçtikçe artacak ve destinasyonlar için değer yaratan bir olgu olacaktır. Hava spor turizmi gibi niş pazarlara yönelik destinasyonların sürdürülebilirlik olgusundan uzaklaşmamaları ve rehber vasfıyla bu araştırmayı kullanmaları fikriyle yola çıkılmıştır.

Bu fikri yolculukta, desteklerini esirgemeyerek emek veren, anlayışlı ve yol gösterici üsluplarıyla rehberlik eden değerli Pof. D. Nedim YÜZBAŞIOĞLU, Prof. Dr. Mehmet Ziya FIRAT, Doç. Dr. Rüya EHTİYAR hocalarıma gönülden teşekkürü borç bilirim. T.C. Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı programı kapsamında emek veren, eğitimim ve öğretimim konusunda katkılarını ve desteklerini hiç esirgemeyen değerli hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Araştırma sürecine dahil olarak görüş ve önerilerini belirten havacılık kulüplerine ayrıca 19 Mayıs Havacılık Gençlik ve Spor Kulübü Derneği'ne değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Eğitim-öğretim hayatım boyunca insanüstü çaba harcayan ve emek veren anneme, babama ve abime ithaf ederek bir kez daha teşekkür etmek isterim. Doktora sürecinde yardımseverliği ve anlayışı için eşim, Veli Erdinç ÖREN'e ayrıca teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tuba ŞAHİN ÖREN
Antalya, 2018

GİRİŞ

Turizm, yüzlerce ve hatta bazen binlerce aktörün tek bir ülke veya bölgede bile birden fazla pazar bölümünde faaliyet gösterdiği heterojen bir endüstridir. Bu pazar bölümleri, geleneksel kitle turizminin yanı sıra eko turizm, macera turizmi, kırsal turizm, sağlık turizmi, kruvaziyer turizmi, özel amaçlara yönelik alternatif turizm ve son zamanlarda spor turizmi gibi niş pazarları da içermektedir (UNEP, 2011: 431, www.unep.org/resourceefficiency/Portals/24147/scp/business/tourism/greeneconomy_tourism.pdf erişim tarihi: 04.01.2017). 2015 yılında uluslararası turistlerin konaklama, yiyecek-içecek, seyahat, alışveriş, eğlence ve diğer mallar/hizmetler için harcamaları 1260 milyar dolara ulaşmıştır (UNWTO, 2016a: 5, <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>, erişim tarihi: 21.01.2016). Son 60 yılda turizm, dünyadaki en büyük ve hızlı büyüyen sektörlerin biri olmak için sürekli genişleme ve çeşitlilik yaşamıştır (UNWTO, 2016b: 2, unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145, erişim tarihi: 04.01.2017). Bu yaşanan gelişmeler ve çeşitlilik içerisinde en önemli dalı spor turizmi oluşturmaktadır. 600 milyar dolar değerinde olan spor turizmi, küresel seyahat endüstrisinin halen hızla büyüyen bir sektördür. Spor turizmi pazarı önümüzdeki beş yıl içerisinde % 6 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda spor turizmi, turizm arzının ve kaynaklarının önemli bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır. Turizm destinasyonları, boş zaman sporlarını içeren turizm ürünlerini giderek daha fazla geliştirmektedir (Abudhabi, 2016, http://itwabudhabi.com/Sub-links/World_Sports/#, erişim tarihi: 04.01.2017).

Bu bağlamda yapılan çalışmada spor olgusu ve spor turizmi birinci bölümde ele alınmış, ikinci bölümde de sürdürülebilir destinasyon pazarlaması konusu incelenmektedir. Üçüncü bölüm, alan yazının alt yapısıyla geliştirilmiş anket formlarını ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarını içermektedir. Görüşme formları aracılığı ile hava spor turistlerinin ve yerel halkın sürdürülebilir destinasyondan beklentileri; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları altında değerlendirilecek şekilde dizayn edilmektedir. Sürdürülebilir destinasyona ilişkin hava spor uzmanlarının, yerel/merkezi yönetimlerin, sivil toplum kuruluşların ve işletmelerin görüşleri ışığında yordayıcı bir bakış açısı geliştirmek için hipotezler geliştirilmiş ve test edilmiştir. İleri sürülen araştırma problemleri ve geliştirilen hipotezlere ilişkin sonuçlar ayrıca değerlendirilmektedir.

Bu araştırmanın bütününde hem turizm sektörüne hem de turizm alan yazınına çeşitli önerilerde ve katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR OLGUSU VE SPOR TURİZMİ

Bu kısım, araştırmanın alan yazın çatısını oluşturan temel konulara öz oluşturacak şekilde planlanmaktadır. Spor turizmi kavramının net bir şekilde ortaya çıkabilmesi için turizmin tarihsel devinimi incelemek gerekmektedir. Akabinde spor ve spor turizmi konuları ve birbirileri ile ilişkisini biçimlendirecek bilgilere yer verilmektedir.

1.1. Turizmin Tarihsel Gelişimi

Turizm genellikle yeni bir olgu olarak kabul edilir ancak araştırmacılar ve akademisyenler turizmin tarihsel kökleri üzerinde tam olarak anlaşamamaktadır. Turizm tarihsel sürecinin gelişimine bakıldığında; bu gelişimi bazıları ulaşım alt yapısının geliştiği on dokuzuncu yüzyılın ortalarına ve boş zamanın ortaya çıkışına dayandırmakta, bazıları ise on yedinci, on sekizinci yüzyılda aristokratların seyahat etmesi gibi “Büyük Gezi”ye dayandırmakta ve bazıları ise antik çağlara dayandırmaktadır (Towner ve Wall, 1991; Rabotić, 2014: 99). Cook vd. (2013) ise turizmin tarihsel gelişimini: imparatorluk dönemi, ortaçağ ve Rönesans dönemi, büyük gezi dönemi, hareketlilik dönemi ve son olarak modern çağ olarak beş temel evreye ayırarak incelemektedir.

İmparatorluk Dönemi (Antik Dönem/Ancient Times): Turizm sektörünün gelişimi son dönemlerde hız kazanmış olsa da turizm olgusu yeni ortaya çıkan bir sektör değildir. Turizm sektörünün ortaya çıkışı ve gelişimi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır.

Antik Roma, turizmin gelişmesinde bir kilometre taşıdır. Romalılar, tarihte ilk olarak imparatorluğun tüm uzak noktalarını başkentle birbirine bağlayan tutarlı bir yol ağı oluşturmuştur. Bu yol ağının günümüzde Avrupa ulaştırma ve şehircilik sisteminin temeli olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Cristea, 2012: 179).

Eski Yunan dünyasındaki seyahat fırsatları büyük ölçüde statü ve mesleğe bağlıydı; bununla birlikte, nüfusun önemli bir kısmı, Akdeniz’i geçerek, eşyalarını satmak, yeteneklerini kullanmak, hacca gitmek, spor etkinliklerini görmek ve hatta antik dünyanın görkemli manzaralarını görmek gibi çeşitli amaçlar için seyahat etmiştir (Cartwright, 2013, <https://www.ancient.eu/article/605/travel-in-the-ancient-greek-world/>, erişim tarihi: 14.03.2018).

Antik Mısır’da firavunların eğlendirici ve dinlendirici seyahatlere çıktığı ve aynı zamanda lüks yaşam tarzına sahip kişilerin arasında yayılan; eğlence, tecrübe ve dinlenme

amacıyla seyahat ettiklerine dair kanıtlar bulunmaktadır (Gyr, 2010, <http://www.ieg-ego.eu/gyru-2010-en>, erişim tarihi: 13.03.2018).

Özet olarak imparatorluk dönemi süresince insanların seyahatlerini etkileyen faktörler arasında; varlıklı insanların seyahat etmesi için para ve zamanlarının olması, gelişen yollarla birlikte insanların güvenli ve kolay seyahat edebilmesi, yaygın olarak kabul edilen para birimleri ve ortak kullanılan dilin yaygınlaşması yer almaktadır (Cook vd., 2013).

Ortaçağ ve Rönesans Dönemi: Bu dönemde insanların özellikle dini amaçlarla seyahat ettikleri görülmektedir (Jayapalan, 2001:17). Ortaçağ zamanlarında ve on altıncı yüzyılın neredeyse sonuna kadar ekonomisi tarıma dayalı nüfusun geliri statik değildi, bu nedenle o dönemde köyden ya da yerel bölgeden uzaklaşmamaktadır. On sekizinci yüzyılda ise kentleşme ve fabrikaların gelişmeye başlamasıyla beraber oluşan zengin “elit” sınıfın eğlence amacıyla seyahat etmeye başladığı dönem olarak görülmektedir (Lickorish ve Jenkins, 1997: 10).

Büyük Gezi Dönemi (Grand Tour): On altıncı yüzyılın ikinci yarısında, “Büyük Tur” bir beyefendinin eğitiminin gerekli bir bileşeni olarak görülmeye başlanmış ve onun gezintisi, seyahat günlüğü, ticari başarının tadını çıkaran tanınmış bir edebi tür haline geldi (McClelland, 2013).

Bu dönemde “Büyük Tur” aslen seçici, esas olarak aristokratik bir ayrıcalık olarak görülmektedir. İngiltere, Fransa, İtalya, İsviçre, Almanya gibi ülkeleri kapsayacak şekilde klasik bir eğitim yolculuğu sağlamaktaydı. Büyük Tur'un orijinal anlayışı ve on sekizinci yüzyılda modaya uygun tatil yerlerine ve kaplıcalara yapılan yolculuklar, aristokratik yaşamın normal örüntüsünün bir uzantısıydı. Bu durum aristokratların seyahat biçimini desteklemek için var olan istihdam yapısına yansımaktaydı. Bu istihdam şekli aslında, zengin ve iyi yetişmiş kişilerin, normal hizmetkarlarının tamamı ya da bir kısmı ile birlikte Bath, Weymouth ya da Deauville gibi yerlere gitmiş olmasının sonucunda ortaya çıkmıştır (Baum, 1996).

Hareketlilik Dönemi: İnsanların tamamen keyif almak için seyahat etmeye başlamaları on sekizinci yüzyılın son yıllarında ve on dokuzuncu yüzyılın ilk yıllarında başladığı söylenebilir. Toplumdaki, yaşam tarzlarında, endüstride ve teknolojiye büyük değişiklikler toplumun şeklini değiştirmiştir. Bu olağanüstü değişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesi, ekonomik genişleme karşısında, yirminci yüzyılın ikinci yarısında daha büyük bir sanayi ve bilimsel devrimin ortaya çıkmasına alt yapı oluşturmaktadır. Bu bağlamda dünyanın en büyük endüstrisine dönüşen turizm sektörü, hareketlilik döneminde çok büyük bir faydalanıcı olduğu görülmektedir (Lickorish ve Jenkins, 1997: 17).

Modern Çağ: Yirmi birinci yüzyıl başlarından itibaren günümüze kadar uzanan dönem olarak kabul edilmektedir. Ulaşım imkanlarının artması ve çeşitlilik kazanması ile birlikte kredi

kartı kullanım kolaylığının yaşanması, sanayileşme sonucunda zenginleşen kesimin artması, boş zaman olgusunun gelişimi ve güvenlik hissiyle birlikte turizm faaliyetlerinin yoğunlaşmasını ifade eden dönemdir (Cook vd., 2013).

Araştırmacılar arasında turizmin tarihsel gelişiminde çeşitli fikir ayrılıkları yaşansa da insanların seyahat etme güdüsü içinde çeşitli (din, spor, eğlence, yemek, eş, dost akraba ziyareti, kültür vb.) motivasyonların yer aldığı konusunda da fikir birliği görülmektedir. Kuşkusuz ki spor da antik çağlardan beri insanların seyahat etme güdüsünü oluşturan bir motivasyondur. Bu da insanların eski dönemden günümüze kadar bir spor etkinliğine katılmak veya spor olayını izlemek amacıyla uzak yerlere seyahat etmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda antik çağlardan beri insanların hareket etmelerine neden olan sporun, olgusal açıdan değerlendirilmesi ve günümüzdeki spor turizminin derinlemesine incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

1.2. Spor Olgusu ve Spor Sosyolojisi

Spor olgusu çeşitli düşünürler tarafından incelenmektedir. Çeşitli teoriler doğrultusunda geliştirilerek spor sosyolojisi açısından yordandığı görülmektedir. Spor sosyoloji ile ilişkilendirilerek geliştirilen çeşitli teoriler Tablo 1.1’de yer almaktadır. Spor ile ilişkilendirilebilecek teorilerin özünün yansıtılması sonucunda spor sosyolojisi, spor teorileri ve spor teorisyenleri daha iyi anlaşılacaktır. Diğer bir ifadeyle spor olgusunun ortaya çıkışı ve gelişim süreci yansıtılmaktadır.

Tablo 1.1 Spor Sosyolojisi ve Spor Teorileri

Teori	Özeti
Feminist Teori	Eşitsizliğin doğasını anlamayı amaçlar; cinsiyet politikası, iktidar ilişkileri, cinsellik üzerine odaklanmaktadır. Genel olarak toplumsal ilişkilere eleştiri getirirken, feminist teori büyük oranda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini analiz etmek ve kadın haklarını, çıkarlarını ve konularını geliştirmek üzerine odaklanmaktadır. Aranılan temalar arasında sanat tarihi, çağdaş sanat, estetik, ayrımcılık, kalıplaşmışlık, nesneleştirme (özellikle cinsel) ve zulüm var. Ataerkillik, erkekler ve erkeklerin kadınlar üzerindeki etkinlikleri ve nitelikleri ile onların faaliyetleri ve niteliklerini değerlendirecek bir güç ve zulüm sistemi olarak kavramsallaştırılmıştır. Feministler cinsiyetin zaman ve coğrafyada var olan toplumsal yaşama ilişkin temel bir düzenleyici ilke olduğunu ve bunun da cinsiyet farkı yarattığını ve gerektirdiğini ve böylece erkekliği ve kadınlığı özünden ayırdığını iddia etmektedir.
Biçimsel Teori	Biçimsel teori ya da süreç sosyolojisi, güç, davranış, duygu ve zaman içindeki ilişkiler üzerine odaklanmaktadır. Elias, şiddet, cinsel davranış, bedensel işlevler, masa tavırları ve konuşma biçimlerine uygulanan Avustralya öncesi Avrupa standartlarının, artan utanç ve

	isyan eşikleri ile mahkemede görgü kurallarında bir çekirdeğin dışına çıkararak nasıl dönüştürüldüğünü izlemektedir. Gittikçe daha karmaşıklaşan sosyal bağlantılar ağlarının dayattığı içselleştirilmiş "öz korku", Freud'un süper ego olarak kabul ettiği psikolojik kendini algılamaları geliştirmektedir.
Hegemonik Erkeklik	Geleneksel cinsiyet idealleriyle uyumludur. Hegemonik erkek, sıkıntıya, ağrıya kayıtsız ve öz değerlerini tehlikeye atmaya razı olmayan, bağımsız, güçlü, duygusal olarak sınırsız ve kesinlikle heteroseksüel olarak tanımlanmaktadır.
Kurumsal Mantık	Hem kuruluşların hem de bireylerin stratejilerin değerlendirilmesi ve uygulanmasına rehberlik etmek, rutinler kurmak ve daha ileri yenilikler için öncelik yaratmak için mevcut olan örgütlenme ilkelerini oluşturan hangi uygulama ve sembolik yapıların kabul edilebilir veya kabul edilemez olduğunu belirlemektedir.
Yorumlayıcı Sosyal Eylem Teorisi	Sosyoloji, karmaşık bir dünya hakkında evrensel gerçekleri takip eden, toplumsal eylemin kapsamlı bir bilimidir, ancak bu hedefe nihai bir şekilde ulaşamamaktadır. Sosyologlar, sosyal eylemin kilit yönlerine dikkat çeken "saf tip" kavramlar geliştirmektedir. Bilim, bir sosyal eylem biçimi olarak kendisini ve toplumları salt bir tür olarak inceleyebilmektedir. Bu analiz, bilimin, toplumsal eylemin nihai etik bir temeli olarak belirleyebileceği şeylerde sınırlı olduğunu ve toplumsal değerlerin belirlenmesini sosyal eylemin politik alanına bıraktığını göstermektedir. Ahlaki davranışın anahtarı, toplumların siyasal alanı içinde tamamen açık bir tartışmanın oluşturulmasıdır.
İrk, Sınıf ve Cinsiyet Teorisi	İktidar, imtiyaz ve ezilmenin ırk, sınıf, cinsiyet ve diğer egemenlik sistemleri (Örneğin; Cinsellik, din, yaş, yetkinlik durumu) tarafından düzenlendiği yollara odaklanmaktadır.
Geri Dönüşüm Teorisi	Bu psikolojik teori bireylerin esneklik ve değiştirilebilirliklerini ele almaktadır. Koşullara bağlı olarak, bireylerin motivasyonu ve değişme kapasitesi üzerine odaklanmaktadır.
Sekularizasyon (Laikleşme) Teorisi	Yirminci yüzyılda din sosyolojisinde paradigma konumuna kavuşmaktadır. Akademisyenler sosyolojinin kurucu kuramcılarının fikirlerini modern dünyada nasıl bir dönüşüm geçirdiğini anlamak için inşa etmektedir. Yamane, Laikleşmenin çifte hareketi üzerinde durmaktadır: Batı tarihinin, laik otoritelere karşı dini otorite kapsamındaki azalmaya doğru geniş hareket ve dini örgütlerin laikleşmiş koşullar altında ısrarcı kalması ya da yeniden yayılması hareketi olarak belirtmektedir.
Toplumsal ve Kültürel Sermayeye Vurgu Yapan Toplumsal Yeniden Üretim Teorisi	Eşitsizliğin ve sınıf yapısının nesiller boyu nasıl üretildiğini açıklamak istemektedir. Sosyal sermaye, sosyal ağların yukarı hareketliliğe ulaşmada yardımcı olan kaynakları nasıl sağlayabileceğini ifade etmektedir. Kültürel sermaye, yaşam boyunca belirli sosyal konularda başarılı olmasını, daha az tecrübeli geçmişe sahip kişilere göre daha başarılı kılmasını sağlayan genel bilgi, deneyim, stil ve kendini tanıtmaya anlamına gelmektedir.
Sosyolojik Hayal Gücü	İnsanların kişisel biyografileri ile yaşadıkları tarihsel koşullar arasındaki bağlantıları algılamalarını sağlayan bir zihin kapasitesi gerektirmektedir. Mills, sosyolojik hayal gücünün en çok ihtiyaç duyulduğu aklımız olduğuna, birinin entelektüel yolculuğunun

	biyografi ve tarih arasındaki bağlantıyı kavramak için eksik olduğunu hissettiğine ve kişinin entelektüel yolculuğunu organize etmek ve belgelemek için bir dosya veya günlük tutmayı savunduğuna inanmaktadır.
Bilim Sosyolojisi	Bilimin üretildiği toplumsal bağlamı inceleyen teorilerin bu birimi, bilimsel olarak "gerçek" olarak kabul edilenin yanı sıra bilimsel çalışmaya layık görülen şeyin toplumsal çevrenin yansıması olduğunu kabul etmektedir.
Sembolik Etkileşimcilik ve Dramaturji	Dışarıda görünen ve görülebilen toplumsal sembollerin kullanılması sayesinde, toplumu olumlu bir ışık altında incelemektedir. Giyim, gövde boyutu, Güç, başarı gibi simgeler sembolik anlam taşımaktadır. Diğer toplumsal üyelerle yapılan etkileşim sayesinde, çoğunlukla algı yönetimi olarak düşünülen bir süreçte bireylerin kendilerini ve toplumdaki yerlerine ilişkin bir izlenim oluşturmaktadır. Bu süreç, bir oyunda rol alınması olarak da düşünülebilmektedir.
Kentsel Politik Ekonomi ve Kentsel Rejim Teorisi	Kentsel gelişme, alan kullanımıyla ilgili çatışma ile dolu olduğunu savunmaktadır. Kentsel gelişimin getirdiği yükler ve yararlar eşitsiz olarak dağıtılmaktadır. Politikalar ve insan ticareti, kentlerin ekonomik ve kalkınma sonuçlarında önemli bir yer tutmaktadır.

Kaynak: Smith, E. Sociology of sport and social theory, 2010.

Spor sosyolojisi ve spor teorileri, spor olgusunu ve sporun sosyal bir olgu olduğunu bütünleyici bir bakış açısı ile yansıtan Tablo 1.1'deki teoriler incelendiğinde ilk olarak Weber'in "Yorumlayıcı Sosyal Eylem Teorisi" ortaya çıkmaktadır. Bu teorinin savunucuları Max Weber ile birlikte Anthony Giddens ve Jürgen Habermas olduğu görülmektedir. "Yorumlayıcı Sosyal Eylem Teorisi" sporun evrensel davranış etiğine yönelik eylemlerinin, eşitsizlikten ve egemenlikten mümkün olduğunca özgür bir ortamda mümkün olan en iyi bilimsel bilgiyi göz önüne alarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir ifadeyle herkesin iyiliğine yönelik kolektif kararlar alınması, sürekli bir biçimde gözden geçirilmesi ve gerekli görüldüğünde revize edilebilmesini ileri sürmektedir (Beamish, 2010: 12).

Norbert Elias, Eric Dunning, Joseph Maguire biçimsel teorinin savunucularındandır ve Dunning bu teori ile spor arasında bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir (Dunning, 2010: 19). Bu teoride spor, boş zaman ve duyguların sosyolojik açılardan bir teoriye ihtiyaç duyduğunu savunmaktadır. Biçimsel teori ya da süreç sosyolojisi ile spor, kültür ve topluma yönelik diğer 'kritik' yaklaşımlar arasında ortak bir zemin aramaktadır (Maguire,1991).

Sporcuların bugünkü yetiştirilme tarzı, spor dünyasındaki göreceli olarak son değişikliklerin bir yansımasıdır. Herhangi bir otorite bu değişikliklerin gerçekleştiğine dair kesin bir tarihe işaret edemezken, yirminci yüzyılın ortalarından önce atletler, antrenörler, tıp bilimcileri ve diğerlerinin atletik eğitime ilişkin yaklaşımların da belirgin değişiklikler

yaşandığı görülmektedir. Bilim teorileri diğer bir ifadeyle bilim sosyolojisi bize bu değişimlerin nasıl ve neden oluştuğu konusunda fikir vermek üzerine çalışmaktadır (Ritchie, 2010: 48).

Spor olaylarının, spor müsabakalarının ya da nostaljik spor faaliyetlerinin küresel ölçüde kentleri etkilemesi nedeniyle spor olgusunu “Kentsel Politik Ekonomi ve Kentsel Rejim Teorisi” kapsamında incelemek mümkün olmaktadır. Şehirler, bir kentin "imajını" dünyanın geri kalanına tanıtmak amacıyla büyük, yüksek profilli spor karşılaşmalarına/müsabakalarına katılmak ve ev sahipliği yapmak için çok para harcamaktadırlar. Elit spor takımlarının ve etkinliklerinin yerel ekonomiyi canlandırdığı ve iş yarattığı inancıyla spor stadyumu ve altyapı inşaatı kentsel yenileme şemalarına bağlanmaktadır (Schimmel, 2010: 56). Diğer bir ifadeyle bu teoride kentlerin, aktif ya da pasif spor olaylarının neden olduğu turistik faaliyetler kapsamında önemli ölçüde fayda sağladığı savunulmaktadır. Sonuç olarak spor olayları kentlere ilişkin politikalar geliştirilmesine, insan gücüne yatırım yapılmasına dolayısıyla kentlerin ekonomik kalkınma süreçlerinde önemli yer tuttuğu kabul edilmektedir.

Robert Bellah, Peter Berger, José Casanova, Mark Chaves gibi savunucuları olan sekülerizasyon teorisinde ise sporun toplumsal bir kavram olarak sporla ilgilenmeye istekli dini grupların laik bir toplumun gerçeğini ifade edebileceği ve laikleştirdiği görülebilmektedir. Bireysel düzeyde, dini inançlarını ve atletik uygulamalarını bütünleştiren bazı insanların bulunabileceğini, ancak çoğu insan için din ve sporun ayrı, hatta rekabet eden roller üstlendiğinin görülebileceğini iddia etmektedir (Yamane vd., 2010: 82).

Feminist teori kapsamında spor olgusuna yaklaşıldığında erkekler ve kadınlar arasındaki güç farkı ve eşitsizliğin doğasını açıklamaya yönelik olduğu görülmektedir. Feminist teori spor olgusunda cinsiyet eşitsizliğini analiz etmek ve kadın haklarını geliştirmek ve korumak üzerine odaklanmaktadır. Spor olgusunda cinsiyet eşitliğiyle ilgili çalışmalara bakıldığında futbol ve basketbol sporlarında beklenenin aksine bir durum söz konusudur. Daha fazla erkeklere yönelik algılanan futbol sporunda basketbol sporuna göre daha fazla cinsiyet eşitliği olduğu görülmektedir. Kadın futbolculara ve kadın futbol takımlarına feminist teori yaklaşımının amacı doğrultusunda erkek futbolcu ve erkek futbol takımlarına kıyasla daha fazla kaynak tahsisi yapılmaktadır. Buna karşılık tam tersi bir durum söz konusu olan basketbol sporunda cinsiyet eşitsizliği ile daha fazla karşılaşmaktadır (Hattery, 2010: 105). Bu durumda değerlendirilmesi ya da irdelenmesi gereken konu kadın sporculara daha fazla kaynak ayrıldığında mı yoksa eşit kaynaklar ve bütçeler ayrılarak eşitliğin sağlanması gerektiğidir?

Teoriler ve ampirik araştırmalar, spor olgusunu açıklama ve anlamının yollarını sağlamaktadır. Teori ve kanıt arasındaki sürekli etkileşim, kabul edilen spor varsayımlarını incelemeye yardımcı olmaktadır. Sportif varsayımlara, sürekli olarak meydan okunmalı ve bu

varsayımlar yeniden değerlendirilmelidir. Bu teoriler belirli sosyal bağlamlarda, bireyin veya grubun değerleri ve çıkarları adına kullanılıyor olmalıdır. Teorilerin, yalnızca popüler ve popüler olmayan spor konularına eleştirel yaklaşımda değil, aynı zamanda spor problemlerine çözümler ve açıklamalar getirmek için bir temel oluşturması ve teorilerin doğruluğunun, titizliğinin ve alakalılığının kanıtlanması önemlidir.

Bu çalışma da değerlendirilen teoriler kapsamında ırk, cinsiyet, sınıf ya da sporun laiklik olgusuna ilişkin algıdan daha ziyade sporun kentsel politik, ekonomik kalkınmaları ile ilgili sürdürülebilir bir ağ oluşturulması üzerinde durulmaktadır. Spor olgusunun, sosyal bir olgu olduğu, dinlerde dahil olmak üzere, toplumu ilgilendiren maddi, manevi değerlerle ilişki kurduğu, şehirler üzerinde imaj oluşturabilecek kadar güçlü bir kavram olduğu teoriler incelendiğinde anlaşılmaktadır. Sporun sosyal bir olgu olması, çeşitli spor aktiviteleri aracılığıyla kitleleri belirli destinasyonlara yönlendirebilecek güçlü bir turistik ürün olması nedeniyle turizmle bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda da spor olgusunun sosyolojik alt yapısı ile turizm kavramını ve destinasyonlar için bu olgunun sürdürülebilirliğini tek bir çatı altında ifade edilebilmesine yönelik kuramsal çerçeve oluşturulmaktadır (Jarvie, 2006: 15).

1.3. Spor Turizmi

Kim daha güçlü, kim daha hızlı koşabiliyor, kim daha uzağa fırlatabilir, kim en yüksekte ya da uzağa atlayabilir gibi çeşitli sportif konularda insanlar arasındaki rekabet antik zamanlardan beri görülmektedir. Aslında dünya sporsuz düşünülemez ve bazı spor etkinlikleri de seyahat olmadan gerçekleştirilemez. Bununla birlikte sporun yiyecek içecek, konaklama, ulaşırma gibi hizmetleri de sağlaması açısından turizme bağımlı olduğu görülmektedir (Saayman, 2012: 3).

İnsanların, sürekli ikamet ettikleri yer dışında gerçekleştirdikleri hareketlerle ilgili sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgu (UNWTO ve ILO, 2014: 15) olarak değerlendirilen turizm; yeni iş fırsatları, yoksulluğun ortadan kaldırılması, cinsiyet eşitliği, doğa ve kültürel miraslarımız için koruma ve tanıtım anlamına da gelmektedir (Rifai, 2013: 8). Öte yandan turizm; spor, rekreasyon ve pazarlama ile ilişkili bir disiplindir. Önceki dönemler spor, turizmi destekleyen bir öge olarak değerlendirilirken (Argan, 2004: 162) günümüzde spor, dünyanın en büyük sosyal olgusu olarak kabul edilmektedir. Turizm ise gelecek yüzyılın başlarında en büyük endüstri haline geleceği tahmin edilmektedir. Spor ve turizm arasındaki ilişkinin ortak noktaları çarpıcı bir şekilde artmaktadır (Kurtzman ve Zauhar, 1997: 15).

Spor ve turizm arasındaki ilişki ilk olarak on dokuzuncu yüzyıl başlarında modern batı sporlarının bir merkezi olan İngiltere’de yarışmaya dayalı sporlar ile ortaya çıkmıştır (Schwark, 2007: 117). Eğitimcilerin, okul kamplarındaki öğrencilere turizm alanları içinde aktif bir şekilde nasıl zaman geçireceklerini öğretmeleri spor turizminin gelişiminde baskın faktör olarak rol oynamaktadır (Dobay, 2007: 18). Sonraki aşamada doktorlar sağlıklı yaşam şeklinin insanların daha iyi hissetmesine ve daha uzun yaşamalarına neden olacağını belirterek insanları sportif faaliyetlere yönlendirmişlerdir (Gozalova vd. 2014: 92). Spor turizmi, turizm endüstrisi içinde en hızlı gelişen sektörlerden biri haline gelmiştir (Gibson, 1998a: 155). Popülaritesini arttıran diğer unsurlar da ekonomik güçler, teknolojik inovasyonlar (radyo, televizyon), tutum ve değerlerdeki değişimler olarak sıralanabilmektedir (Ross, 2001: 4).

Son yıllarda spor turizmi, ekonomik olarak (Hodeck ve Hovemann, 2015: 114), geniş pazar yapısı ile (Yolal vd., 2014: 28) karlılık açısından girişimciler için (Kurtzman, 2005a: 15) önem kazanmıştır. Örneğin, spor turistlerini bir destinasyona çekmek için tasarlanan turnuvalar, turizm pazarlamasında önemli unsurlar haline gelmektedir (Green ve Chalip, 1998: 275). Özetle spor turizmi faaliyetleri insanların kitlesel olarak hareketlerini içermesi nedeniyle bölgesel ve küresel çapta ekonomik, kültürel ve çevresel bir devinim oluşturmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü’ne (UNWTO) göre, spor turizmi en hızlı büyüyen sektörlerden biridir; ancak spor endüstrisinin bu sektör ile ilişkisi hakkında çok az şey bilinmektedir. 2015 yılında yapılan incelemelerde 83 spor etkinliğine katılım sağlayan 2 milyondan fazla turist toplamda yapmış olduğu 13 milyon geceleme ile ekonomiye doğrudan 2,6 milyar dolarlık bir etki yarattığı görülmektedir (GSI, 2016: 121, http://www.sportcal.com/pdf/gsi/Global_Sports_Impact_Report_2016_Sample_Pack_07092016.pdf, erişim tarihi: 21.11.2017).

Spor aktivitelerinde aktif ya da pasif olarak yer almak söz konusudur. Aktif olarak katılım bir spor turu ile ilgili faaliyetleri katılımcı olarak gerçekleştirmeyi ifade etmektedir. Pasif katılım ise spor ile ilgili faaliyetlere izleyici olarak katılma ve sporla ilgili ünlü yerleri ziyaret etme olarak değerlendirilmektedir (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 35). Spor turizmi aktivitelerinin genelinde doğası gereği fiziksel güç gerektiren aktiviteler yer almaktadır (Tomik vd. 2014: 222). Ancak spor turizmi kapsamında spor olaylarını sadece katılımcı olarak değil, izleyici olarak da takip etmek insanlar üzerindeki cazibesini hiçbir dönemde kaybetmemektedir (Karakoç, 2011: 1).

Geçmiş dönemlerde spor ve turizm iki farklı alan olarak dikkate alınmaktaydı fakat günümüzde bu iki alan arasındaki ilişki çok daha iyi anlaşılmalıdır (Abyar vd., 2014: 58). Spor tabanlı seyahat ise son yirmi yıldan fazla bir süredir hızla büyümektedir (Hinch ve

Higham, 2001: 45). Öyle ki spor turizmi sadece turizm için değil, spor alanındaki işletmeler için de çok önemli hale gelmiştir (Bánhidi, vd. 2014: 73).

Spor ile turizmin yakınlığı son dönemde gelişmiş bir olgu olsa da, evrensel açıdan kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır (Sofield, 2003: 144). Spor turizmi, sporun ve turizmin ekonomik ve sosyal bir aktivite olarak kesişmesidir (Pigeassou, 2004: 287). Spor turizmi, spor ile ilişkili aktivitelere katılmak ya da izlemek amacıyla seyahat etmeyi temsil etmektedir (Ross, 2001: 3). Spor yapmak amacıyla seyahate çıkmak, spor olaylarını izlemek amacıyla seyahat etmek, spor anlamında ünlü ve çekicilikleri olan yerleri ziyaret etmek olarak tanımlanan spor turizmi (İçöz, 2008: v), birçok şekilde ele alınmıştır. Diğer bir ifadeyle spor turizmi, günübirlik katılım sağlanabilen ya da ticari olmayan/ticari nedenlerle organize olunan ve sürekli ikamet edilen yerden uzaklaşmayı gerektiren aktif (katılımcı) ve pasif (seyirci) spor aktivitelerinin bütün formları olarak tanımlanmaktadır (Gozalova vd. 2014: 93). Kurtzman (2005a: 15) ise spor turizmini, turizm çabaları için sporların bir araç olarak kullanılması şeklinde ifade etmektedir.

Spor turizminin birçok alanı kendisine konu edinen kapsamlı bir yapıyı oluşturduğu ve bu nedenle de tanımlanmasının güç olduğu görülmektedir. Spor turizmi kavramı, araştırmacılar tarafından çeşitli yönleriyle incelemeye tabi tutulan gelişen bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda konuyu derinlemesine irdelemek amacıyla spor turizmi ile ilgili çeşitli ulusal ve uluslararası araştırmaların yapıldığı süreç içinde görülmektedir.

Spor turistlerinin harcama eğilimlerini (Nogawa vd., 1996) ve harcamanın belirleyicilerini (Kwiatkowski ve Könecke, 2017), kültürel bir paylaşım olarak spor aktivitelerine katılım eğilimini (Green ve Chalip, 1998), spor turistlerinin, turizm faaliyetlerine katılırken temel motivasyonlarını, davranış eğilimlerini (Gibson vd., 2003), spor turizminin zamansal ve mekânsal etkilerini (Higham ve Hinch, 2003), grup temelli nostalji spor turizminin sosyal deneyimle ilişkisini (Fairley, 2003), sürdürülebilir bir spor turizmi politikası ağı potansiyelini (Weed, 2003), spor turizminin gelir etkisinin tahmin edilebilmesi için modelin geliştirilebilmesini (Daniels vd., 2004), spor turistlerinin, turizm faaliyetlerine katılırken sosyo-psikolojik motivasyon etkilerini (Funk, vd., 2007), merkezi mekan teorisi kapsamında spor turizminin etkilerini (Daniels, 2007), spor turistinin yeniden gelme etkileyen memnuniyetle ilişkili boyutları (Shonk ve Chelladurai, 2008), memnuniyetin bir spor olayına ya da destinasyona dönüşte etkili olduğunu (Shonk ve Chelladurai, 2009), iklim değişikliklerinin kış spor turistlerinin destinasyon seçimine etkilerini (Unbehaun vd., 2008), sosyal ve ekonomik fayda sonucunda yerel halkın spor turizmi faaliyetlerini desteklemesi (Hritz ve Ross, 2010), spor turistlerinin rekabetçi spor etkinliklerine, olaylarına katılım amacıyla seyahat ettiklerini

(Getz ve McConnell, 2011), sürdürülebilir turizm kapsamında küçük ölçekli spor etkinliklerini (Gibson vd., 2012), yerel halkın yoksulluğunun azaltılabilmesi amacıyla spor turizminin sürdürülebilir politikalarla ve uygulamalarla desteklenmesi (O'Brien ve Ponting, 2013), spor turistlerinin kalite algılama değişkenleri ile spor destinasyonu ilişkisini (Jalilvand vd., 2014), spor etkinliklerine katılmada yerel halk ile turistler arasında algı değişimi olup olmadığı (Aicher vd., 2015), turizm, eko turizm ve spor turizmi içinde eko turizm sertifikasyon ihtiyacının belirlenmesi (Singh vd., 2016), spor turizminin motivasyon aralığı temelinde spor turizminin geleceğini şekillendiren platform oluşumunu (Perić vd., 2017) inceleyen, çeşitli amaçlar ve problemler doğrultusunda çalışmalar yapılmaktadır. Ancak spor turizmin, sürdürülebilir destinasyon oluşturmada yerel halkın, spor turistinin, spor uzmanlarının, sivil toplum kuruluşlarının, yerel/merkezi yönetimlerin, işletmelerin rollerini ayrı ayrı inceleyerek, bütüncü bir platformda sunabilecek çalışma yapısı görülmemektedir.

Bu bağlamda spor olgusunun, turizm içinde önemli bir faaliyet olduğu görülmektedir. Turizm ve dolayısıyla seyahatin temel olarak alınması birçok spor türü ile ilişkisini ortaya koymaktadır. İki kavramın spesifik birliği, paydaşların perspektiflerine ve spor turizmine olan özel ilgi alanlarına göre değişmektedir. Spor turizmindeki çıkarların çeşitliliği akademisyenlerin ve uygulayıcıların ele alması gereken önemli bir soruyu beraberinde getirmektedir. Spor turizmi çalışması güçlü bir teorik temel ve adanmış akademik yazında destekleniyor mu (Hinch ve Higham, 2004: 18)?

Öyle ki spor ve turizm kavramlarının köklü geçmişi detaylı ve her açıdan inceleme yapmayı güçleştirmektedir. Köklü geçmişiyle birlikte çok çeşitli alanlara dağılması sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan derinlemesine irdelenmesine olanak tanıyan yapısı nedeniyle alan yazında güçlü bir teorik temel oluşturulmasını güçleştirmektedir.

1.3.1. Spor Turizmi Türleri

Sporun sosyal bir olgu olduğu teoriler bazında incelendiğinde açıkça görülmektedir. Kadın erkek eşitliği feminist teorisinde, insanların dili, rengi, cinsiyeti, kökeni bağlamında grupların eşitliğini sağlama gereken bir tema olduğu konusunda hem hegemonik hem de ırk, sınıf, cinsiyet teorisinde, davranış ve bunlara ilişkin duyguların oluşturduğu sosyal bağlantılar biçimsel teoride, koşullara bağlı olarak bireylerin motivasyonlarının ve değişme kapasitelerinin geri dönüşüm teorisinde, örgütlenme ilkelerinin oluşturulması, uygulanması ve sembolleştirilmesi bağlamında kurumsal mantık teorisinde, kentlerin ekonomik açıdan gelişimi kalkınmasını sağlama anlamında kentsel politik ekonomi ve kentsel rejim teorisinde vurgulanmaktadır. Spor olgusunun; insanları dil, din, ırk, cinsiyet gibi ayrımcılık yaratan

unsurları önemsemeyen bir araya getiren örgütsel yapısı, davranış ve motivasyon eğilimlerinden oluşan sosyal yapısı ve aynı zamanda gelir sağlayıcı özelliği de teorisyenler tarafından dikkate alınmaktadır. İnsanların spor aktiviteleri kapsamında kitlesel olarak davranmaları, yer değiştirme hareketlerinin sonucunda, destinasyonların ekonomik gelir elde etme amacıyla spor aktivitelerine ilişkin yatırımlar yaparak kalkınmayı sağlamaya yönelmeleri sporun turizmle ilişkisini ve önemini doğrudan ortaya koymaktadır.

Spor turizmi bağımsız, sosyal yönlü ve bir yaşam şekli olarak toplumun önemli bir çoğunluğu tarafından paylaşılmaktadır (Gozalova vd., 2014: 93). Spor turizm aktiviteleri bir rekreasyonel faaliyet ya da yarışmaya dayalı bir faaliyet olarak toplum içinde yerini almaktadır (Kurtzman, 2005a: 16). Sportif faaliyetler, kendi içerisinde pek çok alt gruba ayrılabilir. Birçok spor türü arasında, özellikle futbol, basketbol, gibi takım oyunları ile atletizm ve salon sporları gibi performansa dayalı spor türlerinin hem seyirci sayısı hem de elde edilen gelirlerin çokluğuyla diğer sporlara göre ön planda tutulduğu bilinmektedir (Koca vd., 2007: 207).

1970 yılından beri tatil sırasında spora katılmak isteyen kişiler hakkında “Aktif spor turistleri” çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları bir ya da iki tane belirli spor türü üzerine dikkatlerini vermiştir. Diğer çalışmalar ise genel olarak spor katılımcıları üzerine yoğunlaşmıştır (Gibson, 1998b: 52). Spor türleri ile ilgili yapılan çalışmalar doğrultusunda genellikle üç tür spor turizmi davranışı incelenmiştir: aktif spor turizmi, müsabaka sporları turizmi ve nostalji spor turizmi (Ross, 2001: 3). Bu çerçevede Pigeassou (2004) tarafından spor turistlerinin davranış formlarına ilişkin prototip oluşturulmuştur.

Şekil 1.1 Spor Turizmi İçindeki Davranış Formlarının Prototipi

Şekil 1.1’de turizm deneyimi destinasyonu, spor kültür deneyimi ise projeyi ifade etmektedir. Proje, spor kültür deneyimi başlatabilecek ya da yaşatabilecek her türlü sportif aktiviteyi betimlemektedir. Destinasyon ve proje ise bir spor faaliyetine fiziksel olarak *katılımı ve uygulamayı* yani *aktif spor turizmini* ifade etmektedir. Bununla birlikte herhangi bir spor olayını izlemek amacıyla katılım sağlamak *müsabaka sporları turizm* faaliyetlerini göstermektedir. Herhangi bir spor dalının geçmişi hakkında bilgi sahibi olmak, bu spor dalıyla ilgili kültürel bir alt yapı oluşturmak amacıyla turizm faaliyetlerine katılımı yani *nostalji spor turizmi* faaliyetlerini yansıtmaktadır. *Dahil olmak* kavramı ise sporcuları örgütleyen, organizasyon düzenleyen yöneticilerle beraber sporcuların eğitimlerinin turizm faaliyetlerine katılımını temsil etmektedir.

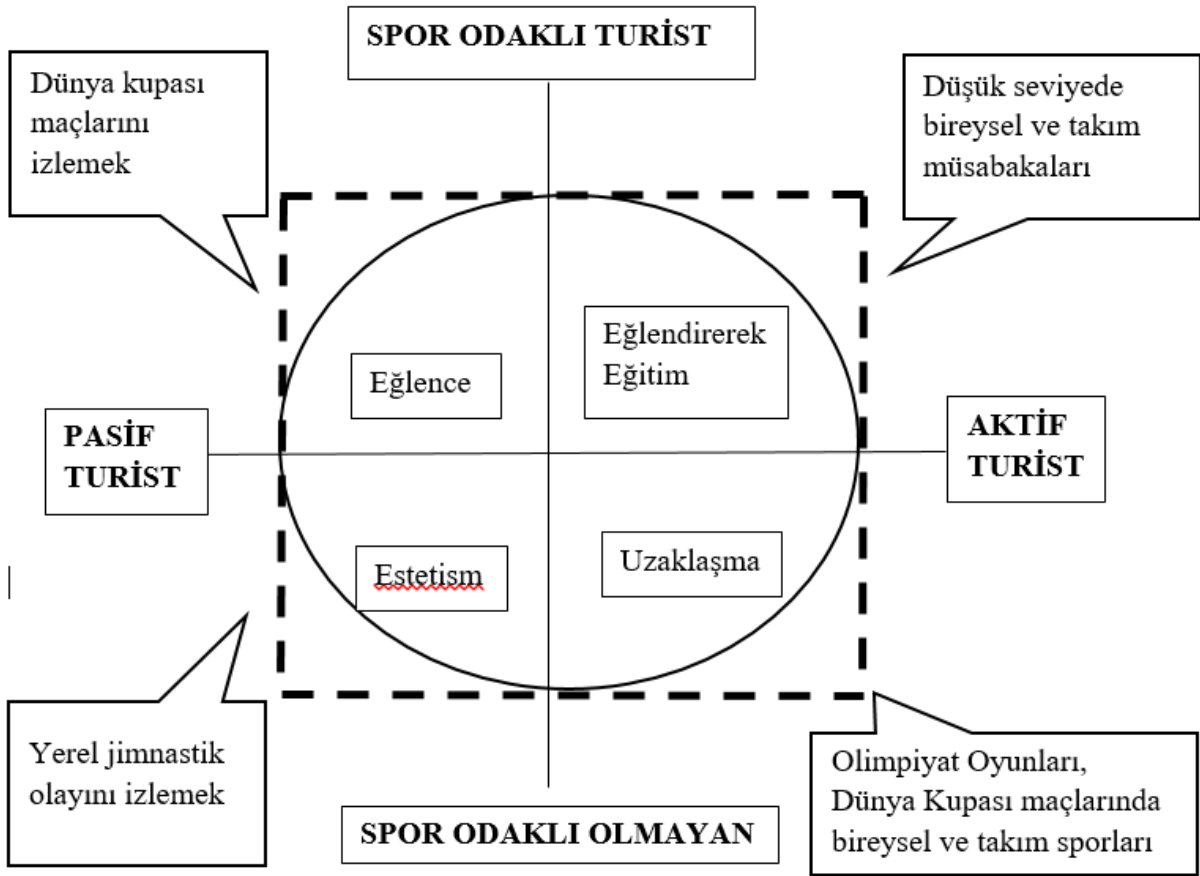
Diğer ifadeyle **fiziksel uygulama ve/veya spor aktiviteleri:** Bu davranış, hareketliliğe dahil olan katılımcılar tarafından gösterilmektedir. Burada katılımcılar, fiziksel aktiviteyle sınırlı olmayan deneyimler yaşamaktadır. Fiziksel aktivite bir tetikleyicidir ve deneyime aracılık etmektedir. Kuzey Amerika literatüründe spor turizminin diğer formlarına karşılık, bu davranış aktif spor turizmi olarak isimlendirilmektedir (Pigeassou, 2004: 288).

Bir spor olayı ve/veya gösterisine katılmak: Bu davranış bir spor olayına (yarışmalar, gösteriler, turnuvalar, şovlar vb.) katılmak konusuna bağlıdır. Burada duruma duygusal ve duygusal yaklaşım gerekmektedir (Pigeassou, 2004: 288).

Tarihteki ve günümüzdeki spor kültürünü bilmek ve/veya anmak: Bu davranış, spor kültürüne daha fazla bilişsel yaklaşım için aracılık eden özelliklerini saptamaktadır. Bu bakış açısıyla, tarihsel duygudan gelişen fantezi, entelektüel merak ya da tutku ile hareket etmeden sporculardan, anılardan, hayranlık duygusundan, kültürel zenginlikten beslenmektedir (Pigeassou, 2004: 288).

Spor yönetimi içindeki olası sonuçlar: Bu davranış bir spor kulübü ya da eğlence olan spor dünyası içindeki bir sonucu işaret etmektedir. Burada değerlendirilen spor yönetiminden sorumlu kişiler, eğitmenler ve koçlar kapsamında yarışmalar için takım ekibini, kuruluşlar ile toplantılar, eğitim ve eğitimsel çalıştay, oyuncu aktiviteleri nedeniyle bu bireylerin bir turist olarak sayısız seyahat etme olasılıklarıdır (Pigeassou, 2004: 288).

Spor turizmini ve spor turistlerinin davranışlarını biçimlendirmekle beraber deneyim sistemlerini de anlamak hem alan yazın için hem de sektörel bazda değerlendirmeler yapabilmeyi sağlayacaktır. Bu değerlendirmeler sonucunda sektörün gelişimine ve güçlenmesine yardımcı olacak fikirlerin ve önerilerin geliştirilmesi mümkün olacaktır. Bu bağlamda Peric (2010) spor odaklı, spor odaklı olmayan, aktif ve pasif spor turistlerinin deneyimlerini yansıtan çeşitli modellemeler geliştirmiştir.

Şekil 1.2 Deneyim Sistemi- Spor Turizmi

Spor turizmi, spor olaylarına katılımcı ya da izleyici olarak dahil olmayı temsil etmektedir. Bu yeni başlayanlardan elit sporcular arasında değişen aktif (Katılımcı) ya da pasif (İzleyici), çoklu ya da tekli spor olabilmektedir (Peric, 2010: 205). Sofield (2003) ise oyuncu, seyirci, katılımcı ya da tatilci (tatili esnasında tesadüfen spor faaliyetlerine katılan) olarak sıralamaktadır.

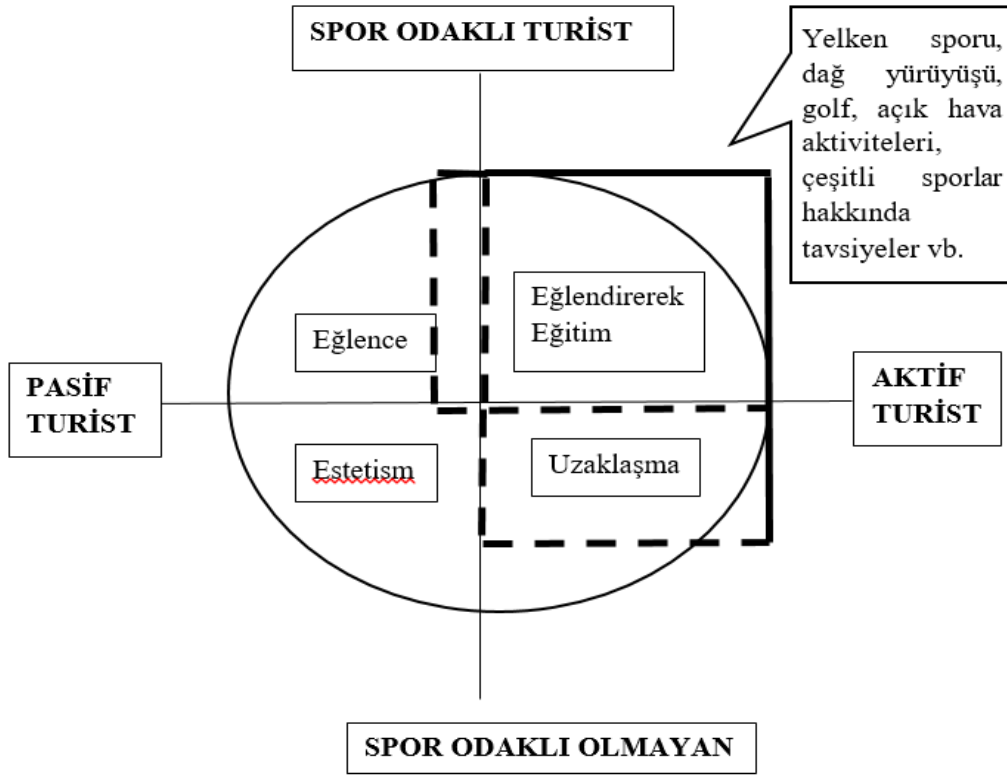
Şekil 1.2 spor turizmini ve spor deneyimini açıkça ifade eden bir yapı gösterilmektedir. Aktif spor turizmi, müsabaka spor turizmi ve nostalji spor turizmi faaliyetleri sonucunda elde edilebilecek deneyimi bütünlüycü bir yaklaşımla ortaya koymaktadır. Eğlence, eğlendirerek eğitim, uzaklaşma duygusu ve estetizm spor turistlerinin biçimlerini göstermektedir. Bir turizm faaliyetinin spor odaklı olup olmamasına göre turistleri pasif ya da aktif olarak niteleyebilmektedir. Pasif ya da aktif turistlerin ise spor deneyimlerinden ne elde etmeyi arzu ettiklerini ise şeklin çekirdeğine alarak betimlenebileceğini ifade etmektedir. Bu çerçevede aktif spor turizmi, müsabaka spor turizmi ve nostalji spor turizmine katılım sağlayan turistlerin temel deneyimlerine ilişkin ayrı ayrı sistematik oluşturmaktadır.

1.3.1.1. Aktif Spor Turizmi

Aktif spor turizm kategorisi, spor olaylarında katılımcı olmak amacıyla seyahat eden kişileri içermektedir (Ross, 2001: 3). Diğer bir ifadeyle spor faaliyetlerinin içinde profesyonel ya da amatör olarak birebir bulunmak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler bütününden oluşmaktadır. Aktif spor turizmin özelliklerine bakıldığında bu grupta sevdikleri sporu yapabilmek için uzun mesafeler kat etmeye razı, muhtemelen emekliliğinde aktif spor turizm hareketlerine katılacak ve aktiviteleri tekrar etme eğilimli zengin, yüksek eğitimli erkeklerin olduğu söylenebilmektedir (Ross, 2001: 9). Aktif spor turistler, turizm işletmelerinden iyi tasarlanmış ekipmanlar ve planlanmış aktiviteler beklemektedir. Bu durumda otel, restoran ve eğlence işletmeleri bu aktiviteler için gerekli kaynaklar olarak değerlendirilmektedir (Fan, 2008: 12).

Spor yapmak amacıyla turizm faaliyetlerine katılan kişilerden söz edebileceğimiz gibi aynı zamanda turizm faaliyetleri kapsamında farkında olmadan ya da öncelikli amacı spor aktivitelerini gerçekleştirmek olmayan kişiler desöz konusudur (Peric, 2010: 202).

Spor tabanlı turizm, bireylerin temelde turizm hareketine çoklu ya da bir sportif faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla katılmalarıdır. Sonuç olarak sadece aktif spor katılımı içermektedir. Spor tabanlı turizm/Aktif spor turizmi tablonun sağ (aktif) tarafında yer almaktadır ve küçük bir parça eğlence deneyimi (çoğunlukla turistlerin pasif katılım sergilediği) içermesine rağmen uzaklaşma deneyiminde (aşırı aktif) büyükçe bir pay almaktadır (Peric, 2010: 203).

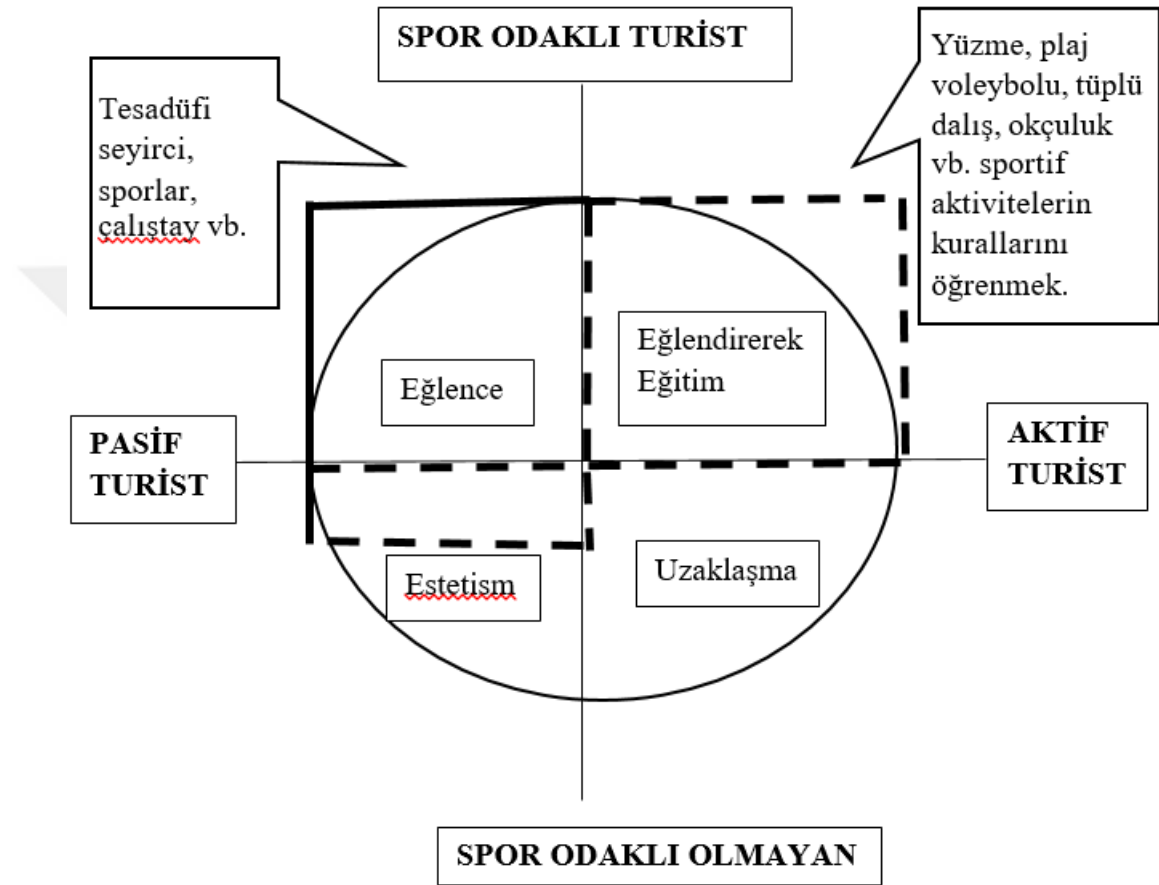

Şekil 1.3 Deneyim Sistemi - Spor Tabanlı Turizm

Bazı turizm faaliyetleri, içerisinde sportif aktiviteler barındırmaktadır. Spor odaklı turizm sporla ilgili bir aktivitenin rastlantısal/tesadüfi bir şekilde gerçekleştirilmesi spor odaklı turizm olarak tanımlanmaktadır. Çoklu ya da tek bir sportif faaliyet, aktif (örneğin; yüzmek, plaj voleybolu) ya da pasif (örneğin; alternatif spor aktivitesi olarak tenis maçı izleme) olabilmektedir. Spor odaklı/tabanlı turizm şekil 1.3'e bakıldığında deneyimlerin ağırlıklı olarak üst tarafta spor turisti davranışı olarak görebilmekteyiz ancak uzaklaşma deneyiminin kısmen yer aldığı görülmektedir (Peric, 2010: 203).

Şekil 1.3 aktif spor turistlerinin deneyim sistemindeki temel temaları belirtmektedir. Aktif spor turistlerinin eğlenerek eğitim ve uzaklaşma arzularını temel aldıklarını ancak kısmi de olsa bir eğlence deneyimi de yaşadıklarını ileri sürmektedir. Aktif spor turistlerinin, turizm faaliyetleri esnasında ya da turizm faaliyetini gerçekleştirilmekteki temel amaçlarından birinin spor faaliyetlerinden birine fiziksel olarak katılım sağlayarak rutin tempolarından uzaklaşma arzusu yaşadıklarını ve ilgileri dahilinde bir spor faaliyetini de eğlenerek öğrendiklerini ileri sürmektedir. Diğer bir ifadeyle turistlerin ilgilendikleri bir spor faaliyetine fiziksel olarak katıldıklarında, öğrenim sürecine dahil olduklarında insan doğasına uygun olarak günlük hayatın temposundan uzaklaşmalarını mümkün kılmaktadır yani kısmi de olsa eğlence duygusunu da yaşayacaklarını savunmaktadır.

Spor bazında temellendirilen turizm yaklaşımında eğlendirerek eğitim ve uzaklaşma temaları görülürken, spor odaklı turizm faaliyetlerinde algılanan deneyim değişiklik göstermektedir. Buradaki fark ilk amacın sportif faaliyet gerçekleştirme olmadığı, ancak turizm faaliyeti gerçekleştirilirken sportif faaliyetlere turistlerin katılım sağlamaları açısından bir deneyim değerlendirmesi yapıldığı görülmektedir. Bu durum Şekil 1.4' te gösterilmektedir.

Şekil 1.4 Spor İçerikli Turizm

Şekil 1.4'e göre turizm faaliyeti gerçekleştirildiği esnada sportif faaliyetlere katılan turistlerin deneyim sistemi gösterilmektedir ve spor tabanlı turizm olarak isimlendirilmektedir. Burada turistlerin öncelikli amacı spor yapmak değildir, turizm faaliyetlerini gerçekleştirirken sportif aktivitelere aktif bir şekilde katılım şansı bulmaları sonucunda ortaya çıkan deneyim sistemi ileri sürülmektedir. Bu anlamda da aktif spor turistleri iki farklı şekilde değerlendirilmektedir. Spor odaklı turizm faaliyetinde aktif spor turistinin, turizm faaliyetine katılım amacı bir sporu gerçekleştirmektir. Spor odaklı olmayan turizm faaliyetinde ise aktif spor turistinin öncelikli amacı spor aktivitesine fiziki olarak katılmak değildir, turizm faaliyeti esnasında ortaya çıkan sportif faaliyetlere fiziksel olarak katılması sonucunda

gerçekleşmektedir. Spor odaklı turizm faaliyetinde aktif spor turisti; eğlence, eğlendirerek eğitim ve kısmi de olsa estetizm deneyimlerini elde ettiği ileri sürülmektedir. Spor odaklı turizm faaliyetindeki uzaklaşma deneyimi burada deneyimlenmez bunun en önemli nedeni turistin uzaklaşma arzusunu deneyimlediği spordan farklı bir turistik faaliyet olduğu düşünülebilmektedir. Örneklendirecek olursak bir yüzücünün olimpiyatlara katılmak amacıyla sürekli ikamet ettiği yerden ayrılması ve konaklama, seyahat vb. turizm ürünlerinden faydalanması ya da yamaç paraşütü gerçekleştirmek için yaşadığı yerden farklı bir destinasyona hareket etmesi spor tabanlı turizm olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan dinlenmek, eğlenmek vb. amaçlarla sürekli ikamet edilen yerden ayrılarak farklı bir destinasyona gitmesi ve orada planlamadan yüzmeye, yamaç paraşütü ile atlama gibi sportif faaliyetlere katılması spor tabanlı olmayan spor içerikli turizm olarak değerlendirilmektedir. Bu örneklerden anlaşılacağı üzere aktif spor turistlerinin, turizm faaliyetini gerçekleştirme amacına göre spor faaliyetlerindeki deneyimleri değişiklik göstermektedir, gösterecektir.

1.3.1.2. Müsabaka Sporları Turizmi

Müسابaka sporları turizminin en temel amacı herhangi bir spor olayını izlemek için seyahat edilmesidir. Fiziksel çevreye ve aktiviteye ilaveten, deneyimlerinin bir parçası olarak turistler için görsel ve eğlendirici aktivelerin sağlanması gerekmektedir (Fan, 2008: 12). “Olimpiyat Oyunları” gibi spor organizasyonları Antik Yunan’dan beri turizm aktivitelerinin temel çekiciliklerini oluşturmaktadır (Karabıyık ve Sümer İnci, 2012: 4). Bayanlar Profesyonel Golf Birliği, Dünya Tenis Birliği, NCAA Erkekler Basketbol Turnuvası tarafından desteklenen büyük spor olayları, spor turizm sektörünün bir parçasını oluşturmaktadır (Ross, 2001: 3). 2010 yılının Haziran-Temmuz ayları içinde Güney Afrika tarafından ev sahipliği yapılan “Dünya Futbol Kupası”, dünyanın en öncelikli takım sporu etkinliklerinden birisidir (Hinch ve Higham, 2011: 3).

Müسابaka spor turizmin etkileri oldukça güçlü olabilmektedir. Müsabakaları izlemek amacıyla kitlesel bir şekilde hareket eden insanların ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri yadsınmamaktadır. Örneğin, 2014 Dünya Kupası boyunca Amerikan taraftarları, erkeklerin milli takımını desteklemek için kitlesel olarak hareket etmiştir. FIFA, 200.000 Amerikan vatandaşa Dünya Kupası bileti satıldığını bildirmiştir. Portekiz ile Amerika arasındaki maç, yaklaşık 24.7 milyon izleyiciyle Amerikan tarihinin en çok izlenen futbol oyunlarından biri olarak kayıt altına alınmıştır (Depta, 2015, <http://bleacherreport.com/articles/2347988-12-ways-sports-make-a-positive-impact/>, erişim tarihi: 15.01.2018). Sadece bu örnekten bile yola çıkıldığında müسابaka spor turizminin önemi

açıkça ortaya çıkmaktadır. Aktif spor turizmi faaliyetlerinin yanı sıra müsabaka spor turizmi faaliyetleri ülke ekonomilerine ve kentlerin ekonomilerine olumlu katkı sağlamaktadır.

1.3.1.3. Nostalji Spor Turizmi

Genel algı aktif spor turistlerinin kitlesel hareket ettiği yönünde olsa da nostalji spor turizmi kapsamında günümüzde yapılan araştırmalar, spor müzelerine, ünlü sporculara ilişkin müzelere ve fantezi kamplarına kişisel veya grup olarak seyahatler yapılmaktadır. Bununla birlikte, oyun ve oyuncuların nostaljik yansımaları için spor deneyimi yaşamak amacıyla seyahat eden bir çok spor turisti bulunmaktadır (Kulczycki ve Hyatt, 2005).

Spor evrensel bir dildir ve sporcular dünya çapında saygı görmektedir. Bu nedenle ünlü sporcuların ve müzelerin spor salonları popüler turistik mekanları olarak faaliyet göstermektedir. 2002'de New York'ta Cooperstown'daki Beyzbol Ünlüleri ve Müzeler Şatosu'nu 348.906 kişi ziyaret etmiştir. Basketball Hall of Fame'in eski müzesine yılda yaklaşık 100.000 kişi ziyaret gerçekleştirmiştir. Geçmiş yıllarda İsviçre, Lozan'daki Uluslararası Olimpiyat Müzesi, iki milyonuncu ziyaretçisini kutlamıştır. Bu, dünya genelinde yılda ortalama 200.000 ziyaretçiyi temsil etmektedir (Neirotti, 2005: 42).

Nostalji spor turizmini, birçok bilim insanı nostaljiyi, spor turizmi deneyimiyle, bireysel ve toplu sporla ilgili birçok hatırayı ortaya çıkaran önemli bir duygu türü olarak görmektedir. Nostalji spor turizminde spor, duygu ve hatıra bağlantısını şık bir biçimde ortaya koymaktadır (Gordon, 2013: 219).

Sonuç olarak, nostalji spor turizmi, sporla ilgili ekipmanları görmeyi (Fan, 2008: 12), büyük ve ünlü stadyumları, sporla ilgili müzeleri ziyaret etmeyi içermektedir (Ross, 2001: 4). Springfield'de basketbol ünlüleri salonu gibi ünlü sporculara ait salonları görmeyi, Atlanta'daki ve Barcelona'daki olimpiyat stadı gibi sporla ilişkili ünlü spor çekim merkezlerini ziyaret etmeyi kapsamaktadır (Gibson, 1998a: 155).

1.3.2. Hava Spor Turizmi

Gelir elde etme amacı güdülmeden sürekli ikamet edilen ve çalışılan yerin dışına hava araçlarından biri ya da birden fazlası ile birlikte yapılan sportif faaliyetleri gerçekleştirmek, izlemek ya da organizasyonlara katılmak için yapılan seyahatler (Diker vd., 2016: 89) olarak tanımlanmaktadır.

Hava sporlarını aktif olarak gerçekleştirmek, seyirci olarak izlemek ya da nostalji turlarına katılım sağlamak amacıyla hareket eden kişiler hava spor turisti olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Dünya Hava Sporları Federasyonu tarafından 2015 yılında

Dubai’de gerçekleştirilen Dünya Hava Oyunlarına toplamda 951 sporcunun, 11 hava sporunda, 40 madalya aldığı ve söz konusu oyunları izlemek amacıyla sadece son günde 60.000 ziyaretçi katıldığı görülmektedir (FAI, 2015, https://www.fai.org/sites/default/files/article/document/2015_fai_annual_report.pdf, erişim tarihi: 21.11.2017).

CIA/FAI raporlarına (2017) göre; 17 Ocak 2017 yılında sıcak hava balon pilotları arasında dünya çapında yapılan yarışmaya 930 pilotun katıldığı belirlenmektedir. Yamaç paraşütü alanında Dünya Hava Sporları Federasyonu tarafından düzenlenen oyunlara katılan sporcu sayısının 2017 yılı itibariyle 6.597 olduğu görülmektedir (FAI, 2017, http://civlrankings.fai.org/?a=326&ladder_id=3, erişim tarihi: 21.11.2017).

Hava sporu turizmi kapsamında yer alan bazı spor çeşitleri; Spor turizminin havada gerçekleştirilen çeşitleri bulunmaktadır. Bütün spor çeşitlerinin açıklanmasının faydalı olacağı düşünülmendiğinden hava spor çeşitlerinden bazıları üzerinde durulmaktadır.

Yamaç paraşütü (Paragliding): Yamaç paraşütü, paraşüt ile rüzgâr gücü kullanılarak yüksek coğrafik oluşumlardan boşluğa doğru uçmak amacıyla yapılan bir spor türü olarak tanımlanmaktadır.

Yelken Kanat (Hang-glider): Delta kanat, hava akımlarının bir pilotun havada kaymasına yardımcı olan hava aracı olarak tanımlanmaktadır (Hicks, 2013: 4).

Sıcak Hava Balonu (Hot Air Balloon): Balon, içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı a, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10167/balon.html>, erişim tarihi: 21.11.2017).

Mikrolayt (Microlight): Mikrolayt aerodinamik yapısı sayesinde, havalandıktan sonra delta kanat ve planör gibi motorsuz uçabilir. Böylelikle az bir yakıtla uzun saatler uçabilir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı b, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10168/mikrolayt.html>, erişim tarihi: 21.11.2017).

Planör: Kalkışı başka bir motorlu uçak tarafından çekilerek veya pist başında bulunan bir motora bağlı çelik halat yardımı ile hızlı bir şekilde çekilerek sağlanan motorsuz uçuş aracı olarak tanımlanmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı c, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10169/planor.html>, erişim tarihi: 21.11.2017).

Model Uçak: Model uçaklar, insan taşıma yeteneği olmayan, havadan ağır, belirli boyutlarda yapılan, kontrollü ve serbest olarak uçabilen hava araçları olarak tanımlanmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı d, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10170/model-ucak.html>, erişim tarihi: 21.11.2017).

1.3.3. Spor Turizminin Etkileri

Schwark'a (2007: 120) göre spor turizmini değerlendirmek amacıyla üç temel alana (Kültürel Referanslar, Sosyal İlişkiler, Doğa İlişkisi) odaklanılması gerekmektedir. Bu bağlamda spor turizminin özellikleri incelendiğinde dokuz boyut ortaya çıkmaktadır. Boyutlar arasındaki ilişki spor turizminin özelliklerini genel anlamda yansıtmaktadır.

Tablo 1.2 Spor Turizmi Özellikleri

	Dar Anlamda Spor Turizmi	Geniş Anlamda Spor Turizmi	Spor Turizmi Tanımının Kapsamı Dışında
Kültürel İlişki	Bölgeye özgü spor ve hareket kültürünü anlamak ve benimsemek	Taklit etme duygusu içinde "Saf" olanı uygulamak	Kendi spor kültürünün tamamen boyutsal dönüşümünü paralel kültür olarak entegre etmek
Sosyal İlişki	Yerel halk ile karşılıklı etkileşim ve işbirliği yapmak	Yerel halk ile hizmet ilişkisinin sağlanması	Bölgelere ayırma (Benzer kültürleri ayırma)
Doğa İlişkisi	Antropolojik olarak kültürel peyzajın doğal geniş şartlar dahilinde biçimlendirilmesinin benimsenmesi/ulusallaştırması	İşlevsel kullanım, üstesinden gelmek, kazanmak	Doğal ve kültürel peyzajın ortam işlevi/doğanın sentezlenmesi

Kaynak: Schwark, J., Grundlagen Zum Sporttourismus, Münster, 2006.

Dar anlamda spor turizmi ve kültür ilişkisi değerlendirildiğinde destinasyonun ve gerçekleştirilen sportif faaliyetinin yapısının birbirine uyumunun önemli olduğuna değinildiği görülmektedir. Her sportif faaliyet her destinasyonda gerçekleştirilebilir mi? sorunun kültürel açıdan cevaplanması ve bu spor dalına ilişkin destinasyon özeliği taşıyıp taşımadığının denetlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sportif faaliyetlere ilişkin destinasyonlar kendilerini geliştirirken "kesinlikle destinasyonun kültürel alt yapısı kontrol edilmeli ve destinasyondaki kültüre uygun spor dalları taklit ederek uygulama yapmalıdır" düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda yerel halkın, destinasyondaki spor turizm faaliyetleri esnasında turistlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla, merkezi/yerel yönetimler, işletmeler ile etkileşime geçebilmesi, sosyalleşebilmesini sağlamak gerektiği vurgulanmaktadır. Yerel halk ile işbirliği yapılırken yerel halka spor turizmi faaliyetleri sonucundaki kazanımlardan hizmet götürülmesinin gerekliliğinin ifade edildiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle spor turizmi sonucunda bir araya gelen sosyal yapıların etkileşime girmesi ve elde edilen kazançtan hizmet sağlanması düşüncesi ifade edilmektedir.

Spor turizminin doğayla olan ilişkisi ise mevcut çevresel koşulların bir bütün halinde değerlendirilmesi ve spor turizmi için işlevsellik kazandırılması gerekliliği ifade edilmektedir.

Öteki taraftan Hinch ve Higham'a (2001: 53) göre spor turizminin; spor (kural yapısı, mevsimsellik, oyunculuk), yer (konum, bölgesel, peyzaj) ve zaman (süre, mevsimsellik, yer değiştirme, gelişme) boyutları altında çerçevesi oluşturulmuştur.

Mevsimsellik, hem spor hem de turizm bakımından hiçbir zaman kaçınılmaz ortak bir özelliktir (Higham ve Hinch, 2002: 183). Ayrıca tek bir iklimle ilişkili olması şart değildir, bir destinasyondaki spor deneyimleri yüksek, orta, düşük ve ölü sezon olarak dağılım gösterebilmesiyle (Illum, 2012: 1604) ekonomik açıdan da ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kayak, buz hokeyi gibi çeşitli spor aktivitelerinin gerçekleştirilebilmesi için belirli koşulların oluşmasının gerçekleşmesini beklemek gerekebilmektedir. Ancak bisiklet, balıkçılık, vb. gibi özellikteki sporlarda hava koşulları izin verdiği sürece bütün mevsimlerde yapılabilmektedir (İçöz, 2008: 80).

Genel olarak pozitif etkileri değerlendirilse de spor turizmin negatif etkileri de olabilmektedir (Ross, 2001: 5). Bu bağlamda spor turizminin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olmak üzere üç alt başlıkta incelenmektedir.

1.3.3.1. Spor Turizmin Ekonomik Etkileri

Spor ve turizm, küresel ekonomi bakımından dikkate alındığında ikisinin de çok büyük katkı sağlamasından dolayı yerel ekonomileri yeniden düzenlemek amacıyla arayışta olan politikacılar, planlayıcılar ve ekonomistler için spor ve turizm çok önemli kavram olmaktadır (Ross, 2001: 5).

Bir spor olayının öncesindeki ve sonrasındaki ekonomik etkileri hakkında bir rapor hazırlamak oldukça önemlidir. Spor olayı ile ilgili ziyaretçi harcamalarının, organizasyon masraflarının, iş gören giderlerinin ve çarpan etkisinin hesaplanmasını içeren dört basamaklı bir ekonomik etkiden söz edilebilmektedir (Destination BC, 2013: 34). Bu dört basamaklı ekonomik etkinin detaylı ifadesi Tablo 1.3'te yer almaktadır.

Tablo 1.3 Spor Turizminin Ekonomik Etkisinin Takip Edilmesi ve Hesaplanması

<p>Ziyaretçi harcamaları aşağıdaki verilerden tahmin edilebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etkinliğe katılan kişi sayısı. • Yerel halkın dışında gelen ve olaya katılan veya katılan turistlerin yüzdesi. • Kişi başına günlük harcama. • Etkinliğin gün cinsinden süresi. 	<p>Organizasyon masrafları aşağıdaki verilerden tahmin edilebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bağışların toplamı. • Etkinliğin finansmanına katılan diğer kuruluşların katkıları. • Toplulukta harcanan toplam organizasyon harcamasının oranı.
<p>İş gören giderlerinin hesaplanması:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olay tarafından yaratılan ücretli istihdamın gün sayısı hesaplanmalıdır. • İstihdamın değerini herhangi bir ek değerlendirmeyi üstlenmeyi kolaylaştırdığı için, istihdam biçimlerini tanımlamak yararlı olacaktır. 	<p>Çarpan etkisinin hesaplanması:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziyaretçi ve organizasyon harcamaları toplamına bir harcama çarpanı uygulanabilir. • Oluşturulan ücretli işlere benzer bir çarpma etkisi uygulanmalıdır. • Bu hesaplamalar, olayın ekonomik etkisinin iki ölçüsüdür: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Toplam ekonomik etki ve Kişi / Günlerde oluşturulan toplam istihdam</i>

Kaynak: Destination BC. (2013). Sport Tourism: The essential guide to understanding and developing sport tourism in BC. (2.Baskı). Tourism Business Essentials, British Columbia.

Ziyaretçilerin yaptığı harcamalar, spor etkinliği için gerçekleştirilen organizasyonun gerçek maliyeti, söz konusu etkinlikte iş gören pozisyonunda çalışan kişilerin toplam giderleri ve bütün bunların toplumda yarattığı toplam çarpan etkisi değerlendirilerek spor etkinliklerinin dolayısıyla spor turizmi faaliyetlerinin ekonomik etkileri hesaplanabilmektedir. Örneğin, Punta Gorda Englewood Beach'te 2015-2016 mali yılı boyunca, il genelinde 20 spor etkinliği gerçekleşmiştir. Spor etkinlikleri için istihdamın sağlanmasında, spor etkinliğinin yönetilmesi ve desteklenmesinde etkili olan söz konusu 20 spor etkinliği yaklaşık olarak 10 milyon dolarlık doğrudan harcama üretmiştir. Bu spor etkinliklerinin Charlotte Harbor Gulf Island Coast için tahmini çarpan etkisi toplam 18 milyon dolar olarak hesaplanmaktadır (Doherty, 2016, <https://www.charlotteharbortravel.com/articles/post/economic-impact-of-sports-tourism/>, erişim tarihi: 15.01.2018).

Öte yandan spor etkinlikleri için yapılan harcamaların da ekonomik kazanç anlamında dikkatli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Elde edilmesi beklenen gelirden daha fazla yatırım yapılması sonucunda ülke ekonomileri ciddi derecede zarar görebilir. Diğer bir ifadeyle Yaz Oyunlarının maliyetleri 15 milyar dolar ile 25 milyar dolar arasında değiştiği, Kış Oyunları'na ise 50 milyar dolar ve 70 milyar dolar arasında ve Dünya Kupasına 10 milyar ile 20 milyar dolar arasında bir harcama yapıldığı görülmekteyken Katar'ın hazırlığını yaptığı Dünya Kupasına 200 milyar doların üstünde harcama yapması dikkat çeken konulardan biri olarak görülebilir (Zimbalist ve Francesconi, 2016, <http://www.sportsdestinations.com/management/economics/2016-awards-feature-economic->

impact-sports-tourism-12117, erişim tarihi: 15.01.2018). Dolayısıyla genel harcama aralığının oldukça üstüne çıkan Katar ekonomisi olumsuz bir şekilde etkilenebilir.

Bütünleyici bir şekilde spor turizminin ekonomik etkisi değerlendirildiğinde, spor turizm destinasyonlarının ulusal-yerel, kentsel-kırsal veya merkezi çevre olmasına bakılmaksızın, düzenli olarak yıllık veya mevsimsel olarak tekrarlanması gerekmektedir. Destinasyonların spor turizmi aracılığı ile gelişmesi de stratejik turizm ve ekonomik kalkınma hedeflerine uygun olarak uzun vadeli bir bakış açısıyla mümkün olacaktır (Higham, 2005: 2). Bu bağlamda spor turizminin istihdam ve gelir yaratıcı etkisiyle birlikte destinasyonun diğer ekonomik sektörlerine de katkı sağlayarak dengeli bir kalkınma etkisi ortaya çıkarabilir. Ayrıca alt yapı ve üst yapı yatırımlarına olan etkisiyle hem turistlerin gereksinimini karşılayan tesislerin yapılmasını hem de daha çok yerel halkın yaralandığı görünmeyen hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlayabilecektir.

1.3.3.2. Spor Turizminin Sosyo-Kültürel Etkileri

Spor turizmi değerler, inanışlar, tavırlar ve gelenekler açısından kültürler arasında açıkça benzersiz olabilmektedir (Higham ve Hinch, 2012: 1604). Değişik kültürlerin bir araya gelmesi ev sahibi topluluğun sosyo-kültürel değerleri ile turistlerin farklı bölgelere ait çeşitli kültürel değerlerin olumlu ve olumsuz etkilenmelerini açığa çıkarabilmektedir.

Olası olumlu kültürel etkiler (Ross, 2001: 6);

- Spor turizmi yerel bölge halkının kendi kültürlerini tanıtmak amacıyla bir araya gelmesi doğal miras, kimlik ve topluluk ruhu bakımından sağlamlaştırabilmektedir.

- Spor turizmi farklı toplulukları ve onların kültürlerini öğrenmelerine bir araç olabilmektedir.

- Spor turizmi genç kuşağı kültürel gelenekleri korumaları yönünde teşvik edebilmektedir.

Olası olumsuz kültürel etkiler (Ross, 2001: 6);

- Spor turizmi kültürel kimlik ve miras kaybına yol açabileceğinin dikkate alınması gerekmektedir.

- Spor turizmi konaklama işletmeleri kültürel deneyimlerin değişimine sebebiyet verebilmektedir. Kültür ticarileşebilir.

- Spor turizmi spor olayları esnasındaki kalabalık kargaşalıkta başı çekebilmektedir.

- Spor turizmi ilişkisi agresif saldırganlık şeklinde olabilmektedir.

- Spor turizminde ev sahibi topluluk ile turistler arasındaki olumsuz etkileşim ile yabancı düşmanlığı artarak suç oranında artış olabilmektedir.

Spor turizminin olumlu ve olumsuz etkilerinin olacağı kaçınılmaz bir gerçek olduğu görülmektedir. Yerel halkın kültürel ve sosyal yapısına göre spor turizmin olası etkilerinden nasıl etkilenecekleri değişmektedir. Örneğin kapalı bir toplum yapısında çok uluslu/kültürlü bir spor etkinliğine ev sahipliği yapmaları sonucunda büyük olasılıkla bu etkinlikten olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Ancak önceden planlanarak, kültürün yapısı belirlenerek ve eğer gerekirse çeşitli yöntemlerle ev sahibi topluluk bu etkinliğe hazırlanırsa olası olumsuz sonuçlar daha az ortaya çıkacaktır.

Bütün büyük spor etkinlikleri, kesinlikle ev sahibi topluluğa yukarıda bahsi geçtiği gibi çeşitli açılardan etkileriyle sonuçlanmaktadır. Genel olarak yerel halk tarafından spor etkinlikleri, kentlerin yenilenmesi, artan güven duygusu, fanatikliğin pozitif bir etki yaratması gibi nedenlerle olumlu karşılanmaktadır (Ohmann vd., 2006). Artan güvenlik duygusu gibi pozitif etkiler bazı zamanlarda aşırı kalabalık nedeniyle, güvenlik, güvenlik riskleri (küçük hırsızlıktan terörizme kadar) gibi olumsuz sosyal etkilere yerini bırakmaktadır. Bununla birlikte ulaşım gecikmeleri (yol blokları gibi), ekonomik maliyetlerin artması, sosyal karmaşa (Kim vd., 2015: 25), sosyal dışlanma, vandalizm, gürültü ve çöp gibi faktörlerde spor etkinliklerinde yaşanabilen olumsuz kültürel etkinlikler olarak görülmektedir (Hover vd., 2016: 14).

Öte yandan spor turistlerini bir destinasyona çekmek için tasarlanan turnuvalar turizm pazarlamasında önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Özellikle uzak bölgelerde yaşayan yerel halkın alt kültürünü paylaşma ve kutlama fırsatı bulması spor turistlerini cezbeden bir özellik olarak kabul edilmektedir (Green ve Chalip, 1998).

1.3.3.3. Spor Turizmin Çevresel Etkileri

Doğal kaynaklarla ilgili artan tatil türleri çevreye zarar verebilmektedir. Bununla ilgili olarak aktiviteler ve sporcuların çevreye verdikleri zararlar şu şekilde örneklendirilebilir (Ross, 2001: 6):

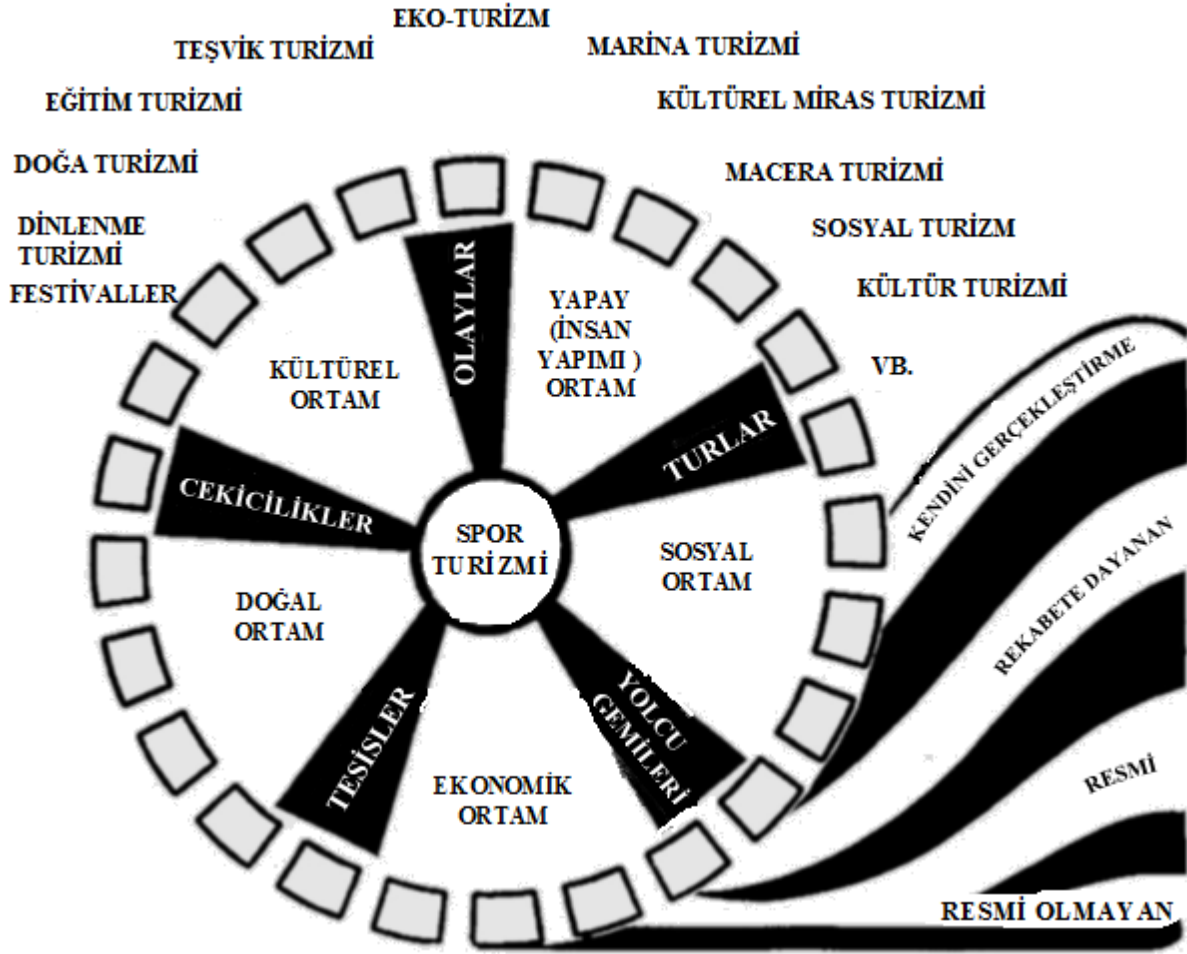
- Dağ bisikletçileri bitki örtüsüne ve toprağa zarar vermektedir.
- Gürültülü ve ışıklı sürat tekneleri ve ralli arabaları hayvanları uzaklaştırabilmektedir.
- Kampçılar, dağ yürüyüşçüleri ve botçular parklara ve akarsulara çöplerini atabilmektedir.
- Çapalı tekneler ve dalgıçlar sualtı mercanlarına zarar verebilmektedir.
- Ayrıca aktif spor katılımcılarını ve ekipmanlarını taşıyan araçların ve enerji sarfiyatının artması çevreye verilen zararlar arasında sıralanabilmektedir.

Doğayla ilgili oluşumların, her zaman turizmin gelir getirici ürünleri olarak kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle spor temalı turizm etkinliklerinde doğanın doğrudan kullanılması söz konusu olmaktadır. Bu sebeple sporla ilgili gerçekleştirilen etkinliklerde spor turistlerinin çevreyi olumsuz etkilemesi olasılığı olumlu etkilemesi olasılığından daha yüksek olduğu tahmin edilebilmektedir. Bu nedenle turistlerin, spor etkinliklerine ev sahipliği yapan toplumların ve spor turizmi sektörünün çevreye verdikleri zararın en aza indirgenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda oluşan talebin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çevrenin korunması, mevcut eski yapıtların, anıtların vb. restorasyonu ve iyileştirilmesi de olumlu etkileri arasında gösterilebilir.

Burada asıl sorulması gereken soru hem sektörün hem de spor etkinliklerine ev sahipliği yapan toplumların ortak hareketi sonucunda turistlerin çevreye verdikleri zarar en aza indirgenebilir mi?

1.3.4. Spor Turizmi Arzı

Spor turizminin gelişebilmesi amacıyla spor turizmi arz kaynaklarının iyi anlaşılabilmesi, dolayısıyla spor turistleri açısından beklentilerinin birçok açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir. Kurtzman (2001) tarafından spor turizmi arzı bağlamında spor turizminin ilişkisini gösteren bir model tasarlanmıştır.

Şekil 1.5 Spor Turizmi Olgusu Modeli

Modelin çekirdeği, rekreasyonel, yarışmaya dayalı ya da ikisini beraber içeren sportif fiziksel aktivitelerle ilgili etrafını saran spor turizminin temel odağını temsil etmektedir. Beş tekerlek parmağı (olaylar, çekicilikler, tesisler, yolcu gemileri ve turlar) ise belirli turistik çabalar doğrultusunda farklı spor turizmi kategorilerini göstermektedir. Tekerlek aralıkları ise katılımcı, izleyici ya da her ikisi olarak yerini alabilen spor turizm aktivitesine yönelik beş potansiyel ortamı göstermektedir. Tekerleğin dışında yer alan bloklarda, spor turizminin genel gelişimine potansiyel olabilecek ve katkı sağlayabilecek yapıları içermektedir. Tekerleğin kenarında yer alan yollar ise çeşitli derecelerde ve belirli spor tekliflerini ve fırsatlarını içeren farklı yöntemlerle katılımcı, izleyici ya da her ikisi için yönlendirilebilecek turistler açısından motivasyon elementlerini önermektedir (Kurtzman, 2001).

1.3.4.1. Olaylar (Events)

Büyük bir yüzdesi seyirci olmak üzere turist çeken spor aktiviteleri, spor turizmi olayları olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca bu spor olaylarına yabancı medya, teknik personel, sporcular, koçlar ve diğer spor çalışanlarının katılım potansiyeli de bulunmaktadır (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 44).

Spor etkinlikleri: olimpiyat oyunları, bölgesel/ulusal/uluslararası çoklu spor oyunları, şampiyona, davetli turnuva, maratonlar, programlanmış lig maçları/profesyonel ve amatör, eşleştirme oyunları/arkadaşlık oyunları, belirli dünya kupaları, yarışlar/yat yarışları, derbiler, spor festivalleri ve bowling oyunları şeklinde sıralanabilmektedir (Kurtzman, 2005a: 17). Diğer bir ifadeyle etkinlikler ya da mega etkinlikler turizm özelliği gösterdiğinden bu kategori içinde ilişkilendirilmektedir (Saayman, 2012: 10).

Sporun kendi içinde bir çekiciliği mevcuttur. Bu çekicilik, belirli kurallar dahilinde belirli bir zaman ve yerde organize edilmesi gereken yarışmalar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Rekabetçi spor etkinlikleri bir tür ritüel olarak gerçekleştirilmektedir. Böylece, serbest biçimlerdeki etkinlikleri tolere etmemesinden dolayı çekiciliği artan etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bir veya birden fazla yerde yapılan bir yarışma/spor etkinliği, bir turistik ürünün oluşumuna özgü faaliyetlerle birleştirilirse yani bir sisteme dönüştürülürse, spor etkinliği ortaya çıkmaktadır (Bjelac ve Radovanovic, 2003: 260).

1.3.4.2. Çekicilikler (Attractions)

Turistlerin sporla ilgili bir şeyleri görmesini ve yapmasını sağlayan destinasyonların spor turizmi kapsamında çekicilikleri vardır. Bu çekicilikler doğal unsurlar (parklar, dağlar, yabani hayat), insan yapımı unsurlar (müzeler, stadyumlar, mağazalar vb.) olabilmektedir (Gozalova vd. 2014: 94).

Spor turizmi çekicilikleri: spor müzeleri/onur listeleri, spor konferansları, spor şovları/gösteriler/tanıtımlar, spor temalı parklar, bungee jumping, köpüklü su raftingi, golf sahaları, kayak tesisleri, balon festivalleri, su kaydırağı/teknik dalga havuzları, stadyumlar/arenalar, spor klinikleri/kurslar/okullar, fantezi kampları, rodeolar şeklinde sıralanabilmektedir (Kurtzman, 2005a: 18). Bu kapsamda spor turizm çekicilikleri ziyaretlerinin temel alanlarının genel özellikleri şu şekildedir (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 42):

- Stadyumlar, arenalar, bowling salonları gibi genellikle spor olaylarına ev sahipliği yapan sanatsal spor tesislerinin ve/veya eşsiz spor tesislerinin bulunduğu bölgeler.
- Yunanistan'daki antik olimpiyat mirası gibi spor mirası olarak belirlenmiş müzeler.

- Basketbolun keşfedildiği yer gibi kurucu, geliştirici, özel olay olarak ithaf edilmiş spor mirası bölgeleri.
- Belirli spor kahramanları, liderler ve spor organizatörlerini onurlandırmak amacıyla ithaf edilmiş ünlülerin salon duvarı.
- Su kaydırağı, yazın gerçekleşen kayak atlamaları, bungee jumping gibi şaşırtıcı ya da eşsiz spor tesisleri.
- “Disney World Spor” gibi temalı spor parkları.
- Eski tip yelkenli gemileri ziyaret, su ile ilgili performanslar gibi spor şovları ve tanıtımlar.

Spor başlı başına çekicilik unsuruna sahiptir ancak bir turizm olayına dönüşebilmesi için turizmin ayrılmaz diğer özellikleriyle de birleştirilmesi gerekmektedir. Turistler bir spor etkinliğinin cazibesine kapılırlar da muhakkak ulaşım, konaklama, yeme-içme, eğlence gibi hizmet sağlayıcı unsurlarla da birleştirilerek bir bütün hale getirilmesi sonucunda destinasyonlara ilgi gösterebilmektedir.

1.3.4.3. Kompleksler/Tesisler (Resorts)

Spor turizmi tesisleri: golf kompleksleri, kayak kompleksleri, şnorkel/dalış tesisleri, fitness ve spa merkezleri, çiftlikler, tenis kompleksleri, malzemeciler, çoklu spor merkezleri, kamp alanları, spor otelleri, golf ve kayak daireleri, balıkçılık tesisleri, golf ve kır kulüpleri olarak sıralanabilmektedir (Kurtzman, 2005a: 19).

Spor turizm tesisleri, önceliklerine ve pazarlama stratejilerine göre iyi planlanmış ve entegre edilmiş spor ya da sağlık kompleksleridir. Birçok durumda bu tatil merkezleri spor turistine yüksek kalitede hizmet veren kompleksler olmaktadır (Saayman, 2012:15; Gozalova vd. 2014: 94). Bu tesislerin amaca uygun bir şekilde kompleks hale getirilmeleri çekicilik oluşturacak bir unsurdur. Örneğin; Futbol turizmi gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuş bir tesisin iklim koşulları ve hazırlık çalışmalarını yapabilecekleri uygun spor tesislerinin bulunması yeterli değildir. Ayrıca sporcuların yoğun ve ağır çalışmalarının ardından dinlenme, sosyal ortam, yeme-içme, eğlenme, sauna ve hamam, oyun gibi olanakları bünyesinde bulunduran konaklama tesisleri ideal kamp yerleri olarak belirtilmektedir (Demir ve Demir, 2013: 371).

Genel anlamda spor turizmi komplekslerinin özellikleri şu şekildedir (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 43):

- Uzman ve kişisel görüşleri doğrultusunda öğretmenlerden, eğitimcilerden ve koçlardan eğitim almak.

- Antrenmanlar ve oyunlar için ileri teknolojiye sahip alt yapı.
- Rekabet etme olanakları ve temel prensipler, tüyolar ve ayrıntılı strateji uygulamaları.
- Genel spor aktiviteleri için oluşturulmuş alanlar, tesisler ve kompleksler.

Spor tesislerinin öncelikli olarak belirli bir sporu gerçekleştirebilecek kapsayıcı bir donanıma sahip olması gerekmektedir. Bu denli kompleks ve genellikle tek bir spor alanında uzmanlaşmış ve faaliyet gösteren işletmelerin niş pazar yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak spor etkinlikleri sonucunda arz yapısı sadece spor komplekslerinde konaklamayı tercih eden turistlerden oluşmamaktadır. Aktif spor turistleri gibi müsabaka spor turistleri ve nostalji spor turistleri de konaklama ihtiyaçlarını destinasyonlardaki çeşitli konaklama işletmelerinden karşılamaları mümkün olmaktadır.

1.3.4.4. Yolcu Gemileri/Kruvaziyer (Cruises)

Başlıca pazarlama stratejisi olarak spor ve spor aktivitelerine sahip botla ilgili bütün turlar bu kapsamda değerlendirilmektedir (Gozalova vd. 2014: 94). Spor gemileri: spor ünlüleri deniz gezisi, golf deniz gezisi, tenis deniz gezisi, yolcu gemilerinde yelkencilik, yolcu gemilerinde scuba, şnorkel ile dalış, sportif balıkçılık, derin su balıkçılığı, spor konferansları düzenlenen yolcu gemileri, sportif çekicilikleri olan yolcu gemileri ziyaretleri, kano, kürek çekme, yelkencilik, jet botları, yat kiralama, katamarin gezileri, kaptansız gemiler, sağlık ve fitness gemileri olarak sıralanmaktadır (Kurtzman, 2005a: 19). Bu doğrultuda geliştirilmiş genel özellikler şu şekildedir (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 43):

- Eşsiz ve çeşitli su ortamı içindeki golf, tenis, şnorkel vb. fırsatlar sağlamak amacıyla turistlerin bir bölgeden başka bir bölgeye ulaştırılması.
- Bir kruvaziyer üzerindeki yüksek seviyede sporcuların turistler için öneriler, tartışma ve koçluk imkanlarını paylaşması.
- Fiziksel aktiviteler, yarışmalar ya da kurgulanmış oyunlar için kruvaziyer tesislerinin sağlanması.
- Uzman görüşlerinin belirtildiği seminerler ya da oturumların sağlandığı spor konferanslarına ev sahipliği yapılması.

1.3.4.5. Turlar (Tours)

Spor turizmi turları: profesyonel spor oyunlar turu, spor çalışma turları, spor macera turları, tesis/bölge/olay turları, oyun safarileri, eğitim turları, bisiklet, yürüyüş turları, doğa yürüyüşü, tırmanma, mağaracılık turları, açık hava keşifleri, macera turları, dalış (Scuba/Diving) turları şeklinde sıralanabilmektedir (Kurtzman, 2005a: 18). Bu turlar, belirli

günler içinde bir ya da birden fazla spor çekim merkezine (spor müzeleri, temalı parklar, stadyumlar vb.) ziyareti kapsayan turlar, spor destinasyonlarını ve büyük spor olaylarını birleştiren ziyaretler, konferans, çalıştay, forum ve büyük spor olaylarına katılım, belirli sayıda spor olayına katılım (profesyonel hokey ve basketbol bir ya da birden fazla destinasyonda) vb. şeklinde gerçekleştirilmektedir (Kurtzman ve Zauhar, 1997: 20). Spor turlarının diğer özellikleri ise (Kurtzman ve Zauhar, 2003: 44):

- Belirlenmiş günler için spor turizmi çekiciliği (spor müzeleri, ünlü salonlar, stadyumlar, temalı parklar vb.) olan bir ya da birden fazla yerin özellikle ziyaret edilmesi. Başka bir ifade ile Gozalova vd. (2014: 94) spor turlarının, spor müzeleri ve stadyumlar ile birlikte birden fazla yerdeki olaylar ya da oyunları ziyaret etmeyi, bir haftadan iki haftaya kadar uzayabilen turları içerdiğini belirtmektedir.

- Spor çekiciliklerinin ve büyük spor olaylarının (kültürel miras yerleri, ünlülerin duvarları, teknik dalga havuzları ve spor oyunları) ziyaretlerinin birleştirilmesi.

- Spor olaylarına belirli günlerde katılım (bir ya da birden fazla destinasyondaki profesyonel futbol ya da basketbol).

- Estetik ve/ya da fiziksel nedenler (doğa yürüyüşü, bisiklet, kano) için turistler tarafından takip edilen bir destinasyonun doğal özellikleri ile ilişkili turlar.

1.3.5. Spor Turizmi Talebi

Spor turizmin bu denli çeşitli olması ve birçok spor dalı ile hem profesyonel hem de amatör olarak ilgilenen, gerçekleşen spor olaylarına katılmak ve onları izlemek konusunda heyecan hisseden bu bağlamda seyahat etmeye istekli davranan, spor anlamında ün kazanmış ve çekiciliği olan alanları ziyaret eden/etmek isteyen kişiler “Spor Turizmi Talebini” oluşturmaktadır. Mevcut spor turistlerinin ve potansiyel spor turistlerinin ekonomiye, doğal çevreye, kültürlere olumlu/olumsuz etkilerinin araştırılmasının, söz konusu olan turistlerin davranış ve tutumlarının vb. incelenmesinin, destinasyonlara ve turizm işletmelerine birçok açıdan fayda sağlayacağı görülmektedir.

Spor turizmi kavramı, son birkaç yıldır hem akademik alanda araştırmacılar bakımından hem de politikacılar ve spor turizmi finansörleri (Ritchie ve Adair, 2004: ix) bakımından turizm ürünü olarak popülaritesi artarak öne çıkan bir kavramdır (Chirilă vd., 2014: 53). Bu çerçevede spor turizmi kavramsal olarak uzun bir geçmişe sahip olmamasına rağmen araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde incelenmiş ve çeşitli boyutlar etrafında değerlendirilmiştir (Hinch ve Higham, 2001; Schwark, 2007). Bu incelemeler *aktif spor turizmi ile ilgili*; mevcut destinasyonun spor turizmi: dağcılık, mağaracılık, avcılık, kampçılık (Mansuroğlu ve Baytekin,

2011), kayak, dağcılık, kampçılık, doğa fotoğrafçılığı, kardan heykel yapımı, doğa yürüyüşleri (trekking/hiking), yamaç paraşütü, botanik gözlemciliği, kondisyon çalışmaları ve futbol sezonu hazırlıkları (Ceylan, 2009), oryantiring, (Çekin vd., 2008), atlı cirit (Koçan, 2007) kapsamında potansiyelini, *müsabaka sporları turizmi ile ilgili*: Yolal vd., (2014) spor olaylarına katılımda seyircilerin motivasyonlarını, mega spor olaylarının ev sahibi şehir üzerindeki etkilerini (Nyıkana vd., 2014: 548), ve *spor turizm destinasyonlarına ekonomik, çevresel ve kültürel etkileri ile ilgili*: yöre halkının sosyo-kültürel (Şebin vd., 2010) ve ekonomik (Homafar vd. 2011) ve kış sporları kapsamında kayak turistlerinin kış turizm merkezlerine ilişkin (Koşan, 2013) beklentilerini, dağcıların bu sporu tercih etme nedenlerini (Ekici vd., 2011), spor turizmi tercihlerinde sosyo-demografik özelliklerin etkisini (Valek vd. 2014), müsabaka sporları turistlerinin ve destinasyonlarının çevre yanlısı olma durumlarını (Han vd. 2015) değerlendirerek çeşitli bulgulara ulaşılması spor turizminin gelişmesinde etkin bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

1.3.6. Dünya Ülkeleri Açısından Spor Turizminin Değerlendirilmesi

Toplam talep ve arzda şiddetli değişimler olmasına rağmen, turizm esas itibariyle kesintisiz bir şekilde büyüme göstermiştir. Uluslararası turist varışlarında 1950 yılından beri küresel çapta 25 milyon, 1980 yılında 280 milyon, 1995 yılı içinde 527 milyon ve 2014 yılında 1.133 milyon artış olmuştur. Aynı şekilde destinasyonlar tarafından kazanılan uluslararası turizm gelirleri dünya çapında ani artışlarla 1950 yılında 2 milyar dolar, 1980 yılında 104 milyar dolar, 1995 yılında 415 milyar dolar, 2012 yılında 1.035 milyar dolar (UNWTO, 2013: 2, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284415427>. 2013, erişim tarihi:21.01.2016) ve 2014 yılında 1.245 milyar dolara yükselmiştir. Turizm sektörü için öngörülere bakıldığında ise bu artışların devam edeceği görülmektedir. 2030 yılına kadar turizmden yılda % 3,3'lük artışlarla 1.8 milyar dolar elde edileceği, 2030 yılında turizm pazar büyüklüğünün % 57'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir (UNWTO, 2015: 2, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. 2015, erişim tarihi: 21.01.2016).

Avrupa Birliği Dünya Turizm Örgütü verilerine göre uluslararası turizm 2015 yılında bir önceki yıla göre % 4,4 büyümüştür ve 1.186 milyar uluslararası turist turizm faaliyetlerine katılmıştır. 2015 yılı verileri doğrultusunda turizm bölgeleri uluslararası turist sayılarına bakıldığında (UNWTO, 2016b, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>, erişim tarihi: 04.01.2017):

Avrupa: 2015 yılında % 5 oranında (29 milyon yabancı turist) büyüme yaşanarak 609 milyon yabancı turist gelmiştir. Avrupa bölgeleri arasında Merkez ve Doğu Avrupa % 6

oranında, Kuzey Avrupa % 6 oranında, Güney Avrupa % 5 oranında, Batı Avrupa ise % 4 oranında büyüme kaydetmiştir.

Asya ve Pasifik: 2015 yılında uluslararası turist sayısı 13 milyon artarak % 5 oranında büyüme elde etmiş ve 227 milyon turist sayısına erişmiştir. Bir önceki yıla kıyasla bölgeler arasındaki verilere bakıldığında Okyanusya % 7, Güney Asya % 5 ve Kuzey Asya % 4 oranlarında gelişme kaydetmiştir.

Amerika: 2015 uluslararası turist sayısı 2014 verilerine göre % 5 oranında (9 milyon yabancı turist) artarak 191 milyon yabancı turist sayısına ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre Amerika bölgeleri arasında Karayipler ve merkez Amerika % 7 oranında, Kuzey ve Güney Amerika % 4 oranında büyüme gerçekleştirmiştir.

Uluslararası turist sayısı **Orta Doğuda** % 3 oranında artarak 54 milyona ulaşmıştır. **Afrika'da** ise kısıtlı veriler ışığında bir önceki yıla kıyasla % 3 oranında azalma yaşanarak 53 milyon uluslararası turist sayısına ulaşıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda hem uluslararası turist varışları hem de uluslararası turizm gelirleri açısından ilk on destinasyonun incelenmesi faydalı olacaktır.

Tablo 1.4 Uluslararası Turist Varışları

Sıralama	Milyon		Değişim (%)	
	2015	2016	15/14	16/15
1 Fransa	84.5	82.6	0.9	-2.2
2 Amerika	77.5	75.6	3.3	-2.4
3 İspanya	68.5	75.6	5.5	10.3
4 Çin	56.9	59.3	2.3	4.2
5 İtalya	50.7	52.4	4.4	3.2
6 Birleşik Krallık	34.4	35.8	5.6	4.0
7 Almanya	35.0	35.6	6.0	1.7
8 Meksika	32.1	35.0	9.4	8.9
9 Tayland	29.9	32.6	20.6	8.9
10 Türkiye	39.5	..	-0.8	..

Kaynak: Avrupa Birliği Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2017.

Uluslararası turist varışlarında Meksika beş basamak birden yükselmiştir ve yeniden ilk ondaki sıralamaya yerleşmiştir (UNWTO, 2015: 6, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. 2015, erişim tarihi: 21.01.2016). Türkiye ise 2015 ve 2016 yılında altıncı sırada yer alırken 2017 yılına ilişkin verilerin açıklanmamış olması nedeniyle sıralamaya onuncu sıradan alındığı Tablo 1.4'e göre görülmektedir. Türkiye her ne kadar uluslararası turist gelişlerinde son birkaç yıldır altıncı sıradaki yerini istikrarlı bir şekilde koruduğu görünse de uluslararası turizm gelirlerinde ilk onda yer alamamaktadır.

Tablo 1.5 Uluslararası Turizm Gelirleri

Sıralama	Milyar		Değişim (%)	
	2015	2016	15/14	16/15
1 Amerika	205.4	205.9	7.0	0.3
2 İspanya	56.5	60.3	-13.3	6.9
3 Tayland	44.9	49.9	16.9	11.0
4 Çin	45.0	44.4	2.1	-1.2
5 Fransa	44.9	42.5	-22.9	-5.3
6 İtalya	39.4	40.2	-13.3	2.0
7 Birleşik Krallık	45.5	39.6	-2.3	-12.9
8 Almanya	36.9	37.4	-14.8	1.4
9 Hong Kong (Çin)	36.2	32.9	-5.8	-9.1
10 Avustralya	28.9	32.4	-8.2	12.3

Kaynak: Avrupa Birliği Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2017.

Tablo 1.5'e göre uluslararası turizm gelirleri arasında kıyaslama yapıldığında Çin ve Birleşik Krallık iki sıra yükselmiştir ancak Fransa ve Çin bir sıra gerilemiştir (UNWTO, 2015: 6, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>, 2015, erişim tarihi: 21.01.2016). Günümüzde turizm uluslararası ticarete yer alan önemli alanlardan biridir ve birçok gelişmekte olan ülke için gelir yaratıcı özelliği bulunmaktadır (Rifai, 2013: 8, http://www.provincia.pisa.it/uploads/2013_11_7_09_48_11.pdf, erişim tarihi: 17.04.2017). 2014 yılı uluslararası turistlerin harcama raporlarına bakıldığında bu görüş doğrulanmaktadır. Çinli turistler 164.9 milyar dolarlık harcama oranı ile Amerikalı (110.8 milyar dolar), Alman (92.2 milyar dolar), İngiliz (57.6 milyar dolar), Rus (50.4 milyar dolar), Fransız (47.8 milyar dolar), Kanadalı (33.8 milyar dolar), İtalyan (28.8 milyar dolar), Avustralyalı (26.3 milyar dolar) ve Brezilyalı (25.6 milyar dolar) turistler arasında öne çıkmaktadır (McCarthy, 2015, <http://www.statista.com/chart/4125/chinese-tourists-are-the-worlds-top-spenders/>, erişim tarihi: 25.01.2016). Tablo 1.4'e göre önceki yıllar bazında turizm gelirleri değerlendirildiğinde Tayland'ın 2016 yılında 50 milyar dolar civarına ulaşması dikkat çekmektedir (UNWTO, 2017: 6, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>, erişim tarihi: 21.11.2017).

Uluslararası turist sayıları ve uluslararası turist gelirlerini yansıtan iki tabloda yer alan ülkeler arasında farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Bu farklılıkların nedenleri; turistlerin kalış süreleri, turlar ve geceleme için harcama miktarlarının turist tiplerine göre değişmesi belirgin işaretler olarak görülmektedir (UNWTO, 2014: 6, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226>, erişim tarihi: 07.06.2018).

Spor turizmi pazarının ekonomik değerinin ölçülmesi için tek düze bir bilimsel yöntem uygulanmaması nedeniyle ülkeler arasında kıyaslamalar yapmayı oldukça güçleştirmektedir (Joint RaLSe/L&RS, 2014: 5).

Birleşik Krallıkta gerçekleşen 2015 Dünya Kupasına, 151 ülkeden 406,000 uluslararası ziyaretçi katılmıştır. Ziyaretçilerin ortalama 14 gün kaldığı ve toplamda 1,5 milyar dolar (958 milyon sterlin), kişi başı ortalama 3.740 dolar (2,400 sterlin) harcadığı görülmektedir. Bununla beraber yabancı turistlerin konaklama için 420,4 milyon dolar (270 milyon £), boş zaman etkinlikleri için 362,8 milyon dolar (233 milyon £), yiyecek ve içecekte 292,7 milyon dolar (188 milyon £), seyahatte 242,9 milyon dolar (156 milyon £) ve perakende satış için 172,8 milyon dolar (111 milyon £) harcadığı tespit edilmektedir (GSI, 2016: 74, http://www.sportcal.com/pdf/gsi/Global_Sports_Impact_Report_2016_Sample_Pack_07092016.pdf. erişim tarihi: 21.11.2017).

Spor turizm seyahatlerinde, spor turistleri çeşitli etkenler/motivasyonlar ışığında destinasyon seçimlerini yapmaktadır. Bunlar iklim, ekoloji (çevrebilim), kültür, mimari, oteller, yeme-içme imkanları, ulaştırma, eğlence, maliyet ve daha fazlası olarak sıralanabilmektedir (Kozak, 2002). Aynı zamanda Amerikalılar gibi spor, fitness ve egzersize takıntılı toplumlardan da söz edebilmektedir. 2001 yılından önceki beş yıllık süreç içinde 75.3 milyon Amerikalı düzenlenen spor olayına, yarışmaya ve turnuvaya katılımcı ya da izleyici olarak katılmak üzere evlerinden 50 mil ve daha fazla mesafeye seyahat etmiştir. Seyahat etmek için öncelikli tercih ettikleri spor olayı beysboldur ve onu futbol, basketbol ve otomobil yarışları takip etmektedir. Spor olayı seyahatçilerinin % 84'ü izleyici olarak katılmaktadır. Çoklu etkinliklere katılmak amacıyla seyahat edenler, spor olaylarına izleyici olarak katılmak amacıyla seyahat edenlere göre daha fazla harcamaktadır (615 dolara karşılık 235 dolar) (Ross, 2001: 7).

Spor turizmin özellikle yerel ekonomiler üzerinde olumlu ekonomik etkilerine değinen Brewer ve Freeman (2015) Amerika, İndiana yerleşim yerinin Columbus destinasyonunda gerçekleşen amatör spor olayları sonucunda 2012 yılındaki ekonomik etkisi yaklaşık olarak 9.259.000 dolar, 2013 yılında 9.836.000 dolar ve 2014 yılında 10.879.000 dolar olduğu belirtilmektedir.

Kanada'da yapılan araştırmalar sonucunda 2012 yılında günü birlik ya da konaklamalı spor turizmi faaliyetini gerçekleştirme amacıyla ziyaret eden 18.501.000 spor turistinin yaklaşık olarak 5 milyar doları aşan harcama yaptıkları tespit edilmiştir (Traer, 2014, <http://canadiansporttourism.com/industry-tools/value-sport-tourism.html>, erişim tarihi: 30.03.2016).

Dünya standartlarında tesisler ve bunu destekleyen altyapısı ile çok büyük spor olaylarına ev sahipliği yapan Güney Afrika'ya % 10'dan fazla yabancı turist spor olaylarına katılmak ve bununla birlikte % 60 ile % 80 oranında da seyirci olmak amacıyla gelmektedir. Her yıl "1995 Rugby Dünya Kupası", "2003 Kriket Dünya Kupası", "2010 FIFA Dünya Kupası" gibi sayısız birinci sınıf spor olayı Güney Afrika'da gerçekleşmektedir (Güney Afrika Yıllığı, 2012, <http://www.southafrica.info/business/economy/sectors/tourism-overview.htm#sports>, erişim tarihi: 25.01.2016).

2012 yılında İrlanda Aviva Stadyumunda gerçekleşen kolej futbol oyunları için 35.000 Amerikalının seyahat ederek ekonomiye 100 milyon Avro katkıda buldukları belirtilmektedir. Ayrıca golf turizmi amacıyla yurt dışından gelen turistlerin sadece % 21'i golf ile ilgili aktiviteler üzerinde zaman harcamak isteyen kişilerdir ve İrlanda ekonomisine katkıları 202 milyon Avrodur (İrlanda Spor Federasyonu, 2013, <http://irishsport.ie/wpress/wp-content/uploads/2014/02/Request-for-submissions-on-developing-a-Tourism-PolicyStatement-Federation-of-Irish-Sport.pdf>, erişim tarihi: 25.01.2016).

Ev sahibi olan topluluk tarafından başarılı bir şekilde gerçekleştirilen mega spor olayı, ekonomik fayda getirmektedir aynı zamanda ziyaretçi sayısını, turizm gelirini, şehrin imajını arttırmaktadır. Ek olarak eğer spor turistleri mega olaylar esnasında destinasyon hakkında olumlu düşünce ile ayrılırsa, o destinasyona uzun zaman içine yeniden ziyaret planı yapmaktadır (Nyikana, 2014: 548).

ABD, Yeni Zelanda, Japonya, Kanada gibi bazı ülkelere bakıldığında spor turizmi ülke tanıtımlarında önemli yer almaktadır. Örneğin, ABD'de atlı turizm, kanyon turizmi, kano vb. gibi, Yeni Zelanda'da heliski, dağcılık, trekking (dağ yürüyüşü), dağ bisikleti vb. gibi, Japonya'da balıkçılık, atlı geziler, çim kayağı vb. gibi, Kanada'da kayak, heliksi, kanyon turizmi, kano olarak sıralamak mümkün olmaktadır (Bektaş, 2010: 8). Spor turizminin ekonomik etkisi baz alındığında Amerika'nın, Japonya'nın ve Almanya'nın karlılık oranları oldukça yüksektir (Kurtzman, 2005b: 47).

Tayland yapılan spor turizmleri arasında mağaracılık, doğa yürüyüşü, şelale tırmanışı, köpüklü su raftingi, dağ bisikleti ile turlar, şnorkelle dalış, deniz kayağı, havadalışı, gökyüzü dalışı belirtilmektedir (Sharafuddin, 2015).

Rusya 1937-1940 turizm yapısını yeniden düzenledi, turizm ve gezi kontrol tarafından 1946 Kalinin bölgesi, 1947 Krasnodar bölgesi ve 1948 Leningrad bölgesi kurulmuştur. Bu zaman içinde sporcular, amatörler, aileler ve çocuklar arasında yaygın hale gelmiştir. Hatta Krasnodar bölgesi uluslararası başarı elde ederek hem Rusya'da hem de dünya üzerinde spor turizmi açısından en başarılı bölgelerden biri olmuştur (Gozalova vd. 2014: 95).

Son yirmi yıl içinde dünya turizm pazarı içinde merkez Avrupa (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya) spor turistlerinin sayısı artmaktadır. Özellikle değişen politikalarla birlikte daha çok seyahat etmeye başlayan bu grup, başlarda alışveriş ve kültürel çekim bölgelerini ziyaret etmek amacı taşısa da son zamanlarda zihinsel ve aktif tatilleri daha çok tercih etmeye başladıkları görülmektedir. Yapılan araştırmada fiziksel dinlenmenin her şeyden önce geldiğini belirten Slovak ve Macar turistlerin % 50'si yazın deniz kenarına, % 25'i de kışın dağa gitmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir (Bánhidi, vd. 2014: 73).

Almanya'da aktif kış spor turistlerini destinasyon seçiminde etkileyen faktörleri tespit edebilmek amacıyla yapılan araştırmada cinsiyet ile destinasyon seçimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Ancak ek hizmetler (restoran çeşitliliği, aktif gece hayatı, Spa & Wellness hizmeti) ve temel özellikler (parasal değer, ikametgaha mesafesi, kar koşulları, hoşgörülü hizmet) aktif kış spor turistlerinin destinasyon seçimini etkileyen faktörler olarak yer almaktadır (Hodeck ve Hovemann, 2015: 116).

Malezya'da spor turizmi ile ilgili yapılan bir araştırma sonucunda entelektüel, sosyal, özendirici-caydırıcı, yetkin ustalık motivelelerinin yerli spor turistleri, uluslararası spor turistlerine göre daha çok motive ettiği belirlenmiştir (Dolinting vd., 2015: 295).

İran gibi kum dağları, göller, ormanlar ve çöller açısından coğrafi şekillere sahip istisnai bölgeler bile kendi spor turizm potansiyelini öne çıkarmak amacıyla spor turizmi alternatifleri ileri sürmektedir. Tırmanma, plaj ve su sporları, kış sporları, avcılık, çöl, dağ yürüyüşü gibi potansiyel spor turizmi alternatiflerini ortaya koyan ve çöl yürüyüşünü değerlendiren çalışmada çöl doğa yürüyüşünün geliştirilebilmesi için ulusal ve uluslararası spor festivallerinin düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Abyar vd., 2014).

Polonya'da rüzgar sörfü yapan turistler arasında destinasyon seçiminde cinsiyet önemli olmamasına rağmen sosyal faktör aktif spor turizmine katılmada en önemli motivasyon kaynağı olduğu tespit edilmiştir (Tomik vd. 2014: 222).

Kayak merkezlerindeki spor turistlerinin "Kayak Eğitmenleri, Kayak Pist ve Malzemeleri, Oteller ve Çalışanları, Ortam ve Eğlence" olanakları hizmet kalitesi algılarını etkileyen değişkenler arasında yer almaktadır (Gençer vd., 2008: 437).

1.3.6.1. Türkiye'deki Spor Turizminin Değerlendirilmesi

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kitle turizmi büyük ölçüde gelişmiş ülkelerin talep yapıları tarafından biçimlenmektedir. Kitle turizminin olumlu ekonomik etkilerinden faydalanmayı hedefleyen Türkiye de bu turizm tarzını teşvik etmeye yönelik kamu politikaları 1960'lı yıllardaki beş yıllık kalkınma planları sonucunda yabancı kitle turizmine yönelik devlet

teşvikleri özellikle Akdeniz ve Ege gibi kıyı bölgelerine yönelmiştir. 1980'lerdeki turizm teşvikleriyle birlikte bu bölgelere gelen yabancı turist sayısında önemli artışlar yaşanmış, 1990'lardan bu yana da ilgili bölgelerde kitle turizminin olumsuz ekonomik ve çevresel etkileri de belirginleşmeye başlamıştır. Öte yandan, dünyada 1990'lardan bu yana çevresel ve ekonomik olarak daha sürdürülebilir turizm çeşitleri de kendini göstermektedir. Eko turizm, kültür turizmi, agro turizm, konferans turizmi, sağlık-spa turizmi, dini turizm, macera ve spor turizmi gibi yeni turizm türleri son yılların yükselen eğilimleri haline gelmektedir (Soyak, 2013: 1).

Endüstri devriminin ardından gelir düzeyi, yaşam kalitesi, boş zaman, teknolojik gelişmelerin sağladığı kolay ulaşım ve konfor gibi hızlanan gelişmelere paralel olarak özellikle 1990'lı yıllardan sonra sportif aktiviteler turizm periyodu içinde daha geniş bir yer tutmaktadır. Özellikle spor turizminin alt dalı olarak yapılan doğa sporları kayda değer bir hızla gelişmektedir (Koçan, 2007: 31). 2014 yılında 550 binin üzerinde yabancı turist sportif faaliyetler amacıyla Türkiye'ye gelerek 900 milyon dolar üzerinde harcama yapmıştır (TÜRSAB, 2015: 1).

Türkiye'nin topografyası, iklim şartları, bulunduğu coğrafik konumu, çekici manzaraya sahip alanları ve misafirperver halkı kış sporları için uygun potansiyeller taşımaktadır. Ancak Türkiye kış sporlarında ve kayakçı sayısında Fransa, Avusturya, Kanada ve İsviçre gibi ülkelerin çok fazla gerisinde kalmıştır (Koşan, 2013: 303).

Türkiye'de spor turizmindeki pazarda önemli ölçüde paya sahip spor türlerinden biri de futbol ile ilgili aktivitelerdir (TÜRSAB, 2015: 1). Sezon öncesi kamp ve hazırlık çalışmaları iklim itibarıyla daha serin, yüksek rakımlı yaylalarda gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de özellikle kış turizmine yönelik faaliyet gösteren Abant/Bolu, Kartalkaya/Bolu, Davraz/Isparta, Kızılcahamam/Ankara, Ilgaz/Kastamonu, Palandöken/Erzurum gibi yerlerin konaklama tesislerinin ile birlikte futbol antrenman ve maç sahaları ile yaz döneminde serin hava, uygun nem, sıcaklık, oksijen koşullarına sahip olması önemli çekicilik yaratmaktadır. Liglerin ilk yarısının sona ermesiyle başlayan sezon arası kamp ve hazırlık çalışmalarının kış mevsiminde olması nedeniyle daha ılıman hava, uygun nem ve sıcaklık, yağmur ve rüzgâr etkeni minimum olabilecek yerlerin seçilmesi gerekmektedir. Bu durumda da Antalya başta olmak üzere Fethiye, Bodrum, Marmaris, Kuşadası ve Çeşme kış döneminde yerli ve yabancı çok sayıda futbol takımının kamp ve hazırlık çalışmasına olanak sağlamaktadır (Demir ve Demir, 2013: 363).

Türkiye, Yamaç Paraşütü, Planör, Paraşüt ve Balon gibi hava sporlarının beğenisine sunulması gereken ülkelerden biridir. Türkiye'de yamaç paraşütü sporu, 1990'lı yılların başında

Fethiye'de Baba Dağı'nı yabancı pilotların keşfiyle ve başlamıştır. Sonraki aşamada üniversitelerdeki havacılık kulüplerinde aktif olarak gerçekleştirilmiştir. En ekonomik hava aracı olması, bugün çok sayıda insan tarafından yapılmasını sağlamaktadır (Zorba vd., 2004: 326).

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON PAZARLAMASI

2.1. Sürdürülebilir Destinasyon Pazarlaması

Sürdürülebilir kalkınma kavramının popülerliğinin artması (Harris vd., 2012: 3) turizmin, kolayca sürdürülebilirliğe uygun bir şekilde geliştirilebilir bir etkinlik olarak görülmesi ile sonuçlanmıştır (Butler, 1991). Son dönemde sürdürülebilirlik; “popüler” bir kavram olarak değil, modern turizmin dayandığı temel yapı taşlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Uluçeçen, 2011: 30). Doğada yapılan etkinliklerin ekonomik, sağlığı koruyucu, kültürel etkilerinden uzun süre yararlanmak için, çevresel uyumun sağlanması gerekmektedir (Koçak ve Balcı, 2010: 220). Herhangi bir sürdürülebilir destinasyonun durumu yerel yönetimlerin, bölge halkının ve işletmelerin kontrol ettiği karışımından (kirlilik, kültürel kalite, özgünlük ve turizm yönetimi vb.) oluşmaktadır (Walljasper, 2009: 49).

Sürdürülebilirlikle beraber sürdürülebilir turizm kavramı da yükselmektedir. Tüketicilerin talepleri artmakta, turizm endüstrisindeki arz kaynakları yeni yeşil uygulamalar geliştirmekte ve uluslararası firmalarla birlikte hükümetler de turizmdeki sürdürülebilir uygulamaları cesaretlendirmek amacıyla yeni uygulamalar geliştirmektedir (GSTC, 2013, https://www.gstcouncil.org/images/Dest-_CRITERIA_and_INDICATORS_6-9-14.pdf, erişim tarihi: 11.05.2016).

Sürdürülebilir turizmi en iyi ifade eden destinasyonlar, dört temel hedefi içeren disiplinler arası, bütünleştirici ve birleştirici yaklaşımı benimsemelidir. Bu dört temel hedef ise;

- Sürdürülebilir turizm yönetimini açıklayarak tanıtmak,
- Ev sahibi topluluk için sosyal ve ekonomik faydayı en üst seviyeye çıkarmak, olumsuz etkileri en düşük seviyeye indirmek,
- Topluluklara, ziyaretçilere ve kültürel mirasa olan faydanın en üst seviyeye çıkarılarak, etkilerinin en alt seviyeye indirilmesi,
- Çevresel faydaları en üst seviyeye çıkararak, olumsuz etkileri en alt seviyeye indirmek şeklinde belirtilmektedir (GSTC, 2013, https://www.gstcouncil.org/images/Dest-_CRITERIA_and_INDICATORS_6-9-14.pdf, erişim tarihi: 11.05.2016).

Sürdürülebilir turizm, sektörü kontrol etmek, sektöre müdahale etmek ya da turizmin olumsuz etkilerini yönetmek anlamı taşımamaktadır. Turizm, yerel halka ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan fayda sağlama ve bununla birlikte çevreyi koruma adına çok özel bir anlama

sahiptir (TUSİAD, 2012: 19). Bu yaklaşımı temsil eden on iki temel hedef Tablo 2.1’de gösterilmektedir.

Tablo 2.1 Sürdürülebilirliğin 12 Temel Hedefi

1. Ekonomik Süreklilik	Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin uzun vadede fayda sağlamaya ve büyümeye devam etmesi için sürekliliklerini ve rekabetçiliklerini sağlamak
2. Yerel Refah	Ziyaretçilerin yerel harcama oranını artırmak da dâhil olmak üzere turizmin ev sahibi destinasyona katkısını azamiye çıkarmak
3.İstihdam Kalitesi	İrk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılığa mahal vermeden, ücret ve hizmet kalitesinin artırılması da dahil olmak üzere turizm tarafından yaratılan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini artırmak
4. Sosyal Eşitlik	Yoksullara sunulan fırsatların, gelirin ve hizmetlerin iyileştirilmesi de dahil olmak üzere turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydanın genele adil bir şekilde dağılımını gözetmek
5. Ziyaretçi Memnuniyeti	İrk, cinsiyet, engellilik gibi konularda da ayrımcılık yapmadan bütün ziyaretçilere güvenli ve tatmin edici bir deneyim sunmak
6. Yerel Kontrol	Turizmin diğer paydaşlar ile işişare içerisinde planlama, yönetim ve bölgede turizmin gelişimi konusunda yerel yönetimleri süreçlere dahil etmek ve yetkilerini artırmak
7. Toplumsal Refah	Sosyal bozulma ve istismara yol açmadan sosyal yapı ve kaynaklara, imkanlara ve yaşam destek sistemlerine erişim de dahil olmak üzere yerel halkın yaşam kalitesini muhafaza etmek ve iyileştirmek
8. Kültürel Zenginlik	Ev sahibi topluluklara özgü kültür, gelenek ve tarihi mirasa saygı duymak ve güçlendirmek
9. Fiziki Bütünlük	Kentsel ve kırsal alanların kalitesini muhafaza etmek ve güçlendirmek ve çevrenin fiziki ve görsel bakımdan bozulmasını engellemek
10. Biyolojik Çeşitlilik	Doğal alanların, habitatın ve yaban hayatın korunmasını desteklemek ve olası zararlı asgariye indirmek
11. Kaynak verimliliği	Turizm firma ve hizmetlerinin gelişim ve işletmesinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını asgariye indirmek
12. Çevresel Sağlık	Turizm işletmelerinden ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve kara kirliliğini ve atık üretimini asgariye indirmek

Kaynak: TUSİAD, Sürdürülebilir Turizm, 2012: 20; Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers, WTO, 2005.

Bu bağlamda sürdürülebilir turizm, ev sahibi topluluğun sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan elde edebileceği faydaları en üst seviyeye çıkarırken destinasyonun çevresel açıdan görebileceği zararları en alt seviyede tutabilecek bir yönetim yapısı oluşturarak destinasyonun

sürekliliğini sağlayacak politika, planlama ve pazarlama ile ilgili faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Sürdürülebilir turizm, turizmle ilgili her aktiviteyi çevresel, sosyo kültürel ve ekonomik açıdan daha faydalı hale getirmek için kullanılması gereken uluslararası bir yaklaşım olarak görülmektedir (Lozano-Oyola vd., 2012: 659).

Sürdürülebilir turizm birçok alanda çeşitli konular bazında değerlendirmiştir. Sürdürülebilir turizm ve pazarlama konusuna yordayıcı bir bakış açısı getirebilmek amacıyla araştırmacılar; sürdürülebilir kalkınma ile küçük turizm işletmelerinin faaliyetleri arasındaki ilişkiyi (Horobin ve Long, 1996), küçük işletmelerin sürdürülebilir turizm algısını (Berry ve Ladkin, 1997), sürdürülebilir turizme yönelik göstergelerin gelişimini (Miller, 2001), yerel halkın, sürdürülebilir turizme yönelik tutumlarını (Choi ve Sırakaya, 2005; Yu vd., 2009), sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimini (Sigala, 2008), sürdürülebilir turizm politikasını (Dodds ve Butler, 2009), kentsel yerlerde sürdürülebilir turizm gelişimini (Timur ve Getz, 2009), sürdürülebilirlik odaklı turizm hedef planlamasını (Williams ve Ponsford, 2009), sürdürülebilir turizmin kamusal anlayışını (Miller vd., 2010), sürdürülebilir turizm gelişiminde yönetim ağlarını (Erkuş Öztürk ve Eraydın, 2010), turizm sektörü açısından toplumsal ve çevresel etkilerini (Buckley, 2012), yerel halk açısından spor etkinliklerinin sürdürülebilirlik boyutunda etkilerini (Nkemngu, 2012), topluluğa bağlılığın ve toplum katılımının sürdürülebilir turizm gelişimi için destek seviyesini (Lee, 2013), hizmet sağlayıcının perspektifinden sürdürülebilir turizmin geliştirilmesini (Mamhoori, 2015), sürdürülebilir yenilikçi ürünlerin belirlenmesini (Mirela vd., 2017) incelemiştir.

Bununla birlikte sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilen sürdürülebilir turizm destinasyon pazarlama uygulamaları da kış turizmi (Flagestad ve Hope, 2001), sosyal pazarlama (Dinan ve Sergeant, 2000), çiftlik turizmi (Clarke, 1999), dünya mirası sit alanları (Gilmore vd., 2007), yeşil turizm (Seyhan ve Yılmaz, 2010), sürdürülebilir gastronomi turizmi (Üner, 2014; Şahin ve Ünver, 2015), yemek turizminin sürdürülebilir rekabet avantajı sağlaması (Rand ve Heath, 2006) gibi dönem içinde birçok açıdan ele alınmıştır.

Sürdürülebilir turizm 1980'li yıllardan beri popüleritesi artan bir konudur (Liu, 2003) ve turizm destinasyonlarının pazarlanabilmesi açısından önemlidir. Çünkü birçok turizm destinasyonu için doğal çevre, tatil harcamalarını bozulmamış doğal alanlarda tüketmek isteyen turistler açısından ana kaynak oluşturmaktadır. Bunun sonucu olarak da destinasyon pazarlaması yöneticileri için ekolojik olarak sürdürülebilirlik uygulamaları hayati önem kazanmaktadır (Dolnicar ve Leisch, 2008). Bu süreç içinde sürdürülebilir turizm uygulamaları sosyal eşitlik, çevresel koruma ve ekonomik yaşanabilirlik (Swarbrooke, 1999: 47-83; Jamrozy,

2007) çerçevesinde, turistik destinasyonlar (Sezgin ve Karaman, 2008), ziyaret yerleri, tur operatörleri, ulaştırma, konaklama, kültür turizmi, eko-turizm, iş turizmi (Swarbrooke, 1999: 253-341), gastronomi turizmi (Karaca vd., 2015) kapsamında pazarlama yönetimi, insan kaynakları yönetimi, örgüt yönetimi ve finansal yönetim (Swarbrooke, 1999: 215-251) boyutlarında değerlendirilmiştir.

Küreselleşmenin bir sonucu olarak ülkeler, bölgeler ve bireysel destinasyonlar arasındaki rekabet, yatırımcı ve ziyaretçi çekmek amacıyla pazarlama faaliyetlerinin önemini arttırmaktadır (Baker ve Cameron, 2008). Destinasyon pazarlaması ise turizm, seyahat ya da konaklama alanında çalışan ya da düşünen yönetici, girişimci vb. kişiler için temel oluşturmaktadır (Pike, 2012: 2).

Yarışmalar, ödüller, belgelendirme, model projeler, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği kapsayan kültürel açıdan duyarlı kalite etiketleri gibi pazarlamayla ilgili araçları ve teşvikleri kullanarak sürdürülebilir turizm ürünlerinin teşvik edilmesinin (UNCSD NGO Steering Committee, 1999: 7) sürdürülebilir destinasyonlar geliştirmede oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir destinasyon pazarlamanın başarılı bir şekilde uygulanması için öne çıkan bazı konular bulunmaktadır. Başarılı bir sürdürülebilir destinasyon pazarlaması için yapılması gereken bazı uygulamalar şöyle özetlenebilir (Wray vd., 2010: 103);

- Pazarlamada işbirlikçi bir yaklaşımı teşvik etmek;
- Stratejik pazarlama planları geliştirmek;
- Destinasyonda çekiciliği sağlayacak uygun ziyaret pazarlarını ve uygun turizm ürününün geliştirilmesine rehberlik edecek konumlandırma ve tanıtım kullanılarak verimli ve istikrarlı bir destinasyon markası ve imajı oluşturmak;
- Uygun ziyaret pazarlarını tespit etmek ve hedef göstermek;
- Destinasyon markasını ve imajını destekleyen inovatif reklam, satış ve tanıtım stratejileri geliştirmek;
- Ziyaretçilere kaliteli bilgi ve çeviri hizmeti sağlamak;
- Destinasyon imajını destekleyen festivaller ve etkinlikler geliştirmek.

Sürdürülebilir destinasyon pazarlama stratejilerinin belirlenmesi, amaçların ve aktivitelerin bu stratejileri teşvik edici özellikte planlaması gerekmektedir. Bu doğrultuda sektörün sürdürülebilirliğini teşvik eden pazarlama amaçları ve aktiviteleri Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2 Sektörün Sürdürülebilirliğini Teşvik Eden Pazarlama Amaçları ve Aktiviteler

Amaç	Sürdürülebilir Pazarlama Stratejisi	Destekleyici Aktiviteler
Destinasyon bilinci oluşturulmak	<ul style="list-style-type: none"> • Bütün pazarlama çabaları destinasyon markası ile uyumlu olmalıdır. • Halkla ilişkiler • Uluslararası ve ulusal pazarlama • Ziyaretçi hizmetleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Görsel tanıtım araçları (TV, dergi, broşür) • Ürünün satış noktasındaki bulunurluğunu ve görünürlüğünü sağlamaya yönelik pazarlama çabalarının tümü
Mevsimsel aktiviteleri eşit dağıtmak	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla ilişkiler • Uluslararası ve ulusal pazarlama • Ziyaretçi hizmetleri 	<p><u>Destinasyonla ilgili etkinlik kampanyasının özellikleri:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kış döneminde spor festivalleri • Bahar dönemlerinde hafta sonu tatilleri ile ilgili etkinlikler • Gastronomi turizmiyle bağlantılı şenlikler • Çeşitli ve modaya uygun turistik destinasyon olması açısından halkı cesaretlendirilecek proaktif halkla ilişkiler çalışmalarını üstlenmek • Broşürler, TV, dergiler ya da turizm danışma merkezleri aracılığı ile aktivitelerin tanıtımını yapmak
Destinasyondaki çeşitli turist cazibe yerlerini teşvik edecek biçimde ziyaretçi deneyimlerini geliştirmek	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla ilişkiler • Uluslararası ve ulusal pazarlama • Ziyaretçi hizmetleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Turizm kümelerinin biçimlendirilmesinin dört tema üzerine temellendirilmesi: doğa, mutfak kültürü, macera ve kültür • Destinasyonda yapılan turlar ve aktiviteler hakkında bilgi verilmesini sağlayacak rehberlik hizmetinin verilmesi
Ziyaretçi miktarını arttırmak	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla ilişkiler • Uluslararası ve ulusal pazarlama • Ziyaretçi hizmetleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Destinasyonda yer alan bütün işletmelerin eğitimler, uyumlulaştırma, istikrarlı tanıtımı içeren yüksek kalitede hizmet verme açısından cesaretlendirilmesi

		<ul style="list-style-type: none"> • Moda olan pazar bölümleri üzerinden kampanya tasarımının yenilenmesini hedeflemek • Destinasyonun, uluslararası pazarlardan yüksek kar elde edilebilmesi için tanıtımını yapmak
Ziyaretçi dönüşlerini etkilemek	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla ilişkiler • Uluslararası ve ulusal pazarlama • Ziyaretçi hizmetleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanya markasının lansmanını yapmak ve destinasyonun eşsizliğini ve kalitesini ortaya koyacak şekilde moda uygun hale getirmek • Çeşitli ve moda uygun olarak destinasyon için halkı cesaretlendirmek amacıyla proaktif halkla ilişkiler çalışmalarını başlatmak.

Kaynak: Wray, vd. (2010:111) “Sustainable regional tourism destinations: best practice for management, development and marketing” çalışmasından uyarlanmıştır.

Halkla ilişkiler, uluslararası/ulusal pazarlama ve ziyaretçi hizmetleri sürdürülebilirliği sağlayan önemli pazarlama araçlarından olduğu Tablo 2.2’de görülmektedir. Bununla beraber tablo bir bütün olarak ele alındığında sürdürülebilirliğin sağlanması için gerçekleştirilecek olan pazarlama aktiviteleri aracılığıyla turizm faaliyetlerinin mevsimlere olabildiğince eşit dağılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Ziyaretçi deneyimlerini oluşturabilecek moda olan turizm faaliyetleri destinasyon yapısına uygun bir şekilde belirlenerek kümelenmesi sonucunda ziyaretçi dönüşlerini olumlu bir şekilde etkileyebileceği görülmektedir.

2.1.1. Sürdürülebilir Destinasyonun Çevresel Boyutu

Turizm, insanların eşit dağılım göstererek boş zaman etkinliklerine çok daha fazlasını dahil etmeye ihtiyaç duyduğu hem ekonomik hem beşeri alan hem de doğayı kapsayan çevre kavramlarını kapsayan geniş bir tanıma ihtiyaç duymaktadır (Butler, 1991).

Turizmin çevresel etkileri yerel, bölgesel ve küresel düzeyde ortaya çıkmaktadır. İklim değişikliğinde ve ozon tabakasının yok ediliyor olmasında, artan küresel trafik açısından turizmin ve sanayi gelişiminin etkisi önemli derecede rol oynamaktadır. Öncelikle yerel ve bölgesel düzeyde etkili olan ortaya çıkan etkiler, çevreyi uzun vadede küresel olarak etkilemektedir. Temel olarak, biyolojik çeşitliliğin kaybı bu etkilerin önemli bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (UNESCO, 2005: 5, <http://portal.unesco.org/en/files/45338/>

12417872579Introduction_Sustainable_Tourism.pdf/Introduction_Sustainable_Tourism.pdf, erişim tarihi: 22.11.2017). Çevre üzerinde turizmin etkileri değerlendirildiğinde özetle uluslararası çapta büyüyen bir sorun haline gelmektedir (Hunter ve Green, 1995: 256).

Belirli bir destinasyonun ömrünü uzatmak ya da sürdürülebilir hale getirmek, pazar talebine ve rekabet koşullarına karşı o destinasyonu güçlü hale getirmektedir. Destinasyonun gelişim planlarının, pazarın ihtiyaçlarına ve çevre bütünlüğüne uyumlu olması, turizm sektörünün ekonomik canlılığını sürdürebilmesi için kritik öneme sahip olduğu yadsınamamaktadır (Hassan, 2000: 239).

Tablo 2.3 Çevresel Faydaları En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi

KRİTERLER	GÖSTERGELER
Çevresel Riskler: destinasyondaki çevresel risklerin tespiti ve bunları gidermek için bir sistem olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> Son beş yıl içinde destinasyonun sürdürülebilirlik değerlendirmesi, çevresel risklerin tespiti Tanımlanan riskleri gidermek için bir sistem oluşturulması
Çabuk Etkilenen Bölgenin Korunması: destinasyonda turizmin çevresel etkilerini izlemek, doğal yaşamların, türlerin, ekosistemin korunmasını sağlamak ve istilacı türlerin girişini önlemek amacıyla bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> Hassas ve tehlike altındaki vahşi yaşam ve doğal yaşam envanterinin korunması ve güncellenmesi Ekosistemler, hassas çevreler ve türler üzerindeki etkilerinin izlenmesi ve korunması amacıyla bir yönetim sisteminin geliştirilmesi İstilacı türlerin girişini engellemek amacıyla bir sistemin geliştirilmesi
Vahşi Yaşamın Korunması: destinasyon, hasat ya da avcılık, sergileme, vahşi yaşamın (bitkileri ve hayvanları içeren) satışı için bölgesel, ulusal ve uluslararası kanunlar ve standartlar ile uyumu sağlamak amacıyla bir sistemi olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> Nesli tehlike altında olan yabani hayvan ve bitki türlerinin uluslararası ticaretine ilişkin sözleşme Hasat, avcılık, sergileme, bitkilerin veya hayvanların satışını kontrol etmek için yönetmelikler ve kanunlar
Sera Gazı Emisyonu: destinasyon, işletmeleri operasyonlarının bütün aşamalarında sera gazı emisyonlarını ölçümlemeye, izlemeye, en aza indirmeye, kamuya duyurmaya ve azaltmaya teşvik edecek bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> İşletmelere, sera gazı emisyonunu ölçümlemeye, işlemeye, en aza indirmeye ve halka rapor etmeye yardımcı olan bir program geliştirilmesi Sera gazı emisyonunu azaltmak amacıyla işletmelere yardımcı olan bir sistem geliştirilmesi
Enerjinin Korunması: destinasyon, enerji tüketiminin ölçülmesi, izlenmesi, azaltılması, kamuya duyurulması ve fosil yakıtlara bağımlılığını azaltması konusunda işletmeleri teşvik eden bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> Enerjinin korunmasını, ölçülmesini, izlenmesini, azaltılmasını, enerji tüketim raporunun kamuya durulmasını sağlayan bir program geliştirilmesi Fosil yakıtla olan bağımlılığın azaltılması, enerji verimliliğinin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji teknolojilerine adaptasyonun ve kullanımının teşvikini sağlamak amacıyla politikalar ve teşvik tedbirlerinin geliştirilmesi
Su Yönetimi: destinasyon, su kullanımının ölçülmesi, izlenmesi, azaltılması kamuya duyurulması için işletmeleri teşvik eden bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> Su kullanımının ölçülmesi, izlenmesi, azaltılması kamuya duyurulması için işletmelere yardımcı olması amacıyla program geliştirilmesi
Su Güvenliği: destinasyon orada yaşayan halkın su gereksinimleri ile uyum içinde hareket eden işletmeler tarafından kullanılan su kaynaklarının korunması amacıyla bir takip sistemine sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> İşletmeler ve su kaynaklarına gereksinim duyan yerel halk tarafından kullanılan suyun denge ve uyum içinde kalmasına sağlamak amacıyla bir yönetim sisteminin geliştirilmesi

<p>Su Kalitesi: destinasyon, içme ve rekreasyonel su kalitesinin, kalite standartlarına uygun kullanımını izleyen bir sisteme sahip olmalıdır. Bu izleme sistemi sonuçları halk tarafından ulaşılabilir olmalıdır ve destinasyon, su kalitesi sorunlarına zamanında tepki vermesi amacıyla bir sisteme sahip olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • İçme ve rekreasyonel su kalitesinin izlenmesi ve halka açık olarak duyurulması amacıyla bir yönetim sisteminin geliştirilmesi • İzleme raporlarına, halkın ulaşabilmesi sağlanmalıdır • Su kalitesi sorunlarına zamanında cevap veren bir sistem olmalıdır
<p>Atık Su: destinasyon, septik tanklardan, atık su arıtma sistemlerinden tahliyesinin konumlandırılması, bakımı ve testi için oluşturulan yerin kuralları açık ve zorunlu olmalıdır. Aynı zamanda atıkların uygun bir şekilde işlem görmesi, yeniden kullanımı ya da yerel halka ve çevreye en az yan etki ile güvenli bir şekilde doğaya salınması içerecek biçimde kurallara sahip olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Septik tanklardan, atık su arıtma sistemlerinden tahliyesinin konumlandırılması, bakımı ve testi için oluşturulan yer bakımından yönetmeliklerin oluşturulması ve uygulandığının belgelenmesi • Atık su arıtmanın büyüklüğü ve tipi bölge için uygunluğunun sağlanması amacıyla yönetmelikler oluşturulması ve uygulandığının belgelenmesi • Atık suyun etkin bir şekilde arıtılması ve yeniden kullanılması amacıyla işletmelere yardımcı olacak bir program geliştirilmesi • Atıkların uygun bir şekilde işlem görmesi, yeniden kullanımı ya da yerel halka ve çevreye en az yan etki ile güvenli bir şekilde doğaya salınmasını sağlamak amacıyla program geliştirilmesi
<p>Katı Atık Azaltma: destinasyon, katı atıkların azaltılması, yeniden kullanımı ve dönüştürme için işletmeleri teşvik eden bir sisteme sahip olmalıdır. Yeniden kullanım ya da dönüştürme imkanı olmayan herhangi bir artık katı maddeler güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde imha edilmelidir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yıllık atık üretim miktarı hakkında devlet arşivlerini kalıcı hale getiren atık toplama sistemi • Nicel amaçları minimize eden, yeniden kullanım ya da dönüştürme imkanı olmayan artık katı maddeler güvenli, sürdürülebilir bir şekilde imha edilmesini sağlayan katı atık yönetim planının geliştirilmesi • Atığın azaltılması, yeniden kullanımı ya da dönüştürme için işletmelere yardımcı olması amacıyla bir program geliştirilmesi • İşletmeler ve ziyaretçiler tarafından şişe suların kullanımının azaltılması için bir program geliştirilmesi
<p>Işık ve Ses Kirliliği: destinasyon ışık ve ses kirliliğini azaltan kurallar ve yönetmeliklere sahip olmalıdır. Destinasyon, işletmeleri bu kurallara ve yönetmeliklere uyması için teşvik etmelidir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Işık ve ses kirliliğini azaltmak amacıyla kurallar ve yönetmelikler olmalıdır. İşletmeleri, ses ve gürültü kirliliğini en aza indiren kurallara ve yönetmeliklere uyulmasını sağlamak ve teşvik etmek için bir program geliştirilmesi
<p>Düşük Etkili Ulaşım: destinasyon, toplu taşımayı ve aktif taşımayı (yürüme, bisiklet vb.) içeren düşük etkili ulaşım yollarının kullanılmasını arttıran bir sisteme sahip olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Düşük etkili ulaşım yollarının kullanımını arttırmak amacıyla bir programın geliştirilmesi • Aktif ulaşım yollarının kullanımına ziyaretçilerin daha çok ilgisini çekebilmek amacıyla program geliştirilmesi

Kaynak: GSTC (Global Sustainable Council Tourism Criteria). "Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations and Suggested Performance Indicators", 2013.

Tablo 2.3'den anlaşılacağı gibi turizmin çevreye olan olumsuz etkisini en aza indirgenebilmesi için öncelikle destinasyonda oluşabilecek çevresel riskler belirlenmelidir. Vahşi yaşamın korunması, sera gazı emisyonu, enerjinin korunması, su yönetimi, katı-sıvı atıklar, ışık-ses kirliliği ve etkili ulaşım gibi konularda devletin yasalar yoluyla oluşturduğu sisteme uyulmasını sağlamak için yaptırımlar olmalıdır. Bu yaptırımların yerel halka ve turistlere duyurulması ile oluşturulan kurallara adaptasyon sağlanmalıdır. Ayrıca tüm

paydaşların da olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla bu kuraları benimsemesi ve adaptasyon sağlaması gerekmektedir. Destinasyonda spor turizmi kapsamında yapılabilecek faaliyetler belirlenmeli ve bu faaliyetlerin çevresel riskleri tespit edilmelidir. Bu bağlama kullanılan araç ve ekipmanların sera gazı emisyonu problemi, enerji sarfiyatındaki fazlalık, su yönetiminin zorluğu dikkat çekmektedir. Sürdürülebilirliğin sağlanması için resmi yönetimlerce adil bir sistemin oluşturulması ve bu sisteme adaptasyonun sağlanması önem arz etmektedir.

Sürdürülebilir bir destinasyon geliştirme aşamasında çevresel boyutla turizm faaliyetlerinin olası çevresel sonuçları birbirine taban tabana oturmamaktadır. Çevresel açıdan sürdürülebilir bir destinasyon geliştirilmesinin oldukça güç olduğu Tablo 2.3 incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle vahşi yaşamın korunması ile turist davranışlarının birbirini desteklemesi gerekmektedir. Bu anlamda turistlere destinasyonla ilgili detaylı bilgiler verecek bir ağ oluşturulması gerekebilir ancak bu ağın oluşturulması ve uygulanması esnasında ortaya çıkacak engellere ilişkin detaylı planlamalar yapılması son derece önemlidir.

Turizm faaliyetlerinin çevresel açıdan çok fazla olumlu sonuç içermediği ve genellikle olumsuz etkilediği spor turizmin çevresel etkileri konusunda açıkça ortaya konmaktadır. Spor turistlerinin destinasyona gelmesi, kullandıkları araçların ve ekipmanların sera gazı emisyonu problemi nasıl çözümlenecektir? Yine paralelinde değerlendirilebilecek konulardan biri enerji sarfiyatı ve su yönetimi konuları olduğu görülmektedir. Yerel halk ile turistler, turistik işletmeler arasında adil bir dağıtımın sağlanması, su kaynaklarının korunması gibi konular çevresel açıdan önemlidir ve sürdürülebilirliği doğrudan etkilemektedir.

2.1.2. Sürdürülebilirliğin Sosyo-Kültürel Boyutu

Turizm sektörü, ev sahibi toplulukların yaşam biçiminde çok güçlü bir değişim aracı olarak görülmektedir. Diğer bir ifadeyle turistler çeşitli kültürel geçmişlerden geldiğinden ev sahibi topluluklardan farklı olan sosyo-kültürel özelliklerini getirmektedir. Böylece, farklı kültürler arasındaki etkileşim olumlu ya da olumsuz sosyo-kültürel etkilere neden olabilmektedir (UNESCO, 2008: 54, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001826/182647e.pdf> (erişim tarihi: 22.11.2017)).

Turizm hareketleri, sıklıkla yeni davranış eğilimleri ve normları getirmektedir. Çoğu zaman, bunlar ev sahibi toplumda var olan geleneksel normlara aykırıdır ve kültürel kimliği ile çatışabilir dahası geleneksel değer sistemlerini tehdit edebilmektedir (UNCSD NGO Steering Committee, 1999: 1).

Tablo 2.4 Topluluklar, Ziyaretçiler ve Kültür İçin Faydanın En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi

KRİTERLER	GÖSTERGELER
Çekiciliğin Korunması: destinasyon, tarihsel ve arkeolojik mirası, kırsal ve kentsel manzaraları geliştirmeyi içeren doğal ve kültürel alanların değerlendirildiği, iyileştirildiği ve korunduğu bir politika ve sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Kültür mirası, kırsal ve kentsel manzarayı geliştirmeyi içeren doğal ve kültürel alanları korumak amacıyla yönetim sisteminin oluşturulması • Alanlar ve çekim yerleri üzerindeki turizmin etkisini gözlemlemek, tedbir almak ve azaltmak amacıyla yönetim sisteminin geliştirilmesi
Ziyaretçi Yönetimi: destinasyon, doğal ve kültürel varlıkları muhafaza etmek, korumak ve geliştirmek amacıyla tedbir alınmasını içerecek bir şekilde çekim yerleri için bir ziyaretçi yönetim sistemine sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Ziyaretçi yönetim planları ve işlemleri uygulamasından sorumlu yönetim düzeneği
Ziyaretçi Davranışı: destinasyonda hassas alanlarda uygun ziyaretçi davranışları için davranış ilkelerinin basılması ve temin edilmesi. Bu tarz davranış ilkeleri, hassas alanlar üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek ve olumlu ziyaretçi davranışlarını güçlendirmek amacıyla tasarlanmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Hassas alanlar içindeki ziyaretçi davranışları için kültürel ve çevresel davranış ilkelerinin oluşturulması • Rehberler ve tur operatörleri için uygulama kodlarının oluşturulması
Kültürel Mirasın Korunması: destinasyon, tarihi ve arkeolojik eserlerin satışı, ticareti, sergilenmesi ya da hediye edilmesini düzenleyen yasalara sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Su altında bulunan eserlerde dahil olmak üzere tarihi ve arkeolojik eserleri korumak ve onları kanıtlamak amacıyla yasalar ve düzenlemeler getirilmesi • Somut olmayan kültürel mirası (şarkı, müzik, oyun, beceri, el sanatları vb.) korumak ve anmak amacıyla program geliştirilmesi
Alanı Yorumlama: doğal ve kültürel alanlar için doğru yorumlama bilgisi sağlamak. Kültürel açıdan uygun, toplumun işbirliği ile geliştirilen ve ziyaretçilere uygun dilde iletişime geçebilecek bilgiler olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Turist ofisleri, doğal ve kültürel alanlar içindeki ziyaretçilere uygun yorumlamalı bilgiler. • Yorumlamalı bilgiler kültürel açıdan uygun olmalıdır. • Yorumlamalı bilgiler toplum işbirliği ile geliştirilmiş olmalıdır. • Yorumlamalı bilgiler ziyaretçilere uygun dilde mevcut olmalıdır. • Yorumlamalı bilgilerin kullanımında tur rehberleri eğitilmelidir.
Fikri Mülkiyet: destinasyon toplulukların ve bireylerin fikri mülkiyet hakkını korumak ve saklamak için katkıda bulunan bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgedeki insanların ya da yerel halkın fikri mülkiyet hakkını korumak amacıyla kanunlar, yönetmelikler veya programlar geliştirilmelidir.

Kaynak: GSTC (Global Sustainable Council Tourism Criteria). "Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations and Suggested Performance Indicators", 2013.

Sosyo-kültürel boyutta sürdürülebilirliğin sağlanması destinasyonun çekiciliğini artırmasına ve korunması açısından önem arz etmektedir. Tablo 2.4 incelendiğinde sürdürülebilirliğin sağlanması ve olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla doğal ve kültürel veya somut ve somut olmayan kültürel değerlerin korunması ve yerel halkın yaşam biçimlerinde oluşabilecek olumsuz etkilere tedbir almak amacıyla kanunlar, programlar, yönetim sistemleri geliştirilmesi gerekliliği görülmektedir.

Bu kapsamda geliştirilen sistemlerde toplumun işbirliğinin sağlanmasının yanında, bölgeye gelen turistlere uygun dilde bilgilendirme yapılmalıdır. Yerel halkla beraber

turistlerinde davranışlarının yönetimi planlanmalı ve başarıya ulaşması için tur operatörleri, rehberler, yerel halk gibi paydaşlar eğitilmelidir.

2.1.3. Sürdürülebilirliğin Ekonomik Boyutu

Sürdürülebilir turizm gelişimi sadece çevresel ve sosyo-kültürel olumsuz etkilerin en aza indirgenmesini değil, aynı zamanda yerel halkın katılımını arttırması ve yoksulluğun hafifletilmesine daha fazla öncelik verilmesiyle sağlanabilecektir (Neto, 2003: 212).

Turizm sektörü hem olumlu ekonomik yararlar hem de ev sahibi topluluklara olumsuz etkiler getirmektedir. Yerel topluluklar için yeni iş imkanları yaratıyor, yerel paydaşlar için ilave gelir sağlıyor ve turizm odaklı işletmeler için yatırım fırsatlarını ortaya çıkarıyor olması olumlu yönleri olarak sıralanabilmektedir (UNESCO, 2008: 58).

Tablo 2.5 Ev Sahibi Topluluk İçin Ekonomik Faydanın En Üst Seviyeye Çıkarılması ve Olumsuz Etkilerin En Az Seviyeye İndirilmesi

KRİTERLER	GÖSTERGELER
Ekonomik Gözetim: destinasyonun ekonomisine turizmin doğrudan ya da dolaylı olarak ekonomik katkısını gösterilmek ve yıllık halka açık olacak bir şekilde raporlamak. Uygulanabilirliğine göre bu bilgiler ziyaretçi harcamaları, mevcut oda gelirleri, iş gören sayısını ve yatırım miktarını içermelidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Düzenli bir şekilde ziyaretçi harcamalarının, mevcut oda gelirlerinin, iş gören sayısının ve yatırım miktarının gözetimi ve raporlanması • Düzenli bir şekilde turizmin ekonomik katkısının en azından yıllık olarak gözetimi ve raporlanması • Turizm ile ilgili iş gören sayısının, cinsiyet ve yaş gruplarına bakarak sınıflandırılmış bilgilerin toplanması ve en azından yıllık olarak halka açık olarak raporlanması
Yerel Kariyer Fırsatları: destinasyondaki işletmelerce herkes için eşit iş imkanı, eğitim olanakları, iş güvenliği ve adil ücret sağlanmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınları, gençleri, azınlıkları, engellileri, saldırı ve tenkite açık olan kişileri de içerecek biçimde eşit iş imkanlarının yasalar ve politikalar ile desteklenmesi • Kadınları, gençleri, azınlıkları, engellileri, saldırı ve tenkite açık olan kişileri de içerecek biçimde eğitim programlarına erişimin sağlanması • Yasaların ve politikaların herkes için eşit iş güvenliğini desteklemesi • Kadınları, gençleri, azınlıkları, engellileri, saldırı ve tenkite açık olan kişileri de içerecek biçimde herkes için eşit adil ücret uygulamasının yasalar ve politikalar aracılığı ile desteklenmesi
Halk Katılımı: destinasyon, devamlılık içerecek bir şekilde destinasyon planlama ve destinasyonla ilgili karar almak için halk katılımını cesaretlendiren bir sisteme sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Halkın, kişilerin ve işletmelerin destinasyon planlama ve karar alma aşamasında dahil olmasını sağlayan bir sistemin oluşturulması • Her yıl destinasyon yönetimi ile ilgili konuları tartışmak amacıyla halk toplantılarının yapılması
Yerel Halkın Fikirleri: destinasyon yönetimi ile ilgili yerel halkın arzuları, endişeleri ve memnuniyetleri düzenli bir şekilde izlenmeli, kayıt altına alınmalı ve belirli zamanlar içinde halka yayınlanmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Destinasyon yönetimi ile ilgili bölge halkının arzuları, endişeleri ve memnuniyetleri ile ilgili verilerin toplanması, gözlenmesi, kayıt altına alınması ve halka raporlanması • Belirli dönemlerde ortaya çıkan verilerin toplanması, gözlenmesi, kayıt altına alınması ve halka raporlanması
Yerel Halka Kullanım Hakkı Vermek: destinasyonu izlemek, korumak ve gerektiğinde yerel	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal ve kültürel alanların yerel halk ve yerli turist tarafından halka açık bir şekilde izlemek, korumak,

halkın kültürel ve doğal alanlardan faydalanma hakkını geri vermek ya da iyileştirmek.	tamir etmek ve iyileştirmek amacıyla bir program hazırlanması <ul style="list-style-type: none"> • Turistik alanlarda ve aktivitelerde yerli ve yabancı ziyaretçilere olan davranışların gözlenmesi ve yerel halkın özelliklerinin belirlenmesi
Turizm Bilinci ve Eğitimi: destinasyonda, turizmin arttıracağı fırsatların, zorlukların ve sürdürülebilirliğin öneminin topluluklar tarafından anlaşılabilirliğini arttırarak onları etkileyebilecek düzenli programların oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> • Turizmin rolü hakkında bilinci arttıracak, toplulukların, okulların ve yükseköğretim kurumlarının potansiyel katkısını bekleyerek bir programın yapılması
İstismarı Engelleme: destinasyon, ticari açıdan, cinsiyete dayalı ya da çocukları, engellileri, kadınları, azınlıkları kapsayacak biçimde herkes için istismarın ve tacizin herhangi bir formunu engelleyen yasalara sahip olmalıdır ve kurallar koyulmalıdır	<ul style="list-style-type: none"> • Kanunlarla ve ticari açıdan, cinsiyete dayalı ya da bölge halkının ve ziyaretçilerin istismarının, ayrımcılığının ya da tacizinin herhangi bir formunun engellenmesi amacıyla bir program oluşturulması
Topluluğu Desteklemek: destinasyonu etkinleştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletmeler, ziyaretçiler, toplum yararına katkıda bulunan kamu kurumları, sürdürülebilirlik girişimlerini içeren bir destinasyona sahiptir.	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler, ziyaretçiler, toplum yararına katkıda bulunmak amacıyla bağış yapan kamu kurumları, biyolojik çeşitliliği korumak ve/ya da altyapı geliştirmek için bir program
Yerel İşletmeleri ve Adil Ticareti Desteklemek: destinasyon yerel, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri destekleyen, yerel sürdürülebilir ürünlerin tanıtımını ve geliştirmesini yapan, bölgenin doğal ve kültürel alanı üzerinde temellendirilen adil ticaret kuralları bulunan bir sisteme sahiptir. Bu sistem yiyecek ve içecek, personel, performans sanatı, kırsal alan, ürünler vb. içermelidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kapasitelerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla program yapılması • Yerel ürün ve hizmetin sayın alınması amacıyla işletmeleri teşvik eden program • Bölgenin doğal ve kültürel yapısına dayanarak yerel sürdürülebilir ürünlerin tanıtılması ve geliştirilmesi amacıyla program yapılması • Turizm değer zinciri içinde yer alan esnaflar, çiftçiler ve tedarikçileri içermesi amacıyla program yapılması

Kaynak: GSTC (Global Sustainable Council Tourism Criteria). "Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations and Suggested Performance Indicators", 2013.

Destinasyonun; Turizm sektöründen ekonomik olarak sağladığı faydayı artırmak, bu olumlu etkinin sürdürülebilirliğini sağlayarak olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla yapılabilecekler Tablo 2. 5'te özetlenmektedir.

Bu bağlamda öncelikle turizm kapsamında ziyaretçi sayıları ve elde edilen gelir düzenli olarak raporlanmalıdır. Yerel halk bu konuda bilgilendirilmeli ve halkın katılımı sağlanmalıdır. Destinasyon yönetiminde bölge halkının istek, kaygı ve memnuniyetlerinin belirlendiği gibi elde edilen bilgilerin kullanıldığı hissettirilmelidir. Turizm bilincini artırmak amacıyla eğitim programları düzenlenerek yerel halkında kültürel ve doğal kaynaklardan faydalanması sağlanmalıdır. Küçük ve orta büyüklükteki yerel işletmeler desteklenmeli, yerel ürün ve hizmetlerden daha fazla faydalanmak amacıyla teşvik programları oluşturulmalıdır. Yerel halka destinasyondaki işletmelerde istihdam imkanı verilmeli, eşit iş imkanı, adil ücret uygulamaları yasalar ve politikalarla desteklenmelidir.

Sonuç olarak önceki konularda bahsedildiği gibi spor turizminin ekonomik değerini ölçmek oldukça zordur, buna benzer bir şekilde halkın sağlığı, yerel çevre üzerindeki etkisi ve

sosyo-kültürel etkiler gibi ekonomik olmayan niteliksel etkilerinde belirlenebilmesi güçtür (Joint RaLSe/L&RS, 2014: 6).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULAR

Bu kısımda, tez konusunun yöntemine ait bilgileri içermektedir. Öncelikli olarak araştırma konusunun uygulama alanı olarak belirlenen Uşak destinasyonunun tanıtımı ile ilgili öz bilgiler, araştırmanın problemi, önemi, amacı, sınırlılıkları ve araştırma konusu ile ilgili boyutların ayrı ayrı irdelenmesi ile ilişkili araştırmanın temel yapı taşlarına yer verilmektedir.

3.1. Uşak Destinasyonu Hakkında Genel Değerlendirme

Uşak ve çevresinin MÖ 4000 yılından itibaren yerleşime açıldığı anlaşılmaktadır (T.C. Uşak Valiliği a, <http://www.usak.gov.tr/tarih>, erişim tarihi: 23.11.2017). Günümüz Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde, Ege Bölgesi ile İç Anadolu bölgesinin birbirinden ayrıldığı İç Batı Anadolu eşliğinin batı kenarında yer almaktadır. Kuzeyde Kütahya, doğuda Afyon, güneyde Denizli ve batıda Manisa illeri bulunmaktadır. Ülke yüzölçümünün % 0.7'lik kısmını oluşturmaktadır (T.C. Uşak Valiliği b, <http://www.usak.gov.tr/cografya>, erişim tarihi: 23.11.2017).

Harita 3.1 Uşak İl Haritası

Hem coğrafik, hem jeolojik özellikleri hem de tarihi dokusunun derinliği ile Uşak destinasyonu turistik açıdan hak ettiği noktada olmadığı görülmektedir. Çevresel özellikleri,

somut ve somut olmayan kültürel değerleriyle birlikte sosyal yapısı turizm açısından ekonomik kazanca yeterince dönüştürülememektedir.

Uşak destinasyonunda somut kültürel miras turizmine kaynak olabilecek başlıca unsurlar, arkeolojik sit alanları şu şekildedir (T.C. Uşak İli Resmi Tanıtım Sitesi, <http://www.usaktanitim.gov.tr/Default.aspx?x=s&kat=7>, erişim tarihi: 23.11.2017);

“Sebaste Antik Kenti: Sivaslı ilçesinin 2 km. güneybatısında Selçukler Beldesi’ndeki Sebaste Antik Kenti, Roma İmparatoru (M.Ö.27-M.S.14) tarafından M.Ö.20 yılında kurulmuştur. **Bizans Dönemi’nde piskoposluk merkezi** konumuna gelen kentte, 1966 yılında yapılan kazılarda VI. ve X. yüzyıllara tarihlenen iki kilise ve tiyatro kalıntıları ile Selçukler’in 1 km. Güneybatısında M.Ö. VI. yüzyıla tarihlenen 3 tümülüs bulunmaktadır.

Blaundus Antik Kenti: Ulubey İlçesi, Sülümenli Köyü’ndeki Antik Blaundus Kenti; **Helenistik Çağ’da** derin vadilerle çevrili bir yarımada üzerine kurulmuştur. Roma Dönemi’nde önemli bir sınır kenti olan Blaundus’un simgesi **“Çift At”** olarak görülmektedir. Sit alanı kapsamındaki yerleşimde, kemerli giriş kapısı, tiyatro, tapınak, kaya mezarları ve sur kalıntıları bulunmaktadır.

Güre (Bagis) Tümülüs Sahası: Tümülüsler Güre köyünün kuzeyinde, Gediz Nehrinin kenarında olup, **Lidya ve Pers dönemlerine** aittir. Karun hazinesi bu Tümülüslerden çıkarılmıştır. Bagis Kentinin de bu yakınarda olduğu tahmin edilmektedir. Tümülüsler sit alanı olarak tescil edilmiştir.

Mesotimolos (Düzköy): Eşme İlçesi, Aydınlık Köyü yakınlarındaki Düzköy’de olduğu sanılmaktadır. Bu civarda Roma Dönemine ait bir höyük ve cepheleri işlemeli kaya mezarları bulunmuştur. Tümülüs’ten 1 km. uzaklıkta kuzeybatı doğrultusunda, vadi içerisinde önemli doğal ve arkeolojik veriler bulunmaktadır. Vadi yamaçlarında tek odalı kaya mezarlarına rastlanmıştır. Bu alan sit alanı olarak tescil edilmiştir.

Akmonia Antik Kenti: Uşak ili, Banaz İlçesi, Ahat Köyünde yer alan Akmonia Antik kenti ilimiz sınırları içerisindeki önemli kentlerden birisidir. Kuruluşu ile ilgili olarak kesin bir bilgi olmamasına rağmen M.Ö.9.yy.da kurulduğu tahmin edilmektedir. Köyün güneydoğusunda yer alan Akropolden başka, bugünkü yerleşimin olduğu yerde de yoğun bir yerleşim olduğu tespit edilmiştir. Her şeyden önemlisi, gerek yukarı şehirde ve gerekse aşağı şehirde çok yoğun miktarda mozaikli alanların bulunmuştur. Yalnızca mozaikleri ile değil, heykelleri ile de önem taşımaktadır. Arkeolojik kaynaklarda **Frigya ile Lidya Bölgesi** sınırı üzerinde önemli bir yerleşim yeri olarak belirtilen M.S. II. yüzyıl ve daha sonraları yine önemli bir Yahudi nüfusa sahip olan Akmonia ele geçen yazıtlar ile de önemli bir kenttir.

Alaudda (Hacım köy): Selçukler ’den 17 km. uzaklıkta, Hacım köy yakınlarındadır. Roma Döneminde **Sebaste** ’ye bağlı olduğu sanılmaktadır. Şehrin Nekropol’ü tahrip edilmiştir. Bugün tescilli bir alandır.

Clanudda (Çırpıcılar Köyü) : Ulubey ilçesinin kuzeyinde Çırpıcılar Köyü yakınlarındadır. Çırpıcılar Köyü’nün tarlaları olarak kullanılan tepenin yamacında tiyatro kalıntısı bulunmaktadır. Tiyatronun 100 m. güneyinde kilise olduğu sanılan bir harabe vardır.

Kremon Agora: tarihte Kral Yolu üzerinde bulunan önemli kentlerden biri olarak gözükmektedir. W.M.Ramsay’ın “Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası” kitabına dayanarak Banaz İslam köy civarında olduğu sanılmaktadır. Ayrıca ilde Banaz Ahat Köyü yakınlarında **Dioklea**, Oturak Köyü, yakınlarında **Hieroxharax**, Uşak’ın batısında bulunan Aktaş Köyü yakınlarında, **Flauipolis**, Ulubey İnay Köyünden

5 km. güneyde **Nais**, Kozviran Köyü yakınlarında Alia kentleri bulunmaktadır. **Hieroxharax** ve **Alia** kentlerinin yerleri kesin olarak bilinmemektedir.

Pepouza Antik Kenti: Karahallı İlçesinde, Karayakuplu köyü Alakaya mevkiindedir. Doğal ve arkeolojik sit alanı içindedir. Üç kurucusundan biri olan montanus ismine izafen “ Montanizm” iki antik yerleşim yerlerinden biri olan Karahallı ilçesi Karayakuplu köyünün güney batısında Banaz çayının kıyısında bulunan yerleşim yeri **Pepouza** ile Susuzören köyünün yaklaşık 12 km. güneyine düşen **Tymion** yerleşim yeri arasındaki bu bölge yeni Kudüs olarak anılmaktadır.”

Destinasyonun coğrafik açıdan değerlendirildiğinde dağlar (Murat Dağı, Bulkaz Dağı, Ahır Elma Dağı, Kemer Dağı vb.), ovalar (Uşak Ovası, Banaz Ovası), vadi (Taşyaran Vadisi), kanyon (Ulubey Kanyonu), hidrojeolojik açıdan değerlendirildiğinde akarsu (Gediz Irmağı), çay (Banaz Çayı), doğal ve yapay göller (Göğem Göleti, Mesudiye-Altıntaş Göleti vb.), jeotermal açıdan değerlendirildiğinde kaplıcaların (Hamamboğazı Termal Turizm Alanı, Örencik Kaplıcası, Aksaz Hamamı, Emirfakıllı ve Kayaağıl Kaplıcası) bulunduğu görülmektedir (T.C. Uşak Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2011, http://www.csb.gov.tr/db/ced/eduardosya/usak_icdr2011.pdf, erişim tarihi: 23.11.2017).

Uşak destinasyonu, doğal güzellikler ve kültürel miras açısından alternatif turizm kapsamında birçok etkinliğe ev sahipliği yapabilecek nitelikleri taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel problemleri, önemi, amacı ve sınırlılıkları konuları ortaya konmaktadır.

3.2. Araştırmanın Problemi

Turizmde, son yıllarda, klasik üçleme (deniz-kum-güneş) olarak bilinen tatil anlayışının yerini alternatif turizm faaliyetleri almaktadır. Alternatif turizm kapsamında turistlerin, klasik üçleme yerine zevk aldıkları spor dallarını gerçekleştirmeye yönelik tatilleri tercih etmeye başladıkları da görülmektedir. Bu bağlamda, günümüzde aktif ya da pasif spor aktivitelerini gerçekleştirmek amacıyla turizm faaliyetlerine olan ilginin artması, hâlihazırda büyük olan spor ve turizm endüstrilerindeki işletmelerin aynı zamanda da araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Özellikle deniz-kum-güneş turizm potansiyeline sahip olmayan ve kitle turizmine karşılık alternatif turizm çeşitleri açısından potansiyele sahip yeni destinasyonların geliştirilmesi aynı zamanda ülkemiz turizm sektörü açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak Türkiye’de Uşak destinasyonu hava sporlarına yönelik turizm ürünü geliştirmeyi amaçlayan, mevcut potansiyelini ve hava sporu destinasyonu olabilirliğini yordayan bilimsel araştırma ve yayın kalitesinde çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu araştırma, hava sporları aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve sürdürülebilir destinasyon pazarlama çabalarına yönelik potansiyeli, yol haritasını ortaya koyarak hem turizm sektöründeki yatırımcılara, yerel

halkın ekonomik refahı için yapılabilecek çalışmalar konusunda ışık olacak hem de literatüre kuramsal ve ampirik olarak özgün bir çalışma ile katkı yapmış olacaktır.

Bu bağlamda, Uşak ilinin sürdürülebilir bir hava sporu destinasyonu olarak geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik ampirik bir uygulama ile, bulguları ışığında ise hem yerel halka, hava sporu turistlerine, bölgesel refahı sağlamak üzere işletmelere hem de bu doğrultuda kamu kurumlarına rehberlik edebilecek bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda yapılan incelemeler sonucunda Uşak destinasyonun sürdürülebilir destinasyon pazarlaması kapsamında stratejik bir pozisyon elde etmesi için destinasyon paydaşlarına yönelik öneriler sunulmasına dayanan özgün bir araştırmadır. Araştırmanın diğer özgün değerleri/problemleri şunlardır;

I. Araştırma kapsamında elde edilen veriler ışığında sürdürülebilir hava sporları destinasyonu geliştirilmesi ve pazarlama çabalarına yönelik öneriler geliştirilebilir mi?

II. Hava sporları destinasyonu, sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve sürdürülebilir destinasyon pazarlaması ile ilgili çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel boyutlar hava sporları alanında uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda irdelenerek öneriler getirilebilir mi?

III. Merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve yerel işletmelerin hava sporları ile ilgili çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel açıdan görüşleri değerlendirilerek, bölgesel önemi ortaya konabilir mi?

IV. Hava sporları turistlerinin çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel beklentileri ortaya konarak sürdürülebilir destinasyon pazarlaması çabaları için öneriler getirilebilir mi?

V. Yerel halkın sürdürülebilir bir destinasyondan çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel beklentileri nelerdir, sürdürülebilir destinasyon pazarlamasında önemli midir?

VI. Uşak destinasyonu özelinde hava sporları aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve pazarlama çabalarına bütünsel bir bakış açısının geliştirilmesi amacıyla GZFT analizi yapılabilir mi?

3.3. Araştırmanın Amacı

Turizm, ekonomik, sosyal, kültürel birçok yöne sahip olan bir endüstri olarak ifade edilmektedir. Özellikle son yıllarda sosyal ve ekonomik boyutunun ön plana çıkmasıyla birlikte turizm endüstrisinin uluslararası önemini de giderek arttırdığı tespit edilmiştir. Turizmin sosyal ve ekonomik boyutlarının önem kazanmasının en önemli sebeplerinden biri de küresel çapta düzenlenen spor etkinliklerinin olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, spor turizminin, turizm endüstrisine sağladığı katkılar son yıllarda dikkat çekmektedir. Ancak hava sporları aracılığıyla sürdürülebilir destinasyon geliştirme konusu ile ilgili yapılan çalışmaların görece

olarak az olması sonucunda alan yazında ve sektörel bazda eksiklikleri ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, spor turizmi aracılığıyla, spor turizminin önemli bir dalı olan hava sporları açısından Uşak destinasyonu irdelenerek, sürdürülebilir destinasyon geliştirme sürecinde Uşak ili potansiyelinin incelenmesi ve sürdürülebilir destinasyon pazarlaması için öngörüler geliştirilmesidir. Bu çerçevede Uşak destinasyonun hava sporları turizmi konusunda önemli bir destinasyon haline gelmesi için takip edilmesi gereken yol planını oluşturmada temel oluşturacak nitelikteki bulgular ortaya konulmuş olacaktır. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada şu alt amaçlara ulaşılması hedeflenmektedir:

I. Hava sporları alanında uzman kişilerle görüşülerek sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve pazarlama çabaları esnasında çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlarda dikkat edilmesi, önem verilmesi gereken hususları belirlemek;

II. Hava sporları ile ilgili turistik faaliyetler gerçekleştirilirken çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan söz konusu merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve yerel işletmelerin öngörülerini ortaya koymak;

III. Sürdürülebilir destinasyon pazarlamasında hedef kitle olan turistlerin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel beklentilerini belirlemek;

IV. Sürdürülebilir bir hava spor turizmi destinasyonundan yerel halkın çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel açıdan beklentilerini ortaya koymak;

V. Elde edilen bu bulgular ışığında genelde ve özelde değerlendirmeler yaparak destinasyonun hava sporları açısından GZFT analizi aracılığı ile potansiyelini ortaya koymak.

Araştırma kapsamında yukarıda belirtilen hedeflerinin gerçekleşmesi durumunda; Türkiye’de önemli bir turizm destinasyonu olarak Uşak ili geliştirilmiş ve hava sporları ile ilgili destinasyon olabilme potansiyeli ayrıntılı bir şekilde incelenerek, sürdürülebilir turizme olan etkilerinin değerlendirilmesi mümkün hale gelecektir. Böylelikle, sürdürülebilir destinasyon pazarlama çabalarında hava sporları turizminin potansiyeli ortaya konmuş olacaktır.

3.4. Araştırmanın Önemi

Bu konuda yapılan çalışmalarının azlığı nedeniyle, çalışma sürdürülebilir destinasyon yaratma sürecinde spor turizminin özellikle hava spor turizminin katkısının çeşitli açılardan çeşitli yollarla incelenmesi sonucunda alan yazınına, bölge halkına, yerel işletmelere, ekonomik, kültürel, çevresel açıdan bölgeye ve turizm sektörüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan, adı geçen konuda araştırma yapmanın önemini ortaya koymaktadır. Çalışma konusunun araştırmacının ilgi alanı içinde olması ve çalışma konusunun yapılabılır niteliğe sahip olması ayrıca önem taşımaktadır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Gerçekleştirilen çalışmanın sınırlılıkları şu şekilde belirtilebilir;

- Gerçekleştirilen çalışmanın yalnız bir sahada gerçekleştirilmiş olması.
- Hava sporu turistlerinin sürdürülebilir destinasyon beklentilerinin belirlenmesi için oluşturulan anket formunun aynı katılımcıların, tekrar anket formunu cevaplamaları endişe nedeni ile sadece bir kez duyurusunun yapılması.

3.6. Yöntem

Araştırma yöntemleri kapsamında varlıkbilimini oluşturan evrenin ve gerçeğin doğası; nesnel gerçeklik, sosyal gerçeklik ve bireysel gerçeklik boyutları dahilinde sistematik bir biçimde incelendiğinde bilgi birikimini artırmak mümkün olmaktadır (Baş, 2013). Bu bağlamda hava sporları aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon pazarlaması ile ilgili çalışmanın boyutları değerlendirilerek Uşak destinasyonunun potansiyelinin ortaya konması çabaları sırasında söz konusu olan üç araştırma evreninden de faydalanılması planlanmaktadır.

Araştırmanın temel amacı Türkiye’de konumlanmış Uşak destinasyonunu hava sporları turizm faaliyetleri konusundaki merkezlerden biri haline gelmesine yardımcı olacak olumlu öngörülerde bulunulması ve sürdürülebilir destinasyon pazarlama çabaları sayesinde sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu temel amacın gerçekleştirilebilmesi için takip edilmesi ve incelenmesi gereken alt amaçlar ve problemler bulunmaktadır. Her bir alt amaç, temel amaca ulaşmada ayrı birer boyut oluşturmaktadır. Bu sebeple bütün boyutların (yerel halk boyutu, hava sporu turistleri boyutu, hava sporu uzman boyutu, merkezi/yerel yönetimler, STK’lar, yerel işletmeler boyutu) kendilerine has araştırma amacı, önemi, evreni, örnekleme, veri toplama ve analiz yöntemi bulunmaktadır. Yasal gerekliliklerin belirlenebilmesi, hava sporları/hava sporları turizmi ve sürdürülebilir destinasyon oluşturma/pazarlama planlaması konusunda uzmanların, işletmelerin, turistlerin görüşlerinin alınabilmesi için nitel araştırma yöntemlerinin, yerel halkın sürdürülebilir destinasyondan beklentilerinin ortaya konarak pazarlama planının da dikkate alınabilmesini sağlamak için nicel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Doküman incelemesi, yarı-yapılandırılmış görüşme ve anket formları aracılığı ile elde edilen veriler, nicel araştırmada SPSS, nitel araştırmalarda içerik analizi, betimsel analiz ya da GZFT analizi aracılığı ile analiz edilmiştir. “Weber’in yorumlayıcı sosyolojisi, gözlemcinin yorumlarını ve kategorilerini toplumsal gerçekliğe keyfi bir şekilde dayatarak aktörün gerçeklik hakkındaki tanımını görmezlikten gelen pozitivistin değişik biçimlerinin güçlü bir eleştirisini temsil etmektedir. Weberci sosyolojide, aktörün öznel dünyasına ilişkin açıklamalar yapmadan önce bu öznel dünyanın uygun bir şekilde değerlendirilmesi ya da

betimlenmesiyle araştırmaya başlanması gerekmektedir.”(Turner, 1997). Bu bağlamda çalışmada nitel araştırma kapsamında çeşitli boyutların incelenmesi, yordayıcı bir bakış açısı getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Boyutlar kapsamında incelemeler tamamlanarak Uşak destinasyonunun sürdürülebilir destinasyon pazarlaması kapsamında yapılması gereken hava sporları turizmi çalışmaları konusunda öngörülerde bulunulmuştur. Araştırmanın amacına ve karakteristik özelliklerine uygun bir şekilde takip edilmesi gereken yol haritası Şekil 3.1’de gösterilmektedir.

Şekil 3.1 Araştırmanın Yol Haritası

Araştırmanın metodolojisi beş boyut üzerinde temellendirilmiştir. Boyutlar birbirine bağlı olarak geliştirilmiş olsa da her bir boyutun araştırma amacı, problemi, evreni, yöntemi kendi içinde değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda her bir boyutun araştırma süreci kendi çerçevesi içinde gelişmektedir. Boyutları birbirine bağlayan temel araştırma problemi, hava sporları aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon pazarlama yaklaşımında Uşak destinasyonunun potansiyeline ilişkin öngöründe bulunmaktır. Bu temel araştırma problemi kapsamında belirlenen alt araştırma problemlerinin, araştırma süreci ve tasarımı açıklanacaktır.

3.6.1. Hava Sporları Alanında Uzman Kişilerle Görüşülmesi

Bir destinasyonun, hava sporları turizmi faaliyetleri sonucunda geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılacaksa hava sporu uzmanlarının görüşleri değer kazanmaktadır. Bilinçsiz bir şekilde yatırım yapılması, fizibilite çalışmalarının gerçekleştirilmesi destinasyonu önemli derecede zarara uğratacağı gibi destinasyonun imajına da önemli derecede zarar verecektir. Herhangi bir destinasyonun hava sporları açısından uygunluğunun ölçülmesi için farklı yollar aranabilir ancak hava sporu uzmanlarının görüşleri ve yönlendirmeleri dikkate alınarak çalışmaların, planlamaların yapılması ve o doğrultuda yatırımların yapılması sonucunda destinasyonların kendilerini geliştirmesi beklenir. Hava spor uzmanlarının önerileri, diğer hava sporu destinasyonlarının olumlu ya da olumsuz yanlarını ortaya koymaları ve bu konuların dikkatle kıyaslanması sonucunda destinasyonlar hava sporu turizmini geliştirebilirler.

Bu bağlamda olabildiğince detaylı bilgileri ortaya çıkarabilecek, derinlemesine inceleme yapmaya olanak sağlayacak, gizil kalmış verileri gün ışığına çıkarabilecek etkili yöntemlerden biri mülakat yöntemi olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce ışığında hava sporu uzmanları ile hava sporu destinasyonlarına ilişkin görüşlerinin elde edilmesi ve objektif bir şekilde değerlendirilmesi, kıyaslanması ve irdelenmesi amacıyla söz konusu uzmanlar ile görüşmeler yapılması hedeflenmektedir.

Bu çerçevede hava sporu uzmanları ile nitel araştırma yöntemleri desenlenerek araştırmanın genel çerçevesi oluşturulmaktadır. Araştırmanın yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi ve elde edilen bilgilerin yansıtılması amaçlanmaktadır.

3.6.1.1. Araştırmanın Yöntemi

Hava sporları ile ilgili gerçekleştirilen faaliyetlerde uzmanların, destinasyonu çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan değerlendirmesi, destinasyonun sürdürülebilirliği boyutu açısından deneyimlerini, öngörülerini paylaşması sürdürülebilir destinasyon pazarlaması çalışmaları için önemli görülmektedir. Sürdürülebilir destinasyon oluşturma ve pazarlama

çabalarında dikkat edilmesi gereken, önemli görülen konular hakkında bilgi alınması bu doğrultuda araştırma problemlerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede araştırma, nitel araştırma yöntemlerine dayanılarak temellendirilmiştir.

Gerçeği tespit edebilmek ve var olan durumu anlamlandırabilmek için tanımlayıcı özelliğe (Ural ve Kılıç, 2006:19) sahip bu çalışmada betimleyici araştırma modeli desenlenmiştir. Çalışmanın temel amacına ulaşabilmek için alt amaçlar oluşturulmuş ve araştırma problemleri aşağıdaki gibi geliştirilmiştir;

1. Hava sporları ile ilgili faaliyetler gerçekleştirilirken bölgenin hangi şartlara (doğal koşullar, kültürel, ekonomik, altyapı, çekicilikler, kazaya yönelik alt yapı ve ekip oluşturma, bilgilendirme, örgütlenme vb.) sahip olduğu önemlidir?

2. Her hava sporu, her bölgede gerçekleştirilebilir mi? Bölgenin sahip olması gereken özellikler var mıdır?

3. Daha önce hava sporları yapılmamış bir bölge düşünüldüğünde nelere dikkat edilmesi gerekmektedir?

4. Hava sporları gerçekleştirdiğiniz bölgelerden örnekler vererek güçlü, zayıf yönlerini belirtebilir misiniz?

5. Bu bölgeleri tehdit eden ya da diğer bölgelere göre fırsat oluşturabilecek koşullar mevcut mudur?

Alt problem oluşturulurken; a) birinci ve ikinci problemler, destinasyonun çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik; b) üçüncü problem yeni bir destinasyonun sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla diğer destinasyonlarda yapılan hataların ortaya konarak yeni bir sürdürülebilir destinasyon geliştirilirken dikkate alınması gereken noktalar; c) dördüncü ve beşinci problemler ise yeni bir sürdürülebilir destinasyon geliştirilirken destinasyonun güçlü, zayıf, tehdit ve fırsatlar açısından değerlendirilebilmesi buna ilişkin olarak pazarlama çabalarına yönelik çalışmalarda dikkat edilmesi gereken noktalar açısından geliştirilmiştir.

Uzman kişilerde spesifik olarak hava sporları açısından ilgileri ve çeşitli destinasyonlarda, çeşitli hava sporları konusunda görüşlerinin alınması hedeflendiğinden maksimum çeşitlilik örneklem stratejisi uygulanmıştır. Verilerin doğru bir şekilde toplanması için derinlemesine görüşmeler yarı-yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemlerinden sıklık analizi yöntemi kullanılmış ve sıklık analizini desteklemek amacıyla betimleyici analiz uygulanmıştır.

3.6.1.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, en az bir hava sporu dalında uzmanlaşmış kişiler oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü bu anlamda belirlenemeyecek büyüklüktedir. Çeşitli özelliklere sahip, farklı birimlerin örneklem kapsamına alınabilmesi için (Baş, 2013: 199) diğer bir ifadeyle bireylerin spesifik özelliklerine bağlı kalınarak çeşitli varyasyonlar (Creswell,2015: 158) oluşturabilmek için maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü belirlemek oldukça zor olması ve çeşitli önerilere dayanması (Creswell, 2015: 157) nedeniyle veri yeterliliğinin sağlanması dikkate alınarak örneklem büyüklüğü oluşturulmuştur. Araştırmacı, elde ettiği verilerin araştırma problemini cevaplamaya yettiğine inandığı noktada veri toplama ve örnekleme sürecini sonlandırabilmektedir (Baş, 2013: 203). Bu bağlamda altı uzman kişi görüşü alınarak örneklem büyüklüğü oluşturulmuştur.

3.6.1.3. Veri Toplama Aracı, Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Gizil bilgileri ortaya çıkarmak amacıyla veri toplama tekniği olarak nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme/mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşme sırasında verilerin belirli bir düzeni takip ederek sorulmasını, kayıt işlemini ve verilerin analizini kolaylaştıracağı düşünüldüğünden yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesine ve veri toplama aracı olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmadan önce alan yazında detaylı inceleme yapılmıştır. Sonraki aşamada geliştirilen sorular üç akademisyen ve bir yamaç paraşütü pilotunun ilgisine sunulmuştur. Getirdikleri öneriler doğrultusunda görüşme soruları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Sonraki aşamada bir uzman ile (yamaç paraşütü eğitmeni/pilot) görüşme gerçekleştirilerek, görüşme formundaki soruların amaca uygunluğu, anlaşılabilirliği, görüşmenin toplam zamanı gibi konular ölçümlenmiş ve getirilen öneriler doğrultusunda revize işlemi yeniden yapılmıştır.

Veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak altı uzmandan görüş alınmıştır. Veri toplama aracı ile temel probleme ulaştıracak alt problemleri kapsayan beş farklı soru katılımcılara yönlendirilmiştir. Katılımcıların yaşadıkları yerlerin, araştırmacının yaşadığı yerin dışında olması nedeniyle ve katılımcıların talepleri doğrultusunda çevrimiçi görüşme uygulamaları kullanılarak elde edilmiş ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmecilerle yürütülen mülakatlar ortalama 30-60 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler, katılımcıların belirledikleri tarihlerde ve saatte 1 Ocak – 1Ekim 2017 zaman aralığında yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların dikkatlerinin dağılması için yarı

yapılandırılmış görüşme formuna sadık kalınmış ve görüşmenin amacına yönelmesi için özen gösterilmiştir.

Elde edilen veriler yeterli görüldüğünde çalışma sonlandırılarak veriler analiz edilmeye başlanmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yöntemlerinden sıklık analizinden ve betimleyici analizden faydalanılmıştır.

3.6.1.4. Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında katılımcılara beş temel probleme ilişkin sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler ışığında gizil bilgilere ulaşmak ve derinlemesine inceleme yapabilmek amacıyla benzer özelliklere sahip bilgiler kendileri içinde gruplandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle konularına göre etiketlemeler yapılarak çeşitli başlıklar ve tablolar oluşturularak bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 3.1 Uzman Katılımcılara İlişkin Bilgiler

KATILIMCILAR	TECRÜBE YILI	CİNSİYET
Yamaç Paraşüt Pilotu	15	Erkek
Sıcak Hava Balonu Pilotu	10	Erkek
Paramotor Pilotu	8	Erkek
Yamaç Paraşütü Pilotu	5	Erkek
Sportif Havacılık-Pilotaj	28	Erkek
Teknik-Sportif Havacılık	10	Erkek

Katılımcılar görüşme sırasına göre A1, A2, A3, A4, A5, A6 olarak kodlanmıştır. Buna göre; katılımcı uzmanların yeterliliklerine ilişkin bilgiler Tablo 3.1’de yansıtılmaktadır. Yamaç paraşütü, paramotor (motorlu yamaç paraşütü) gibi çeşitli konularda uzmanlıklara sahip katılımcılar ile görüşmeler yürütülmüştür. Bununla beraber katılımcıların hepsi erkektir.

3.6.1.4.1. Hava Sporları İle İlgili Faaliyetler Gerçekleştirilirken Destinasyonun Sahip Olması Gereken Şartlara Yönelik Bulgular

Bu kısımda bulgular dört aşamalı incelenmiştir. İlk kısımda mevcut durumu, ikinci kısımda potansiyele sahip hava sporu destinasyonlarındaki genel durumu ortaya koymak, üçüncü kısımda potansiyel bir hava sporu destinasyonunda dikkat edilmesi gereken konular ve

dördüncü kısımda da hava sporu uzmanlarının bakış açısı baz alınarak bir destinasyonun güçlü, zayıf yönlerini, fırsat ve tehdit unsurlarını belirlemek amacıyla inceleme yapılmıştır.

3.6.1.4.1.1. Aktif Hava Sporü Destınasyonlarına İlişkin Bulgular

Günümüzde aktif bir şekilde hava sporlarının gerçekleştirildiği, profesyonel anlamda önemli görülen hava sporu destinasyonlarına ilişkin görüşlerini aktaran katılımcıların verileri incelenmiştir. Bu alt problemde mevcut hava sporu destinasyonlarının genel durumları, eksiklikleri ve yeterlilikleri görüşülerek genel durum için temalar oluşturulacaktır. Temalar oluşturulurken sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir destinasyon ilkeleri dikkate alınacaktır. Bu bağlamda çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik temaları altında değerlendirmeler yapılacaktır.

Tablo 3.2 Aktif Hava Sporü Destınasyonlarına İlişkin Görüşler

Tema	Görüşler	Görüş Sıklığı
Çevresel	Hava durumu/Meteorolojik koşullar önemlidir;	6
	Doğal koşullar ve doğal güzellik/manzara önemlidir;	5
	Altyapının oluşturulmuş olması önemlidir;	3
	Kazaya yönelik alt yapı oluşturulması önemlidir;	3
	Ulaşım imkanlarının sağlanması önemlidir;	1
Sosyo-Kültürel	Bölge halkının olumlu tutumu destinasyona değer katar;	3
	Kültürel olumlu ya da olumsuz etki söz konusu değildir;	1
	Sosyo-kültürel yapıyla ilgili fikir yok;	2
Ekonomik	Hava sporları ile ilgili faaliyetlerin maliyeti yüksektir;	1
	Ekonomik durumla ilgili görüş yok.	5

Tablo 3.2'ye göre değerlendirme yapıldığında öncelikle uzmanların çevresel açıdan konuyu ağırlıklı olarak değerlendirdiği görülmektedir. Uzmanların yönlendirilmelerden kaçınılması için tekrarlı bir biçimde ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan görüşleri açıklanması istenmemiştir. Genel olarak birer kez yönlendirme yapmadan hatırlatılmaya çalışılmış ve araştırmanın güvenilirliğini zedelememek için ısrardan kaçınılmıştır. Uzmanların söz konusu olan bu iki tema hakkında detaylı bilgi vermemiş olmaları ya da konuya değinmemiş olmalarının nedeni sportif havacılık faaliyetleri esnasında ekonomik ya da sosyo-kültürel algının oluşmuyor olması olabilir.

Hava sporu alanında uzmanlaşmış katılımcıların mevcut/aktif hava sporu destinasyonları açısından görüş sıklıklarını ve temaları desteklemek amacıyla çeşitli ifadeleri;

Çevresel açıdan çeşitli görüşler;

- “Hava sporlarında ilk olarak bölgenin doğal ve coğrafi konumu önemlidir (A1).”
- “Doğal koşullar, altyapı özellikleri birinci derecede önemlidir (A3).”

- “Kaza ile ilgili yaptırımlar alt yapı çalışmaları raporlar gibi birçok çalışma daha şirket kurulmadan, kurulurken oluşturulmakta (A4).”

Sosyo-Kültürel ve Ekonomik açıdan çeşitli görüşler;

- “Kültürel bir yapılanma olması gerekmiyor, çok fazla şey paylaşılmıyor aslında (A5).”
- “Bölge insanının yerli/yabancı turistlere olan iyi yöndeki tutumu ve havacılığa olan ilgileri de destinasyon için artı bir değer olacaktır (A1).”
- “Halkla iletişime geçilmesi de yine önemli noktalardan biridir (A6).”
- “Ekonomik açıdan pahalı bir spor, eğitim maliyetleri oldukça yüksek oluyor (A5).”

Spor dolayısıyla spor turizmi kuşkusuz ki doğayla yani çevreyle ilişkilidir. Meteorolojik açıdan koşulların uygunluğu ve spor faaliyetinin gerçekleştirildiği destinasyonun doğal güzelliği çekicilik unsurunun temelini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ortaya çıkan bulgular ışığında bu düşünce desteklenmektedir. Uşak destinasyonu aktif bir spor destinasyonu olmaması nedeniyle elde edilen bulgular ilişki kurularak herhangi bir düşüncenin bu başlık altında yansıtılması ya da yorumlanması doğru sonuçlar ortaya çıkarmayacaktır. Bu bağlamda potansiyel hava sporu destinasyonu kapsamında değerlendirilmesi daha uygun olacaktır.

3.6.1.4.1.2. Potansiyel Hava Spor Destinasyonuna İlişkin Bulgular

Bir bölgenin, hava sporu destinasyonuna dönüşebilmesi için sahip olması gereken özellikler bazında incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda “Her hava sporu, her bölgede gerçekleştirilebilir mi? Bölgenin sahip olması gereken özellikler var mıdır?” alt problemi oluşturulmuştur.

Tablo 3.3 Potansiyel Hava Spor Destinasyonuna İlişkin Görüşler

Görüşler	Görüş Sıklığı
Her hava sporu için özel koşullar vardır;	4
Her hava sporu için özel koşullar yoktur;	2
Hava durumu/Meteorolojik koşullar önemlidir;	5
Teknik koşullara ilişkin alt yapı çalışmaları önemlidir;	3
Yerel/merkezi yönetimler ve bölge halkının desteği önemlidir;	2

Tablo 3.3’e göre her hava sporunun ağırlıklı olarak her bölgede gerçekleştirilemeyeceği yönünde görüş hakimdir. Hava sporları gerçekleştirilirken termik hava, rüzgar hızı, yönü ve şiddeti gibi doğal koşulların muhakkak dikkate alınması gerektiği yönünde görüşler

bildirilmiştir. Bununla beraber yağış, sis, bir yıl içindeki uçuş günü süresi gibi meteorolojik koşulların da uygunluğu önemlidir.

Teknik özellikler açısından yapılacak olan hava sporu türüne göre kalkış ve iniş pistinin özellikleri değişmektedir. Havaalanı olan bölgelerde gerçekleştirilmesine izin verilmeyen hava sporlarının belirlenmesi, turistlerin ihtiyaç duyacağı tesislerin oluşturulması gerekliliği yönünde görüş bildirilmiştir. Hava sporu yapılan bölgelere, tesislere ya da kalkış-iniş pistlerine ulaşımı sağlayan araçların ve yol imkanının da sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Öte yandan sosyo kültürel ve ekonomik açıdan sadece bir katılımcı değerlendirme yapmıştır.

Potansiyel Hava Sporü Destinasyonuna İlişkin Görüşler;

- *“Havacılık için en önemli koşul hava şartlarıdır. Motorlu bir hava aracı (Tek motorlu veya jet motorlu herhangi bir uçak gibi) iniş ve kalkış için etrafı açık uzun bir pist, trafik kontrol kulesi - çalışanları ve tesis binası gibi yapılara gereksinim duyarken, motorsuz çok hafif hava araçlarından sıcak hava balonu iniş - kalkış için rüzgarsız bir hava ve küçük düz ve temiz bir araziye, yamaç paraşütü ise kalkış için hafif eğimi olan ve max.30 km rüzgara sahip bir yamaca iniş için de temiz düz bir araziye ihtiyaç duyar (A1).”*

- *“Günlük uçuş için verilen izin, yer rüzgarı, kalkış anındaki rüzgarın şiddeti demek istiyorum ya da iniş anındaki ve yerindeki rüzgarın tahmini şiddeti hepsi uçuş için elverişli olmak durumunda (A4).”*

- *“Uçuş emniyetinin sağlanması, bölge halkının bizden rahatsız olup olmayacağı, ticari yolcu taşıyan uçaklarının hattında olup olmadığı, hava şartlarının yine de kontrol edilebilecek bir merkez oluşturulması önemlidir (A5).”*

- *“İstenirse her bölgede evet (A2).”*

- *“Tabikide hayır. Örneğin yamaç paraşütü için bile her şeyi için ayrı ayrı bölgeler seçilmelidir. Planör için termik hava hareketlerinin olduğu bölgeler seçilir (A3).”*

Bu görüşler ışığında, Uşak destinasyonu hava sporu turizmi anlamında potansiyel barındıran bölgelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uşak – İtecik Tepesinde ve Uşak - Eşme-Kemer Dağı noktalarından yamaç paraşütü hava sporu yapılmaktadır. Ancak profesyonel anlamda bu noktalarda alt yapıyı oluşturan temel unsurlar bulunmamaktadır. Bu noktalara gerekli yatırımların yapılması sonucunda çekiciliğinin artırılması ve hava sporu turistleri için cazibe noktası haline getirilmesi ile Uşak destinasyonun yıllık turist sayısının olumlu yönde etkileneceği düşünülmektedir. Bununla beraber ekonomik yatırımlar sonucunda gelen turistlerden elde edilecek kazancın orantısına da kesinlikle dikkat edilmelidir. Yatırımlar yapılmadan önce fizibilite araştırmaları, yerel halk, hava sporu turisti, yerel işletmeler vb. paydaşların beklentilerin belirlenmesi Uşak destinasyonunu güçlü kılacak unsurlar olacaktır.

3.6.1.4.1.3. Hava Sporları Yapılmamış Bir Destinasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Görüşler;

Hava sporları açısından Türkiye’deki il ve ilçeler bazında değerlendirme yapıldığında hava sporları destinasyonu olabilmek için potansiyele sahip bir çok destinasyon bulunmaktadır. Söz konusu olan bu hava sporu potansiyeline sahip destinasyonların sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınarak aktif bir destinasyona dönüştürülmesi sürecinde dikkat edilmesi gereken konulara ilişkin temaları oluşturabilmek için “Daha önce hava sporları yapılmamış bir bölge düşünüldüğünde nelere dikkat edilmesi gerekmektedir?” alt problemi oluşturulmuştur.

Tablo 3.4 Hava Sporları Yapılmamış Bir Destinasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Görüşler

Görüşler	Görüş Sıklığı
Uçuş emniyeti	2
Rüzgar yönü, şiddeti	6
Coğrafik şekiller (dağlar, göller, akarsular vb.)	3
Yıllık uçuş günü süresi	2
Ulaşım	2
Bölge halkının desteği	2
Havaalanı yakınlarında olup olmadığı (Sivil havacılık kanunu)	2
Kalkış-İniş pisti	3
Kaza ekibi	1

Tablo 3.4’e göre katılımcı uzmanların çoğunlukla ekonomik açıdan değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. Katılımcılar ağırlıklı olarak, bulutlanma, sis, yağış gibi meteorolojik konulara önem verdikleri bununla birlikte kalkış-iniş pisti, ulaşım gibi altyapı unsuruna önem verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla bir bölgenin, hava sporu destinasyonu ve sürdürülebilir olabilmesi için öncelikli olarak hava koşullarına dikkat edilmesi ve yatırımların bu durum altında yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bölge halkının tutumu da önemli konulardan birisi olarak bildirilmektedir.

Hava Sporları Yapılmamış Bir Destinasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Görüşler;

- “Yıllık rüzgar, bulutlanma, yağış, sis, ısı gibi meteorolojik raporlara muhakkak çok dikkat edilmelidir. Bölgenin dağlar, göller akarsular gibi coğrafik şekilleri incelenmeli; oluşturulacak tesisler pistler rotalar, bu raporlara göre hazırlanmalı ve geliştirilmelidir. Faaliyetin yapılacağı bölgenin şehir merkezine uzaklığı, ulaşım ve bunun gibi hizmetler de göz ardı edilmemelidir (A1).”

- “Uçuş ile sosyal yapının olması (A2).”

- *“Uçuş emniyetinin sağlanması, bölge halkının bizden rahatsız olup olmayacağı, ticari yolcu taşıyan uçaklarının hattında olup olmadığı, hava şartlarının yine de kontrol edilebilecek bir merkez oluşturulması önemlidir (A5).”*

Katılımcılardan edinilen görüşler dikkate alındığında ve Uşak ilinde rüzgar hızı ortalama 6,3 km/h ile 11,7 km/h, rüzgar yönü ise Doğu, Batı, Güney Batı ve Kuzey Doğu yönünde (Wheather Online, 2018, <https://www.havaturkiye.com/Turkiye/Usak/Ruzgar.htm>, erişim tarihi: 16.05.2018) olması durumu değerlendirildiğinde hava sporu destinasyonu olarak yüksek bir potansiyele sahip olduğu belirtilebilir.

3.6.1.4.1.4. Hava Sporü Gerçekleştirilen Destinasyonların Güçlü, Zayıf Yönlerine, Fırsatlarına ve Tehdit Eden Unsurlarına Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Hava sporu yapılan destinasyonların güçlü, zayıf yönlerini, fırsatlar ve tehditler belirlenmesi yeni oluşturulan hava sporu destinasyonlarının sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir dayanak olacaktır. Bu amaçla, “Hava sporları gerçekleştirdiğiniz bölgelerden örnekler vererek güçlü, zayıf yönlerini belirtebilir misiniz?”, “Sizce bu bölgeleri tehdit eden ya da diğer bölgelere göre fırsat oluşturabilecek koşullar mevcut mudur?” alt problemleri oluşturulmuştur.

Tablo 3.5 Hava Sporü Gerçekleştirilen Destinasyonun Swot (GZFT) Analizi

Güçlü	Zayıf	Fırsat	Tehdit
<ul style="list-style-type: none"> Hava koşullarının her dönem uygun olması Konaklama imkanı çeşitliliği Havayolu ulaşım kolaylığı Uçuş pistlerine ulaşım kolaylığı Hava sporu açısından yerel yönetimin alt yapı çalışmalarına yatırım yapması Hava sporu açısından özel şirketler tarafından tamamlanmış alt yapı çalışmaları Acil durum planlarının oluşturulmuş olması Güvenliğin sağlanmış olması Güzel manzara Yerel yönetimin desteği Yerel halkın desteği Tesis desteği 	<ul style="list-style-type: none"> Denetimsizlik Yerel yönetimin alt yapı eksikliği Ulaşımın yetersiz olması Konaklama imkanının olmaması İniş ve kalkış pistlerinin bulunmaması Hava sporu turizm faaliyetlerinden yeterince gelir elde edilememesi 	<ul style="list-style-type: none"> Kış döneminde bölge halkının gelir elde edebilecek durumda olması Hava spor turistlerinin diğer turizm faaliyetlerinde (yeme-içme, turistik geziler, hediyelik eşya alışverişi vb.) bulunmasından ek gelir elde edilmesi Bölgelere ve coğrafi şekillere uygun hava sporlarına yatırım yapılabilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Denetlenemeyen bölgelere yasak getirilmesi Hava sporu alanında uzman olmayanların karar verici pozisyonda olması Yol ve tesis eksikliği Bölge halkının desteklemiyor olması

Tablo 3.5'te katılımcı uzmanların, mevcut hava sporu destinasyonlarının güçlü, zayıf yönlerini, fırsat ve tehdit oluşturabilecek durumlarına ilişkin değerlendirmeleri irdelenmektedir. Katılımcılar mevcut hava sporu destinasyonlarının güçlü yanlarından birinin hava koşulu olarak belirtmiştir. Diğer bir ifadeyle hava koşulları bütün dönemlerde hava sporu yapmaya izin verecek değerlere sahipse hava sporu destinasyonu olabilme konusunda güçlü bir özelliğe sahiptir. Ancak bununla beraber yerel yönetimin ilgisi, desteği ve gerekli alt yapı (pistlere ulaşım için yol ve yerel hat, konaklama, yeme-içme, kalkış ve iniş pisti vb.) çalışmalarını da tamamlamış olması güçlü yanlardandır. Hava sporu destinasyonunun güzel bir manzaraya sahip olması ayrıca çekicilik oluşturan güçlü unsurlardandır. Ek olarak acil durum planlarının yapılmış olması, toplanma yerlerinin belirlenmesi gibi hava spor turistlerinin kendilerini güvende ve konforlu hissetmelerine neden olmaktadır.

Hava sporu yapılan destinasyonda yerel yönetim tarafından denetimsizlik konusu ise güçsüz yanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Hava spor turistlerinin eş, dost, akraba gibi yakınlarıyla birlikte bu turizm faaliyetini gerçekleştirmek istediklerinde konaklama ihtiyacının

giderilmesi ve konaklama işletmelerinin çeşitliliği de yine değerlendirilen konulardan biridir. Eğer bu anlamda bir eksiklik söz konusu ise hava sporu destinasyonu için zayıf yönlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Yerel yönetimin alt yapı konusundaki eksiklikleri hava sporu turistleri için oluşturulmamış kalkış ve pistlerinin eksikliği destinasyon açısından zayıf bir yön olarak görülmektedir. Hava sporu turistleri, bazı bölgelerde her dönem bu turizm aktivitesini gerçekleştirememektedir, bu doğrultuda yerel halkın para kaybediyor olması yine destinasyonun zayıf olarak görülen yönünü yansıtmaktadır.

Yerel halkın bütün dönemlerde gelir elde edemiyor olması zayıf bir özellik olarak değerlendirilirken aslında fırsata dönüştürülebilir bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle hava sporu turizm faaliyetleri bütün dönemlerde yapılabilecek bir şekilde tesis edilmesi sonucunda yerel halk düzenli bir şekilde gelir elde edebilecektir. Her bölgede her hava sporunun yapılmasının pek mümkün olmaması nedeniyle ön çalışmalar yapılarak bölgeye uygun hava sporu ya da hava sporlarının tespit edilmesine ilişkin projeler geliştirilmesi doğru yatırımın doğru kanala yapılabilmesini sağlayacağından bir fırsat oluşturabilmektedir.

Denetlenemeyen bölgelere yasak getirilmesi gibi uygulamalar söz konusu olduğunda hava sporu turistlerinin zor durumda bırakılması, destinasyonun cazibesini önemli derece olumsuz etkileyecektir. Bu anlamda önemli bir tehdit unsurudur ve denetlemeleri yapabilecek kişilerle çalışmak, konusunda uzman kişilerin karar verici pozisyonda olmasını sağlamak destinasyonu tehdit eden unsuru ortadan kaldırmayı sağlayacaktır. Aynı zamanda hava sporu turistlerinin, hava sporu faaliyetlerini gerçekleştirecekleri bölgeye ulaşmaları ve bununla beraber kalkış-iniş pistlerine ulaşımı sağlayan yerel hatların dahil edilmemesi önemli tehdit unsurlarındandır. Son olarak bölge halkının hava sporlarını ve turistleri desteklemiyor olması da tehdit olarak değerlendirilmektedir.

Hava Sporları Gerçekleştirilen Destinasyonların Güçlü, Zayıf Yönlerine, Fırsatlarına ve Tehdit Eden Unsurlara İlişkin Görüşler;

- “Dünya üzerinde havacılık sporları dalında tanınmış en iyi yerlerden birisi olan Fethiye/Ölüdeniz de faaliyetlerimi gerçekleştiriyorum. Bölge Hava koşulları bakımından yılın her döneminde çok uygun. Dalaman havaalanına karayolu ile 35 dakika, dolayısıyla bölgeye ulaşım çok kolay. Turizm aktif olduğu için konaklama olanakları çok çeşitli. Bahar ve yaz aylarında yurt dışından birçok insan, havacılık sporunun bir dalı olan Yamaç paraşütü uçuşları için Ölüdeniz gelmekte. Uçuşların başladığı kalkış pistleri Babadağ 1965mt yükseklikte, belediye ve özel firmalar buraya minibüslerle ulaşım olanağı sağlamaktadır. Sportif veya ticari olarak yerel yönetim ve özel şirketler altyapı çalışmalarını tamamlamış, pistler düzenlenmiş,

iniş alanları belirlenmiş, acil durum planları, iletişim şemaları hazırlanmış ve koşullar güvenli ve konforlu bir şekilde sağlanmıştır (A1).”

- *“Turistleri çeken önemli bir unsur, tamam doğal güzellikler ve kültürel açıdan çok güzel ama havadan bunu seyretmek için insanlar heyecanlanıyor (A4).”*

- *“Bireysel bir spor olduğu için gerekli pistlere ulaşımımızı genelde yürüyerek sağlıyoruz ama ulaşım için gerekli düzenlemeler yapılan bölgeler daha avantajlı oluyor. İniş yapılacak alanlarında yine imkanlara dahil edilmesi park yeri çadır alanı, gibi kullanılmaması avantajlı olur (A5).”*

- *“Bölgenin kirletilmiş olması yerel halkın tepkili olması hava koşullarının uygun olmamasın Antalya’daki yasakların ve imkanların kısıtlanması gibi durumlar tehdit unsurudur. Yeni bölgelerin düzenli bir şekilde oluşturulması konaklama yeme içme yerel halkında içinde barındırıldığı bir tesis inşa edilmesi fırsat oluşturabilir tabi hava koşulları uygunsa (A6).”*

- *“Yönetici desteği. Bölgenin, arazinin uygunluğu. Yaşayanların el birliği ve desteği (A2).”*

- *“Çeşitli projeler ile bölgelere yatırım yapılıyor olması (A3).”*

Bu bağlamda Uşak ilinin güçlü-zayıf-fırsat ve tehditleri katılımcılardan elde edilen görüşler dikkate alınarak incelendiğinde hava sporları destinasyonu olarak bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili daha geniş bilgi 3.6.2.4.1 Hava sporları Gerçekleştirilen Diğer Bölgeler Düşünüldüğünde Uşak Destinasyonunun Güçlü, Zayıf, Fırsat Ya Da Tehdit Oluşturabilecek Yönlerine İlişkin Bulgular başlığı altında yer almaktadır.

3.6.2. Merkezi/Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları ve İşletmeler ile Görüşülmesi

Bu kısımda, merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve işletmeler ile nitel araştırma yöntemleri desenlenerek araştırmanın genel çerçevesi oluşturulmaktadır. Araştırmanın yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi ve elde edilen bilgilerin yansıtılması amaçlanmaktadır.

3.6.2.1. Araştırmanın Yöntemi

Turizm, toplumsal değerlere önem veren ekonomik bir sektördür. Turizm faaliyetleri ise toplumların ve bölgelerin gelişimini ve değişimini önemli derecede etkilemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde merkezi/yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının rolleri önem kazanmaktadır. Hava sporları ile ilgili turistik faaliyetler gerçekleştirilirken çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan söz konusu kamu ve özel kuruluşların öngörülerinin ortaya

konması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırma, nitel araştırma yöntemlerine dayanılarak temellendirilmiştir.

Gerçeği tespit edebilmek ve var olan durumu anlamlandırabilmek için tanımlayıcı özelliğe (Ural ve Kılıç, 2006: 19) sahip bu çalışmada betimleyici araştırma modeli desenlenmiştir. Çalışmanın temel amacına ulaşabilmek için alt amaçlar oluşturulmuş ve araştırma problemleri aşağıdaki gibi geliştirilmiştir;

1. Hava sporları gerçekleştirilen diğer bölgeleri düşündüğünüzde Uşak destinasyonunun güçlü, zayıf, fırsat ya da tehdit oluşturabilecek yönlerini belirtebilir misiniz?

2. Çevreye verilen zararı azaltmak için ne gibi önlemler alınabilir ya da alınması gerekir?

3. Uşakta yapılacak turizm faaliyetleri özellikle hava sporları ile ilgili turistik etkinliklerde yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetim birimlerinin dahil olacağı bir yönetim modeli uygulanmalı mıdır? Bu yönetim modelinde ne gibi kararlar ortak alınmalıdır?

4. Hava sporları ile ilgili faaliyetlerde yerel halkın ve işletmelerin gelirini arttırmak önemli midir? Yerel halkın ve yerel işletmelerin gelirini arttırıcı faaliyetler neler olabilir?

5. Hava sporu ile ilgilenen turistlerinin bölgeye gelmesi halinde Uşak bölgesinde kültürel açıdan bozulmalar mı yaşanır yoksa kültürel yapıya olumlu bir katkısı mı olur?

Alt problem oluşturulurken; a) birinci problem, yeni bir sürdürülebilir destinasyon geliştirilirken destinasyonun güçlü, zayıf, tehdit ve fırsatlar açısından değerlendirilebilmesi; b) ikinci, dördüncü ve beşinci problemler, destinasyonun çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan gelişmelerini ve değişimlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilecek etkenlerin belirlenebilmesi; c) üçüncü problem ise yeni bir destinasyonu oluştururken aynı zamanda sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yerel ve merkezi yönetimlerin politik açıdan üstlenmelerini gerektiren noktaların tespit edilebilmesine ilişkin görüş alınabilmesi için geliştirilmiştir.

Bu doğrultuda araştırma konusunun uygulama sahası olarak seçilen Uşak destinasyonu çatısı altında faaliyet gösteren merkezi/yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve işletmelerden görüş alınması kapsamında maksimum çeşitlilik örneklem stratejisi uygulanmıştır. Verilerin doğru bir şekilde toplanması için derinlemesine görüşmeler yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemlerinden betimleyici analiz kullanılmıştır.

3.6.2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Uşak destinasyonunda yerel/merkezi yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve turistik işletmeler çatısı altında görev yapan kişiler oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü kapsamında net bir yapıya ulaşmak mümkün olmamaktadır. Çeşitli özelliklere sahip kişilerden oluşan bu gibi evren yapılarında görüş farklılıklarından, ortak temalara ulaşılabilmesi amacıyla ve farklı birimlerin örneklem kapsamına alınabilmesi için (Baş, 2013: 199) diğer bir ifadeyle bireylerin belirli özelliklerine göre çeşitli varyasyonlar (Creswell,2015: 158) oluşturabilmek için maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü belirlemek oldukça zor olması ve çeşitli önerilere dayanması (Creswell, 2015: 157) nedeniyle veri yeterliliğinin sağlanması dikkate alınarak örneklem büyüklüğü oluşturulmuştur. Araştırmacı, elde ettiği verilerin araştırma problemini cevaplamaya yettiğine inandığı noktada veri toplama ve örnekleme sürecini sonlandırabilmektedir (Baş, 2013: 203). Bu bağlamda beş kişinin görüşü alınarak örneklem büyüklüğü oluşturulmuştur.

3.6.2.3. Veri Toplama Aracı, Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Veri toplama tekniği olarak nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme sırasında verilerin belirli bir düzeni takip ederek sorulmasını, kayıt işlemini ve verilerin analizini kolaylaştıracağı düşünüldüğünden yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesine ve veri toplama aracı olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmadan önce alan yazında detaylı inceleme yapılmıştır. Sonraki aşamada geliştirilen sorular üç akademisyenin, bir yerel yönetim görevlisinin ve bir yerel işletmecinin ilgisine sunulmuştur. Getirdikleri öneriler doğrultusunda görüşme soruları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Sonraki aşamada bir katılımcı ile (işletmeci) görüşme gerçekleştirilerek, görüşme formundaki soruların amaca uygunluğu, anlaşılabilirliği, görüşmenin toplam zamanı gibi konular ölçümlenmiş ve getirilen öneriler doğrultusunda revize işlemi yeniden yapılmıştır.

Veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak beş katılımcıdan görüş alınmıştır. Veri toplama aracı ile temel probleme ulaştıracak alt problemleri kapsayan beş farklı soru katılımcılara yönlendirilmiştir. Katılımcıların yaşadıkları yerlerin, araştırmacının yaşadığı yer ile aynı olması nedeniyle katılımcıların talepleri/istekleri doğrultusunda ve kendi belirledikleri zaman/yer kapsamında görüşmeler iznli bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Katılımcılarla yürütülen görüşmeler ortalama 27-45 dakika arasında

sürmüştür. Görüşmeler, katılımcıların belirledikleri tarihlerde ve saatte 1 Nisan – 1 Kasım 2017 zaman aralığında yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların dikkatlerinin dağılmaması için yarı yapılandırılmış görüşme formuna sadık kalınmış ve görüşmenin amacına yönelmesi için özen gösterilmiştir.

Elde edilen veriler yeterli görüldüğünde çalışma sonlandırılarak veriler analiz edilmeye başlanmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yöntemlerinden sıklık analizinden ve betimleyici analizden faydalanılmıştır.

3.6.2.4. Bulgular ve Yorum

Bölgede faaliyet gösteren merkezi/yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel işletmelerin hava sporları bağlamında çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan görüşleri alınması amacıyla beş temel probleme ilişkin sorular sorulmuştur.

Elde edilen veriler ışığında gizil bilgilere ulaşmak ve derinlemesine inceleme yapabilmek amacıyla benzer özelliklere sahip bilgiler kendileri içinde gruplandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle konularına göre etiketlemeler yapılarak çeşitli başlıklar ve tablolar oluşturularak bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 3.6 Katılımcılara İlişkin Bilgiler

KATILIMCILAR	GÖREV SÜRESİ	CİNSİYET
Merkezi Yönetim Görev Süresi	3 Yıl	Erkek
Konaklama İşletmesi	25 Yıl	Erkek
Sivil Toplum Kuruluş Başkanı/Merkezi Yönetim	6 Yıl	Erkek
Sivil Toplum Kuruluş Başkanı	15 Yıl	Erkek
Restoran İşletmesi	10 Yıl	Erkek

Katılımcılar görüşme sırasına göre *A1, A2, A3, A4, A5* olarak kodlanmıştır. Buna göre; katılımcılara ilişkin çeşitli bulguları gösteren Tablo 3.6'da beş katılımcıya ilişkin veriler gösterilmektedir. Merkezi/Yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, konaklama ve restoran işletmecilerinden oluşan örneklem grubundaki katılımcıların tamamı erkektir. Faaliyet gösterdikleri alanlara göre görev süreleri üç yıldan yirmi beş yıla kadar farklılık göstermektedir.

3.6.2.4.1. Hava Sporları Gerçekleştirilen Diğer Bölgeleri Düşünüldüğünde Uşak Destinasyonunun Güçlü, Zayıf, Fırsat ya da Tehdit Oluşturabilecek Yönlerine İlişkin Bulgular

Hava sporları gerçekleştirilen diğer bölgeler değerlendirildiğinde Uşak destinasyonunun güçlü, zayıf, fırsat ya da tehdit oluşturabilecek yönlerinin belirlenmesi sonucunda sürdürülebilir destinasyon oluşturmada, sürdürülebilirliği teşvik eden pazarlama çabalarının daha gerçekçi olmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Tablo 3.7’de Uşak destinasyonunun hava sporu açısından güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit edebilecek yönlerine ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 3.7 Uşak Destinasyonu Swot (GZFT) Analizine İlişkin Bulgular

Güçlü	Zayıf	Fırsat	Tehdit
<ul style="list-style-type: none"> Doğal güzellikler ve tarihi eserler barındırıyor olması Ulaşım imkanlarının olması 	<ul style="list-style-type: none"> Uşak destinasyonu için yetersiz tanıtım faaliyetleri Hava sporu faaliyetlerinin gerçekleştirilecek yerlerin tespit edilmemiş olması 	<ul style="list-style-type: none"> Hava sporları faaliyetleri kapsamında bakir sayılabilecek olması Çeşitli hava sporlarına uygun lokasyonların bulunması Yerel halk için fırsat olması 	<ul style="list-style-type: none"> Alt yapı eksikliği Yol ve tesis eksikliği

Tablo 3.7’de Uşak destinasyonunun güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit oluşturan yönleri katılımcılar açısından irdelenmiştir. Uşak destinasyonunun, dağ, göl, orman, kanyon gibi çok çeşitli doğal güzellikleri bünyesinde barındırıyor olması, bu durumun ilgi çeken unsurlar olarak değerlendirilmesi nedeniyle güçlü yön olarak görülmektedir. Bununla beraber antik şehirleri ve çok çeşitli tarihi eserlerinde destinasyonda bulunuyor olmasını dikkat çeken unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Uşak destinasyona turistlerin rahatlıkla ulaşabileceği bir konumda bulunması güçlü yönlerden biri olarak değerlendirilmiştir.

Doğal güzellikler, tarihi eserler ve derin bir kültürel miras olmasına rağmen Uşak destinasyonuna ilişkin tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği zayıf yönlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda hava sporu faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği alanların belirlenmemiş, tespit edilmemiş olmasının da destinasyonu tehdit eden unsurlardan biri olarak irdelenmiştir.

Hava sporu faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği bölgelerin tespit edilmemiş olması her ne kadar zayıf yön olarak değerlendirilse de söz konusu alanların bu anlamda bakir kalmış olmasını ve farklılık arayan turistler açısından fırsat olabileceğinin düşünüldüğü görülmüştür. Diğer bir ifadeyle belirlenen lokasyonlarda hava aktiviteleri kontrol edilerek çeşitli hava sporu faaliyetleri için noktaların oluşturulabilme olanağının olması fırsat unsuru olarak değerlendirilmiştir. Lokasyonların belirlenmesi, imkanların oluşturulmasıyla beraber artan hava spor turisti hareketleri sonucunda yerel halkın da değerlendirebileceği bir fırsat olarak irdelenmiştir.

Tablo 3.7'ye göre hava spor turistlerine konaklama, yeme-içme, hava sporu ekipmanları, kalkış-iniş pisti, eğlence gibi imkanları sunan alt yapı ve tesis eksikliğinin Uşak destinasyonunu tehdit eden unsurlardan biri olarak değerlendirilmiştir. Bütün bu imkanlar sağlansa bile meteorolojik ölçümlerin yapılması ve sonucunda hava sporuna ilişkin olumsuzlukların tespiti halinde söz konusu turizm çeşidinden yararlanmanın mümkün olmayacağı belirtilmiştir. Bu anlamda önemli bir tehdit unsurudur ve öncelikle rüzgar ölçümleri, bulutlanma, uçulabilecek gün sayısının yatırım yapmaya yeterliliği gibi konular incelendikten sonra konuyla ilgili yatırım yapılması daha doğru olacağı belirlenmiştir.

Uşak Destinasyonu Swot (GZFT) Analizine İlişkin Görüşler;

- *“Hava sporları kapsamında Uşak için en zayıf yön kanaatimce ilin yeterince tanıtılamaması (A1).”*
- *“Uşak gerek coğrafi, gerek tarihi dokusuyla hava sporları açısından değerlendirilmesi gereken bir noktadır. Ege bölgesinin en yüksek dağı Murat dağının en yüksek noktası Uşak sınırları içerisinde. Aynı zamanda merkeze bağlı Çamyuva köyü sırtları başlangıç, Aşağı Karacahisar köyü üzerinden Göğem göleti istikametine doğru yamaç paraşütü, yelken paraşütü ve diğer hava sporları açısından iyi bir güzergâh konumundadır. Aynı zaman da tarihi Karacahisar kalesi, Çeceli Kara Murat türbesi ve o bölgenin doğası buraya gelecek misafirler için farklı bir dokunuş olacaktır (A2).”*
- *“Ancak hava sporlarının yoğun olarak yapıldığı yerlere bakıldığında genellikle yükseklik, su ve orman üçlüsünün yani daha doğrusu görselliğin önemli olduğunu düşünüyorum. İlimizdeki meteorolojik değerlendirmeler neticesinde karar alınmalı (A3).”*
- *“Ulaşım imkanları var. Ulaşımın olduğu yerde de çok fazla yatırım yapmadan da fırsata çevrilebilecek bir konu. Sadece insanların geldiğinde aktarılması lazım. Valla tehdit oluşturabilecek şunda hiçbir ortam göremiyorum ben özellikle rüzgâr onların yönlerini bilmiyorum. Bir onların hesaplanması lazım bunlar hesaplandıktan sonra tehdit edecek bir unsur yok, çünkü yukardan aşağı inerken her yeri görebilecekler (A4).”*

- “Bunu fırsata dönüştürecek olan ise yerel yönetimlerinin yapacağı reklamlarla olabilir (A5).”
- “Ulubey Kanyonu bu anlamda değerlendirilebilecek en büyük fırsat bence. Zira Kanyon yanın da bulunan bungalov evler de buna katkı sağlayacaktır. Ayrıca bugüne kadar böyle bir çalığa ve organizasyonun daha önce yapılmamış olması yeni yerlerin keşfi için fırsat olabilir (A1).”
- “Uşak ilkler şehri olmasının yanın da tarih kokan bir coğrafyadır; Blaundus antik kenti, Karun hazineleri, Clandras dünyanın 2. Büyük kanyonları Ulubey kanyonları gibi sıralayabiliriz. Ulubey Kanyonları zaten başlıca hava sporları için ideal bir lokasyondur. Bütün bu oluşumlar Uşak ve Uşak halkı için iyi bir fırsat doğuracaktır (A2).”
- “Şimdi şöyle söyleyeyim Uşağında Banaz’ında belli bölgeleri düşünıldüğünde aslında hava sporu yapılabilecek yerler mevcut. Ama bunun içinde rüzgar yönünün ölçülmesi, hesaplanması lazım onlara bakılarak bu sağlanabilir (A4).”

Katılımcıların görüşlerin anlaşılacağı üzere öncelikle hava şartlarının ölçümleri değerlendirilerek hangi hava sporlarının yapılabileceği tespit edilmelidir. Meteorolojiden elde edilen genel veriler incelendiğinde hava sporları açısından uygun olabileceği görülmektedir. Ayrıca ulaşım imkanının rahat olması ve tarihi-doğal güzelliklere sahip olması da Uşak ilini hava sporu turizmi kapsamında potansiyel bir destinasyon olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

3.6.2.4.2. Hava Sporları İle İlgili Turistik Faaliyetler Gerçekleştirilirken Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Uşak destinasyonun hava sporları ile ilgili turizm faaliyetleri geliştirilmesi açısından konu değerlendirildiğinde çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan görüşler önem kazanmaktadır. Sürdürülebilir bir destinasyon geliştirilebilmesi bu boyutlara bağlıdır dolayısıyla gerçekleştirilecek olacak pazarlama ve tanıtım çabaları söz konusu bu boyutlar dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu bağlamda konuyu değerlendiren katılımcıların görüşleri Tablo 3.8’de yansıtılmaktadır.

Tablo 3.8 Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çevresel	Sosyo-Kültürel	Ekonomik
<ul style="list-style-type: none"> • Kullanılan kaynaklar sınırlıdır. • Geri dönüşüm • Yenilebilir enerji kaynakları • Maden sahalarının işletmeye açılmaması • Toplumun bilinçlendirilmesi • Atıklar için farklı toplama üniteleri • Tatlı su kaynaklarını korucuyu önlemler alınması • Sera gazını azaltmak için önlemler alınmalıdır • Doğada çözünen kimyasal kullanımı 	<ul style="list-style-type: none"> • Somut olmayan kültürel mirasın korunması; • Mutfak kültürünün korunması • El sanatları ile ilgili değerlerin korunması • Eğitimlerle halkın bilinçlendirilmesi • Yerel halk açısından olumlu etkilenmeler yaşanır • Kültürel açıdan bozulmalar olmaz • Yabancı dil öğrenilmesine katkı sağlar • Farklı kültürleri tanıma ve kaynaşma açısından fırsat olarak değerlendirilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiyatların şeffaf, istikrarlı ve makul olmalıdır • Mutfak kültüründen gelir elde edilmelidir • Yöreye özgü el sanatlarından gelir elde edilmelidir • Gelirin düzgün bir şekilde dağıldığı yerel yönetimlerce kontrol edilmelidir • Eğitici, öğretici etkinlikler düzenlenerek turistlerin tek seferlik gelir kaynağı olmadığına ikna edilmelidir • İstihdam olanakları yerel halka yönelik olmalıdır

Tablo 3.8’de katılımcıların, çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan Uşak destinasyonuna ilişkin değerlendirmeleri yansıtılmıştır. Çevresel açıdan kullanılan kaynakların sınırlı olduğu algısının toplumun geneline öğretilmesi gerektiği vurgulanırken turistlerin zaten bu bilince sahip olacağı düşüncesinin ortaya çıktığı görülmüştür. Geri dönüşüm uygulamalarının oluşturulması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve eğitimlerle uygulanabilirliğinin artırılması yönünde görüşler geliştirilmiştir. Yenilebilir enerji kaynakları için destinasyonun uygun olduğu, özellikle zirai, tarım alanlarının dışında da tesislerin kurulabilmesi için alanların olduğu belirtilmiştir. Uşak destinasyonun zengin maden kaynaklarının olması ve bu maden sahalarının işletmeye açılmasının çevreye ciddi derecede zararlar verdiği, özellikle temiz su kaynaklarını kirlettiği yönünde görüşler alınmıştır.

Toplumun çevre duyarlılığının geliştirilmesi gerekliliği, bu konuda hem merkezi hem de yerel yönetimlerin öne çıkarak çeşitli uygulamalar geliştirmesinin önemli olduğu belirlenmiştir. Sanayi bölgelerindeki kimyasal atıklar ve kırsal alanlardaki çeşitli atıklar için tesislerin kurulması, atık ünitelerinin oluşturulması gerektiği düşüncesi görülmüştür. Tatlı su kaynaklarının çeşitli müdahalelerle (Kanalizasyon karıştırılması, çöp atılması, hayvan leşlerinin atılması, vb.) kirletilmesi, yerel halkın sondaj uygulaması ile yer altı su kaynaklarını yok edilmesinin önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Uşak destinasyonunda sera gazı etkisinin azaltılması ve doğada çözünen kimyasal kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Sosyo kültürel açıdan Uşak destinasyonunu değerlendiren katılımcılar Tablo 3.8'e göre hava sporları ile ilgili turizm faaliyetlerinin özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunmasına fayda sağlayacağı bununla birlikte gelişimine katkı sağlayacağı yönünde fikir belirtmiştir. Özellikle mutfak kültürünün ve Uşak destinasyonuna özgü el sanatlarının korunmasında faydalı olacağı belirtilmiştir. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ve geliştirilmesine yönelik yerel halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi önemli olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Uşak destinasyonuna hava sporu turistinin gelmesinin yerel halkta olumlu etki yaratacağı düşüncesi çoğunlukla görülmüştür. Yabancı turistlerin gelmesiyle birlikte yerel halkın yabancı dil bilgisinin oluşacağı ve gelişeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte farklı kültürden turistlerle karşılaşmanın kültür alışverişi konusunda faydalı olacağı yönünde görüş bildirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda sosyo-kültürel açıdan turistlerin tamamen olumlu etkileneceğinin, kötü ya da olumsuz bir etkisinin olmayacağı düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.8'e göre katılımcılar ekonomik açıdan özellikle fiyat tutarlılığı, istikrarlı olunması, şeffaf olunması konularında fikir birliğine ulaşmıştır. Turistlerin para kaynağı olarak görülmemesi, tek seferlik kazanç elde etme algısının ortadan kaldırılmasının sürdürülebilirliği sağlayacağı yönünde fikir birliği olduğu görülmüştür. Mutfak kültüründen ve Uşak destinasyonuna özgü el sanatlarından kesinlikle gelir elde edilebilir olması gerektiği ağırlıklı olarak vurgulanmıştır. Bunun da yine çeşitli yöntemlerle verilen eğitimler sonucunda sağlanacağı belirtilmiştir. Turizmden elde edilecek gelir yerel halka eşit bir şekilde dağılması gerekliliği ve bunun da yerel yönetimlerce kontrol edilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda yeni iş imkanları kapsamında yerel halkın değerlendirilmesi gerektiği düşünce görülmüştür.

Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler:

- “Çevre bilincinin iyi anlaşılması ve kullanmış olduğumuz kaynaklarının sınırsız olmadığını farkına varmaktır. Bu anlamda geri dönüşümün önemi, enerji ihtiyacının doğaya

zarar vermeyecek teknolojilerden faydalanılmalı ve doğanın dengesini bozucu maden arama faaliyetlerinden vazgeçilmeli (A1).”

- “Öyle bir toplum haline geldik ki kullan at, pratik çözümler üretmeye odaklanmışız. Bunu Yaparken de bilinçli bir toplum değiliz, atıklar için farklı toplama üniteleri yeterli olacak şekilde belli lokasyonlara koyulması gerekir. Bu konuda da tüm toplumun bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir (A2).”

- “Özellikle İlimizdeki sanayi tesislerinin atıklarının arıtılarak veya vahşi şekilde bu kaynaklara boşaltılması tüm bölgeyi olumsuz etkileyen büyük bir unsurdur. Bu nedenle bu tesislerin atıklarının arıtılarak sisteme verilmesi konusunda çok sıkı denetimler yapılmalıdır (A3).”

- “Ancak Banaz da su kaybı çok fazla, bilinçsiz bir tüketim bu bir de sondaj çalışmaları çok fazla herkes evinin bahçesine sondaj kurmaya başladı. Buda ne yapıyor yer altındaki suları çekiyor yani su kaynaklarının yerlerinde bir değişiklikler oluyor (A4).”

- “Sera gazı tüketimi azaltıcı faaliyetler, doğada çözünen kimyasal kullanımı, geri dönüşüm konularına dikkat edilmeli (A5).”

- “Hava sporları yapılacak bölgede doğal olarak bu bölgede ki işletmelerin bir gelir beklentisi olacaktır. Bu beklenti ne ölçüde büyük oranda karşılanırsa hem sürdürülebilirlik hem de büyüme ve gelişme o denli fazla olacaktır (A1).”

- “Tabi ki bu sayılanlar yapılmalı ancak bence bunun yanında özellikle bu anlamda fiyat istikrarının da olması önemli. Zira bu anlamda dile getirilen şikâyetlerin en yoğunu tanınma, gelişme, büyümeyle gelen fiyat artışı (A1). Onları para kazanma kaynağı olarak görmekten vazgeçilmesi lazım. Sürdürülebilirlik sağlanırsa o zaman biz para kazanabiliriz. Bu köylüye anlatılmalı, çevremizdeki insanlara anlatılmalı (A4).”

- “Zaten hava sporları yapılan yerler bir anda ilgi odağı haline geliyor. Çünkü toplumun büyük bir kesimi kendisi ilgilenmese de büyük bir heyecanla takip ediyor, gün geçtikçe hava sporlarına olan ilgi daha da katlanarak artıyor, bu sebepten hava sporları yapılan yerlerde o bölgenin geleneksel mutfağından tutun el sanatlarına kadar o bölge de yetişen veya üretilen her şey kıymet kazanıyor. İşte tam burada olması gereken bu faaliyetleri yöneten kişilere düşen görev buradaki halkı bilinçlendirmek, kurslar açması, eğitici ve öğretici broşürler bastırıp dağıtması, velhasıl gelen misafirlerin en iyi şekilde ağırlanmasının ne kadar önem arz ettiğini bölge insanına ifade etmesi gerekir (A2). Fiyatlar uygun olmalı (A5).”

- “İstihdam yerel halktan sağlanmalı, yerel ürünler için reklam yapılmalı (A5).”

- “Kesinlikle olumlu olacağı kanaatindeyim. Hatta ben ce bu o bölge için başka kültürleri tanıma noktasında çok iyi bir fırsat olabilir (A1). Elbette Uşak için olumlu bir katkıya

sebepler olur. Çünkü bölge insanın bakış açısı bir anda değişecek, ürettiği, yetiştirdiği her şey kıymet bulacak ekonomik açıdan rahatlayacak, diğer taraftan bölgeye gelen insanlarla bir kaynaşma olacak, bunun neticesinde çocuklarına yabancı dil öğrenmesi konusunda baskı oluşturacak çünkü yabancı dil bilmemenin zorluklarını bire bir yaşayacak ve çevresine hatta kendileri bile öğrenmek için çabalayacaklardır (A2). Ben herhangi bir bozulmanın yaşanacağını düşünmüyorum. İlimiz semalarında hava sporlarının yapılması ilimize bir renk ve vizyon katacaktır (A3). Olumlu bir katkısı olabileceğini düşünüyorum. Uşak destinasyonu için söylüyoruz bunu. Kültürel anlamda faydaları olacaktır (A4). Olumlu bir katkısı olur (A5).”

3.6.2.4.3. Destinasyon Yönetimi ve Planlamaya İlişkin Bulgular

Uşak destinasyonundaki turizm faaliyetleri ve turizm faaliyetlerinin gelişiminin sağlanabilmesi için bir yönetim modeli oluşturulmalıdır ya da hâlihazırdaki yönetim modelinin işlevselliği ile ilgili görüşler ortaya konarak destinasyonun turizm açısından hem gelişimi hem de sürdürülebilirliğini sağlayacak bir yönetim modelinin pazarlama çabalarına katkı da bulunması sağlanmalıdır. “Uşakta yapılacak turizm faaliyetleri özellikle hava sporları ile ilgili turistik etkinliklerde yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetim birimlerinin dahil olacağı bir yönetim modeli uygulanmalı mıdır? Bu yönetim modelinde ne gibi kararlar ortak alınmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşler aracılığı ile söz konusu bu önemin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Katılımcıların tamamı destinasyon yönetim modelinin oluşturulmasına katılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların görüşleri;

- “Uşak'ta yapılacak bu faaliyetlerde bahsi geçen yerel yönetim birimlerinin dahil olacağı bir yönetim modeli kesinlikle uygulanmalıdır. Krizler, sürdürülebilirlik, doğal ve kültürel mirasın korunması, taşıma kapasitesinin belirlenmesi, gerekirse ziyaretçi yasağı konulması, çevresel, kültürel, ekonomik etkilerin sürekli araştırılması bozulmalar halinde yaptırımlar uygulanması gibi kararların alınmasında karar mekanizmasının etkili çoğunluğunun yerel birimlerde olmalıdır. Zira esasen bölge onların bölgesidir ve o bölge için ne yapılması gerektiği veya yapılmaması gerektiğini yerel birimler daha iyi bilecektir. Ayrıca bu kararlar alınırken bu yerel birimler yer almazsa bu projenin devamı noktasında büyük sorunlar çıkabileceğini düşünüyorum. Yerel birimleri ilgilendiren bu kadar önemli bir konuda karar mekanizmasında yer almamak yapılacak projenin sahiplenilmesini önleyecektir (A1).”

- “Uşak'ta yapılacak hava sporları ile ilgili turizm faaliyetlerinde yerel yönetim ve yerel işletmelerin bir araya gelerek veyahut sanayi ve işadamları derneklerinin oluşturacakları

iyi bir yönetim modeli oluşturulabilir. Bu oluşumun içerisinde başta Valilik, Belediye, İl Turizm Müdürlüğü, Jandarma, Ticaret ve sanayi odası başkanlığı, seyahat acentaları ve otel işletmecileri olması gerekmektedir. Böyle bir oluşumda olası krizler sürdürülebilirlik ve doğal mirasın korunması hususunda sıkıntılar yaşanmayacaktır. Bu yönetim modelinin içinde bulunan işadamları, otel işletmecileri yatırım açısından gerekli önlemleri alacaklardır; artık Uşak kabuğuna sığmayacak (A2).”

- *“Uşak bölgesi tarihi ve jeolojik zenginlikleri ile muhteşem donelere sahip olmasına rağmen sürdürülebilir bir modelleme yapılamadığından ne yazık ki turist çeken bir bölge değildir. Son yıllarda her ne kadar turizm odaklı bazı faaliyetler yapılmaya çalışılsa da ne yazık ki tam anlamı ile başarılı olunamıyor. Bunun nedeni kamu ve sivil otoritenin tam anlamı ile sahip çıkamamasından ve kaynakların yerinde kullanılamamasından kaynaklı sorunlar. Modelleme çalışması genel anlamda ana saç ayaklarının belirlenmesinden sonra destinasyonların önceliğinin belirlenerek her yere dağıtılmasından ziyade bir veya iki destinasyonun belirlenerek tüm kaynakların bu yönde kullanılması gerektiğini düşünüyorum (A3).”*

- *“Şimdi bir yönetim modeli çok önemli, şimdi şöyle söyleyeyim büyük şehirlerde artık belediyeler ve valilikler her türlü imkana sahip diğer illerde de özel idare bütün yetkileri eline aldı. Bu destinasyonu ya da yönetim modelini onlar oluşturabilirler. Çok zor bir şeyde değil, sadece kurumlar arasındaki organizasyonu sağlasınlar yeter. Bir organizasyon yapalım kültür ve doğa ya sahip çıkacak birimler bir araya getirilmeli zaten belediyenin araçları var kaynakları var. O zaman ne yapılır gidilir görülür yerinde tespit edilir, ondan sonra arkeologlar çağırılır tarihçiler çağırılır ne gerekiyorsa yapılır. Bu yönetim sistemi ile biz bir şey yapamıyoruz onu söyleyeyim (A4).”*

- *“Bir yönetim modeli uygulanmalıdır. Doğal ve kültürel mirasın korunması, bozulmalar halinde yaptırımlar uygulanması ortak alınmalıdır (A5).”*

Katılımcılara göre kesinlikle bir yönetim modeli uygulanmalıdır. Özellikle hali hazırdaki yönetsel uygulamalarda sorun yaşanmaktadır. Bürokratik işlemlerde ya da gönüllülük açısından yaklaşıldığında destinasyona karşı sahiplik duygusunun tam olarak gelişmediği bu sebeple aksaklıklar yaşandığı düşünülmektedir. Doğal güzelliklerin ve kültürel mirasın korunması, krizler (ekonomik, politik vb.) yaşandığında nelerin uygulanması gerektiğinin, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için bütün paydaşların bir arada olmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yeni doğal oluşumlar ya da kültürel kalıntılar bulunduğu hızlı bir şekilde müdahale edilebilmesi için birimler arasında işbirliğini sağlayacak bir yapının oluşturulması gerekliliği görülmektedir. Sürekli bir biçimde araştırmalar ya da denetimlerin

yapılıp bu doğrultuda yaptırım uygulayabilecek yönetim yapısının oluşturulması düşüncesi katılımcıların görüşleri arasında yer almaktadır.

3.6.3. Hava Sporları Bağlamında Turist Beklentileri

Sürdürülebilir bir destinasyon geliştirmede turistler tartışılmaz bir şekilde etkin rol oynamaktadır. Bu sebeple sürdürülebilir bir destinasyon geliştirmede turistlerin beklentilerinin anlaşılmasına ve herhangi bir destinasyonda uygulanarak ilgili beklentilerin ortaya konmasına yardımcı olabilecek bir ölçek gerekmektedir. Hava spor turistlerinin sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerini ortaya koyabilecek bir ölçeğin geliştirilmesi sürdürülebilir destinasyon geliştirmede ve pazarlama çabalarında kullanışlı bir araç olacaktır. Bu bağlamda, hava sporu turistleri ile nicel araştırma yöntemleri desenlenerek araştırmanın genel çerçevesi oluşturulmaktadır.

3.6.3.1. Hava Sporları Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Turistlerin Beklentilerine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması

Araştırmanın yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi ve elde edilen bilgilerin yansıtılması amaçlanmaktadır.

3.6.3.1.1. Araştırmanın Yöntemi

Hava sporları ile ilgilenen turistler, bu turizm faaliyetlerini gerçekleştirirken çeşitli beklenti, ihtiyaç ve isteklerde bulunmaktadır. Sürdürülebilir destinasyon oluşturma ve pazarlama çabaları yürütülürken söz konusu olan turistlerin beklentilerini ortaya koymak önemlidir. Özellikle sürdürülebilir bir destinasyon yapısını oluşturan çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan beklentilerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Böylece turistik ürünler oluşturulurken tespit edilen beklentilere dikkat edilerek turistlerin memnuniyetini arttırmaya ve sürekliliğini sağlamaya çalışmalıdır. Buradan hareketle memnuniyeti artırma ve sürekliliği sağlamaya yardımcı olacak bir ölçek geliştirilmesi, geçerliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Araştırma problemini oluşturan amacı test edebilmek amacıyla geliştirilen hipotezler;

- H_0 = Hava spor turistlerinin ekonomik beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.
- H_0 = Hava spor turistlerinin sosyo-kültürel beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.
- H_0 = Hava spor turistlerinin çevresel beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.

- H_0 = Hava sporları turizmi aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon oluşturmada turistlerin beklentilerine yönelik ölçek geliştirilmesi mümkün değildir.

Araştırmanın evrenini hava sporları ile ilgilenen ve bu bağlamda turizm faaliyetlerine katılan turistler oluşturmaktadır. Farklı hava sporları ile ilgilenen ya da deneyim yaşayan hava sporu turistlerine onların deneyimleri, sürdürülebilir destinasyondan, pazarlama faaliyetleri esnasındaki beklentilerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini tespit edebilmek amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi uygulanarak örneklem oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle farklı hava sporu ile ilgilenen turistlere ulaşabilmek için bu örneklem stratejisi seçilmiştir. Ancak ilgili hava sporu turistlerinin toplamdaki sayısının bilinmemesi nedeniyle veri setini oluşturabilmek amacıyla kartopu örneklem stratejisi aracılığıyla gerekli örneklem sayısına ulaşılmıştır. Araştırmanın bu boyutunda iki farklı örnekleme stratejisinden faydalanılmıştır. Örneklem hacmi belirlenirken açıcı faktör analizi kullanılacak olması ve ölçeğin geliştiriliyor olması nedeniyle her bir gözlenen değişken için 10 katılımcıdan veri elde edilmesi (Güngör, 2016:106) hedeflenmiştir. Bu doğrultuda 33 farklı gözlenen değişken için 333 hava sporu turistinden veri elde edilerek veri seti oluşturulmuştur. Her bir katılımcı ile ortalama görüşme süresi 2 dakika 55 saniye sürmüştür.

3.6.3.1.2. Veri Toplama Aracı

Hava sporları turizm faaliyetleri aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon geliştirmede hava sporu turistlerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan beklentilerini belirleyebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi planlanmaktadır. Çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntemleri aracılığı ile desenlenmiştir. Bu bağlamda çalışma iki aşamadan oluşmaktadır.

İlk aşamada, araştırma konusu ile ilgili doküman incelemesi yapılarak sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları dikkate alınmıştır. Adı geçen bu boyutlar aracılığı ile otuz üç önerme/gözlenen değişken oluşturulmuştur. Oluşturulan bu önermeler, çalışma konusu ile ilgili uzman dört akademisyenin ilgisine sunulmuş ve getirdikleri öneriler doğrultusunda revize edilerek anket formu oluşturulmuştur. Elli katılımcı ile pilot çalışma yapılarak, anket formunun anlaşılabilirliği ve amaca uygunluğu test edilmiştir.

Anket formu araştırmanın ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Anket formunda çalışma konusu ile ilgili otuz üç önerme/gözlenen değişken yer almaktadır. Yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği, amaca uygunluğu vb. test etmek amacıyla saha çalışması yapılmıştır. Anket saha çalışması 27/03/2017- 23/07/2017 tarihleri arasında çevrim içi anket aracılığı ile 333 katılımcıya ulaşarak veri seti oluşturulmuştur.

Anket formunda 1-9 arasındaki önermeler (9 madde) sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin ekonomik, 10-19 arasındaki önermeler (10 madde) sosyo-kültürel, 20-33 arasındaki önermeler (14 madde) çevresel açıdan hava sporu turistlerinin beklentilerini temsil eden önermelerdir. Anket formunun ikinci aşamasında hava sporu turistlerinin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, gelir durumu, eğitim seviyesi, yaşanılan bölge, meslek vb.) tespit etmek amacıyla kullanılacak on bir soru bulunmaktadır.

3.6.3.1.3. Verilerin Analizi

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede hava sporu turistlerinin beklentilerini belirleyebilmek amacıyla geliştirilmesi planlanan ölçeğe ilişkin iki aşamalı inceleme yapılmıştır. Birinci aşamada açıklayıcı faktör analizi, ikinci aşamada ise doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede hava sporu turistlerinin beklentilerini belirlenmesini sağlamak amacıyla geliştirilmesi planlanan ölçeğin, geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlayacak istatistiki incelemeler yapılmıştır. Veri seti, 333 katılımcının (hava sporu turistleri) konuya ilişkin beklentilerini temsil eden değerlerden oluşmuştur. Öncelikli olarak veri setini oluşturan değerlerde oluşmuş olabilecek çeşitli hataların kontrolünü sağlamak amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Hataları ve neden kaynaklandığı ilgili ölçek formundan tespit edilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Veri setindeki anormalliklerin düzenlenmesi akabinde veri setinin yapı geçerliliğini ve güvenilirliğini tespit edebilmek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha ($0,70 < \alpha < 1$) değeri 0,91 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma konusuyla ilgili önermelerin hangi boyutları temsil ettiğini tespit edebilmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan faktör analizinde temel bileşenler analizi çıkartma yöntemi, Varimax ise döndürme yöntemi olarak kullanılmıştır. İlgili önermelerin faktör analizine uygunluğunu tespit edebilmek amacıyla KMO ve Bartlett (KMO: ,682; Bartlett's Test of Sphericity: Approx. Chi-Square 9892,036; Sig.: ,000) testleri yapılmış ve yapı geçerliliğinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Döndürmeye tabi tutulmuş faktör matrisi (rotated component matrix)'nde bazı sorularda birbirine çok yakın faktör yüklerinin ya da 0,40 değerinden düşük faktör yüklerine sahip değişkenlerin olduğu tespit edilmiştir. 0,30 ya da daha düşük faktör yükü, faktör yüklerini kesmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak birçok araştırmacı faktör yükü analizi çalışmalarında daha yüksek olan 0,40 faktör yükünü kesmek için kullanmaktadır (Lester vd., 2014:67). Bu bağlamda Döndürülmüş Yüklemler Matrisi (rotated component matrix) yeniden incelenmiş ve analizden çıkarılacak önerme ile karşılaşılmamıştır.

3.6.3.1.4. Bulgular ve Yorum

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede hava sporu turistlerinin beklentilerini incelemeyi sağlayacak ölçeğin geliştirilmesi amacıyla; açıklayıcı faktör analizine ve doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgular iki aşamada incelenmektedir.

3.6.3.1.4.1. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede hava sporu turistlerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan beklentilerinin belirlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 333 katılımcının görüşleri yansıtılmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenebilmesi amacıyla frekans (f) ve yüzde (%) analizi yapılmıştır. Tablo 3.9’da katılımcı hava sporu turistlerine ilişkin demografik özellikler gösterilmektedir.

Tablo 3.9 Hava Spor Turistleri Açısından Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Analizi

Değişkenler	Gruplar	f	%	\bar{X}
Cinsiyet	Erkek	262	79,9	1,80
	Kadın	66	20,1	
Yaş	20 Yaş ve Altı	3	,9	2,62
	21-30 Yaş	158	47,4	
	31-40 Yaş	138	41,4	
	41-50 Yaş	29	8,7	
	51 Yaş ve Üstü	5	1,5	
İkamet Edilen Bölge	Adana	2	,6	-
	Bursa	2	,6	
	Çanakkale	5	1,5	
	Diyarbakır	8	2,4	
	Eskişehir	16	4,8	
	İstanbul	113	33,9	
	İzmir	14	4,2	
	Muğla	21	6,3	
	Nevşehir	3	,9	
	Sakarya	5	1,5	
	Samsun	9	2,7	
	Ankara	66	19,8	
	Uşak	8	2,4	
	Antalya	61	18,3	
Ekonomik Durum	Kötü	-	-	2,89
	Orta	75	22,5	
	İyi	219	65,8	
	Çok İyi	39	11,7	
Eğitim	Okur-Yazar	-	-	5,22
	İlköğretim	-	-	
	Lise	-	-	
	Ön lisans	27	8,1	
	Lisans	235	70,6	
	Yüksek Lisans	43	12,9	
	Doktora	28	8,4	
İlgi Duyulan Hava Sporları	Yamaç Paraşütü	274	60,6	-
	Paraşütle Atlama	44	9,7	

	Sıcak Hava Balonu	73	16,1	
	Yelken Kanat	53	11,7	
	Deniz Paraşütü	8	1,7	
Konaklama Yapılan İşletme Türü	Konaklamasız	16	4,8	2,58
	Otel	252	75,7	
	Pansiyon	21	6,3	
	Apart	12	3,6	
	Bungalov	7	2,1	
	Çadır	25	7,5	
Konaklama Süresi	Günübirlik	12	3,6	2,61
	1 -3 Gün	158	47,4	
	4--6 Gün	120	36,0	
	7-9 Gün	36	10,8	
	10-12 Gün	5	1,5	
	13 Gün ve Daha fazlası	2	,6	
Eşlik Edilme Durumu	Aile Bireyleri	70	21,0	1,80
	Arkadaşlar	258	77,5	
	İş Arkadaşları	5	1,5	
1 Yıl İçinde İkamet Edilen Yerden Ayrılma Sıklığı	2 ve daha az	157	47,1	1,67
	3-5 defa	139	41,7	
	6-8 defa	22	6,6	
	9-11 defa	4	1,2	
	15 ve daha fazla	5	1,5	
Hava Sporu Gerçekleştirmenin Tercih Edildiği Aylar	Ocak	14	1,0	-
	Şubat	22	1,7	
	Mart	25	1,9	
	Nisan	70	5,4	
	Mayıs	151	11,7	
	Haziran	192	14,8	
	Temmuz	230	17,8	
	Ağustos	246	19,0	
	Eylül	188	14,5	
	Ekim	115	8,9	
	Kasım	26	2,0	
	Aralık	10	0,7	
	Özellikle Bir Ay Tercihi Olmayanlar	66	5,1	

Tablo 3.9'a göre sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve pazarlama çabalarında hava sporu turistlerinin beklentilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmaya 262 erkek, 66 kadın katılmaktadır. Katılımcılar, ağırlıklı olarak 21-30 yaş (%=47,4), 31-40 yaş (%=41,4) aralığındadır. Bununla beraber katılımcıların ikamet ettikleri bölgelere bakıldığında ilk sırada İstanbul (%=33,9) yer almaktadır. Ankara (%=19,8), Antalya (%=18,3), Muğla (%=6,3) ve Eskişehir (%=4,8) ise takip eden şehirler olarak görülmektedir. Katılımcıların ekonomik durumuna bakıldığında genellikle iyi seviyede ekonomik duruma sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu lisans (%=37,6) mezunu iken yüksek lisans (%=22,9) ve doktora (%=22,5) seviyesinde eğitim derecesine sahiptir.

Hava sporunun gerçekleştirilmenin tercih edildiği aylar ve ilgi duyulan hava sporu türü sorularında, katılımcılara birden fazla seçeneği işaretleme hakkı verildiği için Tablo 3.9'da ortalama ve standart sapma değerler gösterilmemektedir. Bahsi geçen konularla ilgili frekans

sıklıkları ve değerleri incelendiğinde; yamaç paraşütü yapabilmek için turizm faaliyeti gerçekleştiren (%=60,6) katılımcıların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bununla beraber hava sporu gerçekleştirmek için özellikle tercih edilen aylarında sırasıyla Ağustos (%=19,0), Temmuz (%=17,8), Haziran (%=14,8), Eylül (%=14,5), Mayıs (%=11,7), Ekim (%=8,9) olduğu görülmektedir. Aynı zamanda özellikle bir ay tercih etmediğini belirten katılımcı sayısı da (%=5,1) önemli bir orandadır.

Tablo 3.9'a göre katılımcı hava spor turistlerinin, turizm faaliyetlerini gerçekleştirirken ağırlıklı olarak otelde (%=75,7) konakladıklarını ve konaklama sürelerinin 1-3 Gün (%=47,4) arasında olduğu görülmektedir. Bu turizm faaliyetlerine arkadaşları (%=77,5) ile birlikte ve bir yılda ikiden az sefer (%=47,1) katıldıkları görülmektedir.

Hava sporu turistlerinin sürdürülebilir bir destinasyondan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan beklentilerini belirlemek amacıyla oluşturulan ifadelerin genel olarak faktör analizine uygunluğunu ölçmek amacıyla KMO analizi yapılmıştır. Sürdürülebilir destinasyon geliştirmenin boyutlarının incelendiği açıklayıcı faktör analizine ilişkin olarak 4 faktör yapısının olduğu görülmektedir.

Tablo 3.10 Hava Spor Turistlerinin Sürdürülebilir Destinasyondan Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevresel Beklentilerine Yönelik Faktör Analizi
Döndürülmüş Yüklemler Matrisi ve Ortak Varyans

(Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi. Döndürme Yöntemi: Varimax)

Faktör İsmi	İfadeler	Faktör Yüğü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Faktörün Güvenirliğı (0.70<a)
Ekonomik Beklenti Önergeleri	Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel ürünlerden satın alırım.	,786	17,873	,874
	Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgeden hediyelik eşya satın alırım	,748		
	Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel işletmelerden alışveriş yapmaya önem veririm	,725		
	Destinasyona aşırı turist gelmesi durumunda yasak konarak bölgeye turist kabul edilmemelidir.	,657		
	Destinasyona aşırı turist gelişi engellenmelidir.	,649		
	Destinasyonda yerel halk ile iletişime geçebildiğim ortamların olmasını beklerim.	,640		
	Destinasyonla ilgili yerel halkın memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.	,624		
	Yerel halkın gündelik hayatına müdahale ettiğimi düşünmek beni rahatsız eder.	,582		
	Turizm faaliyetlerinin yerel halka sosyal açıdan fayda sağladığını görmek isterim.	,580		
	Destinasyonla ilgili yerel halkın endişeleri dikkate alınmalıdır.	,528		
	Turizmden elde edilen gelirin, yerel halka eşit bir şekilde dağıldığını görmek isterim.	,515		
	Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.	,508		

	Turistik işletmelerde azınlık (ırk, cinsiyet, engellilik) grubunda çalıştırıldığını görmek isterim.	,490				
	Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin endişeleri dikkate alınmalıdır.	,412				
Çevresel Beklenti Önergeleri 1	Destinasyondaki hayvan türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.	,731	15,826	,873		
	Turistik işletmelerde çalışan personel nitelikli olmalıdır.	,673				
	Konaklama işletmelerinde su kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.	,653				
	Destinasyondaki bitki türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.	,596				
	Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen çevresel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.	,578				
	Küresel iklim değişikliklerine karşı önlemler alınmış olmalıdır.	,560				
	Destinasyonda petrol, kömür vb. yakıtlar yerine güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır	,555				
	Konaklama işletmelerinde enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.	,555				
	İşletmeler için benim memnuniyetim önemli olmalıdır.	,466				
	Destinasyonun sahip olduğu kültürel miras korunuyor olmalıdır.	,813			11,321	,805
	Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen kültürel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.	,676				
Destinasyonla ilgili ihtiyaç duyabileceğim her türlü bilgiye önceden ulaşabilmek önemlidir.	,643					
Doğal güzellikleri koruyucu önlemler alınmış olmalıdır.	,587					
Satın alacağım ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarının görünebilir olması önemlidir.	,568					
Çevresel Beklenti Önergeleri 2	Destinasyondaki sıvı atıkları azaltıcı önemlerin alınması önemlidir.	,809	11,211	,786		
	Destinasyonun sera gazından etkilenme oranının azaltılmasına ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.	,772				
	Destinasyondaki katı atıkları azaltıcı önemlerin alınması önemlidir.	,707				
	Destinasyona gelen turistler çevreye zarar vermemek için toplu taşıma araçlarını kullanmalıdır.	,678				
	Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen ekonomik bozulmalardan olumsuz etkilerim. (Turistten elde edilecek gelirin artırılması amacıyla turistin istismar edilmesi)	,427				
		Toplam	56,231			

KMO: ,682; Bartlett's Test of Sphericity: Approx. Chi-Square 9892,036; Sig.: ,000

Tablo 3.10'da dönüştürülmüş yüklemeler matrisi/faktör yükleri incelendiğinde hiçbir değer 0,50'den düşük olmadığı görülmektedir. Ekonomik beklentilere ilişkin faktör incelendiğinde değişkenlerin ekonomik göstergeleri yansıttığı belirlendiğinden faktör "Ekonomik Beklentiler" olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3.10'da dönüştürülmüş yüklemeler matrisi incelendiğinde hiçbir değer 0,50'den düşük olmadığı görülmektedir. Faktör incelendiğinde değişkenlerin ağırlıklı olarak sosyo-kültürel beklentileri yansıttığı görülmektedir.

Tablo 3.10’da dönüştürülmüş yüklemeler matrisi incelendiğinde hiçbir değerin 0,50’den düşük olmadığı görülmektedir. Çevresel değişkenleri gösteren faktör yapısı incelendiğinde çevreyle doğrudan ilişkili değişkenlerin irdelendiği belirlenmektedir. Bununla birlikte çevresel beklentiler boyutunun ikiye ayrıldığı ve doğayı doğrudan ilgilendiren kirlenmelerin farklı bir faktör oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Her bir faktör boyutunun güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu Tablo 3.10’da görülmektedir. Bununla beraber toplam faktör açıklayıcılığı ise kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının, doğrulayıcı faktör analizine göre sağlamlasının yapılabilmesi için Lisrel veri analiz programı kullanılmıştır.

3.6.3.1.4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum

Önsel bir bilgi aracılığı ile kurulan hipotetik modelin test edilmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kurulmaktadır (Güngör, 2016,108). Sürdürülebilir bir destinasyon ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel temalarını içeren üç temel boyuttan oluşmaktadır. Buna ilişkin olarak yerel halkın beklentilerini tespit edebilmek amacıyla konuyla ilgili edinilmiş bilgiler aracılığı ile oluşturulmuş modelin doğruluğunu tespit etmek için DFA kullanılmıştır.

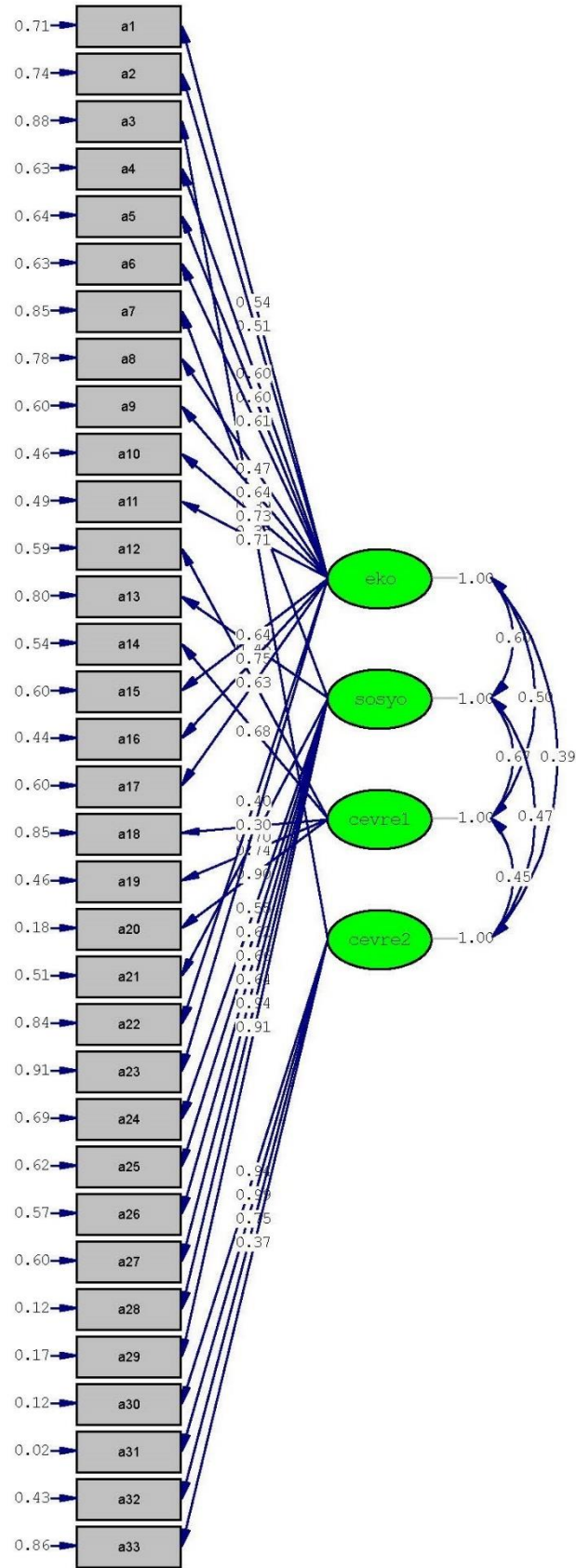
Sürdürülebilir destinasyon kavramının; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel alt boyutlarının hava sporu turistlerinin beklentilerini ortaya koyan faktörler arasında yeterli ilişki olup olmadığını ölçmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla modelin test edilmesi sağlanmıştır.

Tablo 3.11 Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Hava Spor Turistlerinin Beklentilerinin Alt Boyutlarını Temsil Eden Değişkenlerin/Maddelerin Dağılımı

Sürdürülebilir Destinasyondan Hava Spor Turistlerinin Beklentileri	Boyutlar	Değişkenler
	Ekonomik	<p>a5. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel ürünlerden satın alırım.</p> <p>a6. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgeden hediyelik eşya satın alırım</p> <p>a4. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel işletmelerden alışveriş yapmaya önem veririm</p> <p>a23. Destinasyona aşırı turist gelmesi durumunda yasak konarak bölgeye turist kabul edilmemelidir.</p> <p>a22. Destinasyona aşırı turist gelişi engellenmelidir.</p> <p>a11. Destinasyonda yerel halk ile iletişime geçebildiğim ortamların olmasını beklerim.</p> <p>a16. Destinasyonla ilgili yerel halkın memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>a17. Yerel halkın gündelik hayatına müdahale ettiğimi düşünmek beni rahatsız eder.</p> <p>a10. Turizm faaliyetlerinin yerel halka sosyal açıdan fayda sağladığını görmek isterim.</p> <p>a15. Destinasyonla ilgili yerel halkın endişeleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>a9. Turizmden elde edilen gelirin, yerel halka eşit bir şekilde dağıldığını görmek isterim.</p> <p>a2. Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>a8. Turistik işletmelerde azınlık (ırk, cinsiyet, engellilik) grubunda çalıştırıldığını görmek isterim.</p> <p>a1. Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin endişeleri dikkate alınmalıdır.</p>
Sosyo-Kültürel	<p>a25. Destinasyondaki hayvan türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.</p> <p>a7. Turistik işletmelerde çalışan personel nitelikli olmalıdır.</p> <p>a28. Konaklama işletmelerinde su kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.</p> <p>a24. Destinasyondaki bitki türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.</p> <p>a21. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen çevresel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.</p> <p>a26. Küresel iklim değişikliklerine karşı önlemler alınmış olmalıdır.</p> <p>a27. Destinasyonda petrol, kömür vb. yakıtlar yerine güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır</p> <p>a29. Konaklama işletmelerinde enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.</p> <p>a13. İşletmeler için benim memnuniyetim önemli olmalıdır.</p>	

Çevresel 1	a19. Destinasyonun sahip olduğu kültürel miras korunuyor olmalıdır.
	a18. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen kültürel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.
	a14. Destinasyonla ilgili ihtiyaç duyabileceğim her türlü bilgiye önceden ulaşabilmek önemlidir.
	a20. Doğal güzellikleri koruyucu önlemler alınmış olmalıdır.
	a12. Satın alacağım ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarının görünebilir olması önemlidir.
Çevresel 2	a31. Destinasyondaki sıvı atıkları azaltıcı önemlerin alınması önemlidir.
	a32. Destinasyonun sera gazından etkilenme oranının azaltılmasına ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.
	a30. Destinasyondaki katı atıkları azaltıcı önemlerin alınması önemlidir.
	a33. Destinasyona gelen turistler çevreye zarar vermemek için toplu taşıma araçlarını kullanmalıdır.
	a3. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen ekonomik bozulmalardan olumsuz etkilerim. (Turistten elde edilecek gelirin artırılması amacıyla turistin istismar edilmesi)

Tablo 3.11'e göre hava spor turistlerinin sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerini gösteren değişkenlerin açıklayıcı faktör analizine göre dağılımları yansıtılmaktadır. Buna göre ekonomik beklentiler, sosyo-kültürel beklentiler, çevresel boyuta ilişkin ilişkileri yansıtmaktadır.

Chi-Square=5659.09. df=489. P-value=0.00000. RMSR=0.178

Şekil 3.2 Modelin birinci düzey gösterimi

Bu dağılımdan yola çıkılarak doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve modelin birinci düzey gösterimi Şekil 3.2’de verilmiştir. Model incelendiğinde dört boyutlu bir dağılımın ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak modelin standartlaştırılmış yükler, t-değeri, R² ve ölçek uyum değerlerinin incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 3.12 Ölçüm Modeli Sonuçları

Faktör/Madde	Standartlaştırılmış Yükler	t-değeri	R ²
<i>Ekonomik</i>			
a5	0.37	11.45	0.36
a6	0.39	11.70	0.37
a4	0.45	11.65	0.37
a23	0.27	5.22	0.08
a22	0.32	7.24	0.16
a11	0.50	14.34	0.51
a16	0.36	15.35	0.56
a17	0.50	12.19	0.40
a10	0.46	14.96	0.54
a15	0.31	12.33	0.40
a9	0.50	12.39	0.40
a2	0.23	9.46	0.26
a8	0.27	8.65	0.22
a1	0.28	10.22	0.29
<i>Sosyo-Kültürel</i>			
a25	0.29	12.08	0.38
a7	0.21	7.17	0.15
a28	0.41	22.27	0.88
a24	0.23	10.60	0.31
a21	0.32	14.19	0.49
a26	0.35	13.11	0.43
a27	0.26	12.60	0.40
a29	0.41	21.25	0.83
a13	0.24	8.37	0.20
<i>Çevresel 1</i>			
a19	0.37	14.86	0.54
a18	0.22	6.91	0.15
a14	0.32	13.40	0.46
a20	0.42	19.92	0.82
a12	0.32	12.45	0.41
<i>Çevresel 2</i>			
a31	0.44	24.62	0.98
a32	0.38	15.97	0.57
a30	0.41	22.36	0.88
a33	0.28	6.94	0.14
a3	0.19	6.51	0.12

Tablo 3.12’deki standartlaştırılmış yükler her gözlenen değişken ile ilişkili olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonları göstermektedir (Çelik ve Yılmaz, 2016:119). Ekonomik gizil değişkenin ilk göstergesi olan “a 11, a 17, a 9 ” dikkate alındığında standart yüklerinin 0,50

olduğu görülmektedir. Ancak ekonomik faktöre ilişkin değişkenliğinde en çok “a 16” gözlenen değişkenin de olduğu görülmektedir, $R^2=0,56$.

Sosyo-ekonomik gizil değişkenin ilk göstergesi olan “a 28 ve a 29” dikkate alındığında standartlaştırılmış yükleri 0,41’dir. Sosyo-kültürel faktörüne ilişkin değişkenliğin en fazla “a 29” gözlenen değişkeninde olduğu görülmektedir, $R^2=0,83$.

Çevresel 1 gizil değişkenin ilk göstergesi olan “a 20” dikkate alındığında standartlaştırılmış yükü 0,42’dir. Aynı zamanda çevresel faktörüne ilişkin değişkenliğinde en çok “a 20” gözlenen değişkeninde olduğu görülmektedir, $R^2=0,82$.

Çevresel 2 gizil değişkenin ilk göstergesi olan “a 31” dikkate alındığında standartlaştırılmış yükü 0,44’tür. Aynı zamanda çevresel faktörüne ilişkin değişkenliğinde en çok “a 31” gözlenen değişkenin de olduğu görülmektedir, $R^2=0,98$. Ölçüm modeli uyum ölçülerinin değerlendirme kriterleri ve modelin uyum ölçüleri Tablo 3.13’te verilmiştir.

Tablo 3.13 Ölçüm Modeli Uyum Ölçekleri

Uyum ölçüsü	İyi Uyum	Kabul edilebilir	Değeri	Uyum
$\chi^2 / (sd=333)$	$0 \leq \chi^2 \leq 2sd$	$2sd \leq \chi^2 \leq 3sd$	6,42	Kötü Uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,13	Kötü Uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$	0,10	Kabul edilebilir
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,78	Kötü Uyum
NNFI	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$	0,77	Kötü Uyum
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,80	Kötü Uyum
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,67	Kötü Uyum
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,60	Kötü Uyum

Tablo 3.13’te verilen değerler, modelin doğrulayıcı faktör analizi sonucunu göstermektedir. Modelin uyum ölçekleri incelendiğinde Ki Kare (χ^2) ve RMSEA (Ortalama hata karekök yaklaşımı- Root mean-square error approximation) istatistikleri açısından %1 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Modelin uygunluğu ile ilgili olarak NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerine bakıldığında kötü uyum olduğu belirlenmektedir. Bu doğrultuda hava spor turistlerinin, sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlar altında toplanmadığı kabul edilmektedir. Bunun en önemli nedeni verilerin frekans dağılımlarındaki taban ve tavan etkisinin görülmesi olarak değerlendirilmektedir.

3.6.4. Yerel Halkın Beklentileri

Bu kısımda, yerel halk ile nicel araştırma yöntemleri desenlenerek araştırmanın genel çerçevesi oluşturulmaktadır. Yerel halkın beklentilerinin belirlenmesini sağlamak amacıyla kullanılacak bir ölçeğin varlığı destinasyonların sürdürülebilirlik bağlamında kendini geliştirilebilmesine yardımcı olacaktır. Ev sahibi toplulukların turistlere ve turizm faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz etkilere yaklaşımı destinasyonların başarısını etkilemektedir.

3.6.4.1. Hava Sporları Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Yerel Halkın Beklentilerine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması

Araştırmanın yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi ve elde edilen bilgilerin yansıtılması amaçlanmaktadır.

3.6.4.1.1. Araştırmanın Yöntemi

Hava sporları turizmi için sürdürülebilir destinasyon oluşturma ve pazarlama çabalarında çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan doğrudan etkilenen kesimlerden biri de yerel halkın kültürel yapısı, bölgenin çevresel unsurları ve bölge ekonomisidir. Hava sporları turizm faaliyetleri gerçekleştirilen destinasyondaki yerel halkın olumlu veya olumsuz etkilenmemesi mümkün değildir. Bu nedenle yerel halkın belirtilen açılardan beklentilerinin incelenmesi ve bu beklentilere uygun uygulamaların geliştirilmesi amacıyla bu incelemenin yapılması gerekmektedir. Yerel halkın yaşadığı ortam, doğal ve kültürel çevresi, sosyo-kültürel yapısının en az, ekonomik getirisinin en üst seviyede tutulması önemlidir. Bu bağlamda yerel halkın çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi, sürdürülebilir destinasyon oluşturma ve pazarlama faaliyetlerinin planlanmasında yardımcı olacak bir ölçek geliştirilmesi, geçerliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Araştırma problemini oluşturan amacı test edebilmek amacıyla geliştirilen hipotezler;

- H_0 = Yerel halkın ekonomik beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.
- H_0 = Yerel halkın turistlerinin sosyo-kültürel beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.
- H_0 = Yerel halkın çevresel beklentileri, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini oluşturan boyutlardan biri değildir.
- H_0 = Hava sporları turizmi aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon oluşturmada Yerel halkın beklentilerine yönelik ölçek geliştirilmesi mümkün değildir.

Araştırmanın evrenini, Uşak destinasyonunda yaşamlarını devam ettiren 276.769 birey (TUİK, 2015, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, erişim tarihi: 20.06.2016) oluşturmaktadır. Gözlemlenecek bireylerin örnekleme girme ya da girmeme şanslarının eşit olması (Aziz, 2011: 51), diğer bir ifadeyle evren içerisindeki bireylerin birbirinden bağımsız olarak örneklem içinde yer alma (Ural ve Kılıç, 2006: 38) imkanlarının olması nedeniyle basit tesadüfi örnekleme stratejisi uygulanmıştır. Alan yazına göre ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan her bir önerme için diğer ifadeyle gözlenen her değişken için 10 ile 30 arasında katılımcıya ulaşılması (Güngör, 2016:106) gerekmektedir. Adı geçen örnekleme stratejisi aracılığı ile 527 yerel halka ulaşılmış ve konu ile ilgili veri seti oluşturulmuştur. Bu bağlamda 38 önerme diğer ifadeyle gözlenen her bir değişken için 13,86 katına ulaşılarak veri toplanarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Her bir önermenin sürdürülebilir destinasyon oluşturmada neyi temsil ettiğini (ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel) tespit etmek amacıyla öncelikli olarak ***açıklayıcı faktör analizi*** yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktörlerin arasında yeterli düzeyde ilişki olup olmadığını incelemek (Erkorkmaz vd., 2013:211) için ***doğrulayıcı faktör analizi*** yapılmıştır.

Alan yazın ışığında hazırlanması planlanan anket formu aracılığı ile yüz yüze görüşmelerden elde edilecek verilerin analizinde sosyal bilimlerde veri analizi için kullanılan SPSS bilgisayar programı kullanılacaktır.

3.6.4.1.2. Veri Toplama Aracı

Hava sporları turizm faaliyetleri aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon geliştirmede yerel halkın ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan beklentilerini belirleyebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu bağlamda ***açıklayıcı faktör analizi*** ve ***doğrulayıcı faktör analizi*** ile ilgili aşamalı olarak veri seti oluşturulmuştur. Çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntemleri aracılığı ile desenlenmiştir. Bu bağlamda çalışma iki aşamadan oluşmaktadır.

İlk aşamada, araştırma konusu ile ilgili doküman incelemesi yapılarak sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları dikkate alınmıştır. Adı geçen bu boyutlar aracılığı ile kırk önerme oluşturulmuştur. Oluşturulan bu önermeler, çalışma konusu ile ilgili uzman beş akademisyenin ilgisine sunulmuş ve getirdikleri öneriler doğrultusunda revize edilerek anket formu oluşturulmuştur. Bu aşamada konuyla doğrudan bağlantılı olmadığı düşünülen iki önerme çıkarılmıştır. Otuz katılımcı ile pilot çalışma yapılarak, anket formunun anlaşılabilirliği ve amaca uygunluğu test edilmiştir.

Anket formu araştırmanın ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Anket formunda çalışma konusu ile ilgili otuz sekiz ifade yer almaktadır. Yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği, amaca uygunluğu vb. test etmek amacıyla araştırmacı tarafından seçilen bölgede/destinasyonda (Uşak Merkez ve İlçeler) saha çalışması yapılmıştır. Anket saha çalışması 27/03/2017- 17/07/2017 tarihleri arasında yerel halka yüz yüze anket uygulanması yöntemiyle yapılmıştır.

Anket formu iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada yerel halkın sürdürülebilir destinasyon geliştirme kapsamında hava sporu turizm faaliyetlerinden beklentilerini ortaya çıkarmak üzere planlanmış otuz sekiz ifadeden oluşmaktadır. 1-12' ye kadar olan ifadeler sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin ekonomik, 12-24' e kadar olan ifadeler sosyo-kültürel, 24-38'e kadar olan ifadeler çevresel açıdan yerel halkın beklentilerini temsil eden önermelerdir. Anket formunun ikinci aşamasında yerel halkın demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, gelir durumu, eğitim seviyesi, yaşanılan bölge, meslek) tespit etmek amacıyla kullanılacak altı soru bulunmaktadır.

3.6.4.1.3. Verilerin Analizi

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede yerel halkın beklentilerini belirleyebilmek amacıyla geliştirilmesi planlanan ölçeğe ilişkin iki aşamada inceleme yapılmıştır. Birinci aşamada *açıklayıcı faktör analizi*, ikinci aşamada ise *doğrulayıcı faktör analizi* uygulanmıştır.

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede yerel halkın beklentilerini belirlenmesini sağlamak amacıyla geliştirilmesi planlanan ölçeğin, geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlayacak istatistiksel incelemeler yapılmıştır. Veri seti, 527 katılımcının (yerel halk) konuya ilişkin beklentilerini temsil eden değerlerden oluşmuştur. Öncelikli olarak veri setini oluşturan değerlerde oluşmuş olabilecek çeşitli hataların kontrolünü sağlamak amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Hataları ve neden kaynaklandığı ilgili ölçek formundan tespit edilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Veri setindeki anormalliklerin düzenlenmesi akabinde veri setinin yapı geçerliliğini ve güvenilirliğini tespit edebilmek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha ($0,70 < \alpha < 1$) değeri 0,81 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma konusuyla ilgili önermelerin hangi boyutları temsil ettiğini tespit edebilmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan faktör analizinde temel bileşenler analizi çıkartma yöntemi, Varimax ise döndürme yöntemi olarak kullanılmıştır. İlgili önermelerin faktör analizine uygunluğunu tespit edebilmek amacıyla KMO ve Bartlett (KMO: 0,840; Bartlett's Test of Sphericity: Approx. Chi-Square: 3112,482; Sig.: ,000) testleri yapılmış ve yapı geçerliliğinin çok iyi olduğu tespit edilmiştir. Yapılan faktör analizinde öncelikli olarak her bir önermenin faktör analizine uygunluğu test etmek için anti-image korelasyon matrisi kontrol

edilmiş ve 0,50 değerinden düşük olan herhangi bir değişken ile karşılaşılmağı olması nedeniyle veri setinden bu aşamada hiçbir değişken çıkarılmamıştır (Altunışık vd., 2007:348).

Döndürmeye tabi tutulmuş faktör matrisi (rotated component matrix)'nde bazı sorularda birbirine çok yakın faktör yüklerinin ya da 0,50 değerinden düşük faktör yüklerine sahip değişkenlerin olduğu tespit edilmiştir. 0,30 ya da daha düşük faktör yükü, faktör yüklerini kesmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak birçok araştırmacı faktör yükü analizi çalışmalarında daha yüksek olan 0,40 faktör yükünü kesmek için kullanmaktadır (Lester vd., 2014:67). Döndürmeye tabi tutulmuş faktör matrisi (rotated component matrix)'nde bazı sorularda birbirine çok yakın faktör yüklerinin ya da 0,50 değerinden düşük faktör yüklerine sahip değişkenlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda hangi sorunun hangi faktör yükü ile ilgili olduğunun net bir şekilde ortaya konabilmesi için birleşik değişkenler ve düşük faktör yüküne sahip değişkenler sırayla analizden çıkarılmıştır. Her bir önermenin çıkarılması sonucunda Döndürülmüş Yüklemeler Matrisi (rotated component matrix) yeniden incelenerek, analizden çıkarılacak önerme kalmayınca kadar bu sürece devam edilmiştir. Bu işlem sonucunda on sekiz önerme analizden çıkarılmıştır. Toplamda 20 önerme ile faktör analizi test edilmiştir.

3.6.4.1.4. Bulgular ve Yorum

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede yerel halkın beklentilerini incelemeyi sağlayacak ölçeğin geliştirilmesi amacıyla; *açıklayıcı faktör analizine* ve *doğrulamalı faktör analizine* ilişkin bulgular iki aşamada incelenmektedir.

3.6.4.1.4.1. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede yerel halkın ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel beklentilerinin belirlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 527 katılımcının görüşleri yansıtılmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenebilmesi amacıyla frekans (f) ve yüzde (%) analizi yapılmıştır. Tablo 3.14'te katılımcı yerel halka ilişkin demografik özellikler gösterilmektedir.

Tablo 3.14 Yerel Halk Açısından Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Analizi

Değişkenler	Gruplar	f	%	\bar{X}
Cinsiyet	Erkek	367	71,0	1,29
	Kadın	150	29,0	
Yaş	20 Yaş ve Altı	63	12,0	2,56
	21-30 Yaş	193	36,9	
	31-40 Yaş	185	35,4	
	41-50 Yaş	72	13,8	
	51 Yaş ve Üstü	10	1,9	
İkamet Edilen Bölge	Merkez	369	71,2	1,58
	Banaz	81	15,6	
	Ulubey	23	4,4	
	Sivaslı	21	4,1	
	Eşme	9	1,7	
	Karahallı	15	2,9	
Ekonomik Durum	Kötü	54	11,0	2,12
	Orta	333	67,5	
	İyi	96	19,5	
	Çok İyi	10	2,0	
Eğitim	Okur-Yazar	1	,2	3,38
	İlköğretim	120	22,9	
	Lise	197	37,6	
	Ön lisans	118	22,5	
	Lisans	58	11,1	
	Yüksek Lisans	29	5,5	
	Doktora	1	,2	

Tablo 3.14'e göre sürdürülebilir destinasyon geliştirme ve pazarlama çabalarında yerel halkın beklentilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmaya 367 erkek, 150 kadın katılmıştır. Katılımcılar, ağırlıklı olarak 21-30 Yaş (%=36,9), 31-40 Yaş (%=35,4) aralığında ve Uşak ili merkezinde (%=71,2) yaşamaktadır. Katılımcıların ekonomik durumuna bakıldığında genellikle orta seviyede ekonomik duruma sahip olduklarını görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu lise (\bar{X} =37,6) mezunu iken ilköğretim (%=22,9) ve ön lisans (%=22,5) seviyesinde eğitim derecesine sahiptir.

Yerel halkın sürdürülebilir destinasyondan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan beklentilerini belirlemek amacıyla oluşturulan önermelerin genel olarak faktör analizine uygunluğunu ölçmek amacıyla KMO analizi yapılmıştır. Sürdürülebilir destinasyon geliştirmenin boyutlarının incelendiği açıklayıcı faktör analizine ilişkin olarak 3 faktör yapısının oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.15 Yerel Halkın Sürdürülebilir Destinasyondan Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevresel Beklentilerine Yönelik Faktör Analizi

Döndürülmüş Yüklemeler Matrisi ve Ortak Varyans

(Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi. Döndürme Yöntemi: Varimax)

Faktör İsmi	İfadeler	Faktör Yükü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Faktörün Güvenirliği (0.70<a)
Ekonomik Beklentİ Önermeleri	Uşak'ta satışı yapılacak turistik ürünlerin yerli üretim olmasına dikkat edilmelidir.	,702	17,485	0,72
	Yerel halk turizm faaliyetlerinden gelir sağlamalıdır.	,677		
	Uşak'a özgü ürünler teşvik edilmelidir.	,675		
	Uşak yerel yönetimi öncelikli olarak yerel işletmeleri desteklemelidir.	,634		
	Turistik işletmeler yerel halka iş imkanı sağlamalıdır.	,545		
	Turizmin, ekonomik katkısı ile ilgili değişiklikler sürekli kontrol edilmelidir.	,513		
Sosyo-Kültürel Beklentİ Önermeleri	Turistlerin, gelmeden önce bilgi sahibi olabilecekleri ağlar oluşturulmalıdır.	,785	17,209	0,82
	Somut olmayan kültürel mirası (şarkı, müzik, oyun, beceri, el sanatları vb.) korumak ve anmak amacıyla etkinlikler geliştirilmelidir.	,720		
	Yerel halkın, turizm faaliyetlerine ilişkin endişeleri dikkate alınmalıdır.	,700		
	Turistlerin, Uşak halkı hakkında fikir sahibi olması sağlanmalıdır.	,677		
	Çevresel riskler (doğaya verilen zararlar) sürekli kontrol edilerek önleyici önlemler alınmalıdır.	,675		
	Sosyal yapıyla ilgili olumlu ya da olumsuz değişiklikler sürekli kontrol edilmelidir.	,620		
	Turistler ile yerli halk kaynaştırılmalıdır.	,576		
Çevresel Beklentİ Önermeleri	Destinasyon, toplu taşımayı ve aktif taşımayı (yürüme, bisiklet vb.) içeren düşük etkili ulaşım yollarının kullanılmasını arttıran bir sisteme sahip olmalıdır.	,766	13,659	0,81
	Işık ve ses kirliliğini azaltmak amacıyla kuralların ve yönetmeliklerin olmalıdır.	,739		
	İşletmelerin hava sporları için kullanacakları araçların çevreye vereceği zararlara karşı önlemler alınmalıdır.	,726		
	Uşak'taki doğal güzelliklerin ve kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal düzenlemeler ve kurallar olmalıdır.	,696		
	Yiyecek-içecek işletmeleri, ürünlerinin fiyatlarını turistlerin görebileceği şekilde yerleştirilmelidir.	,642		
	Turistlerin davranışları için kültürel ve çevresel davranış ilkelerinin oluşturulmalıdır.	,631		
	Tatlı suyun işletmeler, yerel halk, turistler arasında adil kullanımının sağlanmalıdır.	,554		
	Toplam	48,353		

KMO: 0,840; Bartlett's Test of Sphericity: Approx. Chi-Square: 3112,482; Sig.: ,000

Tablo 3.15'te dönüştürülmüş yüklemeler matrisi/faktör yükleri incelendiğinde hiçbir değerin 0,50'den düşük olmadığı görülmektedir. Ekonomik beklentilere ilişkin faktör

incelendiğinde değişkenlerin ekonomik göstergeleri yansıttığı belirlendiğinden faktör “Ekonomik Beklentiler” olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3.15’e göre ikinci boyuttaki önermeler incelendiğinde değişkenlerin ağırlıklı olarak sosyo-kültürel beklentileri yansıttığı görülmektedir. Bu sebeple “Sosyo-Kültürel Beklentiler” olarak isimlendirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı bölgenin turistik bir bölgeden daha çok tarım ve sanayi alanında ilerleme göstermiş olması nedeniyle bazı çevresel değişkenlerin sosyo-kültürel beklenti olarak faktör yapısına karıştığı düşünülmektedir. Ancak çevresel değişkenler incelendiğinde sosyo-kültürel yapıyı doğrudan etkileyebileceği düşünüldüğünden adı geçen faktör yapısında değerlendirilmiştir.

Tablo 3.15’te dönüştürülmüş yüklemeler matrisi incelendiğinde hiçbir değerin 0,50’den düşük olmadığı görülmektedir. Çevresel değişkenleri gösteren üçüncü boyut incelendiğinde çevreyle doğrudan ilişkili değişkenlerle birlikte sosyo-kültürel özellikteki değişkenlerinde adı geçen faktör yapısında toplandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda üçüncü faktör “çevresel Beklentiler” olarak adlandırılmıştır.

Sürdürülebilirliğin boyutlarına ilişkin yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen 3 faktör boyutunun yapı geçerliliğini, içsel tutarlılığını, hesaplayabilmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Sürdürülebilirliğin boyutlarının güvenilirlik değerlerine bakıldığında ekonomik boyutun $\alpha=0,72$ olması ilgili veri setinin güvenilir (Ural ve Kılıç, 2006: 290) olduğunu göstermektedir. Sosyo-kültürel boyutun $\alpha=0,82$ ve çevresel boyutun $\alpha= 0,81$ olması ise ilgili veri setlerinin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle bu faktör analizi yapısını oluşturan bütün boyutlarda iç tutarlılığın var olduğu görülmektedir.

Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının, doğrulayıcı faktör analizine göre sağlamlasının yapılabilmesi için Lisrel veri analiz programı kullanılmıştır.

3.6.4.1.4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum

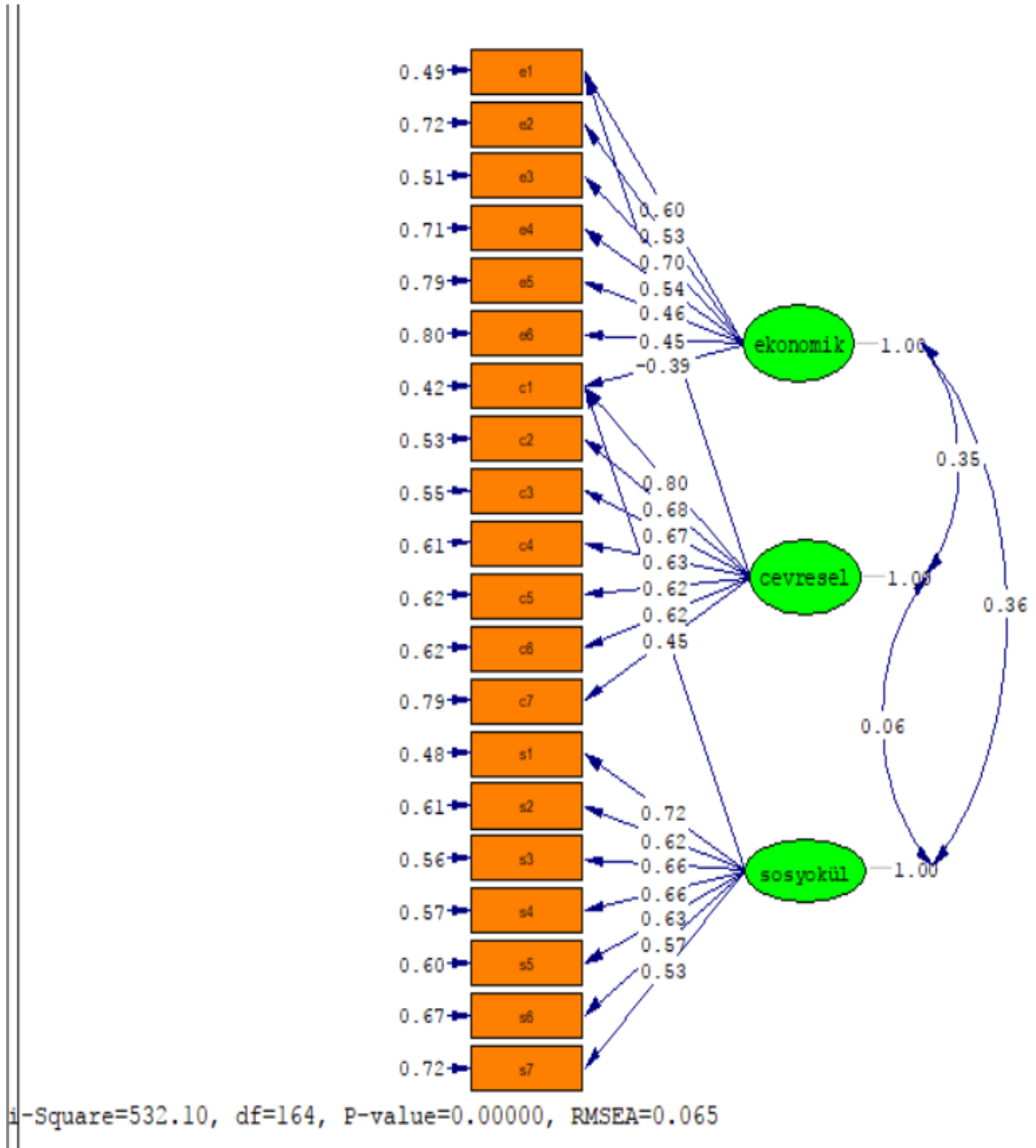
Önsel bir bilgi aracılığı ile kurulan hipotetik modelin test edilmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kurulmaktadır (Güngör, 2016: 108). Sürdürülebilir bir destinasyon ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel temalarını içeren üç temel boyuttan oluşmaktadır. Buna ilişkin olarak yerel halkın beklentilerini tespit edebilmek amacıyla konuyla ilgili edinilmiş bilgiler aracılığı ile oluşturulmuş modelin doğruluğunu tespit etmek için DFA kullanılmıştır.

Sürdürülebilir destinasyonun ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel alt boyutları ile yerel halkın beklentilerini ortaya koyan faktörler arasında yeterli ilişki olup olmadığını ölçmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla modelin test edilmesi sağlanmıştır.

Tablo 3.16 Sürdürülebilir Destinasyon Oluşturmada Yerel Halkın Beklentilerinin Alt Boyutlarını Temsil Eden Değişkenlerin/Maddelerin Dağılımı

	Boyutlar	Değişkenler
Sürdürülebilir Destinasyondan Yerel Halkın Beklentileri	Ekonomik (e)	e1. Uşak'ta satışı yapılacak turistik ürünlerin yerli üretim olmasına dikkat edilmelidir.
		e2. Yerel halk turizm faaliyetlerinden gelir sağlamalıdır.
		e3. Uşak'a özgü ürünler teşvik edilmelidir.
		e4. Uşak yerel yönetimi öncelikli olarak yerel işletmeleri desteklemelidir.
		e5. Turistik işletmeler yerel halka iş imkanı sağlamalıdır.
		e6. Turizmin, ekonomik katkısı ile ilgili değişiklikler sürekli kontrol edilmelidir.
	Sosyo-Kültürel (s)	s1. Turistlerin, gelmeden önce bilgi sahibi olabilecekleri ağlar oluşturulmalıdır.
		s2. Somut olmayan kültürel mirası (şarkı, müzik, oyun, beceri, el sanatları vb.) korumak ve anmak amacıyla etkinlikler geliştirilmelidir.
		s3. Yerel halkın, turizm faaliyetlerine ilişkin endişeleri dikkate alınmalıdır.
		s4. Turistlerin, Uşak halkı hakkında fikir sahibi olması sağlanmalıdır.
		s5. Çevresel riskler (doğaya verilen zararlar) sürekli kontrol edilerek önleyici önlemler alınmalıdır.
		s6. Sosyal yapıyla ilgili olumlu ya da olumsuz değişiklikler sürekli kontrol edilmelidir.
		s7. Turistler ile yerli halk kaynaştırılmalıdır.
	Çevresel (c)	c1. Destinasyon, toplu taşımayı ve aktif taşımayı (yürüme, bisiklet vb.) içeren düşük etkili ulaşım yollarının kullanılmasını arttıran bir sisteme sahip olmalıdır.
		c2. Işık ve ses kirliliğini azaltmak amacıyla kuralların ve yönetmeliklerin olmalıdır.
		c3. İşletmelerin hava sporları için kullanacakları araçların çevreye vereceği zararlara karşı önlemler alınmalıdır.
		c4. Uşak'taki doğal güzelliklerin ve kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal düzenlemeler ve kurallar olmalıdır.
		c5. Yiyecek-içecek işletmeleri, ürünlerinin fiyatlarını turistlerin görebileceği şekilde yerleştirilmelidir.
		c6. Turistlerin davranışları için kültürel ve çevresel davranış ilkelerinin oluşturulmalıdır.
		c7. Tatlı suyun işletmeler, yerel halk, turistler arasında adil kullanımının sağlanmalıdır.

Tablo 3.16'ya göre yerel halkın sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerini gösteren değişkenlerin açıklayıcı faktör analizine göre dağılımları yansıtılmaktadır. Bu dağılımdan yola çıkılarak Lisrel veri analizi programı kullanılmıştır.

Şekil 3.3 Modelin doğrulayıcı faktör analizi gösterimi

Doğrulayıcı faktör analizi ile faktör analizi sonuçlarının sağlanması yapılmış ve modelin birinci düzey gösterimi Şekil 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.17 Ölçüm Modeli Sonuçları

Faktör/Madde	Standartlaştırılmış Yükler	t-değeri	R ²
<i>Ekonomik</i>			
e1	0.60	12.05	0.51
e2	0.53	11.43	0.28
e3	0.70	15.93	0.49
e4	0.54	11.72	0.29
e5	0.46	9.84	0.21
e6	0.45	9.58	0.20
<i>Sosyo-Kültürel</i>			
s1	0.72	17.54	0.52
s2	0.62	14.61	0.39
s3	0.66	15.76	0.44
s4	0.66	15.60	0.43
s5	0.63	14.81	0.41
s6	0.57	13.13	0.32
s7	0.53	11.96	0.28
<i>Çevresel</i>			
c1	0.80	10.18	0.58
c2	0.68	16.54	0.47
c3	0.67	16.18	0.45
c4	0.63	14.79	0.39
c5	0.62	14.57	0.40
c6	0.62	14.51	0.33
c7	0.45	10.15	0.28

Tablo 3.17, standartlaştırılmış yüklerin her gözlenen değişken ile ilişkili olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonları göstermektedir (Çelik ve Yılmaz, 2016:119). Ekonomik gizil değişkenin ilk göstergesi olan “e1” dikkate alındığında korelasyon kat sayısı 0,60’dır. Aynı zamanda ekonomik faktörüne ilişkin değişkenliğin de en çok “e 1” gözlenen değişkeninde olduğu görülmektedir, $R^2=0,51$.

Sosyo-ekonomik gizil değişkenin ilk göstergesi olan “s 1” dikkate alındığında korelasyon kat sayısı 0,72’dir. Sosyo-kültürel faktörüne ilişkin değişkenliğin en fazla “s 1” gözlenen değişkeninde olduğu görülmektedir, $R^2=0,52$.

Çevresel gizil değişkenin ilk göstergesi olan “c 1” dikkate alındığında korelasyon kat sayısı 0,80’dir. Aynı zamanda çevresel faktörüne ilişkin değişkenliğin de en çok “c 1” gözlenen değişkeninde olduğu görülmektedir, $R^2=0,58$. Ölçüm modeli uyum ölçülerinin değerlendirme kriterleri ve modelin uyum ölçüleri Tablo 3.18’de verilmiştir.

Tablo 3.18 Ölçüm Modeli Uyum Ölçekleri

Uyum ölçüsü	İyi Uyum	Kabul edilebilir	Değeri	Uyum
$\chi^2 / (sd=527)$	$0 \leq \chi^2 \leq 2sd$	$2sd \leq \chi^2 \leq 3sd$	1,009	İyi Uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0.065	Kabul edilebilir
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$	0.063	Kabul edilebilir
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0.90	Kabul edilebilir
NNFI	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$	0.92	Kabul edilebilir
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0.93	Kabul edilebilir
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0.91	Kabul edilebilir
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0.88	Kabul edilebilir

Tablo 3.18’de verilen değerler, modelin doğrulayıcı faktör analizi sonucunu göstermektedir. Modelin uyum ölçekleri incelendiğinde Ki Kare (χ^2) ve RMSEA (Ortalama hata karekök yaklaşımı- Root mean-square error approximation) istatistikleri açısından %1 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Modelin uygunluğu ile ilgili olarak SRMR, AGFI, NFI, NNFI, CFI ve GFI değerlerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu belirlenmektedir. Bu doğrultuda yerel halkın, sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlar altında toplandığına ilişkin hipotez kabul edilmektedir.

Açıklayıcı faktör analizinden ve doğrulayıcı faktör analizinde işlemde çıkarılan önermeler Tablo 3.19’da gösterilmektedir.

Tablo 3.19 Açıklayıcı Faktör Analizinden Çıkarılan Önermeler

Boyutlar	Değişkenler
Ekonomik (e)	İşletmelerin, turizm faaliyetlerine ilişkin endişeleri dikkate alınmaktadır.
	Turistik işletmelerde çalışan personel sürekli mesleki eğitim almaktadır.
	Destinasyondaki (turistik bölge) bütün işletmeler (eğitim, uyumlulaştırma, istikrarlı tanıtım) yüksek kalitede hizmet vermeye ikna edilmesi gerekmektedir.
	Turizmden elde edilen gelir, yerel halka eşit bir şekilde dağılmaktadır.
Sosyo-Kültürel (s)	Turizm faaliyetleri, yerel halka sosyal açıdan fayda sağlamaktadır.
	Bu bölgede yaşayan biri olarak turizm faaliyetleri ile ilgili kararlarda görüş bildirmekteyim.
	Turizm, kültürel mirasın korunmasını sağlamaktadır.
	Uşak korunması gereken özel bir turistik bölgedir.
	Turizm, doğal güzelliklerin korunmasını sağlamaktadır.
	Bölgenin taşıyabileceğinden fazla turist gelirse, bölgeye ziyaretçi girişi yasaklanmalıdır. (Belirli süre içinde ziyaretçi alınmaması)
Bölgenin taşıyabileceğinden fazla turist gelirse, bölgeye ziyaretçi girişi kısıtlanmalıdır.	

Çevresel (c)	Turizm, bitki türlerinin varlıklarını olumsuz etkilemektedir.
	Turizm, hayvan türlerinin varlıklarını olumsuz etkilemektedir.
	Turistik faaliyet gerçekleştirilirken fosil yakıt (kömür, petrol vb.) kullanımının azaltılmasına yönelik önlemler alınmaktadır.
	Turistlerin, fosil yakıt tüketen araçlar yerine bisiklet, yürüyüş gibi alternatif ulaşım araçları kullanmaları sağlanmaktadır.
	Atık su arıtma tesisleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır.
	Katı atıkların azaltılmasına yönelik önlemler alınmaktadır.
	İşletmelerin ve turistlerin şişe su kullanımının azaltılmasına yönelik politika geliştirilmektedir.

Tablo 3.19 incelendiğinde ekonomik boyut altında değerlendirilen ve ağırlıklı olarak istihdamla ilişkilendirilen önermelerin açıklayıcı faktör analizi esnasında çıkarıldığı görülmektedir. Uşak destinasyonu açısından değerlendirildiğinde bu durumun en önemli nedeni yerel halkın turizm sektöründen ziyade endüstri alanlarında istihdam edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda söz konusu halk turizm sektöründeki istihdam konusunu dikkate almamış ve önemli bir değer olarak görmemiş olabilir.

Sosyo-kültürel boyut altında çıkarılan önermeler değerlendirildiğinde doğrudan turizmin değer katan unsurlarının yerel halk tarafından bilinip özümsemesi gereken ifadeler olduğu görülmektedir. Uşak destinasyonu her ne kadar turistik değerler açısından zengin bir yapıya sahip olsa da kayda değer, önemsenecek düzeyde, yerel halk üzerinde turizm bilinci geliştirecek bir geçmişe sahip değildir. Bu bağlamda yerel halk, turizmin sosyo-kültürel unsurlarını çeşitli açılardan gözden kaçırmış veya turizmin sürdürülebilirliği ile ilişkilendirememiş olabilir.

Çevresel boyut kapsamında çıkarılan önermelere dikkat edildiğinde ise ağırlıklı olarak yerel halkın halihazırda kullandığı çevreyle ilişkili temalar olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle Uşak destinasyonunda yerel halk tarafından avcılık faaliyetlerinin yürütüldüğü, bitki türleriyle iç içe bir yaşam döngüsü devam ettirdiği için farkındalığın azaldığı, ağırlıklı olarak fosil yakıt tüketildiği, destinasyondaki sanayi kolunun önemli bir etki yaratması nedeniyle katı ya da sıvı atıklarla ilgili değerlendirme yapabilecek bilinçte olmadığı düşünülebilir.

3.6.5. Hava Sporları Açısından Uşak Destinasyonunun Sürdürülebilirliğinin ve Pazarlama Potansiyelinin GZFT Aracılığı İle Değerlendirilmesi

Hava sporları/hava spor turizmi konusunda uzman kişilerin, işletmelerin, turistlerin ve hava spor turizminin gerçekleştirildiği destinasyondaki yerel halkın sürdürülebilir destinasyon oluşturma ve pazarlama açısından görüşlerinin/beklentilerinin belirlenmesi ile elde edilen

verilerin ışığında GZFT Analizi yapılarak Uşak Destinasyonunun sürdürülebilir destinasyon olma ve bu doğrultuda pazarlama çabalarını net bir şekilde ortaya koyabilmek mümkün olacaktır. Elde edilen veriler ışığında içsel ve dışsal faktörleri bir arada değerlendirilerek Uşak destinasyonunun hava sporları açısından sürdürülebilir destinasyon olma potansiyeli ve bu doğrultuda pazarlama planlamasının yapılabilmesini sağlayacak bir yapı ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmanın kapsamında yapılan yerel halktan, hava spor turistlerinden, hava sporu uzmanlarından, merkezi/yerel yönetimden, sivil toplum kuruluşlarından ve işletmelerden Uşak destinasyonunun sürdürülebilir bir destinasyon olmasına ve bu doğrultuda beklentilerin neler olduğuna ilişkin çeşitli yöntemlerle görüş alınmıştır. Ulaşılan bu görüşler ışığında Uşak destinasyonunu, destinasyonun sürdürülebilirliğini ve sürdürülebilir pazarlama çabaları esnasında bir yol haritası oluşturabilmek ve net bir tablo ortaya koymak amacıyla GZFT (SWOT) analizi uygulanmaktadır.

GZFT analizinin kendisine has terminolojisi ya da jargonu bulunmaktadır. GZFT analizi ya da GZFT modeli Güçlü, Zayıf, Fırsatlar ve Tehditler kavramlarının baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmaktadır. GZFT ağırlıklı olarak çalışma konusuyla ilgili kaydedilmiş veri ve bilgi girdi faktörüdür. Faktör ise ilgili veri ya da bilgidir. Bu veri ve bilgiler inceleme yapılan destinasyonun kontrol edebileceği olgular içsel faktörler; güçlü ve zayıf yönler (Sarsby, 2016: 8), kontrol edemeyeceği, kendi inisiyatifi dışında gelişen olgular dışsal faktörler; fırsatlar ve tehditler (Ommani, 2011: 9450), başarısına yardımcı olacak güçlü yönler ve fırsatlar yardımcı faktörler, başarısını olumsuz etkileyecek zayıf yönler ve tehditler ise zararlı faktörler (Team FME, 2013: 6, <http://www.free-management-ebooks.com/dldebk-pdf/fme-swot-analysis.pdf>, erişim tarihi: 13.11.2017) olarak sınıflandırılmaktadır. Çalışma konusuyla ilgili destinasyonun sahip olduğu içsel faktörlerin yani güçlü ve zayıf yönlerin, büyüme ve gelişme için sahip olduğu fırsatlar ve içinde bulunduğu rekabet ortamında var olmasını sağlayacak tehditlere karşı hazırlıklı olması yani dışsal faktörlerin belirlenmesi (Harrison, 2010: 92, https://www.ache.org/pdf/secure/gifts/Harrison_Chapter5.pdf, erişim tarihi: 13.11.2017) için en uygun araç GZFT analizi olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda hava sporları açısından Uşak destinasyonun sürdürülebilir destinasyon olma potansiyelinin ve pazarlama çabalarında yönlendirici bir yol haritasının ortaya konabilmesi için GZFT analizi yapılmıştır. Uşak destinasyonu ile yapılan GZFT analizinde çalışma kapsamında incelemesi yapılan yerel halkın, hava sporu turistlerinin, hava sporu uzmanlarının, merkezi/yerel yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının ve işletmelerin görüşlerinden faydalanılarak Tablo 3. 20 oluşturulmuştur.

Tablo 3.20 Uşak Destinasyonu GZFT Analizi

KONTROL	İçsel Faktörler	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
	Dışsal Faktörler	Fırsatlar	Tehditler
		<ul style="list-style-type: none"> • Doğal güzellikler barındırıyor olması • Kültürel ve tarihi açıdan zenginliğe sahip olması • Büyük şehirlere yakın olması • Destinasyon marka imajını oluşturabilecek unsurlara sahip olunması • Ulubey ilçesinde Ulubey Kanyonunun yer alması • Uşak destinasyonu ilçelerinde her yıl düzenli olarak festivaller yapılması • Termal turizm, kamp ve karavan turizmi gibi alternatif turizm faaliyetlerinin yapılıyor olması • Sivil toplum kuruluşlarının turizm faaliyetlerine destek veriyor olması • Yenilebilir enerji üretimi için uygun alanların mevcut olması • Bölgesel kalkınma ajansının destek veriyor olması • Uşak halılarıyla Dünyada ün yapmış olması • Hava sporuna ilişkin yapılan meteorolojik değerlendirmelerin olumsuz olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Konaklama imkanlarının çeşitliliğinde yetersiz olması • Sürdürülebilir pazarlama stratejisinin bulunmaması • Destinasyonu destekleyici aktivitelerde yetersiz kalınması • Çevresel risklere ilişkin alınan önemlerin yetersiz olması • Bürokrasinin ağır işlemesi • Hava sporu için gerekli tesislerin, ekipmanların yetersiz olması • Yerel yönetimin alt yapı eksikliğinin bulunması • Yerel yönetimlerin ilgisinin ve desteğinin yetersiz olması • Hava sporları için uygun alanların araştırılmasında ve belirlenmesinde yetersiz kalınması • Destinasyon bilincinin oluşturulmasında yetersiz kalınması • Uşak havalimanında tarifeli uçuşların olmaması • Yönlendirici tabelaların eksik olması • Kalifiye eleman eksikliğinin olması • Çevreye ilişkin yasal mevzuatın yetersizliği, mevzuata uyulmaması ve yasal bir yaptırımların yetersiz olması • Destinasyonda büyük bir sanayi yapısının olması • Tarihi eserlerin korunmasında zorluklar yaşanıyor olması
		<ul style="list-style-type: none"> • Ziyaretçi miktarının arttırılabilir olması • Hava spor turizmine olan ilginin artması • Hızlı tren projesi ile destinasyona ulaşım imkanının artması 	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel halkın çevreyi koruma bilincinin eksik olması • Destinasyondaki tarihi kalıntılara zarar verilmesi • Küresel iklim değişiklikleri

	<ul style="list-style-type: none"> • Hava spor turistlerinin destinasyondaki yerel ürünlerden ve hediyelik eşyalarda satın almaya eğilimli olması • Yerel halka iş imkanı sağlanabilir olması 	
	Yardımcı Faktörler	Zararlı Faktörler
	ETKİ	

Tablo 3.20'ye göre Uşak destinasyonun hava sporu turizmi açısından değerlendirilebilir nitelikte olduğu görülmektedir. Doğal güzellikleri ve tarihi dokusu, kültürel derinliğinin bulunması, geliştirilen bütün turizm pazarında ve pazarlamasında sürdürülebilirliğe önem verilmesine imkan sağlamaktadır. Bununla beraber konaklama imkanlarının azlığı, sanayi alt yapısının gelişmiş olması, sürdürülebilir pazarlama stratejisinin bulunmuyor olması gibi zayıf yönler adı geçen destinasyona önemli derecede zarar vermektedir.

Hava spor turizmine olan ilginin gün geçtikçe artıyor olması, ulaşım imkanlarının çeşitliliği, yerel halka ekonomik açıdan değer katabilecek olması gibi fırsatlar değerlendirilerek ve çeşitli eğitimler ile halkı bilinçlendirme, olarak görülen durumlar fırsata çevrilerek Uşak destinasyonuna değer kazandırılabilir.

Hava spor turizmi aracılığı ile sürdürülebilir destinasyon geliştirme açısından uşak destinasyonu hem nitel hem de nicel araştırma yöntemleri ile incelenmiştir. Elde edilen verilerin ışığında yordayıcı düşünce yapısı ile birlikte sonuçlar kısmı oluşturulmuştur.

SONUÇ

Sürdürülebilir bir destinasyon geliştirmede hava spor turizminin aracı olarak kullanılabilmesi sorunsalı çeşitli açılardan değerlendirilmektedir. Bir destinasyonu oluşturan temel paydaşlardan görüşler, beklentiler alınarak sürdürülebilir bir destinasyon oluşturmada kullanılabilen genel bir çatı oluşturmak için konu incelenmektedir. Bu bağlamda konu ile ilgili paydaşların beklentileri ve görüşleri hem nitel hem de nicel araştırma yöntemleri kullanılarak değerlendirilmekte ve çeşitli sonuçlara ulaşılmaktadır.

Hava spor turizmi aracılığı ile sürdürülebilir bir destinasyon geliştirirken öncelikli olarak belirli bir hava sporu dalında lisansa sahip uzmanların görüşleri alınarak sürdürülebilirlikle ilgili çeşitli konularda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Türkiye hava sporu anlamında aktif olarak kullanılan destinasyonlar bazında düşünöldüğünde doğal güzellikleri ve hava koşulları anlamında çekiciliğe sahiptir. Buradan yola çıkarak hava spor turistleri öncelikli olarak hava koşullarına ve doğal güzelliklere önem vermektedir. Bu anlamda hava sporu aracılığı ile sürdürülebilir bir destinasyon geliştirmesi planlanıyorsa pazarlama çabalarında öncelikli olarak doğal güzellikler kullanılmalıdır. Algıda seçiciliği artırmak için doğal güzelliklerle beraber hava sporları için gerekli olan tesislerin, alt yapının varlığı ve ulaşım imkânlarının kolaylığı ortaya çıkarılmalıdır. Diker vd., (2016) hava sporları turizminin hava koşulları ve alt yapısı uygun olan destinasyonlarda turistik ürünlerin zenginleşmesine katkıda bulunduğunu ve bu durumun dolaylı olarak konaklama sürelerinin uzamasına ve turizm gelirlerinin artmasına neden olacağına ilişkin bulguları araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Aynı zamanda bölge halkının gelen turistleri destekliyor ve olumlu bir tutum sergiliyor olması da hava spor turistlerini çeken olgulardan biri olarak görölmektedir. Sürdürülebilir destinasyon pazarlaması yapılırken yerel halkın bu konuda bilinçlendirilmesi, kendi kültürel kimliğini koruması için eğitilmesi ve hava sporu turistlerinin sosyo-kültürel yapı hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu yapı oluşturulduğunda hava spor destinasyonlarının sosyo-kültürel anlamda sürdürülebilirliği sağlanabilecektir.

Hava sporu turizmi açısından bir destinasyon geliştirilmek isteniyorsa herhangi bir pazarlama stratejisi oluşturulmadan belirlenen noktalarda hava koşulları ile ilgili çeşitli ve detaylı ölçümlerin yapılmasının zorunlu olduğu görölmektedir. Aksi halde yapılan yatırımlar konusunda ciddi derecede zarar etmek mümkün görönmektedir.

Hava koşulları ile ilgili çeşitli ölçümler yapıldıktan sonra hangi bölgenin hangi hava sporuna uygun olduğunun belirlenmesi ve sürdürülebilir pazarlama çabalarında spesifik olarak bu alanlarla ilgilenilmesi hem yatırım hem de pazarlama yatırımları anlamında faydalı olacağı belirlenmektedir.

Hava sporu turistleri ve uzmanlar için güvenlik önceliktir. Bu anlamda alt yapının oluşturulmuş olması ve pazarlama planlarında güvenlik konusuna değinilmesi turistin destinasyona olan ilgisini artıracaktır.

Hava spor uzmanları, bir destinasyonun hava sporları açısından her dönem uygun olmasını, konaklama imkanlarının çeşitliliğini, havayolu ulaşım ve yerel ulaşım kolaylığını, alt yapının, acil durum planlarının oluşturulmuş olmasını, yerel yönetimin ve yerel halkın desteğinin alınmış olmasını hava sporu destinasyonlarını güçlü kılan özellikler olarak belirtmektedir. Bu anlamda hava sporu turizmi açısından bir destinasyonun sürdürülebilirliğini sağlamak açısından belirtilen hususlara ve pazarlama çabalarında bu olgulara dikkat edilmelidir.

Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede ve pazarlamada yerel/merkezi yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve işletmelerin işbirliği oldukça önemlidir. Bu kapsamda destinasyonu hava sporları aracılığı ile sürdürülebilir hale dönüştürebilmek için, bahsi geçen birimlerin durum analizi yapma gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Turizmden gelir elde ederken, sosyo-kültürel yapıyı ve çevresel değerleri korumanın en temel yöntemi ilgili destinasyondaki paydaşların ortaklaşa hareket etmelerini sağlamaktır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Uşak destinasyonu çevresel açıdan değerlendirildiğinde tehdit altında olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedeni destinasyonda güçlü bir sanayi alt yapısının var olmasıdır. Sanayi alt yapısı katı, sıvı ve gaz atıklar açısından bölgede çevresel açıdan tehdit oluşturmaktadır. Ancak destinasyonda bulunan kanyon, dağlar, vadi gibi oluşumlar turizm açısından değer yaratmaktadır. Bu turistik ürünlerin koruma altına alınıp tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi bölgeyi sürdürülebilir hale getirecektir. Dahası bu oluşumlar Uşak destinasyonunun güçlü yanlarını oluşturmaktadır.

Uşak destinasyonunda hava sporu ile ilgili yerler tam olarak tespit edilemediğinden farkındalık oluşturmak ve turizm açısından ilgi çekici bir yer haline getirmek zor olmaktadır. Bu durum Uşak destinasyonunun zayıf yönlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Hava sporları açısından Uşak destinasyonun bakir sayılabilir bu doğrultuda yeni yerler ve farklılık arayan hava spor turistlerini çekebilecek olmasıyla önemli bir fırsat teşkil etmektedir. Bununla birlikte yerel halka ek gelir sağlaması, yeni iş kolları oluşturması, istihdam

hacmini genişletmesi gibi sonuçların da yadsınamaz olması nedeniyle hava spor turizmi ve sürdürülebilirliğini sağlamak açısından fırsat olarak görülmelidir.

Öte yandan Uşak destinasyonunun hava sporları ile ilgili meteorolojik araştırmaların detaylıca yapılmamış olması, alt yapı eksikliği gibi nedenler oldukça ciddi tehditler oluşturmaktadır.

Uşak destinasyonu çevresel açıdan değerlendirildiğinde maden sahalarının işletmeye açılması, buna bağlı olarak havanın ve tatlı su kaynaklarının kirletiliyor olması da destinasyona ve sürdürülebilirliğine ciddi zararlar vermektedir.

Yenilenebilir enerji kaynakları, doğada çözünen kimyasallar kullanılması, sera gazını azaltıcı önlemler alınması, toplumun çevresel anlamda bilinçlendirilmesi ve geri dönüşüm politikasının kalıcı bir şekilde öğretilmesi sonucunda Uşak destinasyonu sürdürülebilirlik özelliği kazanabilir.

Uşak destinasyonu sürdürülebilirlik bağlamında sosyo-kültürel anlamda değerlendirildiğinde öncelikli olarak somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte turist hareketleri ile farklı kültürlerin karşılaşması sonucunda yerel halkın kültürel kimliğini kaybetmemesi için eğitimlerin verilmesi ve halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar Uşak sosyo-yapısının turizm hareketleri sonucunda kültürel kimliğinin bozulmayacağına inanılsa da yerel halkın bilinçlendirilmesi sürdürülebilir destinasyon geliştirmede önemli unsurlardan biridir. Özellikle spor turizminin, şehirler/destinasyonlar üzerindeki etkisi incelendiğinde sosyal ve ekonomik faydanın destinasyonların gelişiminde önemli birer itici güç olduğu bununla birlikte kültürel kimlik ve sosyal etkileşim fırsatlarını arttırdığı görülmektedir (Hrits ve Ross, 2010). Bu doğrultuda sürdürülebilir destinasyon geliştirirken ve pazarlama faaliyetleri yürütülürken yerel/merkezi yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Uşak destinasyonu ekonomik açıdan değerlendirildiğinde fiyatların şeffaf, istikrarlı ve makul olması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Hava spor turistlerinden elde edilen gelirlerin düzgün ve eşit bir şekilde halka dağılmasını sağlamak, yerel yönetimlerce sağlanması gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Mutfak kültürü gibi somut olmayan kültürel mirastan gelir elde edilebilir durumda olduğu görülmektedir.

Uşak destinasyonunda işlevsel bir turizm yönetim modeli bulunmamaktadır. Doğal ve kültürel değerleri korumak ve bu değerleri turizm açısından daha işlevsel hale getirmek için destinasyon yönetim modeline ve stratejik pazarlama planına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Özellikle sürdürülebilir yaklaşımlar, bilgilendirici politikalar ve uygulamalar ile yerel halkın

yoksulluğunun hafifletilebilmesi için spor turizmi araç olarak kullanılabilir (O'Brien ve Ponting, 2013). Spor turizmi kapsamında hava sporu gibi bir ya da birkaç spor dalında uzmanlaşılması ve politikaların bu doğrultuda geliştirilerek yönetim modellerinin oluşturulması destinasyonların pazarlama alt yapılarını kuvvetlendirecektir.

Herhangi bir bölgenin sürdürülebilir destinasyon olarak geliştirilmesinde ve kazanç elde edilmesinde turistlerin o destinasyon için yaklaşmaları önemlidir. Bu nedenle turistlerin ve yerel halkın beklentilerinin belirlenmesi ve turizm pazarlama planlarının bu doğrultuda oluşturulması gerekmektedir. Sürdürülebilir destinasyon geliştirmede turistlerin ve yerel halkın beklentilerini belirleyebilecek bir ölçeğe ihtiyaç olduğu görülmektedir. Turistlerin ve yerel halkın ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel beklentilerini belirleyebilecek bir ölçek geliştirilmektedir.

Yerel halkın, sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini belirleyebilmek amacıyla oluşturulmuş ölçeğin hem doğrulayıcı hem de açıklayıcı faktör analizi sonuçları birbirini desteklemektedir. Araştırma sonucunda yerel halkın sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini açığa çıkaracak bir ölçek oluşturulmuştur.

Hava sporu turistlerinin sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini belirlemek amacıyla oluşturulan ölçek açıklayıcı faktör analizinde güvenilir sonuçlar vermiş olmasına rağmen doğrulayıcı faktör analiziyle desteklenmemektedir. Bunun en önemli nedeni taban tavan etkisinin gözlemlenmesidir.

Merkezi/yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, işletmelerin, yerel halkın ve turistlerin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan bir destinasyona ilişkin görüşleri ve beklentileri incelenerek Uşak destinasyonunun mevcut durumu ortaya konmaktadır.

Uşak destinasyonunun turizm sektörü açısından doğal güzelliklere, kültürel ve tarihi açıdan çeşitliliğe sahip olduğu görülmektedir. Ulubey Kanyonu, Taşyaran Vadisi gibi eşsiz güzellikler barındırmaktadır. Her yıl düzenli olarak festivaller yapılmaktadır.

Uşak destinasyonu konaklama açısından yeterli miktarda çeşitliliğe sahip olmadığı görülmektedir. Uşak destinasyonunu geliştirebilecek stratejik bir pazarlama planlaması bulunmamaktadır. Bu doğrultuda destinasyon bilinci oluşturmada yetersiz kalınmaktadır.

Uşak destinasyonda ziyaretçi sayısının artırılabilir yapısı bununla beraber yeni iş imkanlarının sağlanabilir olması fırsat olarak görülmektedir. Ancak yerel halkın çevreyi koruma bilincinin düşük olması ve tarihi kalıntılara zarar veriliyor olması destinasyondaki önemli tehdit unsurları olarak belirlenmektedir.

Sürdürülebilir destinasyon pazarlaması planlaması yapılırken dikkate alınması gereken hususlar bu şekilde değerlendirilmektedir.

Hava sporu turistlerinin sürdürülebilir destinasyondan beklentilerini ortaya çıkarabilecek ölçek geliştirme çabaları yürütülebilir. Yerel halka yönelik oluşturulan ölçek diğer destinasyonlarda kullanılarak farklı bakış açıları geliştirilebilir.

Ekonomik sürekliliği sağlamak için destinasyondaki işletmelere uzun vadeli planlama yapma zorunluluğu getirilebilir. Stratejik pazarlama planlaması aracılığıyla ziyaretçilerin harcama miktarını artıracak uygulamalar geliştirilebilir. Yerel ve merkezi yönetimlerce Uşak destinasyonundaki işletmelerde ırk, cinsiyet ya da engellilik gibi konularda ayrımcılık gözetilmeden istihdamın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Ziyaretçi memnuniyetini artırmak için herhangi bir şekilde ayrımcılık yapmadan hizmet verilmesini sağlamak amacıyla çeşitli kontrol mekanizmaları geliştirilebilir. Turizm paydaşlarını bir araya getirecek ve destinasyon hakkında karar alabilecek bir birim geliştirilebilir. Halkın yaşam kalitesini korumak, geliştirmek ve iyileştirmek için üniversiteler ve yerel yönetimlerce eğitim programları hazırlanabilir. Yerel halkın ve destinasyonun sahip olduğu kendine özgü gelenek, kültür ve tarihi mirasa yönelik korumacı güdüyü artırabilmek için eğitim programları hazırlanabilir. Çevresel açıdan biyolojik çeşitliliği, kaynak verimliliğini ve çevresel saflığı korumak için yasal yaptırımlar, yönetmelikler oluşturulabilir.

Destinasyonun sürdürülebilirliğini teşvik eden ve geliştiren pazarlama amaçları oluşturulabilir. Geliştirilen, oluşturulan ya da revize edilen bütün pazarlama çabaları destinasyon markası, imajı ile uyumlu olmasını sağlayacak çalışmalar yapılabilir. Bunun için görsel tanıtım araçları kullanılabilir. Destinasyonda gerçekleştirilen turistik aktivitelerin her döneme yayılabilmesini sağlamak amacıyla planlama yapılabilir. Turizm faaliyetleri ile ilgili bilgi verebilecek sosyal ağlar ya da rehberlik hizmeti geliştirilebilir. Yerel ve merkezi yönetimlerce destinasyondaki işletmelerin tanıtım faaliyetlerine katılma, yüksek kalitede hizmet verme gibi konularda cesaretlendirecek eğitim programları uygulanabilir. Yerel ve merkezi yönetimlerce hava sporları turizmi pazarı açısından kampanya tasarımları geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abyar, N., Asadi, H., Farahani, A., ve Zarchi, M.Z. (2014). "Determination of Effective Factors on Desert Trekking Development in Iran Province Yazd with the Emphasis on Desert Attractions Tourism and Desert Sports". *Sport Science*, 7 (2): 58-62.
- Aicher, T. J., Karadakis, K., ve Eddosary, M.M. (2015). "Comparison of Sport Tourists' And Locals' Motivation To Participate In A Running Event". *International Journal of Event and Festival Management*, 6 (3): 215-234.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Argan, M. (2004). "Spor ve Turizm Pazarlamasının Kesişim Noktası Olarak Spor Turizmine Kuramsal Bir Bakış". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15 (2): 158-168.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. (6. Baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Baker, M. J. ve Cameron, E. (2008). "Critical Success Factors in Destination Marketing". *Tourism and Hospitality Research*, 8 (2): 79-97.
- Bánhidi, M., Šimonek, J. ve Dobay, B. (2014). "Preferred Sport Tourism Destinations of Slovak and Hungarian Tourists", *Sport Science*, 7 (2): 73-76.
- Baş, T. (2013). "Nitel Araştırma Yöntemleri". T. Baş ve U. Akturan (ed.). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo ile Nitel Veri Analizi, Örnekleme, Analiz, Yorum*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Baum, T. (1996). "Images of Tourism Past and Present". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 8 (4): 25-30.
- Beamish, R. (2010). "Toward a Sport Ethic: Science, Politics, and Weber's Sociology". E., Smith (ed.). *Sociology of Sport and Social Theory*. Human Kinetics, Amerika, s. 3-14.
- Bektaş, F. (2010). *Kaçkar Havzası Trekking Parkurlarının Spor Turizmi Bakımından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s. 9-25.
- Berry, S. ve Ladkin, A. (1997). "Sustainable Tourism: A Regional Perspective". *Tourism Management*, 18 (7): 433-440.
- Bjelac, Z. ve Radovanovic, M. (2003). "Sports Events as a Form of Tourist Product, Relating to the Volume and Character of Demand". *Journal of Sport Tourism*, 8 (4): 260-269.

- Brewer, R. M. ve Freeman, K. M. (2015). "Inexpensively Estimating the Economic Impact of Sports Tourism Programs in Small American Cities". *Indiana Business Review*, 90 (1): 1-6.
- Buckley, R. (2012). "Sustainable tourism: Research and reality". *Annals of Tourism Research*, 39 (2): 528-546.
- Butler, R. W. (1991). "Tourism, Environment, and Sustainable Development". *Environmental Conservation*, 18 (03): 201-209.
- Ceylan, S. (2009). "Davraz Dağı(Isparta)'nda Kış Turizmi". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14 (22): 205-230.
- Chirila, D., Chirila, M., Bianu, E., ve Sîrbulescu, C. (2014). "Quality Management in Sport Tourism Organizations", *Lucrări Științifice Management Agricol*, 16 (4): 52-57.
- Choi, H.C. ve Sırakaya, E. (2005). "Measuring Residents' Attitude toward Sustainable Tourism: Development of Sustainable Tourism Attitude Scale". *Journal of Travel Research*, 43 (4): 380-394.
- CIA/FAI (Commission International Aérostatique (CIA) within the Fédération Aéronautique International). (2017). "2017 CIA World Ranking List in Hot Air Ballooning". <http://balloonworldrankinglist.org/> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- Clarke, J. (1999). "Marketing Structures for Farm Tourism: Beyond the Individual Provider of Rural Tourism". *Journal of Sustainable Tourism*, 7 (1): 26-47.
- Cook, R. A., Hsu, C. H. C., ve Marqua, J. J. (2013). *Tourism: The Business of Hospitality and Travel*. Pearson, Amerika.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel Araştırma Yöntemleri. Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Cristea, A. A. (2012). "History, Tradition and Continuity in Tourism Development in the European Area". *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 2 (1): 178-186.
- Çekin, R., Aylar, F., Çebi, M., ve Öztürk, M. E. (2008). "Spor Turizmi: Amasya'da Oryantiring Sporuna Uygun Alanların Belirlenmesine Yönelik Bir Uygulama Örneği (İnegöl Dağı)". *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (3): 54-64.
- Çelik, H.E. ve Yılmaz, V. (2016). LISREL 9.1 ile Yapısal Eşitlik Modellemesi. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Daniels, M. J. (2007). "Central Place Theory and Sport Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 34 (2): 332-347.
- Daniels, M. J., Norman, W. C., ve Henry, M. S. (2004). "Service Quality, Satisfaction, and Intent to Return in Event Sport Tourism". *Annals of Tourism Research*, 31 (1): 180-199.

- Demir, Ş. Ş. ve Demir, M. (2013). “Futbol ve Turizm: Futbol Takımlarının Kamp Yeri Seçiminin Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Ekev Akademi Dergisi*, 17 (56): 361-374.
- Destination BC. (2013). *Sport Tourism: The Essential Guide To Understanding And Developing Sport Tourism in BC*. Tourism Business Essentials, British Columbia.
- Diker, O., Çetinkaya, A., ve Cinkara A. (2016). “Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu'nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1): 84-100.
- Dinan, C. ve Sargeant, A. (2000). “Social marketing and sustainable tourism--is there a match?”, *The International Journal of Tourism Research*, 2 (1): 1-14.
- Dobay, B. (2007). “Szlovákia Sportturisztikai Adottságai Es Annak Hatása Az Ískolai Tanterv Által Szervezett Táborozásokra.”. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 31 (3): 18.
- Dodds, R. ve Butler, R. (2009). “Barriers to Implementing Sustainable Tourism Policy in Mass Tourism Destinations”. *TOURISMOS: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 5 (1): 35-53.
- Dolinting, E. E., Yusof, A., ve Soon, C. C. (2015). “Application of Push & Pull Theory in Island Sport Tourism: A Study of Sipadan Island, Sabah”. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, 15 (2): 295 - 304.
- Dolnicar, S. ve Leisch, F. (2008). “Selective Marketing for Environmentally Sustainable Tourism”. *Tourism Management*, 29 (4): 672–680.
- Dunning, E. (2010). “Civilizing Sports: Figurational Sociology and the Sociology of Sport”. E., Smith (ed.). *Sociology of Sport and Social Theory*. Human Kinetics, Amerika, s. 15-25.
- Ekici, S., Çolkoğlu, T., ve Bayraktar, A. (2011). “Dağcılık Sporuyla Uğraşan Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma”. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (2): 110-119.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K. ve Sanisoğlu, S.Y. (2013). “Doğrulayıcı Faktör Analizleri ve Uyum İndeksleri”, *Türkiye Klinikleri Med Sci*, 33(1): 210-223.
- Erkuş Öztürk H. ve Eraydın, A. (2010). “Environmental Governance for Sustainable Tourism Development: Collaborative Networks and Organisation Building in the Antalya Tourism Region”. *Tourism Management*, 31 (1): 113-124.
- Fairley, S. (2003). “In Search of Relived Social Experience: Group-Based Nostalgia Sport Tourism”. *Human Kinetics Journal*, 17 (3): 284-304.
- Fan, Y. H. (2008). *An Investigation of the Interrelationships among a Taiwan Sport Tourism Event Image, Destination Image and the Participant's Intention to Revisit*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. United States Sport Academy, Daphne, Alabama.

- Flagestad, A. ve Hope, C. A. (2001). "Strategic Success in Winter Sports Destinations: A Sustainable Value Creation Perspective". *Tourism Management*, 22 (5): 445–461.
- Ferrell, O.C. ve Hartline, M.D. (2010). *Marketing Strategy*. Cengage Learning, Amerika.
- Funk, D. C.ve Bruun, T. J. (2007). "The Role of Socio-Psychological and Culture-Education Motives in Marketing International Sport Tourism: A Cross-Cultural Perspective". *Tourism Management*, 28 (3): 806-819.
- Gençer, T., Demir, C. ve Aycan, A. (2008). "Kayak Merkezlerindeki Spor Turistlerinin Hizmet Kalitesi Algılarını Etkileyen Değişkenler". *Ege Akademik Bakış*, 8 (2): 437-450.
- Getz, D. ve McConnell, A. (2011). "Serious Sport Tourism and Event Travel Careers". *Human Kinetics Journal*, 25 (4): 326-338.
- Gibson, H. J. (1998a). "Active Sport Tourism: Who Participates?". *Leisure Studies*, 17(2): 155-170.
- Gibson H. J. (1998b). "Sport Tourism: A Critical Analysis of Research". *Sport Management Review*, 1(1): 45–76.
- Gibson, H. J., Kaplanidou, K., ve Kang, S. J. (2012). "Small-Scale Event Sport Tourism: A Case Study In Sustainable Tourism". *Sport Management Review*, 15 (2): 160-170.
- Gibson, H. J., Willming, C., ve Holdnak, A. (2003). "Small-Scale Event Sport Tourism: Fans As Tourists". *Tourism Management*, 24 (2): 181–190.
- Gilmorea, A., Carson, D., ve Ascenção, M. (2007). "Sustainable Tourism Marketing At A World Heritage Site". *Journal of Strategic Marketing*, 15 (2-3): 253-264.
- Gordon, K.O. (2013). "Emotion and Memory in Nostalgia Sport Tourism: Examining the Attraction to Postmodern Ballparks through an Interdisciplinary Lens". *Journal of Sport & Tourism*, 18 (3): 217-239.
- Gozalova, M., Shchikanov, A., Vernigo, A., ve Bagdasarian, V. (2014). "Sports Tourism". *Polish Journal of Sport & Tourism*, 21(2): 92- 96.
- Green, B. C. ve Chalip, L. (1998). "Sport Tourism as the Celebration of Subculture". *Annals of Tourism Research*, 25(2): 275-291.
- Güngör, D. (2016). "Psikolojide Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi ve Uyarlanması Kılavuzu". *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (38): 104-112.
- Han, J. H., Nelson, C. M., ve Kim, C. (2015). "Proenvironmental Behavior in Sport Event Tourism: Roles of Event Attendees and Destinations", *Tourism Geographies*, 17 (5): 719-737.
- Harris, R., Williams, P., ve Griffin, T. (2012). *Sustainable Tourism: A Global Perspective*. Routledge, New York.

- Hassan, S. S. (2000). "Determinants of Market Competitiveness in an Environmentally Sustainable Tourism Industry". *Journal of Travel Research*, 38 (3): 239-245.
- Hattery, A. J. (2010). "Feminist Theory and the Study of Sport". E. Smith (ed.). *Sociology Of Sport And Social Theory*. Human Kinetics, Amerika, s. 97-114.
- Hicks, K. (2013). *Hang Gliding and Paragliding*. Rourke Publishing, Vero Beach, FL.
- Higham, J. E. S. (2005). "Sport Tourism Destinations: Issues, Opportunities and Analysis". J. Higham (Ed.). *Sport Tourism Destinations: Issues, Opportunities and Analysis*. Elsevier Butterworth-Heinemann, Great Britain, 1-14.
- Higham, J. E.S. ve Hinch, T. D. (2003). "Sport, Space, and Time: Effects of the Otago Highlanders Franchise on Tourism". *Human Kinetics Journal*, 17 (3): 235-257.
- Higham, J. ve Hinch, T. (2002). "Tourism, Sport and Seasons: The Challenges and Potential of Overcoming Seasonality in the Sport and Tourism Sectors". *Tourism Management*, 23 (2): 175-185.
- Higham, J. ve Hinch, T. (2012). "Sport Tourism Development". *Tourism Management*, 33: 1604-1609.
- Hinch, T. D. ve Higham, J. E. S. (2001). "Sport Tourism: A Framework for Research". *International Journal of Tourism Research*, 3 (1): 45-58.
- Hinch, T. ve Higham, J. (2004). *Sport Tourism Development*. Channel View Publications, Clevedon- Buffalo- Toronto- Sydney.
- Hinch, T. ve Higham, J. (2011). *Sport Tourism Development*. Channel View Publications, Bristol- Buffalo- Toronto.
- Hodeck, A. ve Hovemann, G. (2015). "Destination Choice in German Winter Sport Tourism: Empirical Findings". *Pol. J. Sport Tourism*, 22 : 114-117.
- Homafar, F., Honari, H., Heidary, A., Heidary, T., ve Emami, A. (2011). "The Role of Sport Tourism in Employment, Income and Economic Development". *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 2 (3): 34-37.
- Horobin, H. ve Long, J. (1996). "Sustainable Tourism: The Role of the Small Firm", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 8 (5): 15-19.
- Hover, P., Dijk, B., Breedveld, K., Eekeren, F. V., ve Slender, H. (2016). *Creating Social Impact with Sport Events*. Mulier Institute & Utrecht University, Utrecht.
- Hritz, N. ve Ross, C. (2010). "The Perceived Impacts of Sport Tourism: An Urban Host Community Perspective". *Human Kinetics Journal*, 25 (2): 119-138.
- Hunter, C. ve Green, H. (1995). *Tourism And The Environment: A Sustainable Relationship?*. Leeds Metropolitan University, Leeds- UK.

- İçöz, O. (2008). *Spor Turizmi Pazarlaması ve Futbol Takımlarının Hazırlık Dönemi Kamp Yeri Tercihlerini Belirleyen Etkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Illum, S. F. (2012). "Sport Tourism Development, J. Higham and T. Hinch. Channel View Publications, Bristol". *Tourism Management*, 33(6): 1604-1609.
- Jalilvand, M. R., Pool, J. K., Vosta, L. N., ve Nafchali, J. S. (2014). "The Effect of Marketing Constructs and Tourists' Satisfaction on Loyalty to a Sport Destination: A Structural Equation Model and Analysis". *Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 7 (4): 316-332.
- Jamrozy, U. (2007). "Marketing Of Tourism: A Paradigm Shift Toward Sustainability". *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 1 (2): 117 – 130.
- Jarvie, G. (2006). *Sport, Culture and Society: An Introduction*. Routledge, New York.
- Jayapalan, N. (2001). *An Introduction to Tourism*. Atlantic Publishers & Dist, Delhi.
- Joint RaLSe/L&RS (the Research and Information Service (RaLSe) of the Northern Ireland Assembly and by the Library & Research Service of the Houses of the Oireachtas). (8 Ekim 2014). *Sports Tourism* (Rapor No: 130/14)". North/South Inter-Parliamentary Association, Ireland.
- Karabıyık, N. ve Sümer İnci, B. (2012). "Destinasyon Pazarlamasında Pazarlama Stratejisi ve Konumlandırma Çalışmalarına Kavramsal Yaklaşım". *İstanbul Journal of Social Sciences*, 1 (1): 1-19.
- Karaca, O. B., Yıldırım, O., ve Çakıcı, A. C.. (2015). "Girit Yemek Kültürü ve Sürdürülebilirliği". *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(1): 3-13.
- Karakoç, B. (2011). *2010 Dünya Basketbol Şampiyonası'nın Spor Turizmi ve Ekonomik Etkileri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., ve Drane, D. (2015). "Evaluating the Perceived Social Impacts of Hosting Large-Scale Sport Tourism Events: Scale Development and Validation". *Tourism Management*, 48: 21-32.
- Koca, H., Zaman, S., ve Coşkun, O. (2007). "Erzurum'un Spor-Kamp Turizmi Potansiyeli". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12 (18): 205-224.
- Koçak, F. ve Balcı, V. (2010). "Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik". *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2 (2): 213-222.
- Koçan, N. (2007). "Geleneksel Sporlarımızdan Ciritin Rekreasyon Amacı İle Günümüze Uyarlanması". *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2 (1): 31-39.

- Koşan, A. (2013). “Kış Sporları Turizmi – Kayak Turistlerinin Kış Turizm Merkezlerini Algı ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (Palandöken’de Bir Uygulama)”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 293-324.
- Kozak, M. (2002). “Comparative Analysis of Tourist Motivation by Nationality A Destination”. *Tourism Management*, 23 (3): 222- 232.
- Kulczycki, C. ve Hyatt, C. (2005). “Expanding The Conceptualization Of Nostalgia Sport Tourism: Lessons Learned From Fans Left Behind After Sport Franchise Relocation”. *Journal of Sport & Tourism*, 10 (4): 273-293.
- Kurtzman, J. (2001). “Economic Impact: Sport Tourism and the City”. *Journal of Sport & Tourism*, 6 (3): 14-42.
- Kurtzman, J. (2005a). “Sports Tourism Categories”. *Journal of Sport & Tourism*, 10 (1): 15-20.
- Kurtzman, J. (2005b). “Economic Impact: Sport Tourism and the City”. *Journal of Sport & Tourism*, 10 (1): 47-71.
- Kurtzman, J. ve Zauhar, J. (1997). “A Wave in Time – The Sports Tourism Phenomena”. *Journal of Sport & Tourism*, 4 (2): 7-24.
- Kurtzman, J. ve Zauhar, J. (2003). “A Wave in Time - The Sports Tourism Phenomena”. *Journal of Sport & Tourism*, 8 (1): 35-47.
- Kwiatkowski, G. ve Könecke, T. (2017). “Tourism And Recurring Sport Events: Event Tourists’ And Regular Tourists’ Profiles And Expenditures At The Windsurf World Cup On Sylt”. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 7 (5): 464-482.
- Lee, T. H. (2013). “Influence Analysis of Community Resident Support for Sustainable Tourism Development”. *Tourism Management*, 34 (2013): 37-46.
- Lester, P. E., Inman, D., ve Bishop, L.K. (2014). *Handbook of Tests and Measurement in Education and the Social Sciences*. Rowman & Littlefield, London.
- Lickorish, L.J. ve Jenkins, C. L. (1997). *An Introduction to Tourism*. Butterworth-Heinemann: Oxford.
- Liu, Z. (2003). “Sustainable Tourism Development: A Critique”. *Journal of Sustainable Tourism*, 11 (6): 459-475.
- Lozano-Oyola, M., Blancas, F.J., González, M., ve Caballero, R. (2012). “Sustainable Tourism Indicators as Planning Tools in Cultural Destinations”. *Ecological Indicators*, 18 (2012): 659-675.
- Maguire, J. (1991). “Towards a sociological Theory of Sport and the Emotions: A figurational Perspective”. *International Review for the Sociology of Sport*, 26 (1): 25-35.

- Mamhoori, A. (2015). "Sustainable Tourism Development: An Empirical Survey of Tour Operators in India". *Journal Tourism Hospitality*, 4 (183): 1-6.
- Mansuroğlu, S. ve Baytekin, C. (2011). "Akseki (Antalya) İlçesinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Belirlenmesi". *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24 (2): 79-86.
- McClelland J. (2013). "The Accidental Sports Tourist: Travelling and Spectating In Medieval And Renaissance Europe". *Journal of Tourism History*, 5 (2): 161-171.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods*. Sage Yayıncılık, Thousand Oaks.
- Miller, G. (2001). "The Development of Indicators for Sustainable Tourism: Results of A Delphi Survey Of Tourism Researchers". *Tourism Management*, 22 (4): 351-362.
- Miller, G., Rathouse, K., Scarles, C., Holmes, K., ve Tribe, K. (2010). "Public Understanding of Sustainable Tourism". *Annals of Tourism Research*, 37 (3): 627-645.
- Mirela, M., Rabonțu, C., ve Claudia, M. (2017). "New Products and Strategies for Sustainable Tourism in Romania". *Journal Tourism Hospitality*, 6 (5): 1-9.
- Neirotti, L.D. (2005). "Sport Tourism Markets". J, Higham (Ed.). *Sport Tourism Destinations: Issues, Opportunities and Analysis*. Elsevier Butterworth-Heinemann, Great Britain, 39-56.
- Neto, F. (2003). "A New Approach to Sustainable Tourism Development: Moving Beyond Environmental Protection". *Natural Resources Forum*, 27 (3): 212-222.
- Nkemngu, A. A. P. (2012). "The 2010 Fifa World Cup as Sustainable Tourism: A Community Perspective". *Journal Tourism Hospitality*, 1 (106): 1-7.
- Nogawa, H., Yamaguchi, Y., ve Hagi, Y. (1996). "An Empirical Research Study on Japanese Sport Tourism in Sport-for-All Events: Case Studies of a Single-Night Event and a Multiple-Night Event". *Journal of Travel Research*, 35 (2): 46-54.
- Nyikana, S., Tichaawa, T. M. ve Swart, K. (2014). "Sport, Tourism and Mega-Event Impacts on Host Cities: A Case Study Of the 2010 FIFA World Cup in Port Elizabeth". *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)*, 20 (2:1): 548-556.
- O'Brien, D. ve Ponting, J. (2013). "Sustainable Surf Tourism: A Community Centered Approach in Papua New Guinea". *Human Kinetics Journal*, 27 (2): 158-172.
- Ohmann, S., Ian Jones, I., ve Wilkes, K. (2006). "The Perceived Social Impacts of the 2006 Football World Cup on Munich Residents". *Journal of Sport & Tourism*, 11(2): 129-152.

- Ommani, A. R.. (2011). "Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT) Analysis For Farming System Businesses Management: Case Of Wheat Farmers Of Shadervan District, Shoushtar Township, Iran". *African Journal of Business Management*, 5 (22): 9448-9454.
- Peric, M. (2010). "Sports Tourism and System of Experiences". *Tourism and Hospitality Management*, 16 (2): 197-206.
- Perić, M., Wise, N., ve Dragičević, D. (2017). "Suggesting a Service Research Agenda In Sports Tourism: Working Experience(s) Into Business Models". *Sport, Business and Management: An International Journal*, 7 (1): 58-76.
- Pigeassou, C. (2004). "Contribution to The Definition Of Sport Tourism". *Journal of Sport & Tourism*, 9 (3): 287-289.
- Pike, S. (2012). *Destination Marketing. An Integrated Marketing Communication Approach*. Elsevier, Hungary
- Rabotic, B. (2014). "Special-Purpose Travel In Ancient Times: "Tourism" Before Tourism?". 2nd Belgrade International Tourism Conference (BITCO 2014): Thematic Tourism in a Global Environment: Advantages, Challenges. 27 - 29 Mart 2014, Belgrade (Serbia), 99-114.
- Rand G.E. ve Heath E. (2006). "Towards a Framework for Food Tourism as an Element of Destination Marketing". *Current Issues in Tourism*, 9 (3): 206-234.
- Ritchie, B. W. ve Adair, D. (2004). *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues*. Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto.
- Ritchie, I. (2010). "The Sociology of Science Sport, Training, and the Use of Performance-Enhancing Substances". E., Smith (Ed.). *Sociology of Sport and Social Theory. Human Kinetics*, Amerika, s. 41-53.
- Ross, S. D. (2001). "Developing Sports Tourism: An e Guide for Destination Marketers and Sports Events Planners". National Laboratory for Tourism and E-Commerce, Illinois.
- Saayman, M. (2012). *Introduction to Sports Tourism and Event Management, An*. African Sun Media, South Africa.
- Sarsby, A. (2016). *Swot Analysis*. Leadership Library, İngiltere
- Schimmel, K.S. (2010). "Political Economy: Sport and Urban Development". E., Smith (Ed.). *Sociology of Sport and Social Theory. Human Kinetics*, Amerika, s. 55-66.
- Schwark, J. (2006). *Grundlagen Zum Sporttourismus*. Waxmann, Münster.
- Schwark, J. (2007). "Sport Tourism: Introduction and Overview". *European Journal for Sport and Society*, 4 (2): 117-132.

- Seyhan, G. ve Yılmaz, B. S.. (2010). “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama: Calista Luxury Resort Hotel”. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 11 (1): 51-74.
- Sezgin, M. ve Karaman, A. (2008). “Turistik Destinasyon Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizm Yönetimi ve Pazarlaması”. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*. 19: 506-506.
- Sharafuddin, M. A. (2015). “Types of Tourism in Thailand”. *E-Review of Tourism Research (eRTR)*, 12 (3/4): 210- 219.
- Shonk, D. J. ve Chelladurai, P. (2008). “Service Quality, Satisfaction, and Intent to Return in Event Sport Tourism”. *Journal of sport management: the official journal of the North American Society of Sport Management*, 22 (5): 587-602.
- Shonk, D. J. ve Chelladurai, P. (2009). “Model of Service Quality in Event Sport Tourism: Development of a Scale”. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 6(3): 292 – 307.
- Sigala, M. (2008). “A Supply Chain Management Approach For Investigating The Role Of Tour Operators On Sustainable Tourism: The Case Of TUI”. *Journal of Cleaner Production*, 16 (15): 1589-1599.
- Singh, S., Dash, T. R., ve Vashko, I. (2016). “Tourism, Ecotourism and Sport Tourism: The Framework for Certification”. *Marketing Intelligence & Planning*, 34 (2): 236-255.
- Smith, E. (2010). *Sociology of Sport And Social Theory*. Human Kinetics, Amerika.
- Sofield, T. H. B. (2003). “Sports Tourism: From Binary Division to Quadripartite Construct”. *Journal of Sport Tourism*, 8 (3): 144–166.
- Soyak, M. (2013). “Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi”. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4: 1-18.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. CABI, Londra.
- Şahin, G. G. ve Ünver, G. (2015). “Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak “Gastronomi Turizmi”: İstanbul’un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma”. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (2): 63-73.
- Şebin, K., Yazıcı, A. G., Tozoğlu, E., Bostancı, Ö. ve Karahüseyinoğlu, M.F. (2010). “Yöre Halkının Erzurum Kış Sporları Turizmi İle İlgili Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Beklentileri”. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12 (1): 18-29.
- Timur, S. ve Getz, D. (2009). “Sustainable Tourism Development: How Do Destination Stakeholders Perceive Sustainable Urban Tourism?”. *Sustainable Development*, 17 (4): 220–232.

- Tomik, R., Gorska, K., Staszkiwicz, A. ve Polechonski, J. (2014). "Motives for Participation in Active Sport Tourism – Participants of Holiday Windsurfing Camps", *Baltic Journal of Health And Physical Activity, Gdansk University of Physical Education and Sport in Gdansk*, 6 (3): 222-228.
- Towner, J. ve Wall, G. (1991). "History and Tourism". *Annals of Tourism Research*, 18 (1): 71-84.
- Turner, B. (1997). *Max Weber Ve İslam: Eleştirel Bir Yaklaşım*. (çev. Y. Aktay). Vadi Yayınları, İstanbul.
- TÜRSAB. (2015). *TÜRSAB Spor Turizmi Raporu: Yarım Milyon Kişi Spor Olsun Diye Türkiye'ye Geldi, 900 Milyon Dolar Harcadı*. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Ankara.
- TUSİAD. (2012). *Sürdürülebilir Turizm (Rapor No: TUSİAD-T/2012-09/531)*. Sis Matbacılık, İstanbul.
- Uluçecen, T. (2011). *Özel İlgi Turizmi: Kapsamı, Çeşitleri ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*. Uzmanlık Tezi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Unbehaun, W., Pröbstl, U., ve Haider, W. (2008). "Trends in Winter Sport Tourism: Challenges for The Future". *Tourism Review*, 63 (1): 36-47.
- UNCSD NGO Steering Committee. (1999). *Tourism and Sustainable Development: Sustainable Tourism: A Non-Governmental Organization Perspective (Rapor No: 7. Oturum)*. Commission on Sustainable Development. New York.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Veri Analizi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Üner, E. H. (2014). *Her Şey Dahil Sistemde Türkiye Gastronomi Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Valek, N. S., Shaw, M. ve Bednarik, J. (2014). "Socio-Demographic Characteristics Affecting Sport Tourism Choices: A Structural Model". *Acta Gymnica*, 44 (1): 57–65.
- Walljasper, J. (2009). "Traveller: All Travel, All the Time". *National Geographic Traveller*, Kasım/Aralık 2009: 48-70.
- Weed, M. (2003). "Why the Two Won't Tango! Explaining the Lack of Integrated Policies for Sport and Tourism in the UK". *Human Kinetics Journal*, 17 (3): 258-283.
- Williams, P. W. ve Ponsford, I. F. (2009). "Confronting Tourism's Environmental Paradox: Transitioning For Sustainable Tourism". *Futures*, 41 (6): 396-404.

- Wray, M., Dredge, D., Cox, C., Buultjens, J., Hollick, M., Lee, D., Pearlman, M. ve Lacroix, C. (2010). *Sustainable Regional Tourism Destinations: Best Practice for Management, Development and Marketing*. CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd., Australia.
- Yamane, D., Mellies, C. E. ve Blake, T. (2010). "Playing for Whom? Sport, Religion, and the Double Movement of Secularization in America". E., Smith (Ed.). *Sociology of Sport and Social Theory*. Human Kinetics, Amerika, s. 81-94.
- Yolal, M. Birdir, S., Karacaoğlu, S. ve Birdir, K. (2014). "XVII. Akdeniz Oyunları Seyircilerinin Güdüleri ve Algıladıkları Faydalar Üzerine Bir Çalışma". *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (2): 28-44.
- Yu, C. H., Chancellor, C., ve Shu Tian Cole, S. T. (2009). "Measuring Residents' Attitudes toward Sustainable Tourism: A Reexamination of the Sustainable Tourism Attitude Scale". *Journal of Travel Research*, 50 (1): 57-63.
- Zorba, E., Micoogullari, B.O., Zorba, E., ve Tekin, A. (2004). "Sports Tourism in Turkey". *Journal of Sport & Tourism*, 9 (4): 325-329.

İnternet Kaynağı

- Abudhabi. (2016). "World Sports Tourism Summit". http://itwabudhabi.com/Sub-links/World_Sports/#. (erişim tarihi: 04.01.2017).
- Cartwright, M. (2013). "Travel in the Ancient Greek World". <https://www.ancient.eu/article/605/travel-in-the-ancient-greek-world/> (erişim tarihi: 14.03.2018).
- Depta, L., (2015). "12 Ways Sports Make a Positive Impact", <http://bleacherreport.com/articles/2347988-12-ways-sports-make-a-positiveimpact/> (erişim tarihi: 15.01.2018).
- Doherty, S., (2016). "Economic Impact of Sports Tourism", <https://www.charlotteharbortravel.com/articles/post/economic-impact-of-sports-tourism/> (erişim tarihi: 15.01.2018).
- FAI (The World Air Sports Federation). (2015). "2015 Fai Annual Report Released". https://www.fai.org/sites/default/files/article/document/2015_fai_annual_report.pdf (erişim tarihi: 21.11.2017).
- FAI (The World Air Sports Federation). (2017). "World Pilots Ranking Overall". http://civlrankings.fai.org/?a=326&ladder_id=3 (erişim tarihi: 21.11.2017).
- GSI (Global Sports Impact). (2016). "Global Sports Impact Report 2016". http://www.sportcal.com/pdf/gsi/Global_Sports_Impact_Report_2016_Sample_Pack_07092016.pdf (erişim tarihi: 21.11.2017).

- GSTC (Global Sustainable Council Tourism Criteria). (2013). “Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations and Suggested Performance Indicators”. https://www.gstcouncil.org/images/Dest-_CRITERIA_and_INDICATORS_6-9-14.pdf. (erişim tarihi: 11.05.2016).
- Güney Afrika Yıllığı, (2012). “South Africa's Tourism Industry”, <http://www.southafrica.info/business/economy/sectors/tourism-overview.htm#sports> (erişim tarihi: 25.01.2016).
- Gyr, U. (2010). “The History of Tourism: Structures on the Path to Modernity, in: European History Online (EGO)”. <http://www.ieg-ego.eu/gyru-2010-en> (erişim tarihi: 13.03.2018).
- Harrison, J. P. (2010). “Strategic Planning and Swot Analysis”, https://www.ache.org/pdf/secure/gifts/Harrison_Chapter5.pdf. (erişim tarihi: 13.11.2017).
- İrlanda Spor Federasyonu. “Submission on Developing a Tourism Policy Statement”, <http://irishsport.ie/wpress/wp-content/uploads/2014/02/Request-for-submissions-on-developing-a-Tourism-Policy-Statement-Federation-of-Irish-Sport.pdf> (erişim tarihi: 25.01.2016).
- McCarthy, N. (2015). “Chinese Tourists Spent \$165 Billion Abroad In 2014”, <http://www.statista.com/chart/4125/chinese-tourists-are-the-worlds-top-spenders/> (erişim tarihi: 25.01.2016).
- Rifai, T. (2013). “Sustainable Tourism for Development Guidebook - Enhancing capacities for Sustainable Tourism for development in developing countries, Foreword”. http://www.provincia.pisa.it/uploads/2013_11_7_09_48_11.pdf (erişim tarihi: 17.04.2017).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı a, “Balon”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10167/balon.html> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı b, “Mikrolayt”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10168/mikrolayt.html> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı c, “Planör”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10169/planor.html> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı d, “Model Uçak”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10170/model-ucak.html> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- T.C. Uşak İli Resmi Tanıtım Sitesi, <http://www.usaktanitim.gov.tr/Default.aspx?x=s&kat=7> (erişim tarihi: 23.11.2017).

- UNWTO. (2013). “UNWTO Tourism Highlights, 2013 Edition”, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284415427>. 2013 (erişim tarihi:21.01.2016).
- UNWTO. (2014). “UNWTO Tourism Highlights, 2014 Edition” <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226> (erişim tarihi: 07.06.2018).
- UNWTO. (2015). “UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition”, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899> (erişim tarihi: 21.01.2016).
- UNWTO, (2016a). “International tourist arrivals up 4% reach a record 1.2 billion in 2015”. <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>, (erişim tarihi: 21.01.2016).
- UNWTO. (2016b). “UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition”, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145> (erişim tarihi: 04.01.2017).
- UNWTO. (2017). “UNWTO Tourism Highlights, 2017 Edition”, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029> (erişim tarihi: 21.11.2017).
- UNWTO ve ILO (World Tourism Organization and International Labour Organizatio), (2014). “Measuring Employment in the Tourism Industries – Guide with Best Practices”. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_243294.pdf (erişim tarihi: 12.04.2016).
- Weather Online, “Uşak İli Rüzgar Dönüştürücü”. <https://www.havaturkiye.com/Turkiye/Usak/Ruzgar.htm> (erişim tarihi: 16.05.2018).
- WTO (World Tourism Organization). (2005). “Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers”. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284408214> (erişim tarihi: 22.11.2017).
- Zimbalist, A. ve Francesconi, P., (2016). “2016 Awards Feature: Economic Impact of Sports Tourism”, <http://www.sportsdestinations.com/management/economics/2016-awards-feature-economic-impact-sports-tourism-12117> (erişim tarihi: 15.01.2018).

**EK 1 - HAVA SPOR TURİSTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYONDAN
BEKLENTİ ANKETİ**

Lütfen aşağıdaki önermeleri dikkatlice okuyarak size en yakın gelen şıkki işaretleyiniz. Soruların tümüne yanıt vermeniz çalışmanın geçerliliği açısından önem taşımaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen Katılıyorum (5)
1. Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin endişeleri dikkate alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Destinasyonla ilgili yerel işletmelerin memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen ekonomik bozulmalardan olumsuz etkilerim. (Turistten elde edilecek gelirin artırılması amacıyla turistin istismar edilmesi)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel işletmelerden alışveriş yapmaya önem veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgedeki yerel ürünlerden satın alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Hava sporu gerçekleştirdiğim bölgeden hediyelik eşya satın alırım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Turistik işletmelerde çalışan personel nitelikli olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Turistik işletmelerde azınlık (ırk, cinsiyet, engellilik) grubunda çalıştırıldığını görmek isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Turizmden elde edilen gelirin, yerel halka eşit bir şekilde dağıldığını görmek isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Turizm faaliyetlerinin yerel halka sosyal açıdan fayda sağladığını görmek isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Destinasyonda yerel halk ile iletişime geçebildiğim ortamların olmasını beklerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Satın alacağım ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarının görünebilir olması önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. İşletmeler için benim memnuniyetim önemli olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Destinasyonla ilgili ihtiyaç duyabileceğim her türlü bilgiye önceden ulaşabilmek önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Destinasyonla ilgili yerel halkın endişeleri dikkate alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Destinasyonla ilgili yerel halkın memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Yerel halkın gündelik hayatına müdahale ettiğimi düşünmek beni rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen kültürel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Destinasyonun sahip olduğu kültürel miras korunuyor olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Doğal güzellikleri koruyucu önlemler alınmış olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen çevresel bozulmalardan olumsuz etkilenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22. Destinasyona aşırı turist gelişi engellenmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23. Destinasyona aşırı turist gelmesi durumunda yasak konarak bölgeye turist kabul edilmemelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24. Destinasyondaki bitki türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25. Destinasyondaki hayvan türlerinin korunmasına yönelik alınan tedbirler benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26. Küresel iklim değişikliklerine karşı önlemler alınmış olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27. Destinasyonda petrol, kömür vb. yakıtlar yerine güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28. Konaklama işletmelerinde su kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

29. Konaklama işletmelerinde enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı önlemlerin alınması önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30. Destinasyondaki katı atıkları azaltıcı önlemlerin alınması önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31. Destinasyondaki sıvı atıkları azaltıcı önlemlerin alınması önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32. Destinasyonun sera gazından etkilenme oranının azaltılmasına ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33. Destinasyona gelen turistler çevreye zarar vermemek için toplu taşıma araçlarını kullanmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

- 1) **Cinsiyetiniz:** Erkek() Kadın()
- 2) **Yaşınız:** 20yaş ve altı () 21-30yaş () 31-40yaş() 41-50yaş() 51yaş ve üstü()
- 3) **İkamet Ettiği Şehir:**
- 4) **Ekonomik Durumunuz:** Kötü () Orta () İyi () Çok İyi ()
- 5) **Eğitim Durumunuz:**
Okur-Yazar() İlköğretim() Lise() Ön Lisans() Lisans()
Yüksek lisans () Doktora ()
- 6) **İlgi Duyulan Hava Sporü Türü:**
- 7) **Konaklama Yapılan İşletme Türü:** Konaklamasız () Otel () Pansiyon () Apart ()
Bungalov () Çadır () Diğer ()
- 8) **Konaklama Süresi:** Günübirlik () 1Gün () 2 Gün () 3 Gün() 4 Gün ve daha fazlası
- 9) **Hava sporu gerçekleştireceğiniz destinasyona kimlerle gitmeyi tercih edersiniz:**
.....
- 10) **1 yılda ne kadar sıklıkla hava sporu gerçekleştirmek için ikamet ettiğiniz yerden ayrılırsınız:**
2 ve daha az () 3-5 defa () 6-8 defa () 9-11 defa () 12-14 defa () 15 ve daha fazla ()
- 11) **Hava sporunu gerçekleştirmeyi tercih ettiğiniz aylar:**
Özellikle Ay Tercihim Yok () Ocak () Şubat () Mart () Nisan () Mayıs () Haziran ()
Temmuz () Ağustos () Eylül () Ekim () Kasım () Aralık ()

TEŞEKKÜRLER

EK 2 - HAVA SPOR TURİSTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYONDAN BEKLENTİ ANKETİ

Lütfen aşağıdaki önermeleri dikkatlice okuyarak size en yakın gelen şıkkı işaretleyiniz. Soruların tümüne yanıt vermeniz çalışmanın geçerliliği açısından önem taşımaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen Katılıyorum (5)
1. Turizmin, ekonomik katkısı ile ilgili değişiklikler sürekli kontrol edilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Uşak yerel yönetimi öncelikli olarak yerel işletmeleri desteklemektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. İşletmelerin, turizm faaliyetlerine ilişkin endişeleri dikkate alınmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Yerel halk turizm faaliyetlerinden gelir sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Uşak'a özgü ürünler teşvik edilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Uşak'ta satışı yapılacak turistik ürünlerin yerli üretim olmasına dikkat edilmektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Turistik işletmeler yerel halka iş imkanı sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Turistik işletmelerde çalışan personel sürekli mesleki eğitim almaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Destinasyondaki (turistik bölge) bütün işletmeler (eğitim, uyumlulaştırma, istikrarlı tanıtım) yüksek kalitede hizmet vermeye ikna edilmesi gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Turizmden elde edilen gelir, yerel halka eşit bir şekilde dağılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Turizm faaliyetleri, yerel halka sosyal açıdan fayda sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Yiyecek-içecek işletmeleri, ürünlerinin fiyatlarını turistlerin görebileceği bir şekilde yerleştirmeleri gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Turistlerin, gelmeden önce bilgi sahibi olabilecekleri ağlar oluşturulmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Turistlerin, Uşak halkı hakkında fikir sahibi olması sağlanmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Bu bölgede yaşayan biri olarak turizm faaliyetleri ile ilgili kararlarda görüş bildirmekteyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Yerel halkın, turizm faaliyetlerine ilişkin endişeleri dikkate alınmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Uşak'taki doğal güzelliklerin ve kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal düzenlemeler ve kurallar olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Sosyal yapıyla ilgili olumlu ya da olumsuz değişiklikler sürekli kontrol edilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Turizm, kültürel mirasın korunmasını sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Turistler ile yerli halk kaynaştırılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. Uşak korunması gereken özel bir turistik bölgedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22. Turistlerin davranışları için kültürel ve çevresel davranış ilkelerinin oluşturulması gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23. Somut olmayan kültürel mirası (şarkı, müzik, oyun, beceri, el sanatları vb.) korumak ve anmak amacıyla etkinlikler geliştirilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24. Turizm, doğal güzelliklerin korunmasını sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25. Bölgenin taşıyabileceğinden fazla turist gelirse, bölgeye ziyaretçi girişi yasaklanmalıdır. (Belirli süre içinde ziyaretçi alınmaması)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26. Bölgenin taşıyabileceğinden fazla turist gelirse, bölgeye ziyaretçi girişi kısıtlanmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27. Çevresel riskler (doğaya verilen zararlar) sürekli kontrol edilerek önleyici önlemler alınmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28. Turizm, bitki türlerinin varlıklarını olumsuz etkilemektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29. Turizm, hayvan türlerinin varlıklarını olumsuz etkilemektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30. Turistik faaliyet gerçekleştirilirken fosil yakıt (kömür, petrol vb.) kullanımının azaltılmasına yönelik önlemler alınmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31. Turistlerin, fosil yakıt tüketen araçlar yerine bisiklet, yürüyüş gibi alternatif ulaşım araçları kullanmaları sağlanmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32. Tatlı suyun işletmeler, yerel halk, turistler arasında adil kullanımının sağlanması gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33. Atık su arıtma tesisleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34. Katı atıkların azaltılmasına yönelik önlemler alınmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35. İşletmelerin ve turistlerin şişe su kullanımının azaltılmasına yönelik politika geliştirilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36. Işık ve ses kirliliğini azaltmak amacıyla kuralların ve yönetmeliklerin olması gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

37. Destinasyon, toplu taşımayı ve aktif taşımayı (yürüme, bisiklet vb.) içeren düşük etkili ulaşım yollarının kullanılmasını arttıran bir sisteme sahip olması gerekmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38. İşletmelerin hava sporları için kullanacakları araçların çevreye vereceği zararlara karşı önlemler alınması gerekmektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

- 1) Cinsiyetiniz:** Erkek() Kadın()
- 2) Yaşınız:** 20yaş ve altı () 21-30yaş () 31-40yaş() 41-50yaş() 51yaş ve üstü()
- 3) İkamet Ettiğiniz Bölge:**
Merkez () Banaz () Ulubey () Sivaslı () Eşme () Karahallı ()
- 4) Ekonomik Durumunuz:** Kötü () Orta () İyi () Çok İyi ()
- 5) Mesleğiniz:**
- 6) Eğitim Durumunuz:**
Okur-Yazar() İlköğretim() Lise() Ön Lisans() Lisans()
Yüksek lisans () Doktora ()

TEŞEKKÜRLER

EK 3 - SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRMEDE UZMAN GÖRÜŞME
FORMU

Sayın İlgili,

Bu görüşme formu, “**Spor Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme**” üzerine yapılan araştırma için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. ***Vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacağından, isminizi ve kimliğinizi belirtecek herhangi bir ifade kullanılmayacaktır.***

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Görüşme No:

Katılımcının Adı-Soyadı:

Uzmanlık Alanı:

Mesleki Tecrübe Yılı:

Bağlı Olunan Organizasyon:

Görüşlerimin bilimsel çalışmada isimsiz bir şekilde kullanılmasına izin: veriyorum ()
vermiyorum ()

1. Hava sporları ile ilgili faaliyetler gerçekleştirilirken bölgenin hangi şartlara (doğal koşullar, kültürel, ekonomik, altyapı, çekicilikler, kazaya yönelik alt yapı ve ekip oluşturma, bilgilendirme, örgütlenme vb.)sahip olması önemlidir?
2. Her hava sporu, her bölgede gerçekleştirilebilir mi? Bölgenin sahip olması gereken özellikler var mıdır?
3. Daha önce hava sporları yapılmamış bir bölge düşünüldüğünde nelere dikkat edilmesi gerekmektedir?
4. Hava sporları gerçekleştirdiğiniz bölgelerden örnekler vererek güçlü, zayıf yönlerini belirtebilir misiniz?
5. Sizce bu bölgeleri tehdit eden ya da diğer bölgelere göre fırsat oluşturabilecek koşullar mevcut mudur?

**EK 4 - SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON GELİŞTİRMEDE MERKEZİ/YEREL
YÖNETİMLER, STK VE İŞLETMELER İLE GÖRÜŞME FORMU**

Sayın İlgili,

Bu görüşme formu, “Uşak Bölgesinde Spor Turizmi Aracılığı İle Sürdürülebilir Destinasyon Geliştirme” üzerine yapılan araştırma için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacağından, isminizi ve kimliğinizi belirtecek herhangi bir ifade kullanılmayacaktır.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Görüşme No:

Katılımcının Adı-Soyadı:

Unvanı:

Kıdem Yılı:

Bağlı Olunan Organizasyon:

Görüşlerinizi bilimsel çalışmada isimsiz bir şekilde kullanılmasına izin: veriyorum ()
vermiyorum ()

1. Hava sporları gerçekleştirilen diğer bölgeleri düşündüğünüzde Uşak destinasyonunun güçlü, zayıf, fırsat ya da tehdit oluşturabilecek yönlerini belirtebilir misiniz?

2. Çevreye verilen zararı azaltmak için ne gibi önlemler alınabilir ya da alınması gerekir?

3. Uşakta yapılacak turizm faaliyetleri özellikle hava sporları ile ilgili turistik etkinliklerde yerel halk, yerel işletmeler ve yerel yönetim birimlerinin dahil olacağı bir yönetim modeli uygulanmalı mıdır? Bu yönetim modelinde ne gibi kararlar ortak alınmalıdır?

4. Hava sporları ile ilgili faaliyetlerde yerel halkın ve işletmelerin gelirini arttırmak önemli midir? Yerel halkın ve yerel işletmelerin gelirini arttırıcı faaliyetler neler olabilir?

5. Hava sporu ile ilgilenen turistlerinin bölgeye gelmesi halinde Uşak bölgesinde kültürel açıdan bozulmalar mı yaşanır yoksa kültürel yapıya olumlu bir katkısı mı olur?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Tuba ŞAHİN ÖREN
Doğum Yeri - Tarihi	Ankara-21.09.1984
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Öğretmen Necla Kızıldağ Anadolu Lisesi (Ankara - Çankaya)
Lisans Diploması	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik / Turizm İşletmecilik ve Otelcilik
Yüksek Lisans Diploması	Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği
Tez/ Dönem Projesi Konusu	Web Tabanlı Pazarlama Yapan Havayolu Yolcu Taşıma İşletmelerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:	
<p>1) ÇAKAR KADİR, KALBASKA NADZEYA, İNANIR ALİ, ŞAHİN ÖREN TUBA (2018). eVisa's impacts on travel and tourism: the case of Turkey. Journal of Hospitality and Tourism Technology, 9(1), 13-31., Doi: 10.1108 (Yayın No: 4203265)</p> <p>2) ŞAHİN ÖREN TUBA, ARMAN ADEM (2017). Aşçılık Programı Ön Lisans Seviyesinde Verilmesi Gereken Derslerin Kategorilerine İlişkin Değerlendirme. Yükseköğretim Dergisi, 7(3), 179-185., Doi: 10.2399/yod.17.013 (Yayın No: 3880298)</p> <p>3) ŞAHİN ÖREN TUBA (2017). Web Tabanlı Pazarlama Yapan Seyahat Acentalarının pazarlama Faaliyetlerinin Etik Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Journal of Social Sciences(15), 1-24. (Yayın No: 3445643)</p> <p>4) ŞAHİN ÖREN TUBA, ÖREN VELİ ERDİNÇ (2016). 3 1 Eğitim Modelinden Beklentiler Banaz Meslek Yüksekokulu Örneği. Yükseköğretim Dergisi, 6(1), 22-27., Doi: 10.2399/yod.16.005 (Yayın No: 3382186)</p> <p>5) YÜZBAŞIOĞLU NEDİM, ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN ÖREN TUBA (2016). Turizm Kümelenmesi Uşak İli Turizm Kümelenme Potansiyeli. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 187-200. (Yayın No: 2646457)</p> <p>6) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN ÖREN TUBA (2016). Investigation of Curriculum of Associate Level in Tourism and Hospitality Programs Turkey Case Study. SHS Web of Conferences, 26, 1-7., Doi: http://dx.doi.org/10.1051/shsconf/20162601074 (Yayın No: 2840530)</p> <p>7) ŞAHİN TUBA, ARMAN ADEM (2014). Ön Lisans Seviyesinde Aşçılık Eğitimini Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesi. Akademik Bakış Dergisi, 0(41), 0-0. (Yayın No: 193352)</p> <p>8) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN TUBA (2014). Alternatif Turizm Kapsamında Uşak Ulubey Kanyonu Nun Swot Analizi. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 3(7), 1-14. (Yayın No: 163757)</p>	
Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:	
<p>1) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN ÖREN TUBA, EKİN YAKIN (2017). The attitudes of instructors towards innovation in gastronomy education: The example of Turkey. XIV.</p>	

European Conference on Social and Behavioral Sciences, 164-164. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3698524)

2) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ARMAN ADEM, ŞAHİN ÖREN TUBA (2017). Investigation of Kitchen Managers' Motivational Tools Used In Their Managerial Activities and Leadership Style. 3rd International Conference on Tourism: Theory, Current Issues and Research (ICTTR), 44 (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3515233)

3) ŞAHİN ÖREN TUBA, ARMAN ADEM (2017). Suggestions for The Curriculum Plan of Tourism and Hotel Management Program at Associate Degree Level. 3rd International Conference on Tourism: Theory, Current Issues and Research (ICTTR), 56 (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3515235)

4) ŞAHİN ÖREN TUBA (2016). Investigation for Ethical Attitudes of Travel Agencies That Use Web Based Marketing. 2nd International Conference on Tourism: Theory, Current Issues and Research, 28 (Özet Bildiri/)(Yayın No:2898917)

5) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN ÖREN TUBA (2016). The Impact of Wi Fi Internet Connection to The Customer Satisfaction in Accommodation Establishments A 5 Star Hotel Business Case. 2nd International Conference on Tourism: Theory, Current Issues and Research, 22 (Özet Bildiri/)(Yayın No:2898902)

6) ŞAHİN TUBA, ÖREN VELİ ERDİNÇ (2015). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Eğitim Aldıkları Bölümü Tercih Etme Nedenlerinin İncelenmesi Banaz Meslek Yüksekokulu Örneği. 4. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 1, 210-220. (Tam Metin Bildiri/)(Yayın No:1528751)

7) ŞAHİN TUBA, ÖREN VELİ ERDİNÇ (2015). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin 3 1 Eğitim Modelinden Beklentilerinin İncelenmesi Banaz MYO Örneği. ERPA International Congresses on Education 2015, 42 (Özet Bildiri/)(Yayın No:1528752)

8) ÖREN VELİ ERDİNÇ, ŞAHİN TUBA (2014). An Evaluation of Thematic Hotels Web Sites in Turkey. 2nd Belgrade International Tourism Conference, Thematic Tourism in a Global Environment: Advantages, Challenges and Future Developments Belgrade, March 27 – 29, 2014 (Tam Metin Bildiri/)(Yayın No:998767)

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

1) ŞAHİN ÖREN TUBA, EKİN YAKIN, ÖREN VELİ ERDİNÇ, (2017). Research on Education, Bölüm adı:(The attitudes of instructors towards innovation ingastronomy education: The example of Turkey), E-BWN, Basım sayısı:1, ISBN:978-83-948896-3-0, İngilizce(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 4059356)

Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler :

1) MUTLU ÇİĞDEM, ŞAHİN TUBA (2014). Spor Pazarlaması Açısından Futbol Kulüplerine Taraftar Olma Nedenleri. Turizm & Araştırma Dergisi, 3(1) (Kontrol No: 1059766)

2) ARMAN ADEM, ŞAHİN TUBA (2013). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Stajlarında İşletmelerden Beklentileri Mergen Aşçılar Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Örneği. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 6(13), 13-24., Doi: <http://dx.doi.org/10.12780/UUSB153> (Kontrol No: 144860)

3) AKBABA ATILLA, MUTLU ÇİĞDEM, ŞAHİN TUBA (2012). Otel İşletmelerinin Tüketicilere Yönelik Kullandıkları Satış Geliştirme Araçları Beş Yıldızlı Otellerde Bir Araştırma. Turizm & Araştırma Dergisi, 1(1/2012), 0-0., Doi: 10.7460/2147-0618.2012.02 (Kontrol No: 145124)

4) ŞAHİN TUBA (2012). Otel İşletmelerine Ait Web Sitelerinin Türkiye de Faaliyet Gösterdikleri Bölgelere Göre Değerlendirilmesi. Turizm & Araştırma Dergisi, 1(2/2012), 0-0., Doi: 10.7460/2147-0618.2012.05 (Kontrol No: 145051)

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

1) ŞAHİN TUBA, GÜNGÖR ARİF Meslek Seçimi Açısından Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokullarının Tercih Nedenleri Akçakoca TİOYO Örneği. Geleneksel 9. Turizm Paneli, 0(-), 154-165. (Tam Metin Bildiri/)(Yayın No:145362)

2) SELVİ MURAT SELİM, MUTLU ÇİĞDEM, TUBA ŞAHİN Kırsal Alandaki Turizm Eğitim Kurumlarının Endüstriyel Kuruluşlar Açısından Değerlendirilmesi. V. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 0(-), 426-441. (Tam Metin Bildiri/)(Yayın No:145327)

İŞ DENEYİMİ

Stajlar	Limak Limra Hotel, Kemer- Antalya (2005) Seaside Seyahat Acentesi, Fethiye – Muğla (2007)
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	T.C. Uşak Üniversitesi (2012-)
E-Posta	tuba@sahin.im